ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΑΚΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ 1821-1828

ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

5 €

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

03

ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΑΚΗΣ

ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ 1821-1828

ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2006

Συγγραφέας
Γιώργος Μοσχάκης

Εκδότης - Διευθυντής
Γιώργος Ν. Χριστογιαννάκης

Εξώφυλλο
Γιάννης Γιαννακόπουλος

Δημιουργικό
Σταύρος Σοφιανός

Διαχωρισμοί
Σωτήρης Σεργιάννης

Γραμματεία
Μαρία Γαβριελάτου

Διεκπεραίωση
Γιάννης Χάρης

Διόρθωση
Πάνος Κοσμάς

Υπεύθυνος Διανομής
Νίκος Παναγόπουλος

Διάθεση - Διανομή
ΑΡΓΟΣ Α.Ε. Πρακτορείο διανομής Τύπου
Ιερά Οδός 150, 12242 Αιγάλεω

Έδρα
ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΠΕ
Λεωφόρος Μεσογείων 10, Αμπελόκηποι 11527, Αθήνα, τηλ.: (210) 7716390, 7714199, 7717357, fax: (210) 7717357

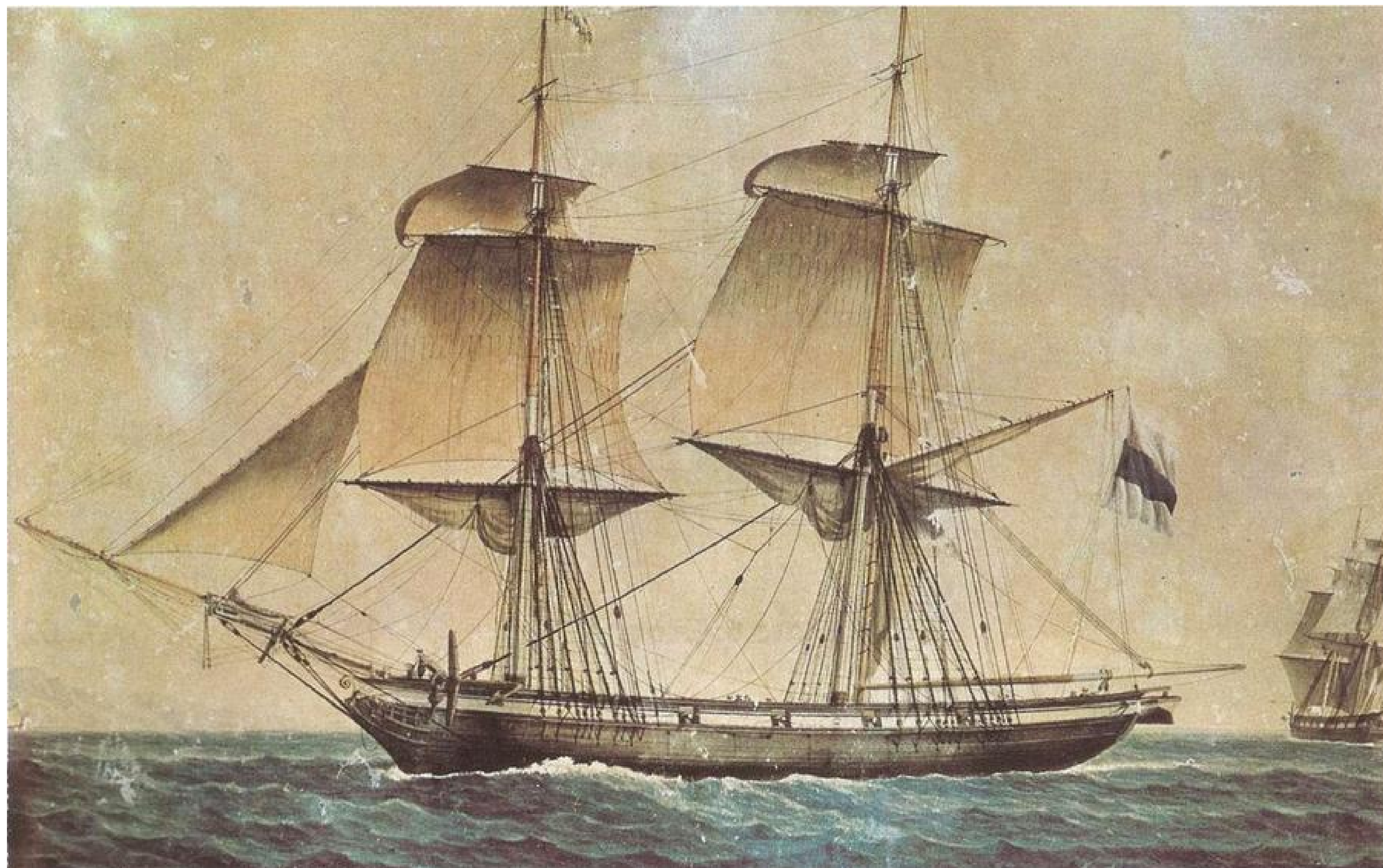
Υπεύθυνος Σύμφωνα με το Νόμο
Γιώργος Ν. Χριστογιαννάκης

"Pages of War" magazine is published on the 1st of each month by: LINE DEFENSE Ltd, 10, Mesogion str. 11527 Athens, Greece

Πρόλογος

Η Ρωσοτουρκική συνθήκη του Κιουτσούκ - Καϊναρτζή (1774) έδωσε τεράστιες δυνατότητες για εμπορικές δραστηριότητες και στους Έλληνες καραβοκύρηδες. Το ξέσπασμα των Ναπολεόντειων Πολέμων προς το τέλος του 18ου αιώνα ήταν η μεγάλη ευκαιρία για τους Έλληνες ναυτικούς για γρήγορο πλουτισμό. Μπρίκι «Ποσειδών» του υδραίου Ι. Ορλάνδου.

Τα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας δεν σταμάτησαν την ελληνική δραστηριότητα στη θάλασσα. Οι Έλληνες ναυτικοί συμμετέχουν ενεργά σε πολεμικές επιχειρήσεις μαζί με άλλα χριστιανικά κράτη, όπως στη ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571 ή στη ναυμαχία του Τσεσμέ το 1770, όπου οι Ρώσοι με τη βοήθεια Παριανών και άλλων ελληνικών πυρπολικών κατέστρεψαν τον τουρκικό στόλο.

Ο πολεμικός στόλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν κατά μεγάλο μέρος επανδρωμένος με ρωμέικο-ελληνικό πληθυσμό, προερχόμενο είτε από τα νησιά του Αιγαίου πελάγους είτε από τα παραθαλάσσιες περιοχές της Μικράς Ασίας.

Ταυτόχρονα, οι εκτεταμένες εμπορικές δραστηριότητες Ελλήνων πλοιοκτητών, υποχρεωμένων να εξοπλίζουν τα πλοία τους και να μάχονται με τους πειρατές, να διασπούν τους αποκλεισμούς και να ανεφοδιάζουν τους Ευρωπαίους εμπολέμους (Ναπολεόντειοι Πόλεμοι), είχαν συνέπεια να αποκτήσουν οι Έλληνες, κυρίως δε τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, σημαντικά πλούτη. Έτσι, σεβαστός αριθμός πλοίων, μετρίου μεν μεγέθους αλλά άριστα εξοπλισμένων, με έμπειρα και ετοιμοπόλεμα πληρώματα (μαζί με την ελληνική ναυτική παράδοση στο αίμα τους), αποτέλεσαν πρωταρχικής σημασίας παράγοντα για την επιτυχία του απελευθερωτικού αγώνα που επρόκειτο να αρχίσει.

Αμέσως με την έναρξη της Επανάστασης, το Ναυτικό διεκδίκησε από τους Τούρκους την κυριαρχία του Αιγαίου και την κράτησε για μεγάλο διάστημα με μια εντυπωσιακή σειρά νικών. Ο Παπανικολής με το πυρπολικό του ανατινάζει τουρκικό δίκροτο στην Ερεσσό, ο Κανάρης ανατινάζει τουρκικό δίκροτο στην Τένεδο, την τουρκική ναυαρχίδα στη Χίο και συνεχίζοντας γίνεται τελικά ο θρυλικός μπουρλοτιέρης και ο τρόμος για το οθωμανικό Ναυτικό. Ο Μιαούλης συντρίβει τους Τούρκους σε πάμπολλες ναυμαχίες, ενισχύει τις επιχειρήσεις σε Μοριά και Ρούμελη σε παράλιες περιοχές, ανεφοδιάζει ελληνικά φρούρια, πολιορκεί τουρκικά, αποτρέπει αποβάσεις και προπαντός δεν επιτρέπει στους Τούρκους να μεταφέρουν στρατό και εφόδια στην επαναστατημένη Ελλάδα - η σημαντικότερη ίσως επιτυχία του Ναυτικού στον αγώνα.

Το υδραύκο πολεμικό «Θεμιστοκλής».
Στα μέσα του 18ου αιώνα κάθε είδους πειρατές (Αλγερινοί, Δουλτσιώτες, κουρσάροι) ταλαιπωρούσαν τα νησιά του αιγαίου, παρενοχλώντας τα πλοία κάθε εθνικότητας, παρεμποδίζοντας έτσι την πραγματοποίηση εμπορικών μεταφορών.
Το 1788 η «Πύλη» για να αντιμετωπίσει την ανεξέλεγκτη κατάσταση επέτρεψε στα εμπορικά σκάφη να εξοπλιστούν επίσημα με πυροβόλα για την αυτοπροστασία τους.
Έτσι οι Έλληνες ναυτικοί σύντομα απέκτησαν πλοία που διέθεταν ισχυρό πυροβολικό, σε σχέση με το μέγεθος τους, αλλά κυρίως απέκτησαν πολεμική πείρα στην θάλασσα δίδοντας συνεχώς μάχες με τους πειρατές.

Ωστόσο, στις αρχές του 1825 παρουσιάζεται κάποια κάμψη στις επιτυχίες αυτές. Τα πλοία, με τέτοια συνεχή κίνηση και αγώνες, είχαν άμεση ανάγκη από επισκευές, εφόδια, πυρομαχικά, τροφοδοσίες κ.λπ., ενώ επίσης χρειάζονταν και καινούρια καράβια σε αντικατάσταση των κατεστραμμένων. Η Προσωρινή Κυβέρνηση των Επαναστατημένων Ελλήνων δεν φρόντισε καθόλου για να βρεθούν ανάλογες πιστώσεις, αλλά αντίθετα ανάλωνε τα ελάχιστα που υπήρχαν σε πολιτικές έριδες. Τα πλοία του στόλου που μπορούσαν να κινηθούν δεν ήταν αρκετά, ούτε επαρκώς εφοδιασμένα για τον αγώνα, ο οποίος είχε αρχίσει να γίνεται ακόμα δυσκολότερος καθώς τους Τούρκους ενίσχυσε και ο Αιγυπτιακός στόλος του Μεχμέτ Αλί, οργανωμένος από Γάλλους αξιωματικούς.

Ο Ανδρέας Μιαούλης, ως ναύαρχος του επαναστατικού στόλου, με τα λίγα μέσα που έχει στη διάθεση του, συνεχίζει τις επιθέσεις του. Παρά τις επιτυχίες του όμως δεν μπορεί να αποτρέψει την απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο.

Ο Μιαούλης ανεφοδιάζει το Μεσολόγγι, νικά τους Τούρκους στην Πάτρα και ναυμαχεί μαζί τους στη Σούδα, ο Σαχτούρης τους διασκορπίζει και ανατινάζει δύο δίκροτα στη ναυμαχία του Καφηρέα, ο Αποστόλης και ο Τομπάζης τους παρενοχλούν παντού. Ο Ιμπραήμ όμως έχει αρχίσει να κυριαρχεί στην Πελοπόννησο. Τότε η Προσωρινή Διοίκηση των Επαναστατημένων Ελλήνων φροντίζει ώστε να ενισχυθεί ο στόλος με δύο πραγματικά καινούρια πολεμικά πλοία, τη φρεγάτα «Ελλάς» που ναυπηγήθηκε στην Αμερική και το ατμοκίνητο τροχό-

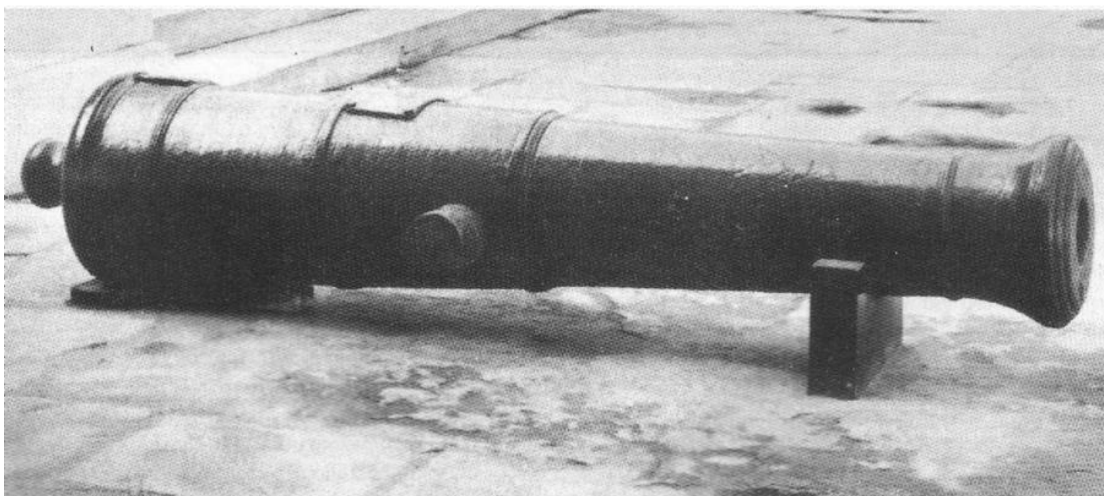

Η συσσώρευση πλούτου στα νησιά, είχε δημιουργήσει αστική τάξη υψηλού επιπέδου, το οποίο φαίνεται ακόμα και σήμερα αν κάποιος επισκεφθεί τα νησιά Ύδρα ή Σπέτσες, από τα αρχοντικά κτίρια. Σαν αποτέλεσμα αυτού ήταν η δημιουργία ναυτικής σχολής όπου εκπαιδεύονταν οι πλοίαρχοι των πλοίων. «Μάθημα εις την Ναυτική της Ύδρας Σχολής».

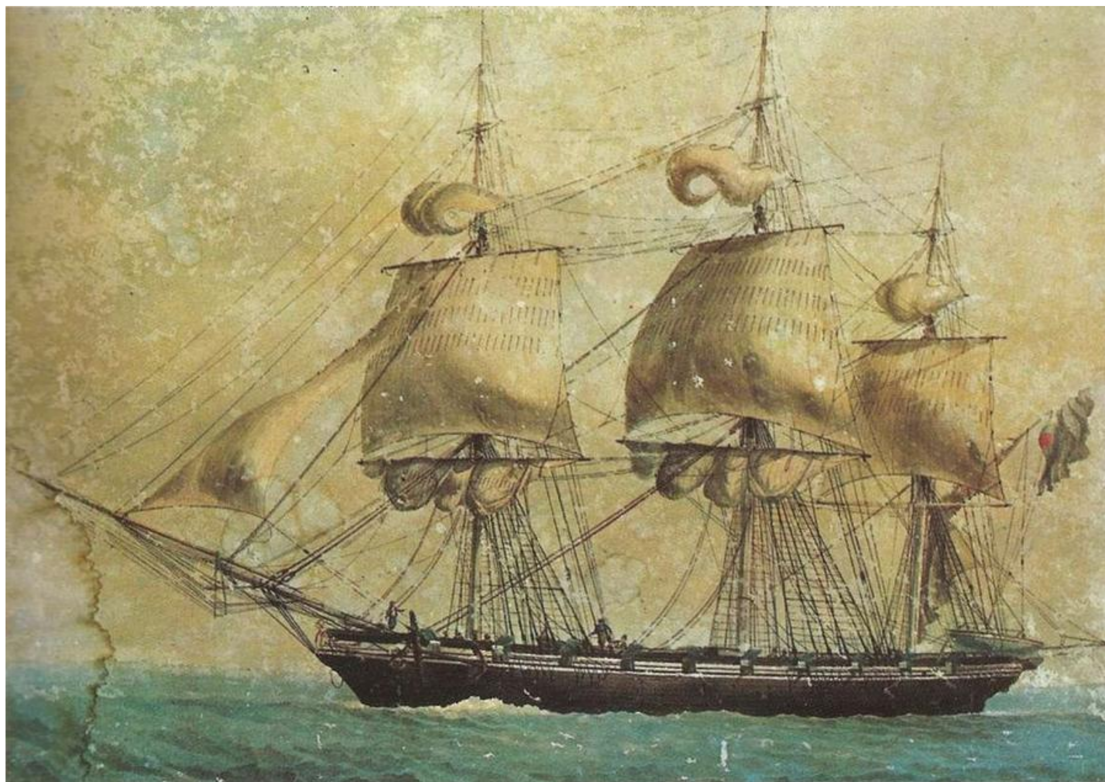
φόρο «Καρτερία» που κατασκευάσθηκε στην Αγγλία. Η «Ελλάς» συμμετέχει σε πολλές ναυτικές επιχειρήσεις, ενώ η «Καρτερία», κυβερνώμενη από τον φιλέλληνα Άγγλο πλοίαρχο Άστιγξ (Hastings), καταστρέφει στην Ιτέα την τουρκική Μοίρα του Κορινθιακού, βυθίζοντας πέντε πλοία και αιχμαλωτίζοντας άλλα τρία, και γενικά προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στον ελληνικό αγώνα με τις δυνατότητες που προσέφερε η πρωτοποριακή για την εποχή ατμοκίνηση. Οι διώξεις όμως και οι καταστροφές στη στεριά και την Πελοπόννησο συνεχίζονται. Τις δύσκολες εκείνες ώρες είχε αρχίσει επιτέλους η πλάστιγγα να κλίνει προς το μέρος των Ελλήνων.

Ο σκληρός πόλεμος, οι αλλεπάλληλοι ηρωισμοί και θυσίες, όπως το ολοκαύτωμα του Μεσολογγίου, έχουν εντυπωσιάσει την Ευρώπη και κερδίζουν την κοινή γνώμη, η οποία στρέφεται ευνοϊκά προς την ελληνική υπόθεση. Κάτω από την πολιτική πίεση των λαών, αλλά κυρίως για να υποστηρίξουν τα συμφέροντα τους στην περιοχή όπου είχε αρχίσει να διαμορφώνετε μια νέα γεωπολιτική κατάσταση, οι κυβερνήσεις της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας επεμβαίνουν από κοινού στη διαμάχη και απαιτούν από τους Τούρκους ανακωχή και αναγνώριση ενός μικρού ελληνικού κράτους.

Ο Ιμπραήμ παραβιάζει συνεχώς τις συμφωνίες και τότε μια αγγλο-γαλλο-ρωσική ναυτική Μοίρα, υπό τη διοίκηση του Άγγλου ναυάρχου Κόδριγκτον, εισπλέει στο Ναβαρίνο, όπου βρίσκεται όλος ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος, για να πείσει τον Ιμπραήμ να διακόψει τις εχθροπραξίες. Μια άστοχη όμως τουρκική πρόκληση εναντίον μιας αγγλικής βάρκας έγινε ο μοιραίος σπινθήρας που άναψε αμέσως τη φοβερή ναυμαχία του Ναβαρίνου στις 20 Οκτωβρίου 1827. Το απόγευμα της ιστορικής αυτής ημέρας, η δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους είχε πια κριθεί οριστικά. Οι Σύμμαχοι

Τα κανόνια των ελληνικών εμπορικών πλοίων της εποχής (η αρτιλλερία ή τα χοντρά άρματα) ήταν κυρίως των 4 των 12 και των 18 λιβρών, σπάνια όμως μεγαλύτερα (24 λιβρών). Τα προμηθεύονταν από ρωσικά λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας, την Τεργέστη και άλλα λιμάνια όπως Βενετία, Γένοβα, Λιβόρνο ή της Νοτίου Γαλλίας. Ήταν συνήθως παλιά, σιδερένια, εμπροσθογεμή κανόνια, προερχόμενα από παροπλισμένα πλοία ή φρούρια. Δεν υπήρχε καμία ομοιογένεια στον εξοπλισμό. Η υπηρέτηση τους γινόταν εμπειρικά ενώ ήταν ακατάλληλα για ναυμαχίες εκ παρατάξεως. Το ελληνικό ναυτικό πυροβολικό υστερούσε σημαντικά απέναντι στα πανίσχυρα κανονιοστάσια των οθωμανικών φρεγατών και πλοίων γραμμής που είχαν πυροβόλα των 48 ακόμα και 64 λιβρών! Με τα δεδομένα αυτά οι ναυμαχίες εκ παρατάξεως ήταν αδιανόητες για τους Έλληνες και γι' αυτό στράφηκαν στην κατασκευή πυρπολικών σκαφών. Πυροβόλο 24 λιβρών της ναυαρχίδας του Γ. Σαχτούρη. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Η ναβέττα του Ν. Γ. Μπόταση. Τα πλοία του Αγώνα ήταν οργανωμένα σύμφωνα με τα πλοία του εμπορικού ναυτικού που είχε συντροφική διαχείριση. Οι καραβοκύρηδες και οι πρόκριτοι των νησιών έβλεπαν τα πληρώματα σαν εργοδότες που μίσθωναν τα πλοία τους για μια επιχείρηση ενώ τις περισσότερες φορές υπήρχαν στενοί βαθμοί συγγενείας με τα πληρώματα που χαλάρωνε την πειθαρχία. Η γενναιότητα, τους έκανε να αντιλαμβάνονται το καθήκον απέναντι στο Έθνος, αλλά το έπρατταν ενεργώντας περισσότερο ως έμποροι - επιχειρηματίες και όχι σαν αξιωματικοί πολεμικού ναυτικού. Έτσι προκειμένου να προστατεύουν το πλήρωμα (συγγενείς τους) και το σκάφος πολλές φορές απέφευγαν να εκθέσουν το πλοίο σε κίνδυνο στη μάχη γιατί ήταν οι ίδιοι επιφορτισμένοι με το κόστος επισκευών και συντήρησης. Αυτή ή αντίληψη είχε πολλές φορές καταστροφικές συνέπειες για την Επανάσταση όπως στην περίπτωση της Χίου και των Ψαρών. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. .

δεν είχαν παρά μικροζημιές. Έτσι, παρά την εμμονή των Τούρκων και του Αιγυπτίου Ιμπραήμ πασά να παρατείνουν τις εχθροπραξίες για αρκετό ακόμα χρόνο, εκδιώκονται οριστικά από την Πελοπόννησο μετά την απόβαση γαλλικών στρατευμάτων. Η παραλίγο χαμένη Ελληνική Επανάσταση είχε νικήσει. Το Ελληνικό έθνος είχε κερδίσει την ελευθερία του από την οθωμανική κυριαρχία, είχε όμως πια γίνει ένα κράτος αιχμάλωτο στα ευρωπαϊκά συμφέροντα, και έκτοτε θα γίνει πεδίο αντιπαράθεσης ανάμεσα στα αγγλικά, γαλλικά και ρωσικά συμφέροντα…

Η προσεκτική μελέτη της ιστορίας του Αγώνα αποδεικνύει, πέρα από κάθε αμφιβολία, ότι χωρίς το Ναυτικό η Επανάσταση σίγουρα δεν θα είχε επεκταθεί πέρα από την Πελοπόννησο, δεν θα είχε στερεωθεί και τελικά δεν θα είχε επικρατήσει.

Το δικαιολογεί με επιτελική σκέψη και σαφήνεια ο Διονύσιος Κόκκινος στην ιστορία του για την Ελληνική Επανάσταση. Όλα τα φρούρια της Πελοποννήσου, εκτός από την Τριπολιτσά, ήταν πλάι στη θάλασσα: Ναύπλιο, Μονεμβασιά, Κορώνη, Μεθώνη, Νεόκαστρο, Πάτρα. Έπρεπε οι Έλληνες να είναι κύριοι στον Κορινθιακό, για να κρατούν ελεύθερη την επικοινωνία της Στερεάς με την Πελοπόννησο. Αν οι Τούρκοι κατάφερναν να αποκλείσουν από τη θάλασσα τον επαναστατημένο Μοριά, θα κατέπνιγαν την Επανάσταση στη γένεσή της.

Εκτός όμως από τις υπηρεσίες που προσέφερε το Ναυτικό στον αγώνα στην ξηρά, ήταν και το μοναδικό μέσο με το οποίο οι Έλληνες αγωνιστές μπορούσαν να απειλήσουν άμεσα και επιθετικά τους αντιπάλους τους (βλέπε επιχείρηση στην Αλεξάνδρεια).

Μετά το πέρας του αγώνα της ανεξαρτησίας, η ελληνική εμπορική ιστιοφόρος ναυτιλία, που στην πλειονότητά της είχε διατεθεί για τις ανάγκες της Επανάστασης, βρέθηκε ολιγάριθμη και με πλοία γερασμένα από τη χρήση και την καταπόνηση. Γρήγορα όμως άρχισαν οι παλαιοί και νέοι πλοιοκτήτες να ναυπηγούν καινούρια πλοία, στα ίδια εκείνα ναυπηγεία που είχαν κατασκευασθεί τα περισσότερα πλοία του Αγώνα, δηλαδή στην Ύδρα, τις Σπέτσες, την Άνδρο, το Γαλαξίδι, την Κάσο, τη Σάμο και στη συνέχεια στη Σύρο, η οποία σταδιακά εξελίχθηκε σε κύριο ναυπηγικό κέντρο, ιδιαίτερα μετά την εμφάνιση του ατμού.

Στα πρώτα λοιπόν χρόνια της ελληνικής ανεξαρτησίας, το Εμπορικό Ναυτικό διατήρησε τη μορφή που είχε στα χρόνια που προηγήθηκαν του Αγώνα. Για τη μετακίνηση και τη μεταφορά ανθρώπων και αγαθών.

Η μορφή της εκμετάλλευσης του πλοίου παρέμεινε η ίδια όπως και στα προηγούμενα χρόνια, δηλαδή η συνεταιριστική ιδιοκτησία, από πρόσωπα πολλές φορές της ίδιας οικογένειας. Η έλλειψη κεφαλαίων ήταν φανερή και η εμφάνιση τραπεζικών ιδρυμάτων δανειοδότησης άργησε πολύ.

Χάρη στις προσπάθειες των Ελλήνων πλοιοκτητών εκείνης της εποχής αρχίζει η οικονομική αναγέννηση και μπαίνουν οι βάσεις της μεγάλης ελληνικής Ναυτιλίας που θα ακολουθήσει.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Η κήρυξη της Επανάστασης του 1821 βρήκε τους επαναστατημένους Έλληνες με σημαντικό αριθμό εμπορικών σκαφών μικρού και μεσαίου μεγέθους, εξοπλισμένων με 6-10 πυροβόλα και δύναμη που έφτανε τους 18.000 περίπου έμπειρους και ετοιμοπόλεμους ναυτικούο Από τα πλοία αυτά χρησιμοποιήθηκαν κατά διαστήματα ως πολεμικά περισσότερα από 150 περίπου, που συγκρατούσαν τους στόλους της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών, καθώς και μονάδες άλλων νησιών.

Τα περισσότερα καράβια ήταν μπρίκια (πάρωνες) με δύο μεγάλα κατάρτια με σταυρωτά πανιά, εκτόπισμα γύρω στους 250 τόνους και 8-10 πυροβόλα υπήρχαν όμως και μεγαλύτερα πλοία μέχρι 500 τόνους. Πρέπει

Οι Έλληνες ναυτικοί της εποχής του αγώνα της Ελληνικής ανεξαρτησίας ήταν κορυφαίοι από τους σύγχρονους τους τόσο ως προς το θάρρος, την τόλμη, την μαχητικότητα, την καρτερία αλλά και τις γνώσεις τους. Ο ναυτικός της εικόνας φοράει την παραδοσιακή ενδυμασία των νησιών και των παραθαλάσσιων περιοχών του Αιγαίου. Βράκα (τουμάνι) μέχρι το γόνατο, πουκάμισο και στενό και κοντό σακάκι (μεϊντάνι ή γελέκι). Το παράγγελμα «στο γελέκι», σήμανε για τους ναυτικούς τότε ότι έπρεπε να αφαιρέσουν τα βαρεία ρούχα ώστε να ετοιμαστούν για έφοδο. Για εσώρουχα έφεραν μάλλινη φανέλα και σώβρακο. Στο ζωνάρι του έχει περασμένο ένα λαζό, μικρό μαχαίρι χρήσιμο για πολλές εργασίας αλλά και στις μάχες πάνω στα καταστρώματα των πλοίων. Πολλές φορές έφεραν σελάχι για τα όπλα. Το σπαθί που οι Έλληνες ναυτικοί είχαν επινοήσει, προερχόταν από μεγάλα γιαταγάνια μήκους 80 εκατοστών με ειδική λαβή που σχημάτιζε τέσσερις μικρές καμπύλες για να μπαίνουν τα δάκτυλα και ήταν κατάλληλο για μάχη στο κατάστρωμα, (πίνακας Γ. Μοσχάκη 1999)

Τα ελληνικά πληρώματα των σκαφών παρά την ποιότητα τους, ήταν πολύ απείθαρχα. Αυτό ήταν τεράστιο μειονέκτημα για την μαχητικότητα του στόλου. Όταν έβγαιναν στην ξηρά γύριζαν στο καράβι όποτε ήθελαν, με αποτέλεσμα να ματαιώνονται επιχειρήσεις λόγω απουσίας ή ανυπακοής των ναυτών. Υπήρχαν σχεδόν πάντα στενές συγγενικές σχέσεις ανάμεσα στα μέλη του πληρώματος που δημιουργούσε οικειότητα ενώ απουσίαζε παντελώς κάθε πειθαρχικός κώδικας. Το ίδιο απείθαρχοι ήταν και οι κυβερνήτες των πλοίων που δεν υπάκουαν πάντα στα κελεύσματα των ναυάρχων αλλά έπρατταν ό,τι αυτοί νόμιζαν ως σωστό. Χαρακτηριστικά αναφέρετε ότι όταν ο G. Waddington ήρθε στην Ελλάδα το 1823-1824 χρειάσθηκε σε μια περίπτωση να περιμένει μαζί με τον Μιαούλη μισή ώρα στην αποβάθρα μέχρι να επιστρέψουν οι ναύτες από γειτονικό καπηλειό. Ακόμα και στο πλοίο του ναυάρχου η πειθαρχία ήταν ανύπαρκτη. Πυροβολητής ελληνικού πλοίου κατά την Ελληνική Επανάσταση. Η μοναδική πειθαρχική «ποινή» που επέβαλε ο κυβερνήτης ήταν να βάλει τις φωνές. Όταν όμως έφτανε η κρίσιμη ώρα της μάχης όλοι πειθαρχούσαν στον καπετάνιο με απόλυτο συγχρονισμό, (πίνακας Ν. Νομικός, εκδόσεις Μέλισσα)

ακόμα να υπολογίσουμε και διάφορα μικρότερα πλοία και πλοιάρια, πολλά από τα οποία μετατρέπονταν σε πυρπολικά.

Τα πλοία ανήκαν σε ιδιώτες που τα είχαν διαθέσει για τον Αγώνα. Καθένα από τα τρία νησιά είχε δικό του Ναύαρχο και Υποναύαρχο, υπήρχε όμως συντονισμός μεταξύ των προκρίτων των νησιών. Από τον δεύτερο πάντως χρόνο του πολέμου ο Ναύαρχος της Ύδρας, που διέθετε τον μεγαλύτερο στόλο, ο Ανδρέας Μιαούλης, αναγνωρίσθηκε ως Αρχιναύαρχος των Ελληνικών. Ναυτικών Δυνάμεων (βλ αρ. κατ. 13). Ο ελληνικός εμπορικός στόλος αποτελούνταν μέχρι το τέλος των Ναπολεόντειων πολέμων (1815) από 611 πλοία συνολικής χωρητικότητας 153.000 τόνων περίπου, που περιλάμβαναν πληρώματα 17.000 ανδρών και 6.000 πυροβόλα. Από τα πλοία αυτά 120 ανήκαν στην Ύδρα, 60 στις Σπέτσες, 60 στα Ψαρά, 50 στο Γαλαξίδι και τα υπόλοιπα σε διάφορα άλλα νησιά, ενώ ο αριθμός τους μειώθηκε σημαντικά στη συνέχεια. Όταν ξέσπασε η Επανάσταση, ο εμπορικός στόλος μετατράπηκε σε πολεμικό. Συγκροτήθηκαν τρεις κυρίως στολίσκοι: της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών. Σε αυτούς προστέθηκαν πλοία της Σάμου, της Κάσου, της Μυκόνου, του Γαλαξιδίου και άλλων νησιών. Στο τέλος της Επανάστασης προστέθηκαν η φρεγάτα «Ελλάς» και το ατμοκίνητο «Καρτερία». Αξίζει να αναφέρουμε και τα πυρπολικά, τα οποία βοήθησαν στο να επιτύχουν οι Έλληνες σημαντικές νίκες εναντίον του εχθρού και να προκαλέσουν τον θαυμασμό και τη συμπαράσταση ολόκληρου του κόσμου στον αγώνα για την απελευθέρωση. Με έναν ελαφρύ στόλο, που αποτελούνταν κυρίως από πάρωνες και μπρίκια, αντιμετωπίστηκε ο τουρκικός στόλος, ο οποίος υπερτερούσε σημαντικά τόσο στον αριθμό των πλοίων όσο και στο μέγεθος (φρεγάτες, δίκροτα) και στον οπλισμό με ισχυρά πυροβόλα.

Κεφάλαιο 1

Έτος 1821

Η Σπετσιώτισα Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα από τις σημαντικότερες και χαρακτηριστικότερες προσωπικότητες του Αγώνα στη θάλασσα, κατά την Επανάσταση. Προσέφερε την περιούσια της στον Αγώνα εξοπλίζοντας πλοία και στρατιώτες.

Οι πρώτοι θαλασσινοί που ξεσηκώθηκαν ήταν οι Σπετσιώτες. Η χρονολογία, με το παλιό ημερολόγιο, ήταν 3 Απριλίου 1821 (26 Μαρτίου 1821), Κυριακή των Βαΐων. Την ημέρα εκείνη ύψωσαν στα δημόσια κτίρια, σε πολλές κατοικίες και στα πλοία τη σημαία της ελευθερίας. Ήταν βαθιά γαλάζια, με τον Σταυρό στημένο πάνω στην ανεστραμμένη Ημισέληνο, είχε ορισμένα σύμβολα και με κόκκινα γράμματα την επιγραφή Ελευθερία ή θάνατος.,

Παντού ακουγόταν η βροντή των πυροβόλων και το πολεμικό εμβατήριο του Ρήγα.

Πολλά πλοία έστειλαν το μήνυμα στα άλλα νησιά και

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Ύψωση τις σημαίας της Επανάστασης στη μονή της Αγίας Λαύρας (13 Μαρτίου 1821).
- Σπέτσες: Ύψωση της σημαίας της Επανάστασης (26 Μαρτίου 1821).
- Ψαρά: Ύψωση της σημαίας της Επανάστασης (10 Απριλίου 1821).
- Μήλος: Οι πλοίαρχοι από τις Σπέτσες Γκίκας, Τσούπας και Ράπτης, Λαζάρου, Ορλώφ, Αναργύρου, Κούτσης, Ανδρέου, Ανάργυρος και Κολανδρούτσος συνέλαβαν 2 τουρκικά σκάφη (11 Απριλίου 1821).
- Ύδρα: Κήρυξη της επανάστασης (15 Απριλίου 1821).
- Σάμος: Κήρυξη της Επανάστασης στο Βαθύ (18 Απριλίου1821).
- Τήνος: Άφιξη του ελληνικού στόλου των Ι. Τομπάζη, Γ. Σαχτούρη, Α. Τσαμαδού, Λ. Λελεχού, Ι. Βούλγαρη, Λ. Πινότση (22 Απριλίου 1821).
- Ψαρά: Άφιξη ελληνικού στόλου (24 Απριλίου 1821).
- Χίος: Οι Υδραίοι και Ψαριανοί βύθισαν τουρκικό πλοίο και συνέλαβαν ένα δεύτερο προ του φρουρίου της Χίου.
- Χίος: Άφιξη του στόλου της Ύδρας στην περιοχή «Πασά τη Βρύση» και όρκος του Ι. Τομπάζη στις 28 Απριλίου υπέρ της πατρίδας (27 Απριλίου 1821).
- Χίος: Οι πλοίαρχοι Σαχτούρης και Πινότσης συνέλαβαν τουρκικό σκάφος που μετέφερε τον Σεΐχ-ουλ-Ισλάμη με πολύτιμα δώρα του Σουλτάνου Μαχμούτ προς τον Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου (28 Απριλίου 1821).
- Κύθνος: Κήρυξη της Επανάστασης τον ίδιο μήνα (Απρίλιος 1821).
- Χίος: Ο Ι. Τομπάζης βυθίζει τουρκική γολέτα στον πορθμό της Χίου (1 Μαΐου 1821).
- Ψαριανοί υπό τον πλοίαρχο Ανδρέα Γιαννίτση κυρίευσαν 23 τουρκικά κανόνια που βρισκόντουσαν εντός του κόλπου της Αίνου και τα μετέφεραν στα Ψαρά (2 Μαΐου 1821).
- Θήρα: Κήρυξη της Επανάστασης (5 Μαΐου 1821).
- Χίος: Κυριεύτηκαν 2 τουρκικά πλοία από τους Τομπάζη, Σαχτούρη και Αποστόλη και λοιπούς πλοιάρχους (5 Μαΐου 1821).
- Άνδρος: Κήρυξη της Επανάστασης (10 Μαΐου 1821) υπό τον Θεόφιλο Καΐρη.
- Μεσολόγγι: Ο ελληνικός στόλος καταπλέει στην περιοχή και κηρύσσεται η Επανάσταση (20 Μαΐου 1821).
- Ρίο: Ο ελληνικός στόλος καταπλέει στην περιοχή για να συνδράμει στην πολιορκία του κάστρου, ενώ πραγματοποιείται αμφίρροπη ναυμαχία με τουρκικά πλοία (21 Μαΐου 1821).
- Ερεσός (Λέσβου): Πυρπόληση τουρκικής φρεγάτας (Δίκροτο) από τον Παπανικολή. Πλοίαρχος του τουρκικού πλοίου ήταν ο Οσμάν Γκέκας ή Βεκτασή Αρναούτ (27 Μαΐου 1821).
- Ερεσός: Πραγματοποίηση αμφίρροπης ναυμαχίας από τους Τομπάζη, Γκίκα, Τσούπα και Αποστόλη (28 Μαΐου 1821).
- Μοσχονήσια: Άφιξη του ελληνικού στόλου υπό τον Ψαριανό ναύαρχο Ν. Αποστόλη (2 Ιουνίου 1821). Τις επόμενες μέρες πραγματοποιήθηκαν σφαγές και βιαιοπραγίες κατά των χριστιανών της περιοχής (Μοσχονήσια - Κυδωνίες) από τους Τούρκους.
- Σάμος: Άφιξη τουρκικού στόλου στο νησί (3 Ιουλίου 1821) και κανονιοβολισμός κατά του νησιού την επόμενη ημέρα.
- Ο ελληνικός στόλος καίει 8 τουρκικά φορτηγά πλοία και το πολεμικό του τούρκου πλοιάρχου Πεϊσάς Καπτάν στον στενό πορθμό ανάμεσα σε Σάμο και Μικρά Ασία (Τσαγκλί) (8 Ιουλίου 1821).
- Ναυμαχία στο στενό «Τσαγκλί» ανάμεσα σε Τούρκους και Έλληνες και νίκη των τελευταίων (9 Ιουλίου 1821).
- Σε αμφίρροπη ναυμαχία έξω από την Κω κυριεύτηκε ένα πυρπολικό από τους Τούρκους (12 Ιουλίου 1821).
- Άφιξη τουρκικού στόλου στη Μεθώνη και Κορώνη (29 Αυγούστου 1821). Οι ναυτικές αυτές δυνάμεις, υπό τους καπετάν Καραλήμπεη και Ισμαήλμπεη Γιβραλτάρ, προκάλεσαν αναστάτωση στις ελληνικές δυνάμεις και ενίσχυσαν τις τουρκικές φρουρές (17 Σεπτεμβρίου 1821).
- Απόβαση τουρκικών δυνάμεων και καταστροφή της Σαμοθράκης (7 Σεπτεμβρίου 1821).
- Γαλαξίδι: Απόβαση Τούρκων και καταστροφή της πόλης. Ολόκληρος ο στόλος του Γαλαξιδίου, που βρισκόταν στο λιμάνι, περιήλθε στα χέρια των Τούρκων (20 Σεπτεμβρίου 1821).
- Ζάκυνθος: Καταπλέει στην περιοχή τουρκικός στόλος υπό τη διοίκηση του καπετάν Νουαΐξ Ζααδέ Καρά Αλήμπεη (27 Σεπτεμβρίου 1821) και κυριεύει ένα ελληνικό πλοίο στις 29 Σεπτεμβρίου 1821.
- Ζάκυνθος: Πυρπόληση αλγερινού δικάταρτου σκάφους που ανήκε στον τουρκικό στόλο του Καρά Αλήμπεη στη θέση «Υψόλιθρον» από τους Σαχίνη και Ραφαλιά (30 Σεπτεμβρίου 1821).

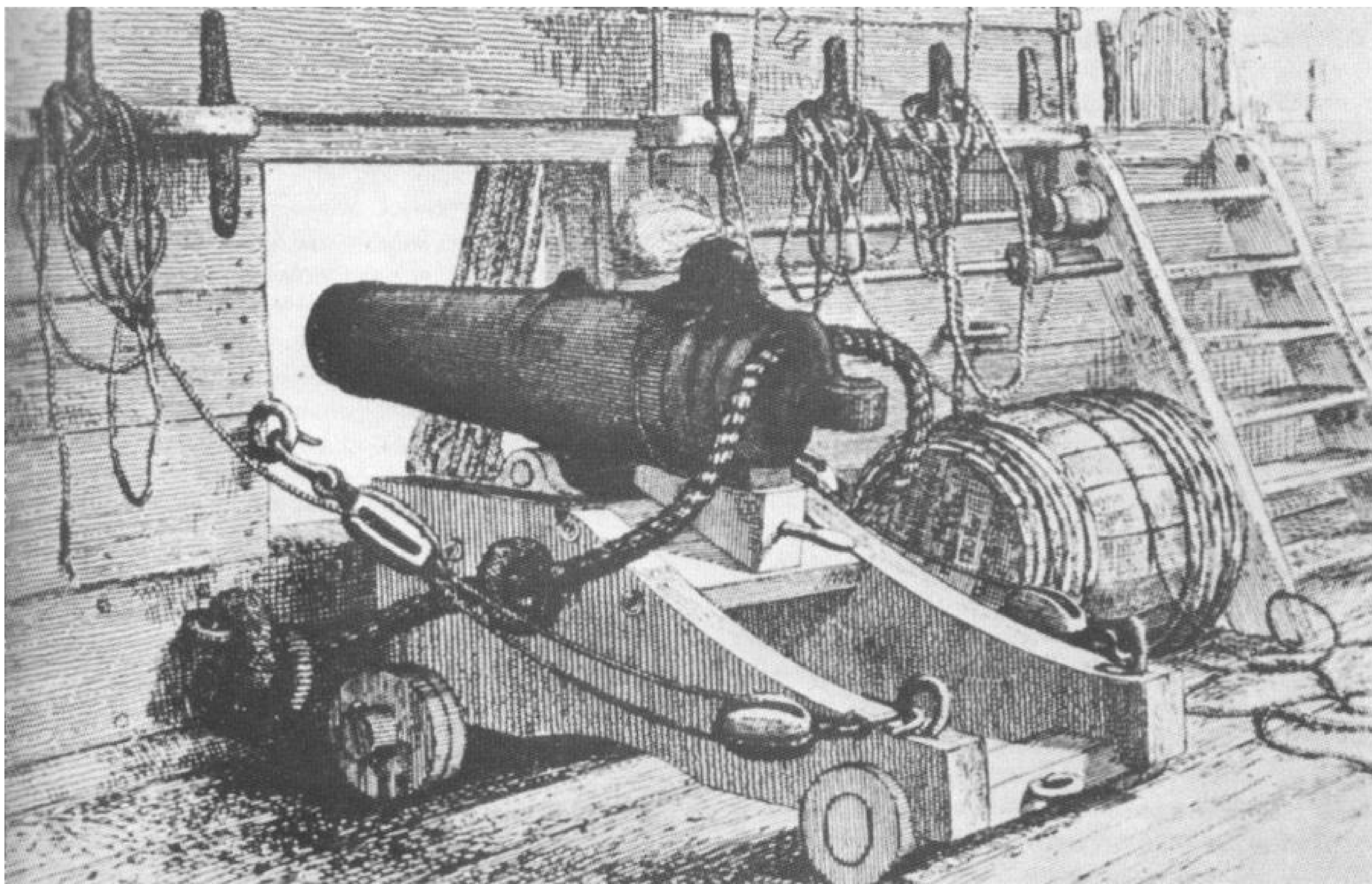
στα παράλια της Μικράς Ασίας, για να μεταδώσουν το μήνυμα του ξεσηκωμού και να χτυπήσουν, στην ακτή ή στη θάλασσα, τους Τούρκους. Στην έκκληση του επαναστατημένου Μοριά, έστειλαν όσα πυρομαχικά μπόρεσαν του Πετρόμπεη στην Καλαμάτα και δυο ναυτικές Μοίρες, τη μία από 13 πλοία στη Μονεμβασιά και την άλλη, από 9, στον Αργολικό, στο πολιορκημένο από τους επαναστάτες Έλληνες Ναύπλιο. Στη Μοίρα του Αργολικού επέβαινε και η θρυλική Μπουμπουλίνα. Η ορμητική και άφοβη συμμετοχή της στον Αγώνα ξεπερνούσε τη θετική συμβολή της σε πλοία και υλικά μέσα.

Όταν οι Σπετσιώτες της άλλης Μοίρας, του Λακωνικού, έμαθαν την παρουσία πολεμικών στα νερά της Μήλου, άφησαν 5 πλοία για την πολιορκία της Μονεμβασιάς και τα άλλα 8 τα έστειλαν στη Μήλο. Εκεί κατέλαβαν, ύστερα από μικρή αντίσταση, τρία πλοία και τα οδήγησαν στις Σπέτσες: μία κορβέτα των 36 πυροβόλων, ένα μπρίκι των 16 και ένα φορτηγό με πολεμοφόδια. Αυτή ήταν η πρώτη πολεμική επιτυχία των Ελλήνων στη θάλασσα, ύστερα από μια κίνηση που εγκαινίαζε την ορθή τακτική του κάθε αγώνα, δηλαδή την επίθεση.

Τότε έστειλαν οι Σπετσιώτες δύο πλοία, του Ν. Μπόταση και Ά. Ανδρούτσου, στο Ιόνιο, για να υποστηρίξουν από τη θάλασσα την πολιορκία του Νεοκάστρου και της Μεθώνης.

Οι Ψαριανοί επαναστάτησαν μία βδομάδα μετά τους Σπετσιώτες, δηλαδή 10 Απριλίου ανήμερα του Πάσχα. Στη θρησκευτική ευφροσύνη και το Χριστός Ανέστη πρόσθεσαν τον εθνικό ασπασμό και την ιαχή η Ελλάς ανέστη.

Οι κάτοικοι αυτού του νησιού, που βρίσκεται πλάι στα μικρασιατικά παράλια και δεν μπορούσε να περιμένει σε περίπτωση τουρκικής επίθεσης καμία βοήθεια, δεν δίστασαν να επαναστατήσουν. Προετοιμασμένοι ψυχικά οι Ψαριανοί, δέχθηκαν με ενθουσιασμό τον Σπετσιώτη πλοίαρχο Τσούπα, που μπήκε στο λιμάνι τους με την Ανάσταση, κομίζοντας το μήνυμα του εθνικού συναγερμού. Και αρματώνοντας βιαστικά όλα τα πλοία που διέθεταν, τα έστειλαν στο πέλαγος να αναζητήσουν τον εχθρό. Επτά ψαριανά πλοία με ναύαρχο τον Νικολή Αποστόλη, μία από τις σημαντικότερες μορφές των Ψαρών, έπλευσαν στα μικρασιατικά παράλια, όπου βρήκαν συγκεντρώσεις οθωμανικού στρατού, τις οποίες με το πυροβολικό τους διέλυσαν. Ύστερα συνάντησαν 5 τουρκικά πλοία που μετέφεραν

Οι «καρονάδες» (καρονάντ) ήταν πυροβόλα σύγχρονα για την περίοδο που εξετάζουμε. Ήταν σχετικά φτηνής κατασκευής, βραχύκαννα, μικρού βεληνεκούς αλλά ταχυβόλα, με τα οποία επιτυγχανόταν μεγάλος όγκος πυρός σε μικρές αποστάσεις. Από τότε που τα πρωτοκατασκεύασε ο Σκωτσέζικος οίκος Καρόν (Caron) το 1778, υιοθετήθηκαν με ενθουσιασμό από τα πληρώματα των πλοίων. Άλλοι τύποι πυροβόλων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν Όλμοι (χαβάνια, μορτάρια, λουμπάρδες), και Κουλεβρίνες.

στρατό και εφόδια στην Πελοπόννησο. Από αυτά βούλιαξαν το ένα και οδήγησαν τα άλλα στα Ψαρά.

Ήταν η πρώτη σημαντική υπηρεσία που πρόσφερε το Ναυτικό στον Αγώνα, ματαιώνοντας τη μεταφορά στην Πελοπόννησο μιας δύναμης την οποία οι ιστορικοί υπολογίζουν σε 3.000 άνδρες.

Στην Ύδρα πήγε ο Σωτ. Χαραλάμπης, απεσταλμένος από τους προύχοντες και δεσποτάδες που πήραν μέρος στην επαναστατική σύσκεψη της Βόστιτσας (του Αιγίου), οι συντηρητικοί όμως πρόκριτοι της νήσου τον διέταξαν να φύγει αμέσως (όπως αναφέρει ο ιστορικός Δ. Φωτιάδης). Όμως, στις 16 Απριλίου, Σάββατο της Διακαινησίμου, στην Ύδρα την επανάσταση δεν την κήρυξαν οι πρόκριτοι, αλλά ο λαός με αρχηγό τον Αντώνη Οικονόμου, πλοίαρχο β'τάξης.

Ο Οικονόμου συνδύαζε τη λαχτάρα των πληρωμάτων για δουλειά και ψωμί με την αγάπη τους προς την ελευθερία. Εξουδετερώνοντας δυναμικά αλλά αναίμακτα τους προκρίτους κατέλαβε το διοικητικό κτίριο, καθαίρεσε τον Νικόλαο Κοκοβίλη (διορισμένο από τους Τούρκους ζαμπίτη - διοικητή) και δέσμευσε τα πλοία (92 τον αριθμό), πολλά από τα οποία εξόπλισε. Βρήκε γι' αυτό τα χρήματα με αναγκαστική -και λιγότερο με προαιρετική- εισφορά των πλουσίων. Αρχηγός του επαναστατημένου στόλου τοποθετήθηκε ο Γιακουμάκης (Ιάκωβος) Τομπάζης.

Η Κάσος, το απομονωμένο αυτό νησί, που ήταν και παραδοσιακό καταφύγιο πειρατών του Αιγαίου σε όλες τις εποχές, αποτέλεσε άλλη μια προφυλακή στο ξεκίνημα του Αγώνα.

Όταν κηρύχθηκε η Επανάσταση, τα περισσότερα από τα καράβια της (διέθετε 15 μπρίκια και 1.000 ναυτικούς) βρίσκονταν στην Κρήτη και την Αλεξάνδρεια, από τις οποίες επέστρεψαν στο νησί τους. Ύστερα από τις απαραίτητες ετοιμασίες οι Κάσιοι εξόπλισαν, αρχές Μαΐου του 1821, έξι καράβια και αργότερα άλλα τέσσερα. Τα σχετικά έξοδα βάρυναν τους εύπορους, οι οποίοι όμως πολύ απείχαν από το να έχουν τα πλούτη των Σπετσιωτών και των Υδραίων. Αρχηγός στην Κάσο ήταν ο πλοίαρχος Θεόδωρος Κανταρτσόγλου. Και τα άλλα μικρά νησιά της Δωδεκανήσου και των Κυκλάδων (Ίος, Κάρπαθος, Χάλκη, Δήλος, Νίσυρος, Κάλυμνος, Λέρος, Πάτμος, Αστυπάλαια και Σαντορίνη) ακολούθησαν σύντομα το παράδειγμα της Κάσου.

Από τα άλλα μεγάλα νησιά η Ρόδος θα μείνει έξω από τον Αγώνα, γιατί κατοικούσαν σε αυτοί πολλοί Τούρκοι και υπήρχε εκεί και ισχυρή ναυτική βάση.

Για τον ίδιο περίπου λόγο θα μείνει κι η Λέσβος έξω από τον Αγώνα. Διαφορετική στάθηκε η κατάσταση στη Σάμο. Η Σάμος έπαιξε ένα ξεχωριστό και γι' αυτό αξιομνημόνευτο ρόλο στην Επανάσταση. Παρά την άμεση γειτνίαση με την τουρκική ακτή, αναμέτρησε τον κίνδυνο, αλλά η είσοδος στα σαμιώτικα νερά δύο καραβιών από τις επαναστατημένες Σπέτσες, των μικρών μπρικιών του Δημ. Σκλιά και του Ιωαν. Μπούκουρη, προκάλεσε επαναστατικό ενθουσιασμό.

Την πολεμική τους δράση οι Σαμιώτες άρχισαν με την κατάληψη ενός τουρκικού πλοίου στο Βαθύ και ενός άλλου που ανήκε στον Μοχάμετ Άλι της Αιγύπτου. Με τους Τούρκους στις απέναντι ακτές, οργάνωσαν από την αρχή κιόλας επιδρομές εναντίον τους και έτσι ματαίωσαν επιθετικές ενέργειες που σχεδιάζονταν κατά του νησιού τους.

Εμψυχωτή και ηγέτη στην αγωνιστική τους δράση,

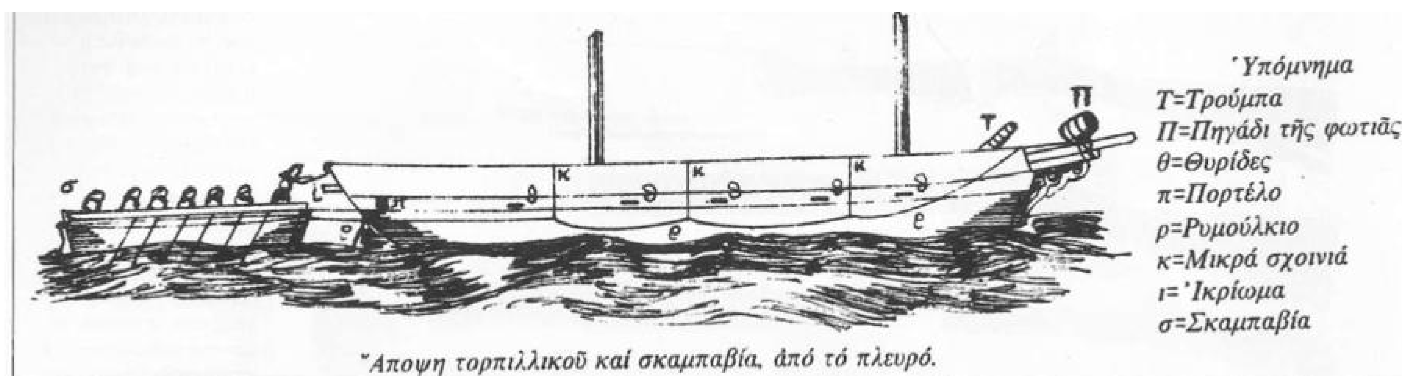
Τα όπλα των πληρωματ_. των πλοίων (ψιλά ή λιανά άρματα), ήταν ή πάλα, το σπαθί, το γιαταγάνι, ο σαλτιρμάς (είδος μαχαιριού), το χαρμπί (στενόμακρο στιλέτο), ο λαζός (μικρό εγχειρίδιο), τσεκούρια, μπαλτάς, και λεμπούτι (κεφαλοθραύστης). Τα πυροβόλα όπλα τους ήταν κοντόκαννα μουσκέτα (λείας κάννης), καραμπίνες (ραβδωτής κάννης), και τρομπόνι (Tromblon) που έριχνε πολλά σφαιρίδια (μυδράλια). Τέλος χρησιμοποιούσαν και κάθε είδους πιστόλες από αυτές που υπήρχαν τότε. Στο κάτω μέρος της φωτογραφίας διακρίνεται το επτάκαννο όπλο του πυρπολητή Κ. Κανάρη. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

που κράτησε χρόνια, είχαν τον Λυκούργο Λογοθέτη, άνδρα με οργανωτικό πνεύμα, ορμή και σύνεση. Ο Λογοθέτης οχύρωσε το νησί και συγκρότησε στρατιωτικά τμήματα από τους συμπατριώτες του.

Η επανάσταση στο Πήλιο ξεκίνησε με αρχηγούς τον Άνθιμο Γαζή, το Γιάννη Δήμου και τον Κ. Μπασδέκη, ξεσηκώθηκαν στις 7 Μαΐου 1821, όταν δύο μέρες πριν μπήκαν στον Παγασητικό.δύο υδρέικα, δύο σπετσιώτικα και τρία πλοία του Τρίκερι. Συγκρότησαν Βουλή της Θετταλομαγνησίας και οργάνωσαν δύναμη πεζικού. Άρχισαν στην ξηρά πολεμικές επιχειρήσεις, τις οποίες 5 σηθούσαν τα πλοία παραπλέοντας τα παράλια. Παρόλο που ο πανίσχυρος Μαχμούτ πασάς, ο επιλεγόμενος Δράμαλης, βρισκόταν εκεί κοντά, στη Λάρισα, τούτο 5εν εμπόδισε τους κατοίκους να ανταποκριθούν στο μήνυμα που έφερναν από τον Σαρωνικό τα υδραιοσπετσιώτικα καράβια. Γρήγορα όμως αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν με τον πασά της Λάρισας, για να αποφύγουν την ολοσχερή ερήμωση.

Τα Επτάνησα βρίσκονταν την εποχή εκείνη υπό βρετανική κατοχή και φυσικά δεν ήταν δυνατόν να γίνει εκεί επανάσταση. Διάφοροι Ωστόσο, Επτανήσιοι έδρασαν μεμονωμένα στην αρχή της Επανάστασης.

Πολλοί πέρασαν απέναντι στον Μοριά, για να πολεμήσουν με τους Έλληνες αδελφούς τους. Ο Δ. Κόκκινος αναφέρει πως ένας Ζακυνθινός ονόματι Κεφαλληνός, με σαράντα πατριώτες, άρπαξε το εκτεθειμένο στην παραλία του νησιού άφθονο πολεμικό υλικό, που ανήκε στην αγγλική διοίκηση, και ανάγκασαν, αυτός και οι σύντροφοί του, με τα όπλα στο χέρι ένα

Ἄποψη τορπιλλικοῦ καί σκαμπαβία, ἀπό τό πλευρό.

Το πυρπολικό στάθηκε το κύριο και αποφασιστικό όπλο των Ελλήνων στη θάλασσα. Ένα πυρπολικό έφερνε το αποτέλεσμα εκατοντάδων πυροβόλων ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που ο Τουρκικός στόλος με τα μεγάλα και δυσκίνητα πλοία υποχωρούσε με την εμφάνιση πυρπολικών. Τα πυρπολικά δημιουργούνταν μετά την ειδική μετασκευή μικρών, και παλιών σκαφών (συνήθως μπρικιών ή μικρότερων). Το κόστος όμως κατασκευής, δημιουργούσε πολλές φορές έλλειψη από αυτά. Τομές πυρπολικού σκάφους όπου φαίνεται και η μικρή σακολέβα (η μικρή βάρκα στην οποία επέβαιναν οι πυρπολητές.
(Αι Ναυτικαι Επιχειρήσεις 1821-1829 Κ. Αλεξανδρή)

αγγλικό εμπορικό να τους μεταφέρει, άνδρες και υλικό, στην απέναντι ακτή.

Οι Ζακυνθινοί συνέδραμαν ελληνικό μπρίκι, του Ορλώφ, που δρούσε στην πολιορκία των Πατρών και τούτο με στρατιώτες και τρόφιμα. Μετέφεραν εξάλλου φεύγοντας από την Πελοπόννησο γυναικόπαιδα και τους πρόσφεραν καταφυγή και περίθαλψη.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΙΟΝΙΟ

Στον Μούρτο της Ηπείρου, τα παλαιά Σύβοτα, υπήρχε από καιρό, για τη δράση κατά του Αλή των Ιωαννίνων, μια τουρκική Μοίρα από 11 περίπου πλοία, τα οποία αποτελούσαν μόνιμη απειλή στα πλευρά της Ηπείρου και της Ακαρνανίας και επηρέαζαν ανασταλτικά κάθε διάθεση για ξεσηκωμό των Ελλήνων στις περιοχές αυτές. Ο Χριστόφορος Περραιβός απηύθυνε έκκληση την άνοιξη (Απρίλιο - Μάιο) του 1821 στους Υδραιοσπετσιώτες να στείλουν καράβια για τη συντριβή των καραβιών του Μούρτου. Αλλά οι νησιώτες δεν άκουσαν τον Περραιβό γιατί, παρασυρμένοι από τον Νεόφυτο Βάμβα, αποφάσισαν να ελευθερώσουν τη Χίο.

Στη Δυτική όμως Ελλάδα και ειδικότερα στα νερά του Πατραϊκού και Κορινθιακού, υπήρχε η ισχυρή ναυτική βάση της Ναυπάκτου. Προστατευμένη στα δυτικά από το φρουριακό συγκρότημα των «Μικρών Δαρδανελλίων», δηλαδή του Ρίου και Αντίρριου, κι η ίδια γερά οχυρωμένη, παρείχε ασφαλές καταφύγιο στα τουρκικά πλοία.

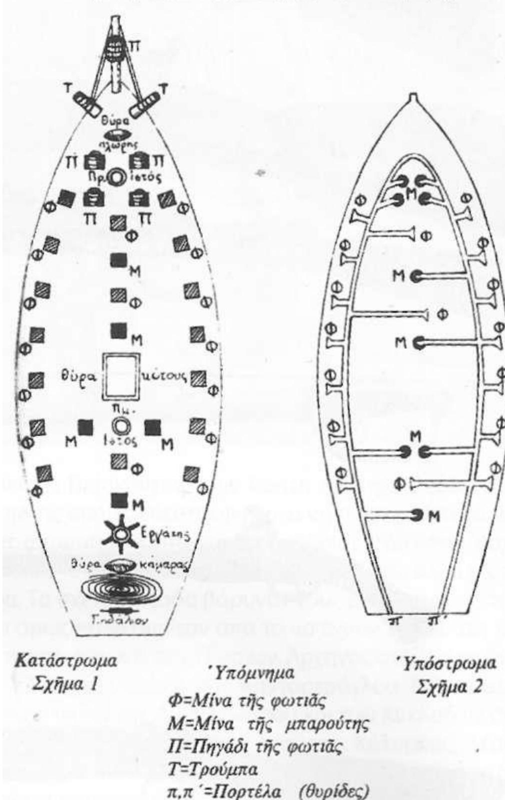
Μόλις οι νησιώτες εξασφάλισαν κάπως τη θάλασσα του Αιγαίου, έστειλαν -αρχές Μαΐου- καράβια στον Κορινθιακό: 6 σπετσιώτικα, με μοίραρχο τον Γκίκα Μπόταση και 6 υδραίικα με μοίραρχο το Δημήτρη Μιαούλη, γιο του Ανδρέα. Σε αυτά ενώθηκαν κατόπιν 9 πλοία από το Γαλαξίδι και ένα κεφαλλονίτικο, του Παναγή Φωκά. Στο λιμάνι της Ναυπάκτου βρίσκονταν μία κορβέτα, τρία μπρίκια και μια γαλιότα. Τα πλοία αυτά αποφάσισαν οι Έλληνες να τα κάψουν.

Θα χρησιμοποιούσαν γι' αυτό ένα παλιό όπλο, το πυρπολικό, το οποίο ανέλαβε να κατασκευάσει ο Σπετσιώτης Γιώργης Μυργιάλης, υποπλοίαρχος στη ναβέτα «Διομήδης» του Νικ. Μπόταση.

Οι Γαλαξιδιώτες έδωσαν τα υλικά και οι οδηγίες έφθασαν από τις Σπέτσες. Χρησιμοποιήθηκε ένα παλιό πλοίο του Γαλαξιδίου, που εκτιμήθηκε στις 30 χιλιάδες γρόσια και θα τα έπαιρνε ο ιδιοκτήτης του όταν ευδοκιμούσαν τα δημόσια οικονομικά.

Ο Γ. Μυργιάλης εργάστηκε με επιμέλεια αλλά με κάπως πρωτόγονο τρόπο: γέμισε το κύτος με θειάφι, ρετσίνι, πίσσα, δαδί και κληματόβεργες. Στον στόχο θα το οδηγούσε κάποιος εθελοντής: παρουσιάστηκε τότε

Τομή τορπιλλικοῦ (κατάστρωμα καί ὑπόστρωμα).

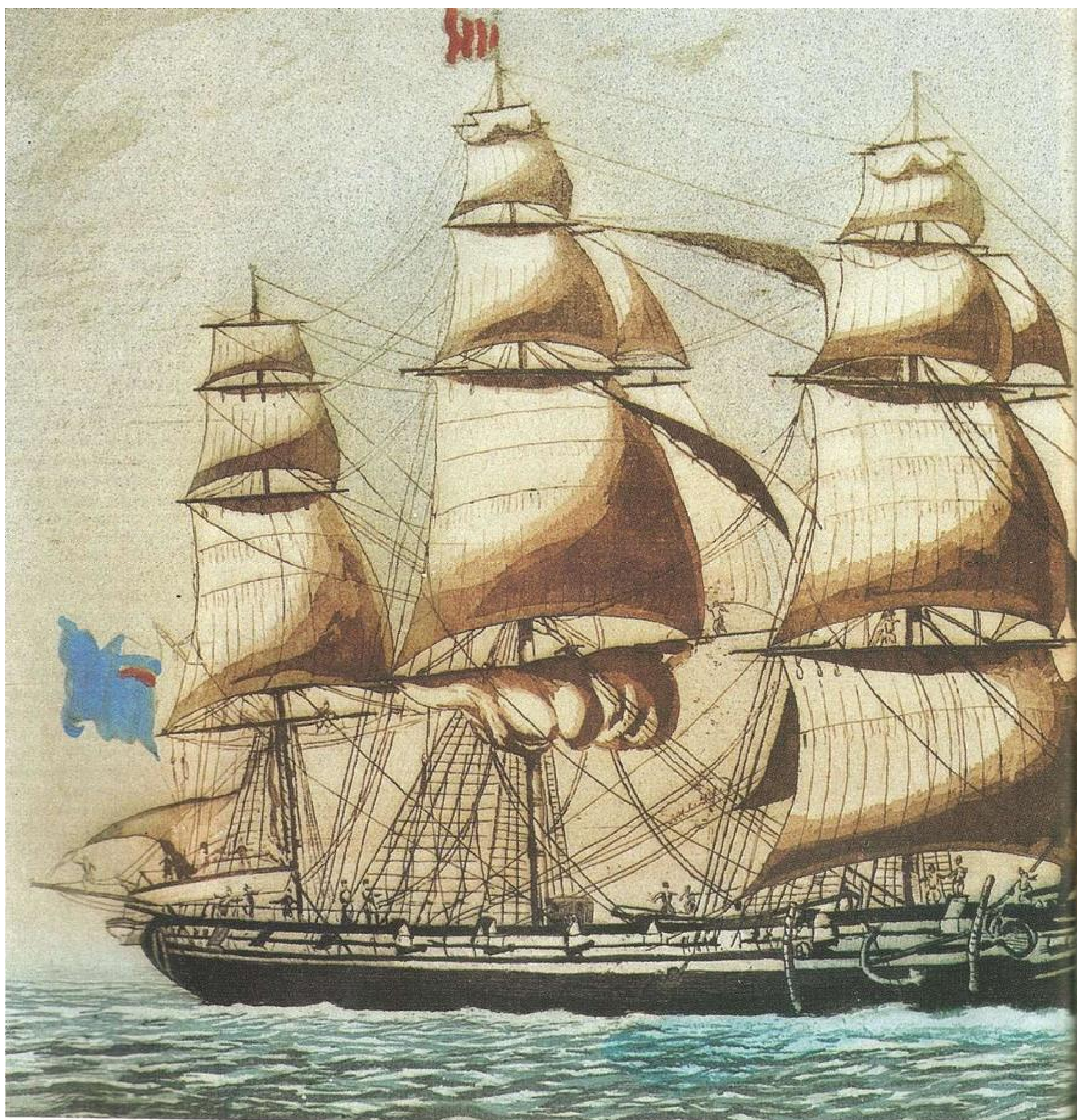
ο Γιώργος Παξινός, ένα παλικάρι από το πλήρωμα του πλοίου «Οι Σύμμαχοι» που ανήκε στη Μπουμπουλίνα και είχε κυβερνήτη τον Νικ. Α. Λαζάρου-Ορλώφ.

Η επίθεση έγινε με τον Παξινό στο τιμόνι του πυρπολικού και τον Μυργιάλη, με τη φωτιά στο χέρι, σε μια βάρκα που ρυμουλκούσε το πυρπολικό. Πιο πίσω, σε αρκετή απόσταση, ακολουθούσε το «Λυκούργος» με τον Ανδρέα Σωτηρίου. Δυστυχώς, επηρεασμένος ο Μυργιάλης από το πυκνό κανονίδι των τουρκικών πολεμικών και του φρουρίου έβαλε νωρίτερα φωτιά, έκοψε το σχοινένιο ρυμούλκι και ακολουθούσε με τη βάρκα κωπηλατώντας.

Στο τιμόνι ο Παξινός πάλευε να πλευρίσει το πυρπολικό στην κορβέτα και, καθώς τον πλησίαζε η φωτιά, κρεμάστηκε από το πρυμνιό,παλάγγο με το σώμα στο κενό και τους αγκώνες για στήριγμα, χωρίς να αφήσει το τιμόνι. Δεν τα κατάφερε το παλικάρι. Όταν έπεσε στο νερό, τον έπιασαν οι Τούρκοι από τις βάρκες και τον παλούκωσαν.

Ο Ανδρέας Μιαούλης γεννήθηκε το 1769 στην Ύδρα. Υπήρξε ναύαρχος του Υδραϊκού Στόλου και ονομάστηκε Γενικός Αρχηγός όλων των Ελληνικών Ναυτικών Δυνάμεων του Αγώνα της Ανεξαρτησίας 1821 - 1828. Με την ιδιότητα του αυτή διηύθυνε όλες σχεδόν τις ναυμαχίες και τις ναυτικές επιχειρήσεις του Αγώνα. Διακρίθηκε για τη στρατηγικές του ικανότητες, την επιθετικότητα, την ορθή εκτίμηση των γεγονότων και τις σωστές αποφάσεις και αποδείχθηκε εφάμιλλος των μεγάλων ναυάρχων της εποχής του. Η συμβολή του στην επιτυχία του Αγώνα της Ανεξαρτησίας υπήρξε ανεκτίμητη. Απεβίωσε το 1835.

Ο «Αχχιλεύς» του **Μιαούλη Ότανταtριίστια** καράβια **ήταν αποκλειστικά πολεμικά, είχαν** ονόματα όπως **φρεγάτα, κορβέτα** κλπ. **Οι Έλληνες μετέτρεψαν** τα **μπρίκια και τις νάβες τους σε πολεμικές κορβέτες που ήταν κάτι ανάμεσα στη φρεγάτα (πλοίο με κανονιοστοιχία στο κάτω κατάστρωμα) και το Μπρίκι. Πολεμικό Μουσείο.**

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΧΙΟ

Μετά την αποτυχία αυτή οι ελληνικές Μοίρες έφυγαν από τον Κορινθιακό, αφήνοντας επιτόπου ένα σπετσιώτικο (του Εμμ. Λαζάρου-Ορλώφ), ένα κεφαλλονίτικο του Γερασ. Παυλάτου - Φωκά, λίγα γαλαξιδιώτικα και μερικές κανονιέρες (κανονιοφόρους).Ήταν μια αδύναμη Μοίρα, που μπόρεσε όμως να απασχολήσει τα τουρκικά πλοία στη Ναύπακτο.

Θέλησαν οι Υδραιοσπετσιώτες -με την παρακίνηση και του Νεοφύτου Βάμβα- να φέρουν στο εθνικό κίνημα τους Χιώτες, που ήταν πλούσιοι και θα μπορούσαν να συνδράμουν υλικά τον Αγώνα. Εκείνοι όμως δεν έδειξαν προθυμία. Έτσι στάθηκε άκαρπη η προσπάθεια του Τομπάζη, που έφθασε Μάιο μήνα στο νησί και προσπάθησε να το εξεγείρει σε επανάσταση.

Στην εκστρατεία της Χίου έλαβαν μέρος 11 πλοία της'Υδρας, 7 σπετσιώτικα και 3 ψαριανά. Ενδιαφέρουσες από ναυτικής πλευράς πληροφορίες μάς δίνει το ημερολόγιο του Τομπάζη, το οποίο αρχίζει έτσι:

Γυρίζοντας ο ελληνικός στόλος από την εκστρατεία της Χίου, έφερε μαζί του -σαν λεία πολέμου- πλήθοο από τουρκικά πλοία που είχε καταλάβει. Άρχισε τότε φιλονικία για τη διανομή της λείας. Ο Οικονόμου επέμεινε να εφαρμοσθούν οι ληφθείσες πάνω σε αυτό το

Δύο από τα καράβια της υδραίικης Μοίρας της Χίου, το ένα του Γεωργ. Σαχτούρη και το άλλο του Λάζαρου Πινότση, συνέλαβαν τουρκικό πλοίο που ταξίδευε από την Πόλη στην Αλεξάνδρεια. Μετέφερε αφιερώματα για τη Μέκκα και δώρα στον σατράπη Μοχάμετ Άλι, καθώς και πολλούς επιβάτες. Ανάμεσα τους ήταν ο σεϊχουλισλάμης, δηλαδή ο θρησκευτικός αρχηγός των Τούρκων. Τον κρέμασαν οι Έλληνες στο κατάρτι και έσφαξαν όλους τους άλλους, γυναίκες και παιδιά. Ήταν αναμφισβήτητα μια βάρβαρη πράξη, που ζημίωσε σημαντικά τον Αγώνα. Αλλά ήταν και μια πράξη αντιποίνων για την αγχόνη του Πατριάρχη και τον θάνατο των Ελλήνων που υπηρετούσαν στον σουλτανικό στόλο.

Δημήτριος Παπανικολής. Από τους σημαντικότερους αγωνιστές και ο πρώτος πυρπολητής του 1821 που έκαψε το τουρκικό δίκροτο στην Ερεσό. Έκτοτε είχε και άλλες επιτυχίες ενώ μετά την Επανάσταση χρημάτισε βουλευτής. Πέθανε το 1855.

θέμα αποφάσεις, Τούτο όμως ζημίωνε τα πληρώματα, τα οποία με την παρακίνηση των αντιδραστικών εξεγέρθηκαν εναντίον του. Κυνηγημένος από το νησί του κατέφυγε στον Μοριά, όπου δολοφονήθηκε, ύστερα από εντολή των προκρίτων της Ύδρας.

Έπρεπε ο Οικονόμου να εξοντωθεί για να μη ριχθεί στην αναρχία η Ύδρα, όπως πίστευε ο Κουντουριώτης. Στο γράμμα που είχε στείλει στον Δημ. Υψηλάντη -με υπογραφή οι Πρόκριτοι της νήσου Ύδρας- απαιτεί την εξόντωση του, αλλιώς η Ύδρα θα αποχωρούσε διά παντός από τον Αγώνα, κάτι που θα είχε ολέθριες συνέπειες.

ΕΡΕΣΟΣ: Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΔΙΚΡΟΤΟΥ

Ο τουρκικός στόλος είχε αργήσει πολύ να κάνει την εμφάνιση του στο Αιγαίο. Οι Τούρκοι αρχικά φοβούνταν τον πόλεμο με τη Ρωσία και την κάθοδο στον Βόσπορο του ρωσικού στόλου από τη Σεβαστούπολη.

Επιπλέον, ο σουλτάνος ανησυχούσε για την προσωπική του ασφάλεια και ήθελε κοντά του τον στόλο, σαν αντίβαρο των γενιτσάρων που πάντα αποτελούσαν απειλή για τον σουλτάνο εκείνη την εποχή.

Εκτός από τα παραπάνω μετά την απομάκρυνση από τα πλοία (με θάνατο ή φυλάκιση) των μελλάχηδων (των χριστιανικών πληρωμάτων) δεν ήταν σε θέση να κι-

Πίνακας του Von Hess για την πυρπόληση του τουρκικού Δίκροτου στην Ερεσό, από την Δημήτριο Παπανικολή.

Πυρπόληση τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη. Πίνακας Ν. Λύτρα.

Πυρπόληση τουρκικής Φρεγάτας (Δίκροτο) από τον Παπανικολή στην Ερεσό Λέσβου. Πλοίαρχος του τουρκικού πλοίου ήταν ο Οσμάν Γκέκας ή Βεκτασή Αρναούτ (27 Μαΐου 1821).

νηθούν τα τουρκικά καράβια. Χρειάστηκε καιρός για να εξευρεθούν καινούρια πληρώματα, τα οποία υστερούσαν βέβαια πολύ και δεν μπορούσαν εύκολα να προσαρμοστούν στα καθήκοντα τους επειδή κατά κύριο λόγο προέρχονταν από την ενδοχώρα της Ανατολίας.

Ο Αντώνιος Ραφαλιάς από τους ικανότερους πλοιάρχους της Ύδρας ο οποίος διακρίθηκε σε πολλές επιχειρήσεις. Ιστορικό Αρχείο Ύδρας.

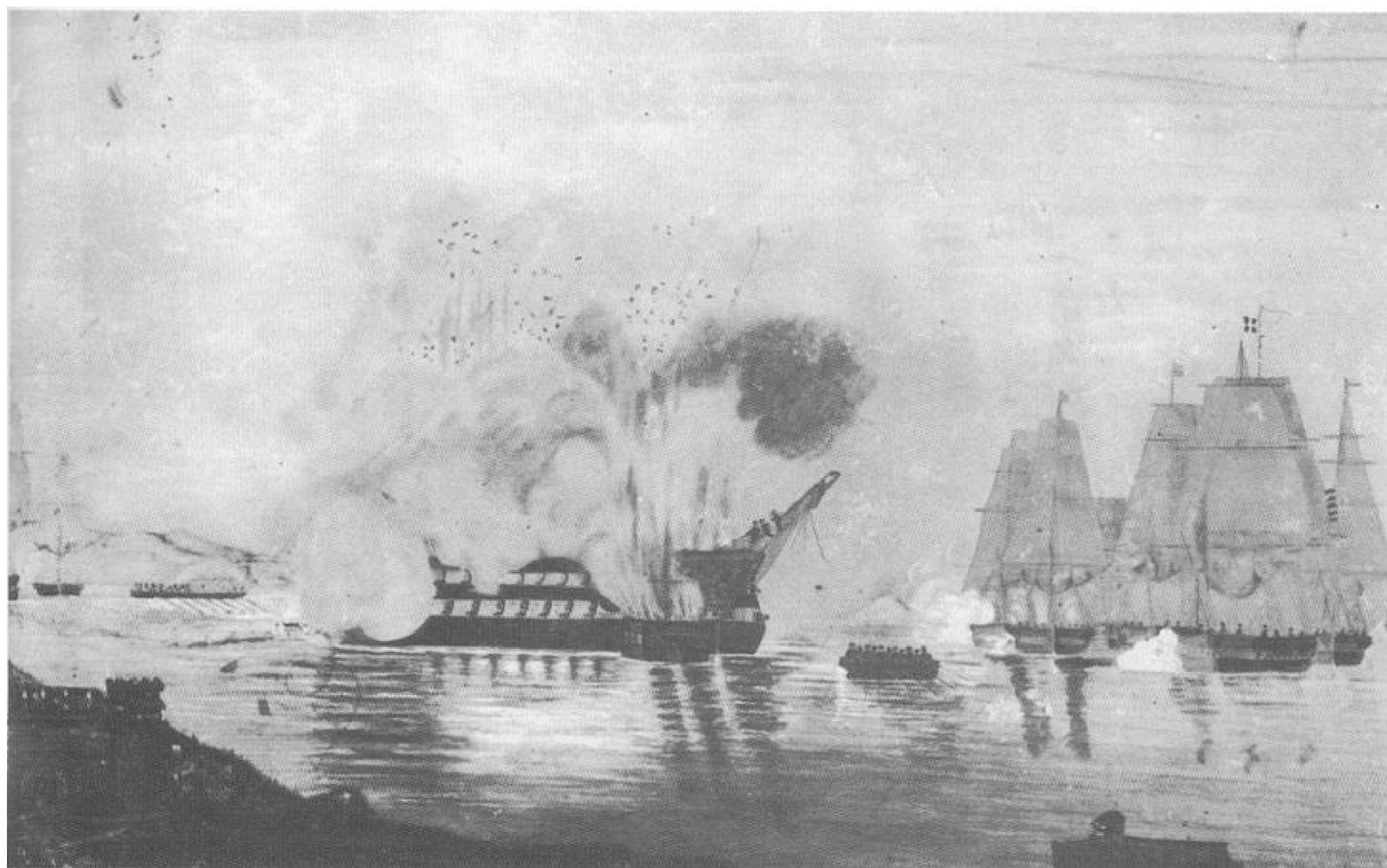
Λόγω της πιθανότητας εμφάνισης του τουρκικού στόλου στο Αιγαίο και λόγω κάποιας δικαιολογημένης ανησυχίας, συγκεντρώθηκαν οι ελληνικές Μοίρες στα μέσα Μαΐου 1821 στα Ψαρά. Αποτελούνταν από 20 υδραίικα, 15 σπετσιώτικα και άλλα τόσα ψαριανά, με αρχηγούς αντίστοιχα τον Γιακουμάκη Τομπάζη, τον Γεώργ. Ανδρούτσο και τον Νικολή Αποστόλη. Ο Τομπάζης ασκούσε ένα είδος γενικής αρχηγίας.

Η αρχική πρόθεση των Ελλήνων ήταν να αποκλείσουν το στόμιο του Ελλήσποντου, τούτο όμως μπορούσε κάποια στιγμή να οδηγήσει σε απευθείας αναμέτρηση με τον τουρκικό στόλο.

Αλλά τα ελληνικά «σιτοκάραβα» δεν ήταν σε θέση να τα βγάλουν πέρα με τα πανίσχυρα ντελίνια και τις φρεγάτες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι αποφεύχθηκε η απευθείας αναμέτρηση και περιορίσθηκαν σε κατοπτεύσεις των κινήσεων του τουρκικού στόλου, ενεργώντας επιδρομές εναντίον του. Τέτοιες άλλωστε ήταν οι οδηγίες που είχαν έλθει από την Ύδρα.

Στις 24 Μαΐου βγήκαν από τον Ελλήσποντο δύο εμπορικά και πίσω από αυτά, σε ικανή απόσταση, ένα δίκροτο - προφυλακή του τουρκικού στόλου. Το δίκροτο, ενώ είχε αρχικό προορισμό το στενό της Χίου για τον ανεφοδιασμό των εκεί φρουρίων, άλλαξε πορεία, στράφηκε στη δυτική ακτή της Λέσβου και πλησίασε στον όρμο της Ερεσού.

Οι Έλληνες το παρακολουθούσαν από μεγάλη απόσταση, χωρίς να μπορούν να πλησιάσουν για να το χτυ-

Άλλος πίνακας για την πυρπόληση του τουρκικού Δίκροτου «Μπεκτάς Καπτάν» από τον Παπανικολή, στην Ερεσό της Λέσβου στις 27 Μαΐου 1821. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

πήσουν με τα μικρά πυροβόλα των 12 έως 18 λίτρων που διέθεταν. Το ισχυρό αυτό δίκροτο είχε 84 πυροβόλα, με μεγάλο βεληνεκές και χονδρά τοιχώματα στο σκαρί του. Εντούτοις, ο Υδραίος πλοίαρχος Ζάκας πλησίασε με το μπρίκι του και άρχισε να βάλλει. Αναγκάστηκε όμως να αποσυρθεί γρήγορα, με τρεις νεκρούς και έναν πληγωμένο.

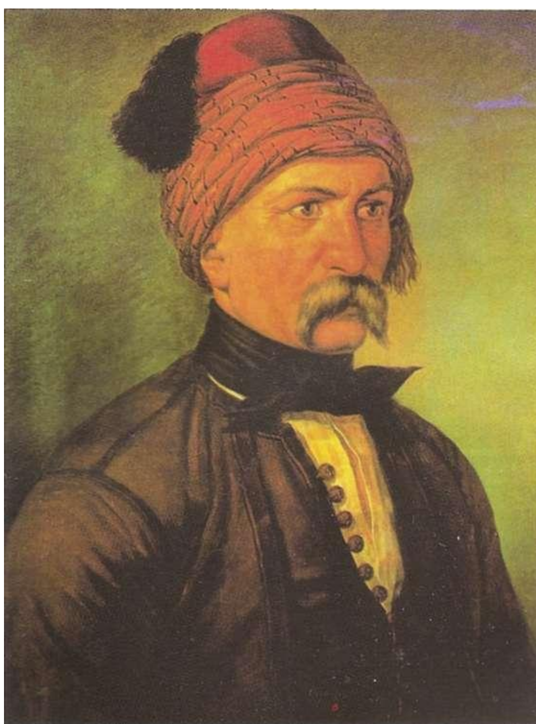
Η δεύτερη απόπειρα έγινε από τη γολέτα «Τερψιχόρη» του Τομπάζη, που μόνη αυτή έφερε ένα πυροβόλο των 48 λίτρων. Συνάντησε όμως βίαιη αντίδραση από το φοβερό πυροβολικό του δίκροτου και αποτραβήχτηκε. Το ίδιο έκαναν και τα άλλα ελληνικά πλοία.

Ήταν η πρώτη οδυνηρή εμπειρία για τον αδύναμο σε υλικά μέσα επαναστατικό στόλο. Ολόκληρος ο ελληνικός στόλος δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει ένα και μόνο τουρκικό πλοίο της γραμμής. Η ατμόσφαιρα στη νυκτερινή σύσκεψη που ακολούθησε πάνω στο καράβι του Τομπάζη ήταν πολύ βαριά. Έπρεπε να βρεθεί κάποιο μέσον που να εξουδετερώσει την υπεροχή του αντιπάλου. Διαφορετικά ο ελληνικός στόλος αδυνατούσε να κρατήσει στο Αιγαίο και να προστατεύσει την Επανάσταση. Ο κίνδυνος ήταν άμεσος.

Το μέσον που βρέθηκε ως λύση ήταν αυτό που θα χαρακτήριζε έκτοτε τον θαλασσινό αγώνα των Ελλήνων: το πυρπολικό.

Οι σχετικές ετοιμασίες έγιναν με ταχύ ρυθμό για να μην καθυστερήσει η επίθεση. Πριν ξημερώσει η 25 Μαΐου, ο Υδραίος Ιωάν. Θεοχάρης οδήγησε εναντίον του δίκροτου το πυρπολικό, που είχε κατασκευαστεί με τη μετατροπή ενός μικρού σκάφους από τον Γιάννη Δημολίτσα ή Πατατούκο. Πλήρωμα είχε κι από τα τρία νησιά (Ύδρα Σπέτσες και Ψαρά). Η επίθεση όμως αστόχησε για δύο λόγους: δεν κατόρθωσε ο Θεοχάρης να το κολλήσει στο δίκροτο και άργησε η ανάφλεξη του ενώ ο κυβερνήτης και το πλήρωμα του πυρπολικού κινδύνεψαν.

Δύο μέρες αργότερα, με ελαφρό ζέφυρο και αφού προηγήθηκε κανονιοβολισμός, έγινε δεύτερη επίθεση - τη φορά αυτή πρωί, με το φως της ημέρας. Και μάλιστα από δύο πυρπολικά: οδηγούσε το ένα ο Δημή-

Ο Ψαριανός ναύαρχος Νικολής Αποστόλης. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο)

Ελληνικό πλοίο καταδρομής «μίσικο», στα νερά του Μεσολογγίου Χρησιμοποιήθηκε πολύ από τους Έλληνες για επιδρομές αλλά και πειρατεία.

τρης Παπανικολής και το άλλο ο Γεώργ. Καλαφάτης. Του Καλαφάτη όμως το πυρπολικό δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα, γιατί απωθήθηκε και η φωτιά του ήταν αδύναμη.

Το πυρπολικό του Παπανικολή γαντζώθηκε στο δίκροτο γερά και οι φλόγες του τύλιξαν τα ξάρτια του εχθρικού πλοίου το οποίο λαμπάδιασε και τινάχθηκε στον αέρα. Από τους χίλιους άνδρες του δίκροτου μόνον οκτώ σώθηκαν. Το όνομα του ήταν «Μπεχτάς Καπτάν», δηλαδή «Κινούμενο Όρος».

Η καταστροφή του δίκροτου είχε άμεσο αντίκτυπο στον Οθωμανικό στόλο, ο στόλος αυτός -από ένα πλοίο της γραμμής, τρεις φρεγάτες και τρεις κορβέτες- που βγαίνοντας από τα Στενά είχε προσορμισθεί στα Μοσχονήσια, επέστρεψε στα Στενά, για να αποφύγει τα πυρπολικά των Ελλήνων. Οι Έλληνες διέθεταν ένα μόνο πυρπολικό, αλλά αυτό δεν το γνώριζαν οι Τούρκοι.

Η καταστροφή του δίκροτου είχε επίδραση στους κατοίκους στις Κυδωνιές της Μ. Ασίας και στα Μοσχονήσια. Σημειώθηκαν άγριες σφαγές, πυρπόληση οικιών και απαγωγή στην αιχμαλωσία πολλών γυναικόπαιδων. Μεγάλες επίσης ταραχές και ανήκουστες θηριωδίες έγιναν στη Σμύρνη, όπου την εποχή εκείνη ζούσαν 80 χιλιάδες Ρωμιοί.

Ωστόσο, μετά το λαμπρό κατόρθωμα της Ερεσσού ακολούθησε μια επικίνδυνη ανάπαυλα, με απειθαρχίες στα πληρώματα και επιστροφή των ναυτικών Μοιρών στις βάσεις τους. Ουσιαστικά ελληνικός στόλος την εποχή αυτή -τέλη Ιουνίου του Ί 821 - δεν υπήρχε. Τα περισσότερα σκάφη ασχολούνταν με τη διάσωση πληθυσμών από τη Μικρά Ασία.

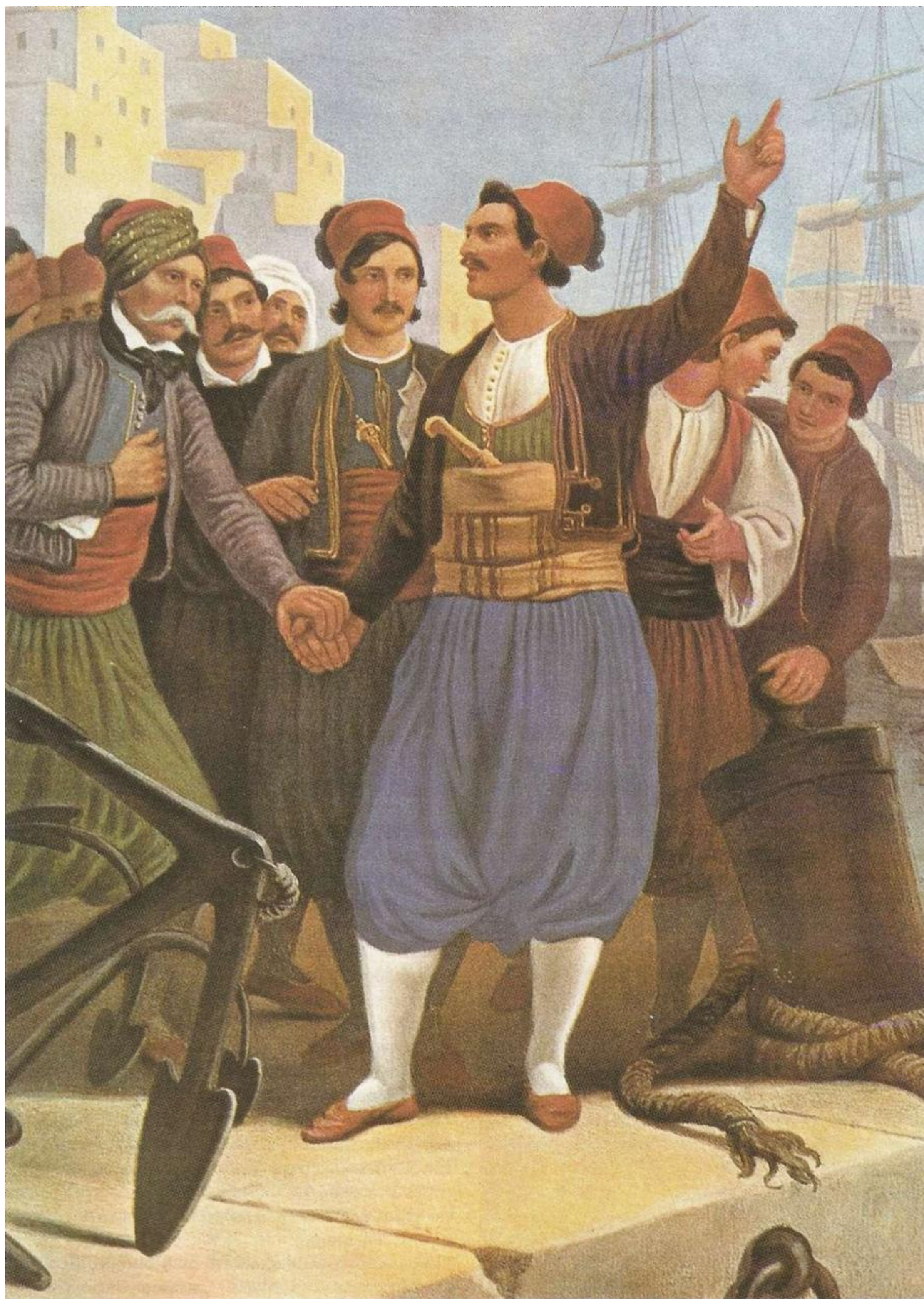
Εντούτοις οι Ψαριανοί, που είχαν αμεσότερη την αίσθηση του κινδύνου, δεν έπαυσαν τελείως την πολεμική τους δράση. Συνέχισαν τις περιπολίες. Ψαριανά μαζί με λημνιώτικα καράβια βοηθούσαν τους μαχόμενους στη Χαλκιδική (Κασσάνδρα και Άγιον Όρος) Έλληνες και είχαν ορισμένες επιτυχίες. Έτσι δύο ψαριανά πλοία καταδίωξαν μια τουρκική γολέτα και ένα μπρίκι που δρούσαν στα νερά εκείνα και τα ανάγκασαν να ξοκείλουν. Ύστερα τα πυρπόλησαν, αφού πριν αποκόμισαν 24 πυροβόλα, που τόσο τους έλειπαν για την οχύρωση του νησιού τους και τον εξοπλισμό των πλοίων τους.

Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

Οι καταδρομές των Σαμίων στη μικρασιατική ακτή είχαν πολύ εξοργίσει τον σουλτάνο, που νόμισε πως ήταν καιρός να λάβει δραστικά μέτρα. Μήνα λοιπόν Ιούλιο του 1821 έστειλε την Αρμάδα, με την εντολή να καταστρέψει το νησί. Ήταν η δεύτερη έξοδος, στον πρώτο αυτό χρόνο της Επανάστασης. Συμμετείχαν 4 πλοία της γραμμής, 5 ή 6 φρεγάτες και 12 κορβέτες, με αρχηγό το ναύαρχο Καρά Αλή, που τον λογάριαζαν οι πατριώτες του ως έναν από τους πιο ικανούς αξιωματικούς του Ναυτικού των Τούρκων.

Ο τουρκικός στόλος έφθασε την 3η Ιουλίου στα νερά της Σάμου και την άλλη μέρα, με τη χαραυγή, άρχισε να κανονιοβολεί την παραλία της πρωτεύουσας με πυκνότατα πυρά. Κατόπιν οι στρατιωτικές του δυνάμεις επιχείρησαν απόβαση, την οποία όμως απέκρουσε ο ηρωισμός και η οργανωμένη αντίσταση του Λογοθέτη, με τον οποίο μάχονταν πολλοί πατριώτες του, πειθαρχικοί και αποφασισμένοι.

Ύστερα απ' αυτό έστειλε ο Καρά Αλής μεταγωγικά στην απέναντι ακτή της Μυκάλης (το Τσαγκλί) και της

Ο Αντώνιος Οικονόμου ήταν πλοίαρχος Β'Τάξης και αγνός πατριώτης. Έβγαλε την Ύδρα από την καιροσκοπική απάθεια των προκρίτων της και «πραξικοπηματικά» κήρυξε την επανάσταση στο νησί ξεσηκώνοντας το λαό και καταλαμβάνοντας τα πλοία. Οι πρόκριτοι εξέδωσαν στης 31 Μαρτίου 1821 έγγραφο που αναγνώριζε τις εξουσίας του με την υπογραφή «ο λαός της Ύδρας» και όχι οι πρόκριτοι, όπως γινόταν μέχρι τότε. Αργότερα δυστυχώς διώχθηκε και δολοφονήθηκε από αυτούς. Von Hess, Εθνική Βιβλιοθήκη, Παρίσι.

Νέας Εφέσου (το Κουσάντασι) για να μεταφέρει τις εκεί δυνάμεις, κάπου 7.000 στρατιώτες. Σκόπευε να επιχειρήσει με αυτούς απροσμάχητη στο νησί απόβαση. Φυσικό ήταν να κορυφωθεί η αγωνία των κατοίκων, που παρακολουθούσαν όλες αυτές τις κινήσεις στη στενή θαλάσσια λωρίδα μεταξύ Σάμου - Μικρασίας, το λεγόμενο Νταρ Μπογάζ.

Την κρίσιμη αυτή ώρα, 7 Ιουλίου, έφθασε ο ελληνικός στόλος, συγκροτημένος από τρεις Μοίρες: 30 υδραίικα με αρχηγούς τους Γιακουμάκη Τομπάζη, Αναστάσιο Τσαμαδό, Γιάννη Βούλγαρη και Λάζαρο Λαλεχό ' 17 σπετσιώτικα, με αρχηγούς τον ΓκίκαΤσούπα και Νικόλα Ράπτη και 9 ψαριανά, συν τέσσερα πυρπολικά και δέκα μίστικα με πέντε ναυάρχους: Νικολή Αποστόλη, Γιάννη Καλάρη Νικόλα Χ. Κοτζιά, Γεώργη Σκανδάλη και Ανδρέα Γιαννίτση. Με τόσους όμως αρχηγούς ο συντονισμός ήταν πολύ δύσκολος.

Παρά την έλλειψη γενικού αρχηγού όμως, τα ελλη-

Ελαφρύ «πίγκο» από την Ύδρα που φέρει την παλιά Γρεκορωμάική σημαία. Ο στόλος της Ύδρας περιλάμβανε πολλούς τύπους όπως «νάβες» και «Μπρίκια». Το «Μπρίκι» ήταν ωστόσο ο βασικός τύπος πολεμικού σκάφους του Αγώνα. Εθνολογικό Ιστορικό Μουσείο.

νικά πλοία έδρασαν αποτελεσματικά. Εισπλέοντας στο στενό βρήκαν τα τουρκικά μεταγωγικά να επιβιβάζουν την αποβατική δύναμη. Μόλις τα πληρώματα τους είδαν τα ελληνικά πολεμικά, και καθώς δεν μπορούσαν να επικοινωνήσουν με τον δικό τους στόλο, καταπτοήθηκαν. Επτά από αυτά ρίχθηκαν στην ξηρά, ενώ αλλά δύο πυρπολήθηκαν. Όσο για τους στρατιώτες, εκείνοι βγαίνοντας με σπουδή από τα πλοία, τράπηκαν σε φυγή, για να αποφύγουν την αιχμαλωσία. Οι Έλληνες κυρίευσαν τα παρατημένα μεταγωγικά και τα έκαψαν. Ανίκανος ή απρόθυμος ο τουρκικός στόλος να επέμβει, αποχώρησε και κατέφυγε στην Αλικαρνασσό (Μπουντρούμ).Τον ακολούθησε ο στόλος των Ελλήνων.

Η αναπόφευκτη σύγκρουση των δύο στόλων έγινε στο στενό Κω - Αλικαρνασσού, κάτω από το φρούριο της Κω (12 Ιουλίου 1821). Καθώς ο άνεμος γύρισε ενάντιος στους Έλληνες, αναγκάστηκαν να φύγουν και μάλιστα χωρίς τάξη. Στη φυγή αυτή τα πυρπολικά, που ήταν παλιά και δυσκίνητα, πυρπολήθηκαν από τα πληρώματα τους, τα οποία διέφυγαν στα πλοία του στόλου με τις βάρκες τους.

Με την καταστροφή αυτή ωφελήθηκαν οι Έλληνες, από την πύρινη ζώνη που δημιουργήθηκε ανάμεσα στους δύο στόλους. Εντούτοις ένα πυρπολικό έπεσε στα χέρια του εχθρού, αλλά σώθηκε το πλήρωμα του. Με δυσκολία διέφυγε τη σύλληψη το μίστικο του Ι. Βρατσάνου.

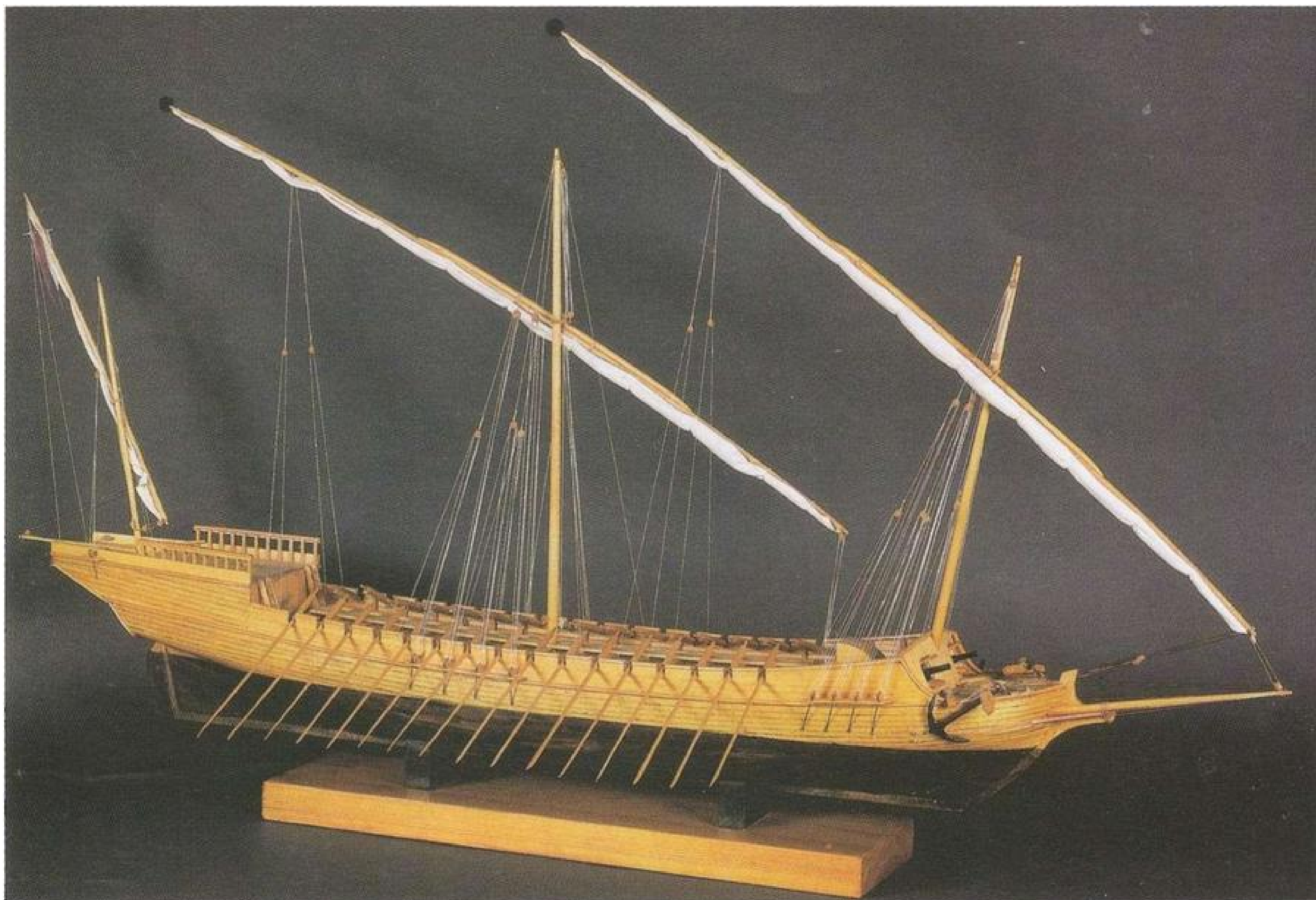
Μετά ο ελληνικός στόλος κατέφυγε στον Κόλπο του Γέροντα, όπου δεν τόλμησε να τον καταδιώξει ο τουρκικός, από το φόβο των πυρπολικών. Η τρικυμία που ακολούθησε, σκόρπισε τον ελληνικό στόλο και τμήματα του κατέφυγαν στη Λέρο, τη Σάμο και την Κάλυμνο.

Ο τουρκικός στόλος, που βρισκόταν μέχρι την ώρα εκείνη στην Κω, έπλευσε στην Ρόδο, όπου συνάντησε αιγυπτιακή Μοίρα, από 14 πλοία (1 φρεγάτα και 13 άλλα μικρότερα) με διοικητή τον Ισμαήλ Γιβραλτάρ. Ενωμένοι τώρα ο τουρκικός με τον αιγυπτιακό στόλο γύρισαν στην Κω, για να προετοιμάσουν την επίθεση τους κατά των Ελλήνων. Εκείνοι πάλι μεταστάθμευσαν (23 Ιουλίου) απέναντι στη Νίσυρο και στα συμβούλια για το πρακτέο που έγιναν, επικράτησε διχογνωμία και διατυπώθηκαν αλληλοκατηγορίες για την αποτυχία στη σύγκρουση της Κω. Τα πληρώματα, σε έξαψη, ζήτησαν να γυρίσουν στα νησιά τους ενώ υπήρχε έλλειψη σε πολεμοφόδια και πυρπολικά.

Ήταν μια επικίνδυνα έκρυθμη κατάσταση. Τόσο, που χρειάστηκε να στείλουν οι Υδραίοι και Σπετσιώτες

Ο Γεώργιος Σαχτούρης γεννήθηκε στην Ύδρα το 1783. Λόγω των ικανοτήτων του, του ανατέθηκε η αρχηγία μοίρας στόλου επικεφαλής της οποίας στις 31 Ιουλίου και 5 Αυγούστου 1824 καταναυμάχησε τον τουρκικό στόλο μεταξύ Σάμου και Μικράς Ασίας. Διακρίθηκε και σε άλλες επιχειρήσεις. Παρέμεινε στη ναυτική υπηρεσία και μετά την Επανάσταση. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Ψαριανή Γαλιότα. Ταχύπλοο κωπήλατο πλοίο με ιστία. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως από τους Ψαριανούς και διαδραμάτισε ιδιαίτερο ρόλο στις πολεμικές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Κατάγεται από την ενετική πολεμική γαλέρα αλλά είναι μικρότερο σκάφος, κατάλληλο για καταδρομές, πειρατεία αλλά και μεταφορές. Ανάλογα με το μέγεθος του διέθετε 8-16 κουπιά σε κάθε πλευρά και δύο ή τρεις ιστούς με πανιά λατίνια. Είχε 2-6 μικρά κανόνια στην πλώρη και η διακυβέρνηση του γινόταν από τιμόνι που βρισκόταν στο μέσον της πρύμνης.

πρόκριτοι επιτροπές, με γράμματα γεμάτα συμβουλές και υποσχέσεις. Κοπίασαν πολύ οι απεσταλμένοι των νησιών για να πείσουν τα πληρώματα να μείνουν: τους έταξαν ότι θα τους έστελναν το συντομότερο τροφές, πολεμοφόδια, πυρπολικά και χρήματα.

Στις 29 του μηνός (Ιουλίου) συναντήθηκαν οι δύο στόλοι και αντάλλαξαν κανονιές, ο σφοδρός όμως άνεμος τους σκόρπισε. Τότε ο ελληνικός στόλος κατέφυγε στην Πάτμο και τη Σάμο. Οι Τούρκοι δεν τους κατεδίωξαν ούτε επιχείρησαν απόβαση στη Σάμο.

Αρχές του επομένου (2 Αυγούστου) φάνηκε ο μουσουλμανικός στόλος στα νερά της Λέρου, πλανήθηκε κατόπιν λίγες μέρες στο Ικάριο πέλαγος, τελικά στράφηκε στο Βορρά και μπήκε στον Ελλήσποντο. Οι Έλληνες τον ακολούθησαν από μακριά και μετά γύρισαν στα νησιά τους. Ωστόσο, φάνηκε πολύ έντονα αυτή τη φορά η έλλειψη γενικού αρχηγού του στόλου.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΓΑΛΑΞΙΔΙΟΥ

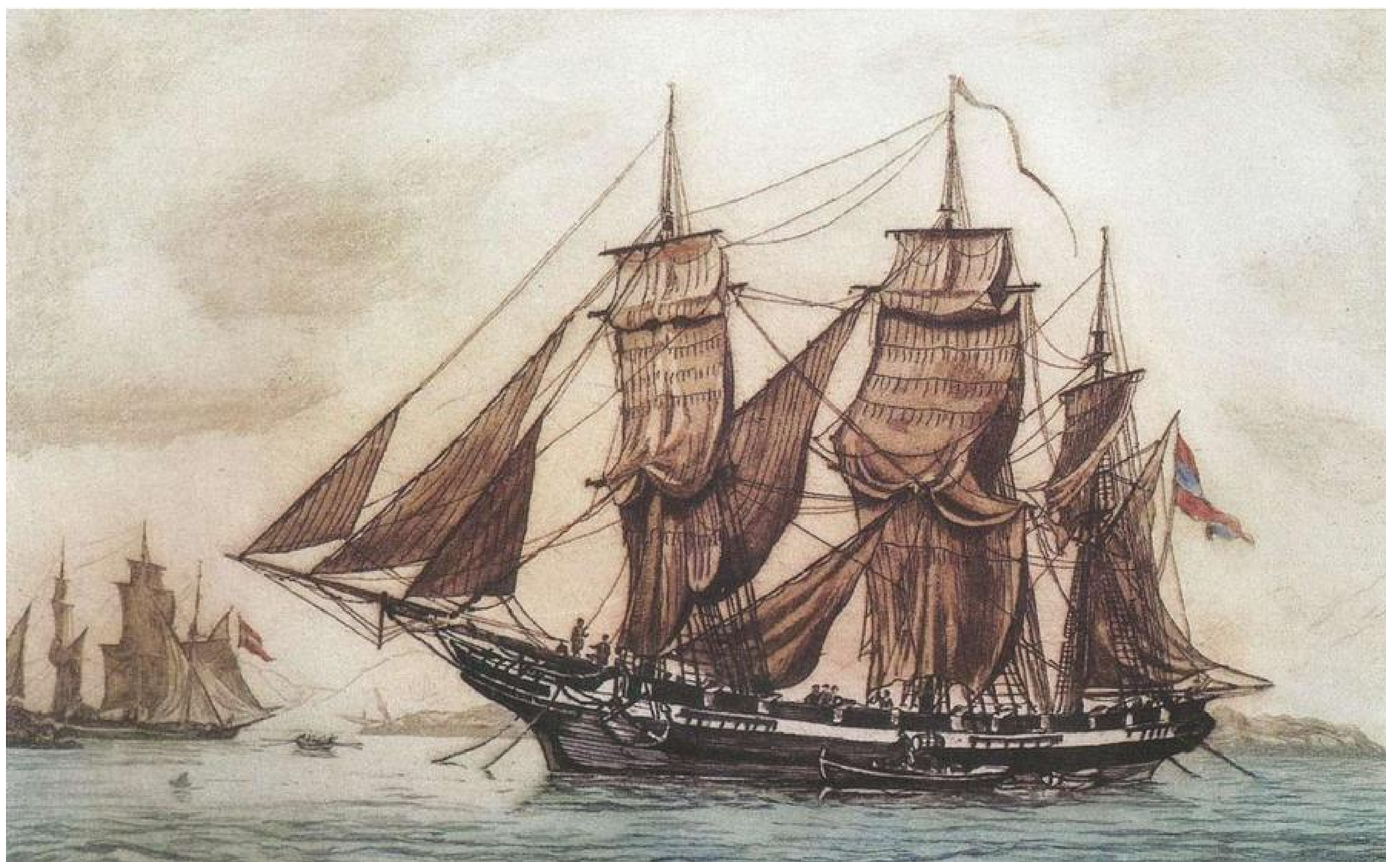
Στα μέσα Αυγούστου βγήκε πάλι ο τουρκικός στόλος από τα Στενά, με 19 μεγάλα πλοία κι έπλευσε στη Ρόδο, όπου βρισκόταν ο Ισμαήλ Γιβραλτάρ, με τα 14 πλοία του. Αποστολή είχε ο στόλος αυτός να ανεφοδιάσει τα πολιορκούμενα τουρκικά φρούρια και να βοηθήσει στις επιχειρήσεις ξηράς τους Τούρκους. Ο ναύαρχος Καρά Αλή ήταν και πάλι αρχηγός τους.

Στη Ρόδο ο Τούρκος ναύαρχος έλαβε πολύτιμες πληροφορίες για τις ανάγκες των φρουρίων και τις κινήσεις των Ελλήνων. Και τις πληροφορίες αυτές τις μετέφερε αγγλική ναυτική Μοίρα, σταλμένη από τον μισέλληνα αρμοστή των Ιονίων νήσων Τόμας Μέτλαντ. Άλλο αγγλικό πλοίο πληροφόρησε τον Καρά Αλή για την κίνηση μιας αλγερινής Μοίρας, που απέπλεε από το Αλγέρι προς συνάντηση του. Η Μοίρα αυτή αποτελούνταν από μια μονόκροτη φρεγάτα, μια νάβα, τρία μπρίκια και μια γολέτα.

Αφήνοντας οι μουσουλμάνοι τη Ρόδο έπλευσαν στον Μοριά, όπου ανεφοδίασαν Κορώνη και Μεθώνη, απέτυχαν όμως σε μια απόπειρα αποβάσεως στην Καλαμάτα, όπου ο Γάλλος φιλέλληνας ταγματάρχης Βαλέστα αντέταξε οργανωμένη αντίσταση με το τακτικό ημιτάγμα που είχε δημιουργήσει. Στον Μεσσηνιακό κόλπο και ειδικότερα στον όρμο των Κιτριών συνάντησαν δύο σπετσιώτικα καράβια, του Γκίκα Μπόταση και του Αναστ. Ανδρούτσου. Τα δύο αυτά πλοία είχαν παραμείνει στα νερά εκείνα για να ενισχύσουν την πολιορκία του Νεοκάστρου. Επιχείρησαν οιΤούρκοι να τα καταλάβουν, αλλά οι Σπετσιώτες αμύνθηκαν σκληρά, μεταφέροντας τα πυροβόλα τους στην ακτή. Τούτο ανάγκασε τον Τούρκο στόλαρχο να αποσυρθεί και να πλεύσει στη Ζάκυνθο, όπου μετά από λίγο συνάντησε τη ναυτική Μοίρα του Αλγερίου.

Την περίοδο εκείνη ελληνικός στόλος δεν υπήρχε, ούτε καν περιπολικά ταξίδευαν για να ανιχνεύσουν τις κινήσεις του εχθρού. Η αδράνεια του Καρά Αλή ήταν που έσωσε την Επανάσταση.

Έναν μήνα αφότου βγήκε στο Αιγαίο η Αρμάδα και είκοσι μέρες που βρισκόταν στο Ιόνιο, στις 18 Σεπτεμβρίου, κίνησαν από τη βάση τους 30 σπετσιώτικα πλοία και λιγότερα της Ύδρας, χωρίς τους Παριανούς.

Η νάβα «Άγιος Νικόλαος»

Τα πλοία αυτά είχαν εξοπλισθεί με πολλή δυσκολία και ύστερα από σοβαρές διαφωνίες ανάμεσα στους προκρίτους. Στη φάση αυτή των αμφιταλαντεύσεων είχαν στείλει οι Άγγλοι στις Σπέτσες ένα μπρίκι, τυπικά μεν να παραπονεθεί για την προσβολή της αγγλικής σημαίας από σπετσιώτικα πλοία, κάτι που ουδέποτε είχε γίνει, αλλά ουσιαστικά να κατασκοπεύσει τις κινήσεις τους. Γύρισε το μπρίκι στο Ιόνιο και είπε στον Καρά Αλή ότι οι Έλληνες βρίσκονται ακόμη στα λιμάνια τους.

Η Μαντώ Μαυρογένους. Ήρθε στην Μύκονο από την Τεργέστη όπου έμενε μετά την έκρηξη της Επανάστασης και εξόπλισε με δαπάνες της δύο πλοία για την προστασία του νησιού της από τους πειρατές. Οργάνωσε ακόμα στρατιωτικό σώμα και έλαβε μέρος σε μάχες σημειώνοντας επιτυχή δράση. Πέθανε φτωχή το 1848, ενώ είχε συνδεθεί αισθηματικά με τον Δημήτριο Υψηλάντη.

Ο Τούρκος στόλαρχος έφυγε από τη Ζάκυνθο στις 7 Σεπτεμβρίου και μπήκε στον Πατραϊκό, όπου συνάντησε και τα πλοία της Μοίρας του Ιονίου, 2 φρεγάτες και 9 μπρίκια. Είχε τώρα στη δύναμη του 39 μονάδες: 4 πλοία της γραμμής, 2 φρεγάτες, 8 κορβέτες, 23 μπρίκια και 2 γολέτες. (Ορισμένοι συγγραφείς τα ανεβάζουν σε 60 μονάδες). Εκεί, στον Πατραϊκό, χρησιμοποίησαν αυτός και ο Γιβραλτάρ αγγλικό μπρίκι για να στείλουν στη Σμύρνη, την Πόλη και την Αλεξάνδρεια γράμματα, με τα οποία ζητούσαν τροφές και ενίσχυση, σε στρατό και πλοία.

Στις 9 του μηνός αποβίβασε δύναμη στην Πάτρα, που με τη βοήθεια της φρουράς της προχώρησε και διέλυσε το αχαϊκό στρατόπεδο των Ελλήνων. Έτσι έγινε κύριος στη βορειοδυτική πλευρά της Πελοποννήσου και θα μπορούσε να κάνει απόβαση όπου ήθελε, αφού είχε αποβατική δύναμη γύρω στις 10 χιλιάδες άνδρες. Εντούτοις, παρέμεινε άπραγος ένα ολόκληρο δεκαήμερο παρά το ότι η Τριπολιτσά κινδύνευε (έπεσε τη 21η Σεπτεμβρίου).

Στις 17 Σεπτεμβρίου ανέβηκε το Ιόνιο η αιγυπτιακή Μοίρα του Γιβραλτάρ, με στρατιωτικό σώμα από 2.500 άνδρες και σε λίγο μπήκε στον Κορινθιακό κόλπο, με τα μισά από τα πλοία του και ολόκληρο το στρατιωτικό σώμα. Ανεφοδίασε τα φρούρια Ρίου και Αντιρρίου και αποβίβασε στη Βόστιτσα (το Αίγιο) στρατό, που έκαψε την πόλη. Μετά έπλευσε στη Ναύπακτο, όπου βρίσκονταν από το καλοκαίρι (17 Ιουνίου 1821), που έφυγαν οι Υδραιοσπετσιώτες, λίγα γαλαξιδιώτικα πλοία. Μόλις ο Γιβραλτάρ έφθασε στη Ναύπακτο, οι Έλληνες έλυσαν αμέσως την πολιορκία.

Ακολούθησε τότε η επίθεση των Αιγυπτίων στο Γαλαξίδι. Τα εχθρικά πλοία παρουσιάστηκαν μπρος στο

λιμάνι στις 22 του μηνός και μετά από ισχυρό κανονιοβολισμό χτύπησαν τα πλοία και την πόλη. Παλεύοντας με ηρωισμό οι αμυνόμενοι κατόρθωσαν να αποκρούσουν την επίθεση και να ματαιώσουν την απόβαση, την πρώτη μέρα.

Τη νύκτα όμως αποχώρησαν 200 από τους υπερασπιστές, κι αυτό κλόνισε το ηθικό των υπόλοιπων, οι όποιοι έφυγαν μαζί με τον άμαχο πληθυσμό. Τότε αποβίβασε ο Γιβραλτάρ τους 2.500 άνδρες του εκστρατευτικού σώματος, οι οποίοι έκαψαν την πόλη. Στο λιμάνι βρήκε 70 πλοία, από τα οποία διάλεξε τα καλύτερα 30 (ή 36), γολέτες και μπρίκια, και παρέδωσε τα υπόλοιπα στις φλόγες. Σε αυτά που διάλεξε, ο Γιβραλτάρ τοποθέτησε πυροβόλα, τα επάνδρωσε με τουρκικά πληρώματα και τα χρησιμοποίησε αργότερα σε βοηθητικές αποστολές.

Αναφέρεται ότι πριν από την καταστροφή είχε γίνει αναγνώριση στο λιμάνι του Γαλαξιδίου από την αγγλική φρεγάτα «Κάμπριαν» και ότι οι Άγγλοι οδήγησαν τους Τούρκους στο Γαλαξίδι.

Το δεύτερο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου, τον καιρό που δρούσε ο Γιβραλτάρ στον Κορινθιακό, ξεκίνησαν -επιτέλους- 20 υδραίικα με αρχηγούς τον Ανδρέα Μιαούλη και Ιάκωβο Τομπάζη. Αρχές του τρίτου δεκαημέρου (22/9/1821) έφυγαν από τις Σπέτσες 9 πλοία συν τρία πυρπολικά, στα οποία προστέθηκαν λίγες μέρες αργότερα 19 πλοία. Αρχηγός στα σπετσιώτικα ήταν ο Γ. Πάνου.

Από την ώρα αυτή και μετά ο Ανδρέας Μιαούλης μπαίνει στον ναυτικό αγώνα. Κι αυτό έχει μεγάλη σημασία για την έκβαση των επιχειρήσεων.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΣΤΟ ΚΑΤΑΚΩΛΟ (30-9-1821)

Στις 28 Σεπτεμβρίου έπλεε ο ελληνικός στόλος στο Ιόνιο, το οποίο ανέβηκε ταξιδεύοντας κοντά στις ακτές, για ν'αποφύγει την αναμέτρηση στο ανοικτό πέλαγος με τόσο ισχυρό αντίπαλο. (Οι μουσουλμάνοι είχαν συγκεντρώσει τώρα γύρω στα 90 πλοία). Έτσι έπλευσε μέχρι το Κατάκωλο.

Όμως, τη νύκτα της 29 προς 30 Σεπτεμβρίου τα ελληνικά πλοία που βρίσκονταν στον Κόλπο της Κυπαρισσίας αντιλήφθηκαν δύο τουρκικά πολεμικά τα οποία έπλεαν χωρίς άλλη συνοδεία στο στενό της Ζακύνθου. Δώδεκα ελληνικά όρμισαν τότε στη δίωξη τους. Εκείνα απάντησαν με κανονιοβολισμούς, το όποιο σήμανε συναγερμό και σε άλλα τουρκικά πλοία.

Ύστερα απ' αυτό κατέφθασαν 4 κορβέτες και 5 φρεγάτες, οπότε οι Έλληνες περιέπεσαν από την επίθεση στην άμυνα. Με τη χαραυγή άρχισε κανονική ναυμαχία. Τα ελληνικά πλοία κρατιούνταν πάντα προς την ακτή, κοντά στις εκβολές του Αλφειού, όπου τα νερά ήταν ρηχά.

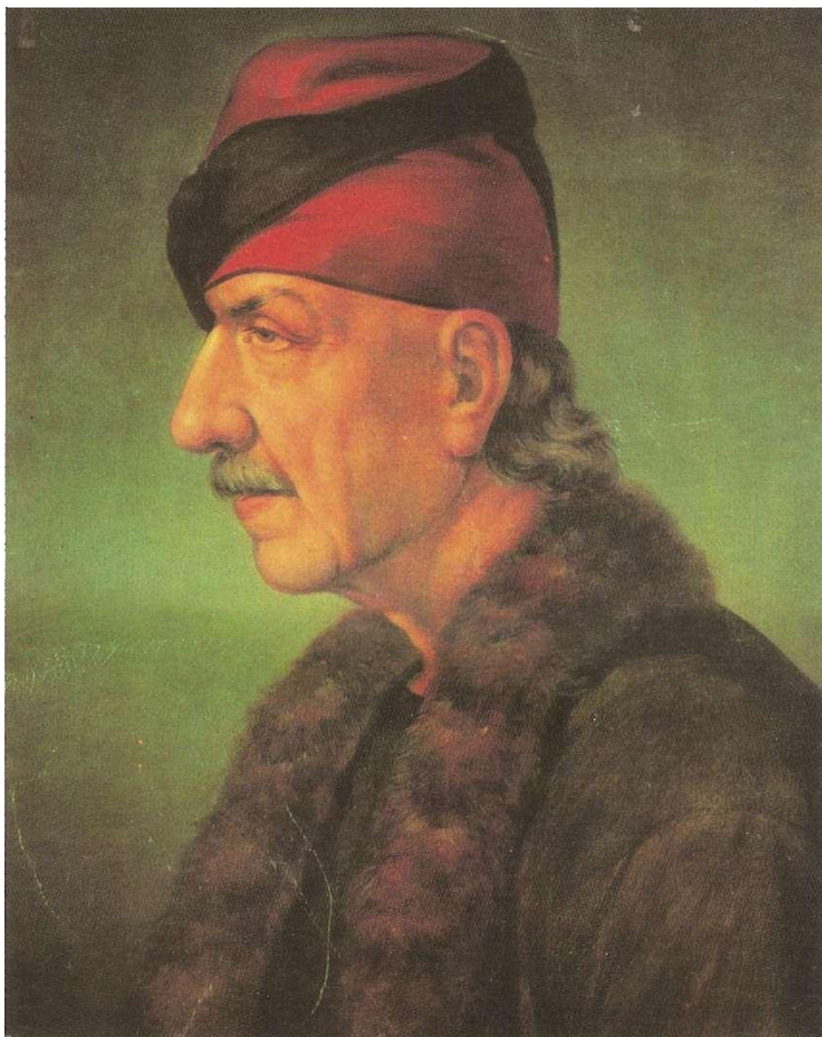
Υπόφεραν όμως από το εχθρικό πυρ και δύο τους κινδύνευαν σοβαρά. Μόνον οι επιδέξιοι χειρισμοί τα έσωσαν. Και προπάντων η εύτολμη ευφυΐα του Σπετσιώτη πλοιάρχου Νικ. Μπόταση.

Ο Μπότασης προχώρησε με τη νάβα του γρήγορα ανάμεσα στα τουρκικά. Εκείνα, αντί να πυροβολήσουν, την εξέλαβαν για πυρπολικό και έσπευσαν να απομακρυνθούν. Τότε έστειλε ο Σπετσιώτης πλοίαρχος μια βάρκα με εύφλεκτες ύλες, της έβαλε φωτιά και σχημάτισε καπνόφραγμα, πίσω από το οποίο μπόρεσαν να φύγουν τα ελληνικά πλοία. Συνέβη όμως ένα πλοίο, του Θ. Μέξη, να πέσει στην αμμουδιά της παραλίας, από λάθος ή με τη θέληση του πληρώματος για να αποφύγει τη σύλληψη. Το πλήρωμα βγήκε στην ξηρά. Ένας ναύτης προσπάθησε να το κάψει, αλλά δεν το πέτυχε. Τελικά το πήραν οι Τούρκοι.

Ο Μιαούλης διέταξε τα πλοία του να φύγουν και για να καλύψει την αποχώρηση τους, ρίχθηκε σε μονομαχία με μια τουρκική φρεγάτα (ή κορβέτα). Επιδίωκε να δώσει την εντύπωση για επικείμενη δράση πυρπολικών. Μέχρι το βράδυ κράτησε αυτή η μονομαχία, στην οποία το πλοίο του Μιαούλη έπαθε πολλές ζημιές. Οι άλλοι όμως είχαν φύγει και αποφύγει τη συνάντηση με πολύ ανώτερο εχθρό.

Το ναυτικό αυτό επεισόδιο προκάλεσε ιδιαίτερη εντύπωση στους Άγγλους της Ζακύνθου και ο διοικητής της Τόμας είπε τότε στον Καρά Αλή πως είναι ντροπή τους να δέχονται τέτοιες ταπεινώσεις από τους ραγιάδες τους κι από μικρά εμπορικά πλοία.

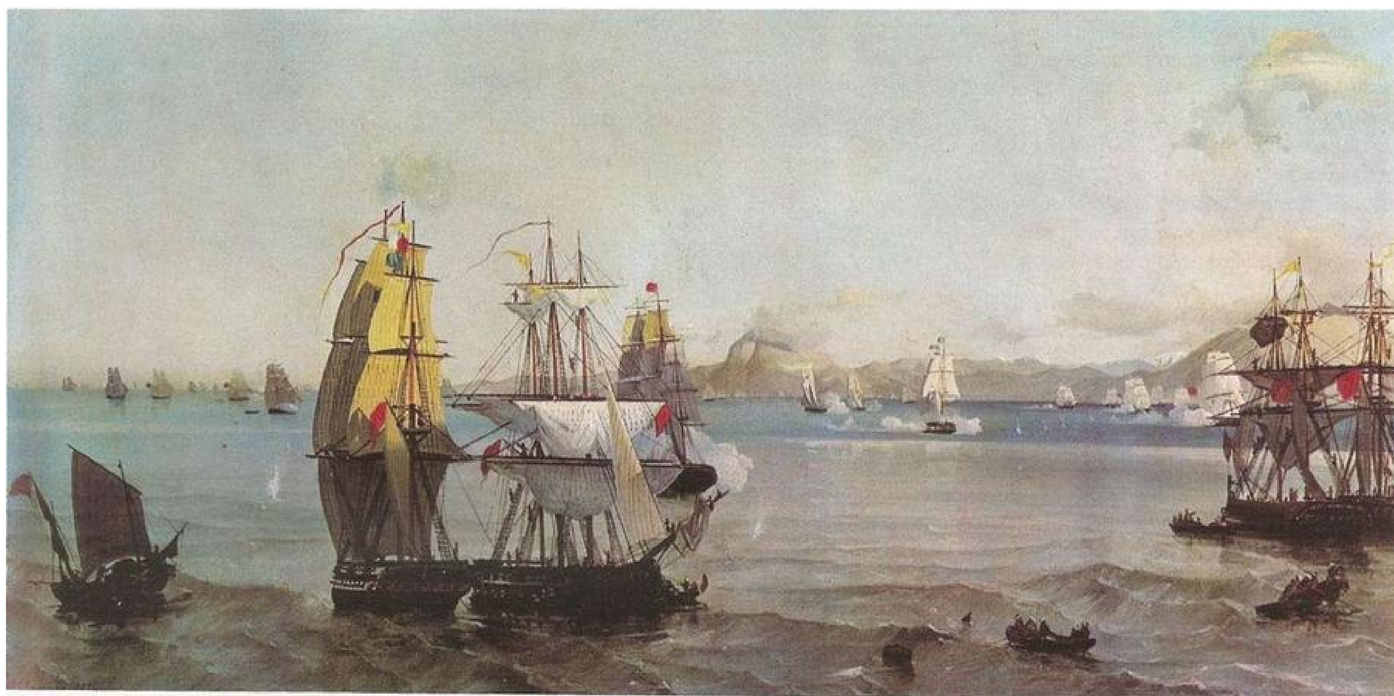
Στο τέλος Σεπτεμβρίου προστέθηκαν στον ελληνικό στόλο και 8 ψαριανά. Παρακολούθησαν όλα τώρα τα ελληνικά τον αποχωρούντα εχθρό, που διασχίζοντας το Αιγαίο σκόρπισε πολύ τρόμο όχι όμως και ζημία, καθώς δεν επιχείρησε τίποτα ουσιαστικό. Μπήκε μόνο στα Στενά και παρουσιάστηκε θριαμβευτής στην Πόλη, κομίζοντας, ως τρόπαιο, τριάντα Έλληνες από τη Σαμοθράκη κρεμασμένους στα γαλαξιδιώτικα αιχμαλωτισμένα καράβια και μερικές σημαίες των Ελλήνων ανάποδα.

Λάζαρος Κουντουριώτης. Ο μονόφθαλμος και πανίσχυρος μεγαλοκαραβοκύρης της Ύδρας. Ποτέ δεν δέχτηκε κανένα αξίωμα αλλά ουσιαστικά επηρέαζε τις εξελίξεις με τον δικό του καταλυτικό τρόπο.

Κεφάλαιο 2

Ετος 1822

Ναυμαχία στον Πατραϊκό Κόλπο. Πίνακας του Ι. Αλταμούρα.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

Το έτος 1822 σημαδεύεται στη θάλασσα από τέσσερα βασικά γεγονότα: τη ναυμαχία των Πατρών (20-2-1822), τη ναυμαχία των Σπετσών (8-9-1822) και τις πυρπολήσεις της τουρκικής ναυαρχίδας και ενός δίκροτου στην Τένεδο.

Στις 24 Ιανουαρίου ο τουρκικός στόλος βγήκε από τα στενά του Ελλήσποντου, με αρχηγό τον Καρά Αλή, που εν τω μεταξύ είχε προαχθεί σε αρχιναύαρχο. Στη δύναμη του, από 56 μεγάλες (δίκροτα, φρεγάτες, κορβέτες) και μικρές μονάδες, υπήρχαν αιγυπτιακά πλοία καθώς και πλοία από την Τυνησία και το Αλγέρι. Στα μεταγωγικά, που τη συνόδευαν, επέβαιναν 4.000 στρατιώτες από τη Μικρά Ασία, για απόβαση.

Προχώρησε στο Αιγαίο, χωρίς να συναντήσει αντίδραση ελληνικών πλοίων. Στις 27 του μηνός πέρασε ανοικτά από την Ύδρα. Και τότε έγραψαν οι Υδραίοι στους Ψαριανούςτη θερμή έκκληση, για σύντομη προετοιμασία και αποστολή πλοίων, προκειμένου να κυνηγήσουν τον εχθρό.

Ο τουρκικός στόλος πέρασε ανοικτά από τη Μονεμβασία, ανεφοδίασε το κάστρο της Μεθώνης και πρόσβαλε χωρίς επιτυχία το Νεόκαστρο. Ύστερα κατέφυγε στην υπό αγγλική κατοχή Ζάκυνθο.

Σε αυτή την αποστολή του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου οι Έλληνες αντέδρασαν με σύνεση. Συγκρότησαν μέσα σε λίγο χρόνο έναν αξιόλογο στόλο: 27 υδραίικα (με ναυάρχους τον Ανδρέα Βώκο-Μιαούλη), 20 σπετσιώτικα (με τον Γκίκα Τσούπα) και 16-20 ψαριανά (με αρχηγούς το Νικολή Αποστόλη και τον Ανδρέα Γιαννίτζη). Μαζί τους είχαν και δύο πυρπολικά, ένα του Ψαριανού Κ. Κανάρη και το άλλο του Δ.Ποριώτη από τις Σπέτσες.

Το μεγαλύτερο μέρος του ταξιδιού του ελληνικού στόλου έγινε με μεγάλη θαλασσοταραχή και μειωμένη -φυσικά- ιστιοφορία. Την ίδια θαλασσοταραχή συνάντησαν οι Έλληνες εισπλέοντας στον Πατραϊκό, όπου αγκυροβόλησαν στο Μεσολόγγι. Στην περίσταση αυτή έλαβαν ομόφωνα οι αρχηγοί την απόφαση να χτυπήσουν τον τουρκικό στόλο, μέσα στο λιμάνι των Πατρών, μόλις θα κόπαζε η τρικυμία. Η πρωτοβουλία ωστόσο ανήκε στον Ανδρέα Μιαούλη.

Έτσι τη νύκτα της 19 προς 20 Φεβρουαρίου την πέρασαν με σύντονες ετοιμασίες. Την άλλη μέρα το πρωί, παρόλο που ο καιρός δεν είχε φτιάξει, σήκωσε πρώτος άγκυρα ο Μιαούλης και τον ακολούθησαν 14 πλοία (4 υδραίικα, 6 σπετσιώτικα και 4 ψαριανά). Καθώς ο καιρός χειροτέρευε, ήταν μικρή η ορατότητα και προχωρούσαν με δυσκολία και κίνδυνο. Ο εχθρός όμως βρισκόταν μέσα στο λιμάνι κι ήταν ευκαιρία να κτυπηθεί σε στιγμή που δεν θα περίμεναν την επίθεση.

Οι Τούρκοι πραγματικά αιφνιδιάστηκαν, δεν περίμεναν με τέτοιον καιρό εχθροπραξίες. Σήκωσαν άγκυρα και πανιά, υπό πραγματικά δύσκολες συνθήκες και

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Μεσολόγγι: 0 Ελληνικός στόλος υπό τον Ανδρέα Μιαούλη φτάνει έξω από το Μεσολόγγι (16 Φεβρουαρίου 1822)
- Πάτρα: Ναυμαχία ανάμεσα στον τουρκικό στόλο που βρισκόταν εκεί και στις ενωμένες ελληνικές ναυτικές Μοίρες υπό τον Ανδρέα Μιαούλη. Θεωρείται η πρώτη εκ παρατάξεως ναυμαχία που έδωσε το ελληνικό Ναυτικό, το οποίο μέχρι τότε δρούσε μόνο με ενέδρες και χρησιμοποιώντας πυρπολικά. (20 Φεβρουαρίου 1822)
- Μεσολόγγι: Άφιξη ελληνικού στόλου έξω από το Μεσολόγγι (26 Φεβρουαρίου 1822).
- Σούδα (Χανιά Κρήτης): Απόβαση αιγυπτιακών δυνάμεων με σκοπό την καταστολή της Επανάστασης (Μάιος 1822).
- Χίος: Ο ελληνικός στόλος των Ψαρών (πλοίαρχοι Κοτζιάς, Ν. Χ., Δ. Μακρής και Ι. Μακρής, Βαλαβούνης, Καλημέρης) περίζωσαν τη Χίο (13 Μαρτίου 1822).
- Χίος: Καταστροφή του νησιού από τις τουρκικές ναυτικές δυνάμεις υπό τον Ναύαρχο Νουα'ϊ'χ Ζααδέ Καρά Αλή Πασά, από τις 30 Μαρτίου 1822 έως 24 Απριλίου 1822, μετά τη χορήγηση ψεύτικης αμνηστίας στους κατοίκους από τους τουρκικές δυνάμεις υπό τον Μιρεμιράνη Απτή πασά αποβιβάσθηκαν στο νησί και άρχισαν άγριες σφαγές των κατοίκων. Υπολογίζεται ότι περίπου 30.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους ενώ 5.000 πουλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα.
- Ψαρά: Άφιξη του ελληνικού στόλου υπό τον Μιαούλη στα Ψαρά (27 Απριλίου 1822) και την επομένη στη Χίο. Στις 19 Μάιου 1822 πραγματοποιήθηκε αμφίρροπη ναυμαχία.
- Χίος: Πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας και θάνατος του Ναυάρχου Νουα'ϊ'χ Ζααδέ Καρά Αλή πασά από τον Κ. Κανάρη. Το γεγονός αυτό προκάλεσε νέες σφαγές στο νησί από τις τουρκικές δυνάμεις.
- Μυτιλήνη: Άφιξη τουρκικού στόλου υπό τον καπετάν Ισμαήλ μπέη Γιβραλτάρ και ταυτόχρονη άφιξη του ελληνικού στην Ερεσό υπό τον Μιαούλη, Κολανδρούτσον, Αποστόλη, Σκούρτη, Σαχτούρη και άλλους (10 Ιουνίου 1822).
- Μεσολόγγι: Άφιξη τουρκικού - αιγυπτιακού - αλγερινού στόλου έξω από το Μεσολόγγι υπό τον Μεχμέτ πασά (20 Ιουλίου 1822).
- Ύδρα: Άφιξη του τουρκικού στόλου έξω από την Ύδρα (7 Σεπτεμβρίου 1821).
- Ναύπλιο: Άφιξη του τουρκικού στόλου στο Ναύπλιο (12 Σεπτεμβρίου 1821).
- Αργολικός κόλπος: Ο τουρκικός στόλος με ισχυρότατες ναυτικές δυνάμεις κατέπλευσε στον Αργολικό κόλπο. Και στις 7 Σεπτεμβρίου 1822 επέπεσε ορμητικά στο νησίΤρίκρανα κατά του ελληνικού ενωμένου στόλου και τον διασκόρπισε. Ο Μιαούλης συγκέντρωσε ξανά τις ελληνικές μονάδες και επιτέθηκε (υπό τη διοίκηση όμως του Κριεζή) χρησιμοποιώντας πυρπολικά εναντίων του τουρκικού στόλου, τον οποίο έτρεψε σε φυγή (13 Σεπτεμβρίου 1822).
- Μύκονος: Ο τουρκικός στόλος φτάνει στο νησί (10 Οκτωβρίου 1822).
- Μεσολόγγι: Πρώτη αποτυχημένη πολιορκία του από τους Τούρκους υπό τον Ομέρ Βρυώνη. Ο ελληνικός στόλος έδρασε σημαντικά, απαγορεύοντας τον αποκλεισμό της πόλης από τη θάλασσα και μεταφέροντας εφόδια στους πολιορκούμενους (25 Οκτωβρίου - 31 Δεκεμβρίου 1822).
- Τένεδος (μεταξύ Τενέδου και Τρωάδας): Πυρπόληση τουρκικού δίκροτου (ναυαρχίδας) με πλήρωμα 300 ανδρών από τον Κ. Κανάρη. Ο αρχιναύαρχος του τουρκικού στόλου καπετάν Μεχμέτ πασά αναγκάζεται από τότε να καταφύγει στα στενά του Ελλήσποντου (20 Οκτωβρίου 1822).
- Μεσολόγγι: Πολιορκία από ξηρά και θάλασσα της πόλης, λόγω της απουσίας του ελληνικού στόλου (25 Οκτωβρίου 1822).
- Μεσολόγγι: Άφιξη του ελληνικού στόλου υπό τον Μιαούλη και διασκορπισμός τουρκικών ναυτικών δυνάμεων (8 Νοεμβρίου 1822). Η πολιορκία λύθηκε τελικά στις 31 Δεκεμβρίου 1822.
- Ναύπλιο: Οι ελληνικές δυνάμεις καταλαμβάνουν το Παλαμήδι και την πόλη, μετά από έφοδο. Οι ελληνικές ναυτικές δυνάμεις συνέβαλαν σημαντικά στην επίτευξη αυτού του δύσκολου στόχου έχοντας αποκλείσει τη θαλάσσια οδό εφοδιασμού του φρουρίου (29 Νοεμβρίου 1822).

με την αναπόφευκτη ταραχή και σύγχυση. Τότε προχώρησε με πολλή τόλμη ο Μιαούλης, πρώτος, στο λιμάνι και άρχισε πυρ. Τον ακολούθησε από κοντά το μπρίκι του Λάμπρου.

Την κορυφαία αυτή ώρα ο Μιαούλης έδειξε την αξία του. Ρίχθηκε ανάμεσα σε δυο φρεγάτες και με το πυρ του τις χώρισε. Η μια φρεγάτα διέφυγε, η άλλη όμως, στην οποία συγκεντρώθηκε η φωτιά των δύο καραβιών (Μιαούλη και Λάμπρου), έπαθε σοβαρές ζημιές.

Εν τω μεταξύ έφθασαν και άλλα ελληνικά πλοία, ενώ τα τουρκικά, βάλλοντα και βαλλόμενα, προσπαθούσαν να βγουν στο πέλαγος. Ο αιφνιδιασμός κατατπόησε τα πληρώματα και οι διοικητές δεν μπόρεσαν να αντιτάξουν συγκροτημένη άμυνα. Η τρικυμία και ο φόβος των πυρπολικών χειροτέρευε την κατάσταση. Θα μπορούσαν με το πυροβολικό τους να συντρίψουν τους Έλληνες, αλλά μέσα στον πανικό κοίταξαν πώς να σωθούν. Με ευνοϊκό για τη φυγή τους άνεμο -γραίγο, γραιγολεβάντε, αναφέρουν οι χρονογράφοι- έπλευσαν στη Ζάκυνθο, με τους Έλληνες να τους καταδιώκουν. Δυο μάλιστα πλοία τους έπεσαν, από τη βία τους, στα ρηχά, εμπρός στο λοιμοκαθαρτήριο της Ζακύνθου.

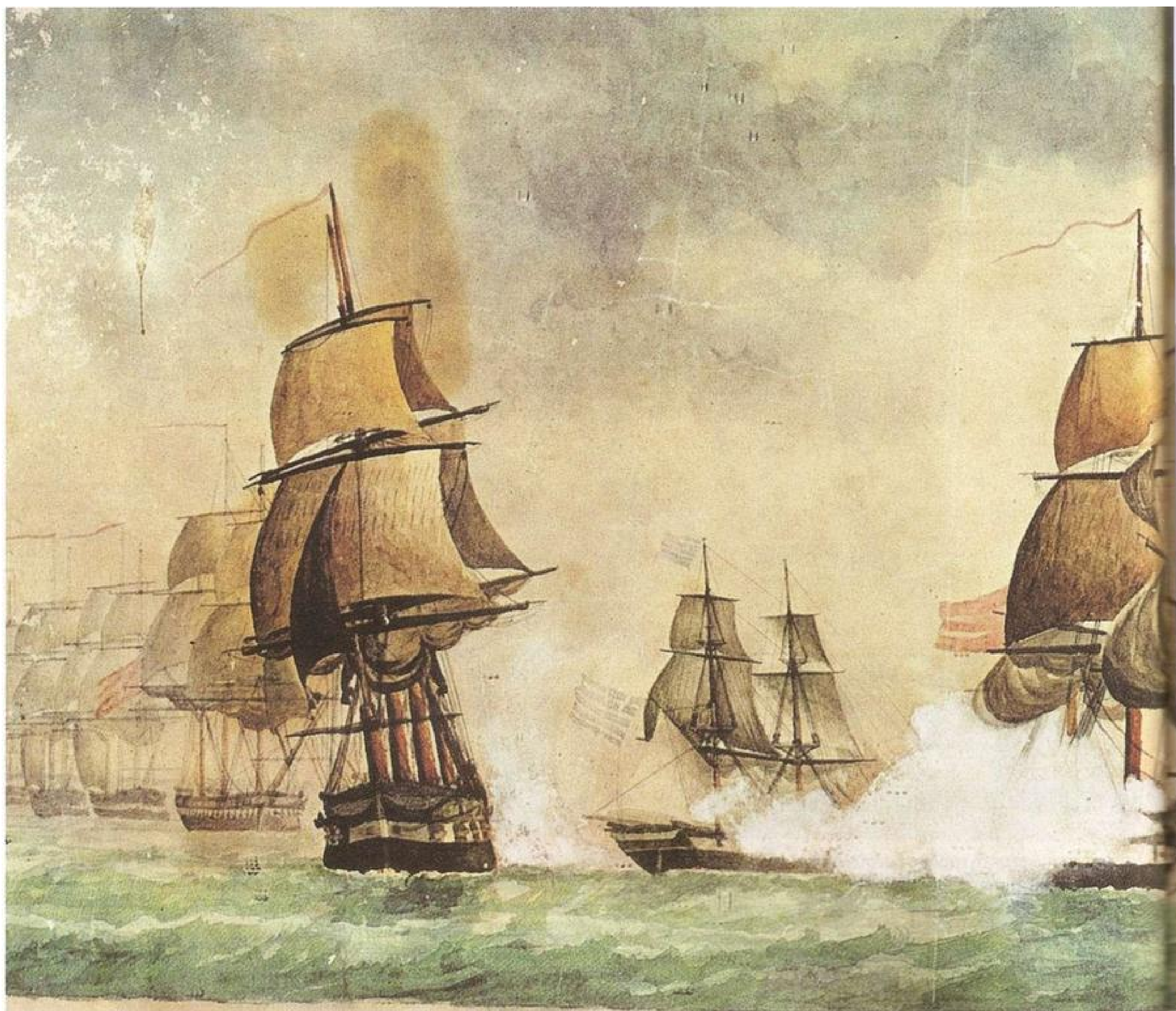
Ζημιές μεγάλες υπέστησαν τα πλοία και από τις δύο μεριές. Δυο ελληνικά πλοία έπαθαν βλάβες από σύγκρουση, ενώ κινδύνευσε πολύ το σπετσιώτικο πλοίο του Γιάννη Κούτση. Είκοσι τραυματίες και έναν νεκρό, τον Νικ. Γερακίνη, είχαν οι Έλληνες, πολλούς νεκρούς οι Τούρκοι.

Μετά από αυτή τη ναυμαχία οι Τούρκοι εγκατέλειψαν το Ιόνιο, έπλευσαν στο Κρητικό πέλαγος, από εκεί ανέπλευσαν το Αιγαίο και μπήκαν στα Στενά. Οι Έλληνες άφησαν 9 πλοία (4 υδραίικα, 3 σπετσιώτικα και 2 ψαριανά) να περιπολούν στον Πατραϊκό και το Ιόνιο και γύρισαν στα νησιά τους.

Ήταν η ναυμαχία των Πατρών η πρώτη εκ παρατάξεως μάχη του ελληνικού στόλου με ισχυρή δύναμη της Αρμάδας, και παρά τη συντριπτική διαφορά ισχύος, έληξε με λαμπρή νίκη των Ελλήνων - κυρίως ηθική. Ο αρχιναύαρχος του τουρκικού στόλου Καρά Αλής δεν μπόρεσε να εκτελέσει την αποστολή του και έφυγε ντροπιασμένος. Παρά όμως τη νίκη, φάνηκε για μία ακόμη φορά η αδυναμία του ελληνικού στόλου να καταφέρει αποφασιστικό πλήγμα στην ανώτερη δύναμη του εχθρού.

Αξίζει να αναφέρουμε τα διάφορα γεγονότα που παρουσιάζουν την αγγλική πολιτική της περιόδου εκείνης. Όταν το Μάρτιο του 1822 σκέφθηκε ο Μιαούλης να χτυπήσει τα τουρκικά πλοία του Μούρτου παρουσιάστηκε αγγλικό μπρίκι το οποίο του δήλωσε ότι η αγγλική διοίκηση της Επτανήσου απαγορεύει τον διάπλου των χωρικών της υδάτων από πλοία των αντιμαχόμενων μερών και ότι το λιμάνι του Μούρτου βρίσκεται μέσα σ'αυτά τα ύδατα.

Αυτό ήταν μια σκόπιμη παρέμβαση, που απέβλεπε να προστατεύσει τα τουρκικά πλοία του Μούρτου και να εμποδίσει την καταστροφή τους από τον ελληνικό

Η ναυμαχία των Πατρών στις 20 Φεβρουαρίου 1822, υπήρξε η πρώτη εκ παρατάξεως ναυμαχία της Ελληνικής Επανάστασης, απέδειξε την ικανότητα των Ελλήνων ναυτικών να αντιμετωπίσουν νικηφόρα τον Τουρκικό στόλο χωρίς χρήση πυρπολικών. Η ηθική νίκη για την συνέχιση του Αγώνα ήταν πολύ μεγάλη. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

στόλο. Διαφορετικά δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί η μόνιμη στάθμευση του τουρκικού στόλου μέσα στα νερά από τα οποία απαγορευόταν και η απλή έστω διέλευση των ελληνικών πλοίων.

ΜΑΙΟΣ 1822: Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

Η Χίος ήταν από τα νησιά που εξαρχής έδειξε αδιαφορία για την Επανάσταση. Οι πλούσιοι κάτοικοι της, χωρίς πολεμικά πλοία και απαράσκευοι τελείως για πόλεμο, με κοντινή τη μικρασιατική ακτή και πάντοτε επικείμενη την παρουσία του τουρκικού στόλου, λίγη έδειξαν διάθεση να προσχωρήσουν στον Αγώνα. Αυτό φάνηκε στην αποτυχούσα απόπειρα του Τομπάζη να τους ξεσηκώσει σε επανάσταση το 1821. Ύστερα μάλιστα από την απόπειρα εκείνη η Πύλη αφόπλισε τους χριστιανούς, τοποθέτησε ισχυρή φρουρά, ενίσχυσε τις οχυρώσεις και φανάτισε τους 6.000 Οθωμανούς κατοίκους. Αρχές του 1822, τοποθέτησε διοικητή τον δραστήριο Βεχίμ πασά. Συνέλαβε ακόμη 70 ομήρους, από τους οποίους τους τρεις τους πήρε στην Πόλη.

Ο σουλτάνος έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για το νησί αυτό καθώς, ιδιαίτερα στα Μαστιχοχώρια, είχαν συμφέροντα οι αδελφές του και το χαρέμι του.

Υπ' αυτές τις δύσκολες και αντίξοες συνθήκες αποφάσισε να δράσει ο αρχηγός της επανάστασης της Σάμου Λυκούργος Λογοθέτης. Ξεκίνησε με 8 μπρίκια και 30 σακολέβες και έκανε απόβαση στο νησί της Χίου την 1 η Μαρτίου με 2.500 άνδρες. Ήταν μια παράτολμη πράξη, που δεν είχε κανένα έρεισμα ούτε προοπτικές επιτυχίας.

Δεν είχε, εξάλλου, συνεννοηθεί με τους προκρίτους της Χίου, οι οποίοι βρίσκονταν υπό περιορισμό στα χέρια των Τούρκων. Όπως είπαμε, υπήρχε στο νησί ισχυρή φρουρά και τα στίφη των άτακτων στην απέναντι μικρασιατική παραλία ήταν έτοιμα για απόβαση. Δυσπρόσιτο το φρούριο της Χίου κι η γύρω θάλασσα ελεύθερη, για την ανεμπόδιστη προσπέλαση του τουρκικού στόλου, καθώς τα ναυτικά νησιά ούτε γνώση είχαν ούτε διάθεση να στείλουν καράβια για την επιχείρηση. Υπήρχε βέβαια από καιρό σχετική εξουσιοδό-

Ο Καρά Αλή, αρχηγός του Τουρκικού στόλου που κατέστρεψε τη Χίο.

τηση του Υψηλάντη στον Χιώτη έμπορο της Οδησσού Ι. Ράλλη να ξεσηκώσει τη Χίο σε επανάσταση, έχοντας συνεννοηθεί με τον Λογοθέτη. Τούτο όμως προϋπέθετε την κατάλληλη προετοιμασία, που δεν έγινε ποτέ.

Αρχικά οι Έλληνες σημείωσαν ορισμένες επιτυχίες και αρκετοί εθελοντές χωρικοί συγκεντρώθηκαν γύρω από τον Σάμιο στρατηγό, οι άνθρωποι όμως αυτοί ούτε πολεμική άσκηση είχαν ούτε όπλα. Πολιόρκησαν τους Τούρκους στο φρούριο, αλλά εκείνο ήταν με τις υπάρχουσες συνθήκες απόρθητο. Και δεν έλαβαν από πουθενά βοήθεια. Αν είχαν στόλο, θα καταλάμβαναν ολόκληρο το νησί και θα εξεδίωκαν τους Τούρκους. Το Ναυτικό όμως των Ελλήνων αδρανούσε γιατί τα πλοία ήταν απασχολημένα σε άλλες επιχειρήσεις στον Κορινθιακό και δεν υπήρχαν χρήματα, που ήταν από τους σημαντικότερες αιτίες της αδράνειας. Μόνο τα Ψαρά ανησύχησαν από την έξοδο του τουρκικού στόλου.

Στην Πόλη, η Πύλη θανάτωσε τους τρεις ομήρους και εξήντα Χιώτες έμπορους και έστειλε ισχυρό στόλο, στον όποιο περιλαμβάνονταν 1 τρίκροτο, 4 δίκροτα, 4 φρεγάτες και αρκετά μπρίκια, μαζί με 60 μεταγωγικά. Τα μεταγωγικά μετέφεραν 7.000 στρατιώτες. Τον στόλο διοικούσε ο ικανότατος Καρά Αλής.

Ο Τούρκος στόλαρχος κατέπλευσε στο νησί στις 4 Μαΐου 1822 και αποβίβασε τον στρατό του. Μετέφερε ακόμη από την απέναντι παραλία (του Τσεσμέ) πλήθος από τακτικούς και άτακτους. Σύνολο δεκαπέντε -κατ' άλλους ιστορικούς τριάντα- χιλιάδες στρατιώτες, έτοιμους για λεηλασία και σφαγή. Ανίκανες ν'αντισταθούν στην πίεση των μουσουλμάνων, οι δυνάμεις του Λογοθέτη αποσύρθηκαν στα ενδότερα του νησιού και αργότερα μπήκαν σε όσα πλοία μπόρεσαν να βρουν και αποχώρησαν.

Ανεμπόδιστα τότε οι Ασιάτες δήμιοι επιδόθηκαν στο έργο της καταστροφής. Έσφαζαν κάθε χριστιανό που έβρισκαν εμπρός τους, βίαζαν, ασελγούσαν, έβαζαν φωτιά. Μήνα ολόκληρο κράτησε το όργιο του αίματος. Καράβια ψαριανά, τηνιακά και λημνιώτικα έσωσαν πολλούς Έλληνες, αλλά δεν επαρκούσαν για το πλήθος των προσφύγων. Το δράμα της φυγής, η απόγνωση των ανθρώπων που ζητούσαν πλοίο να επιβιβασθούν για να σωθούν από το μαχαίρι του δήμιου και πλοίο δεν υπήρχε, έδωσε τη φορά αυτή την αποκαλυπτική του παρουσία. Παρουσία που δεν θα ήταν η μόνη.

Και δεν έλειψε η φαυλότητα από τη φρίκη αυτής της κακουργίας. Χρήματα ζητούσαν οι ναύτες των ελληνικών πλοίων για να σώσουν τους πρόσφυγες, χρήματα ζητούσαν και οι ξένοι πρόξενοι.

Τρομακτικός στάθηκε ο απολογισμός της καταστροφής. Από 113.000 Έλληνες, μόνο 15.000 (κατ' άλλους 1.800) παρέμειναν ζωντανοί στο νησί. Σαράντα οκτώ χιλιάδες σύρθηκαν στην αιχμαλωσία, 23.000 σκοτώθηκαν κατά τον αγριότερο τρόπο.

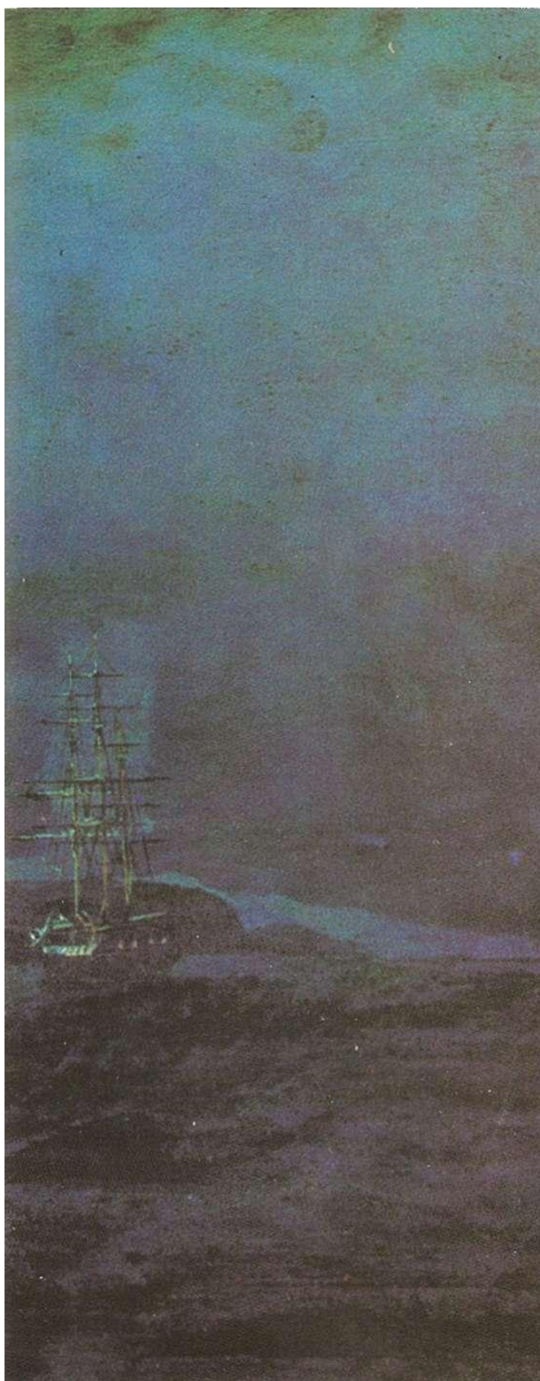

Καταστροφή τουρκικής ναυαρχίδας. Κ. Βολονάκης, Εθνική Πινακοθήκη.

Η κεντρική κυβέρνηση αναλογίσθηκε το μέγεθος της ευθύνης που τη βάραινε και προσπάθησε να κερδίσει τον χαμένο καιρό. Συγκέντρωσε και έστειλε στην Ύδρα, για τα τρία νησιά, 340.000 γρόσια. Πάνω από 70.000 γρόσια έστειλαν τα νησιά των Κυκλάδων και η Σάμος. Η Ύδρα και οι Σπέτσες, που έδειξαν τόση αναλγησία στην επερχόμενη για τη Χίο συμφορά, άρχισαν τώρα ν' ανησυχούν για τη δική τους ασφάλεια. Η συγκρότηση στόλου -που για τη Χίο έγινε μετά την καταστροφή- ήταν πια γι' αυτούς ζήτημα επιβιώσεως.

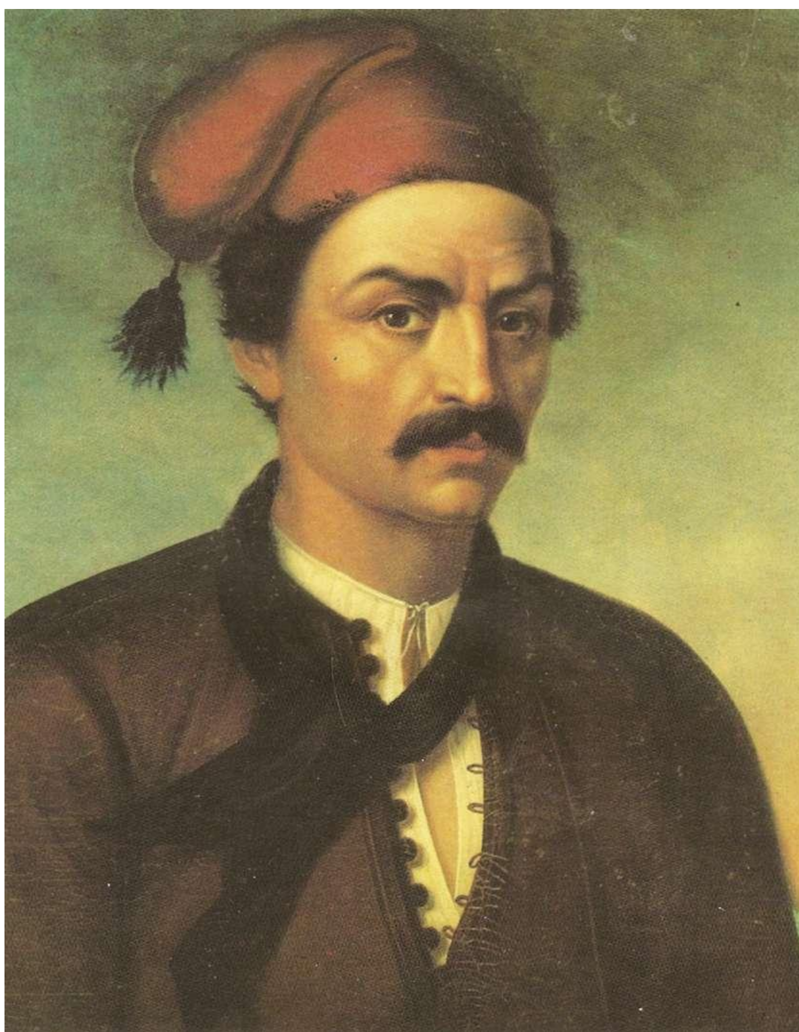
Συγκροτήθηκε έτσι μια ισχυρή δύναμη: 18 μονάδες οι Σπετσιώτες (με αρχηγούς τον Αναστάσιο Ανδρούτσο και Ανδρέα Χατζή Αναργύρου) και 29 οι Υδραίοι (με αρχηγούς τούς Ανδρέα Μιαούλη, Λάζαρο Λαλεχό και Ιωάννη Βούλγαρη). Τα καράβια των δύο νησιών έπλευσαν στα Ψαρά, όπου ενώθηκαν με τα ψαριανά. Ήταν τώρα, 28 Απριλίου, συνολικά 58 πολεμικά και 8 πυρπολικά. Επί μέρες περιέπλεαν τα παράλια του ρημαγμένου νησιού και περιορίστηκαν στο έργο της διασώσεως όσων είχαν απομείνει. Ακολούθησε άσχημος καιρός, που τους κράτησε σε απραξία στα Ψαρά ολόκληρη βδομάδα. Ο τουρκικός στόλος βρισκόταν αυτές τις μέρες στο λιμάνι της Χίου, απέναντι από τα μικρασιατικά παράλια, σ' έναν στενό πορθμό και αποτελούνταν από 44 μονάδες (6 πλοία της γραμμής, 6 ή 9 φρεγάτες, μπρίκια, σαλούπες και μεταφορικά). Εκεί σκέφθηκε ο Μιαούλης να τους χτυπήσει, για να μη μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν όλη τους τη δύναμη.

Αρχικά προσπάθησαν οι Έλληνες να εισχωρήσουν στον πορθμό από τα νότια της Χίου, τους εμπόδισε

όμως ο βόρειος άνεμος. Ισχυρή ήταν εξάλλου η αντίδραση του πυροβολικού των Τούρκων. Ξαναβγήκαν λοιπόν στο πέλαγος, και στις 6 Μάιου το βράδυ Μοίρα από 15 πλοία και 3 πυρπολικά με αρχηγό τον Μιαούλη επιχείρησε να εισπλεύσει από το βόρειο στόμιο. Και πάλι το βαρύ πυροβολικό των Τούρκων ανάγκασε τους Έλληνες να φύγουν. Τα πυρπολικά δεν χρησιμοποιήθηκαν λόγω κακοκαιρίας, ενώ ένα που στάλθηκε κατά της τουρκικής ναυαρχίδας δεν μπόρεσε να κολλήσει και κάηκε άσκοπα.

Έτσι η αδυναμία του ελληνικού στόλου να συντρίψει τον αντίπαλο φάνηκε για άλλη μία φορά. Ο αντίπαλος ήταν πολύ ισχυρός. Εκδηλώθηκε επιπλέον απειθαρχία των σπετσιώτικων πληρωμάτων, τα οποία αποχώρησαν.

Κωνσταντίνος Κανάρης. Γεννήθηκε το 1790 στα Ψαρά. Ήταν ο σημαντικότερος πυρπολητής του Αγώνα. Την νύκτα 6/7 Ιουνίου 1822 πυρπόλησε την τουρκική ναυαρχίδα του Καρά Αλή στη Χίο. Είχε πολλές επιτυχίες ως πυρπολητής, ενώ μετεπαναστατικά διατέλεσε πολλές φορές υπουργός Ναυτικών αλλά και πρωθυπουργός. Πέθανε το 1877 ως πρωθυπουργός οικουμενικής κυβέρνησης.

ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΑΣ

Μεγάλη αμηχανία σε βαθμό αγωνίας κατέλαβε τότε τους διοικούντες τον στόλο των Ψαριανών και των Υδραίων, προπάντων τον Ανδρέα Μιαούλη. Κι η αγωνία εντεινόταν με την είδηση ότι η ισχυρή αιγυπτιακή Μοίρα έφτανε πολύ σύντομα στην Κρήτη και θα ανέβαινε στο Αιγαίο, για να ενωθεί με τον οθωμανικό στόλο. Έπρεπε με κάθε τρόπο να ματαιωθεί η συνένωση των δύο στόλων, διαφορετικά ο κίνδυνος για τα ναυτικά νησιά και την Ελλάδα θα ήταν άμεσος.

Αυτό το εγχείρημα όμως μπορούσε να γίνει μόνο με πυρπολική προσβολή του τουρκικού στόλου εκεί που βρισκόταν, δηλαδή στο στενό της Χίου.

Η επίθεση έγινε με δύο πυρπολικά, από το βόρειο στόμιο του στενού. Το ένα, το ψαριανό, το οδηγούσε ο Κανάρης με τιμονιέρη τον Θεοφιλόπουλο. Το άλλο, το υδραίικο, ο Ανδρέας Πιπίνος. Δυο βαρδακόστες, δηλαδή περιπολικά, θα συνόδευαν το κάθε πυρπολικό: του Νικ. Γιαννίτση και Γ. Κουτσούκου το ψαριανό και του Ιωάν. Ζάκα και Αντ. Ραφαλιά το υδραίικο.

Δεκαεννιά άνδρες διάλεξε για πλήρωμα ο Κανάρης και ανάλογο αριθμό ο Πιπίνος. Πρώτη του μηνός Ιουνίου κυβερνήτης και πληρώματα κοινώνησαν τα άχραντα μυστήρια στον Άγιο Νικόλαο των Ψαρών και ξεκίνησαν να συναντήσουν το πεπρωμένο. Όλοι τους ήταν αποφασισμένοι να πεθάνουν.

Τα δύο πυρπολικά τα ακολουθούσαν από μακριά

Φανταστική αναπαράσταση της καταστροφής της Τουρκικής ναυαρχίδας στη Χίο από τον Κ. Κανάρη και του θανάτου του Καρά Αλή. Εθνική Βιβλιοθήκη, Παρίσι.

τα πλοία συνοδείας. Ταξίδεψαν με βόρειο άνεμο και το απόγευμα της 6ης Ιουνίου πέρασαν απαρατήρητα το ακρωτήρι Καραμπουρνά και μπήκαν στο στενό της Χίου. Κρυμμένα πίσω από μια γλώσσα ξηράς, περίμεναν τη νύχτα. Κι η νύχτα που ακολούθησε, ήταν ήσυχη και ασέληνη. Γαλήνη απλωνόταν στα ακύμαντα νερά, που μόλις τα ρυτίδωνε η αύρα.

Ιωάννης Θεοφιλόπουλος. Ο πηδαλιούχος των πυρπολικών του Παπανικολή και του Κανάρη.

Τις ώρες όμως αυτές τελείωνε για τους Τούρκους ο μακρός μήνας της νηστείας, το ραμαζάνι, και ξημέρωνε η γιορταστική μέρα του μπάιραμιού. Φωνασκίες, μουσική και οργιαστική χαρά επικρατούσαν στα οθωμανικά πλοία, που ήταν στολισμένα και κατάφωτα. Ανάμεσα όμως στα ολόφωτα καράβια, σχηματίζονταν χώροι από βαθιά σκιά, μέσα από την οποία μπόρεσαν να διολισθήσουν τα δύο πυρπολικά του Κανάρη καιτου Πιπίνου. Το πρώτο είχε βάλει στόχο το «πασά-γκεμισί», δηλαδή τη ναυαρχίδα του Καρά Αλή, και το δεύτερο τη «ρεάλε», στην οποία επέβαινε ο υπαρχηγός υποναύαρχος Μπεκίρ βέης.

Πρώτος πλησίασε ο Πιπίνος το καράβι του υπαρχηγού, κόλλησε πάνω του το πυρπολικό και του έβαλε φωτιά. Φαίνεται όμως πως βιάστηκε κάπως ν' ανάψει το φιτίλι και το πλήρωμα του τουρκικού πλοίου πρόλαβε να το απομακρύνει πριν εκείνο φουντώσει. Έτσι, φλεγόμενο, πλανήθηκε ήρεμα ανάμεσα στα συγκεντρωμένα εχθρικά πλοία, στα οποία δεν προκάλεσε ζημιά παρά μόνο τρόμο.

Ο Κανάρης όμως στάθηκε πιο ψύχραιμος και επιδέξιος. Με τους χειρισμούς του Καραβόγιαννου (Ιωάννης Θεοφιλόπουλος) πέτυχε να βάλει τον πρόβολο του πυρπολικού του σε μια ανοικτή κανονιοθυρίδα, τον έδεσε καλά στο παλάγκο του «πασά-γκεμισί», έβαλε φωτιά και κατέβηκε στη σκαμπαβία, τη βάρκα που συνόδευε το πυρπολικό. Με το επιφώνημα-ικεσία «ο Σταυρός νικά» απομακρύνθηκαν οι Ψαριανοί πυρπολητές γρήγορα, τη στιγμή που οι φλόγες του πυρπολικού αγκάλιαζαν τα ξάρτια του «Μανσουριγιέ» (Νικητής)

Πυρπόληση τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κωνσταντίνο Κανάρη, σε πίνακα του Von Hess.

- όπως ήταν το όνομα της ναυαρχίδας.

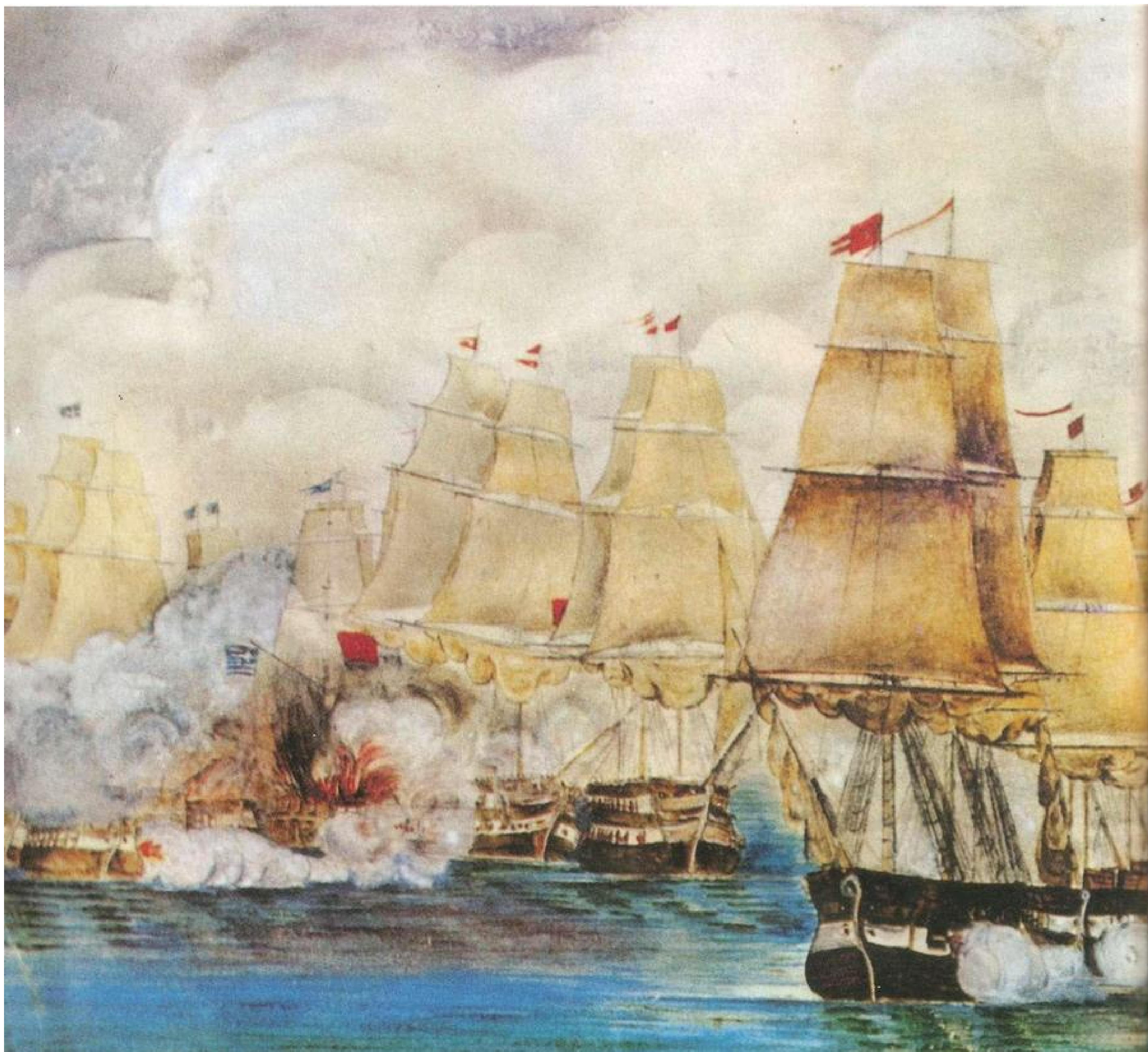
Από τα ξάρτια δεν άργησε η φωτιά να μεταδοθεί στο σκάφος, πλήρωμα και καλεσμένοι άρχισαν να τρέχουν αλλόφρονες και να πηδούν στη θάλασσα, άλλοι έριχναν τις βάρκες που βούλιαζαν από το πολύ φορτίο και τα πυρακτωμένα κανόνια έβαλλαν μόνα τους. Ο επίλογος γράφτηκε με την έκρηξη, που τίναξε το πλοίο στον αέρα, όταν οι φλόγες έφθασαν στην πυριτιδαποθήκη.

Οι ιστορικοί λένε πως τη μοιραία εκείνη για τους Τούρκους νύχτα επέβαιναν στο πλοίο περισσότερα από 2.000 άτομα μαζί με τους καλεσμένους αξιωματικούς του στόλου και τους αξιωματούχους της Σμύρνης και της Χίου. Απ' αυτούς πολύ λίγοι, λιγότεροι από δύο εκατοντάδες, γλίτωσαν. Ανάμεσα στους νεκρούς ήταν και ο Τούρκος στόλαρχος Καρά Αλής, καπουδάν πασάς της αυτοκρατορικής Αρμάδας, που μπήκε σε μια βάρκα για να φύγει, αλλά δεν πρόλαβε: έπεσε στο κεφάλι του κομμάτι από καιγόμενο κατάρτι και τον σκότωσε.

Από τους Έλληνες κανείς δεν έπαθε τίποτε. Κυβερνήτες και πληρώματα των δύο πυρπολικών έφθασαν αλώβητα στο νησί των Ψαρών, όπου ο λαός τους επευφήμησε και το γεγονός γιορταστή κε με δοξολογία στον ναό.

Ήταν μια λαμπρή επιτυχία. Σύμφωνα με τα λόγια Γάλλου αξιωματικού, δεν χρειάζονταν την ώρα εκείνη για την ολοκληρωτική καταστροφή του τουρκικού στόλου παρά λίγα ακόμη πυρπολικά επικουρούμενα από τμήμα του ελληνικού στόλου.

Φυσικό ήταν μετά τον αφανισμό της Χίου, η κα-

Η νίκη των Ελλήνων ήταν αποφασιστική στη μεγάλη ναυμαχία των Σπετσών, στις 8 Σεπτεμβρίου 1822. Έσωσε την Ύδρα και τις Σπέτσες, αλλά και ολόκληρο τον Αγώνα. Πέραν αυτών, ανάγκασε τους πολιορκημένους στο Ναύπλιο Τούρκους να παραδοθούν. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ταστροφή της τουρκικής αρχηγίδας να γιορτασθεί με ανακούφιση και άφατη χαρά. Και όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στις ευρωπαϊκές χώρες, όπου προκάλεσε βαθύτατη συγκίνηση. Ρόδισε η προοπτική για την τύχη του λυτρωτικού αγώνα των Ελλήνων και πρόβαλε στον παγκόσμιο ορίζοντα μια καινούρια απρόσμενη μορφή, η μορφή του Κανάρη. Αυτή που ενσάρκωνε αδαμάντινες αξίες, την ανήκουστη τόλμη, μοναδική δεξιότητα, αφοσίωση στο καθήκον και ταπεινοσύνη.

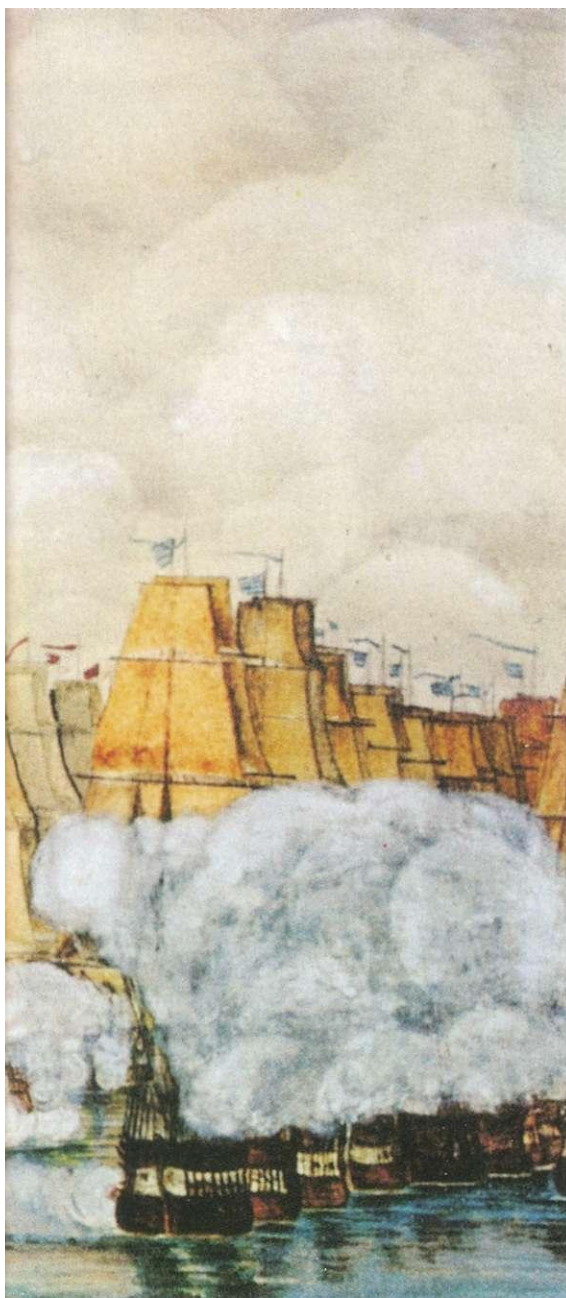
Οι Γάλλοι επιτελείς του ναυάρχου Δεριγνί και ειδικότερα ο πλοίαρχος Le Ray, στην έκθεση του από τη Μήλο τον Σεπτέμβριο του 1825 (22-9-1825), χαρακτήριζε τον Κανάρη γενναίο των γενναίων, την πιο ειλικρινή και πιο ευγενική ψυχή.

Οι Τούρκοι σαν μόνη αντίδραση στην καταστροφή της αρχηγίδας τους δεν βρήκαν άλλο από το ν' αποτελειώσουν την καταστροφή της ρημαγμένης Χίου, πλήττοντας τη φορά αυτή τα Μαστιχοχώρια. Τίποτα δεν έμεινε όρθιο και πάλι το αίμα πότισε άφθονο τη γη. Από τους δύστυχους κατοίκους της μόλις 1.800 επέζησαν. Ύστερα, τράπηκαν σε φυγή και κλείσθηκαν στα Δαρδανέλλια.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1822: ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΣΠΕΤΣΩΝ

Τον Ιούλιο του 1822 (πρώτη του μηνός με το παλιό ημερολόγιο) ξαναβγήκε ο τουρκικός στόλος στο Αιγαίο και μάλιστα έπλευσε στον Πατραϊκό, με καινούριο αρχηγό τον Χοσρέφ Μεχμέτ πασά, διάδοχο του νεκρού πια Καρά Αλή. Διέθετε πάνω από 80 πλοία, στα οποία περιλαμβάνονταν 6 ή 7 δίκροτα και 15 φρεγάτες. Αποστολή είχε να ανεφοδιάσει τα φρούρια και να ενισχύσει από τη θάλασσα τον Δράμαλη, ο οποίος την εποχή εκείνη πραγματοποιούσε την αποφασιστική για τη συντριβή της Επανάστασης επιχείρηση στον Μοριά.

Η κάθοδος της αρμάδας στο Αιγαίο φυσικό ήταν να ανησυχήσει τους Υδραιοσπετσιώτες, οι οποίοι αισθάν-

θηκαν άμεσο τον κίνδυνο επίθεσης εναντίον των νησιών. Συγκρότησαν τότε, μαζί με τους Ψαριανους, ισχυρό στόλο από 54 πλοία (μπρίκια και γολέτες), εκτός από τα 10 (ή 12) πυρπολικά που τα συνόδευαν. Όλα αυτά βγήκαν τμηματικά στο πέλαγος το τρίτο δεκαήμερο του Αυγούστου, με τους ήδη καθιερωμένους κατά κάποιον τρόπο αρχηγούς: τον Μιαούλη οι Υδραίοι, τον Γεώργιο Ανδρούτσο οι Σπετσιώτες και τον Νικολή Αποστόλη οι Ψαριανοί. Έλαβαν ακόμη τη φροντίδα να μεταφέρουν στην Ύδρα τις οικογένειες από τις Σπέτσες, στις οποίες αφήκαν μόνο τους απαραίτητους άνδρες για την άμυνα τους.

Ο καινούριος αρχηγός του τουρκικού στόλου περίμενε να βρει το Μεσολόγγι πολιορκημένο από την ξηρά, για να το αποκλείσει εκείνος από τη θάλασσα. Καθώς όμως βρήκε την πόλη ελεύθερη, περιορίσθηκε σε μικροεπιχειρήσεις στη λιμνοθάλασσα, που δεν είχαν άλλωστε επιτυχία και πέρασε τον υπόλοιπο καιρό -βδομάδες ολόκληρες- χωρίς να κάμει τίποτα - του ταίριαζε πολύ η ραστώνη της αναμονής. Ύστερα έπλευσε στο Αιγαίο, με την πρόθεση να χτυπήσει τα ναυτικά νησιά και να επισιτίσει το πολιορκημένο από τους Έλληνες Ναύπλιο.

Οι Έλληνες είχαν πάρει θέση στη θαλάσσια λεκάνη που κλείνουν οι Σπέτσες, η Ερμιονίδα και η Ύδρα μέχρι κάτω τη Σπετσοπούλα, όπου τους περίμεναν. Μάλιστα κράτησαν το μεγαλύτερο τμήμα του στόλου τους κοντά στην πόλη των Σπετσών και έστειλαν προς το μέρος της'Υδρας λίγα μόνο πλοία. Το σχέδιο του Μιαούλη είχε διπλό στόχο: Καταρχήν να παρασύρει τον εχθρό μέσα στον πορθμό της Ερμιονίδας, όπου δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ολόκληρη τη δύναμη του και όπου θα δρούσαν πιο αποτελεσματικά τα πυρπολικά των Ελλήνων. Αν πάλι ο εχθρός στρεφόταν προς την Ύδρα, θα είχε τη δυνατότητα ο Μιαούλης να τον χτυπήσει και από τις δύο μεριές.

Ο καιρός όμως δεν ευνόησε πολύ τα σχέδια του, γιατί επικράτησε άπνοια. Εντούτοις, η μάχη άρχισε με τέσσερα ελληνικά πλοία που βρίσκονταν προς το νησί του Δοκού και το Τρίκκερι και σε λίγο γενικεύτηκε, κυρίως μέσα στον πορθμό. Και κράτησε ώρες πολλές, χωρίς ανάπαυλα.

Ο Αντ. Λιγνός στην Ιστορία του νησιού της Ύδρας αναφέρει ότι δύο χιλιάδες τουλάχιστον τηλεβόλα κι απ'τις δύο πλευρές εκπυρσοκροτούσαν αδιάκοπα επί τέσσερις ώρες. Ο ουρανός κι η θάλασσα στο τέλος της ναυμαχίας είχαν σκεπασθεί από σύννεφα καπνού και το νησί των Σπετσών δεν φαινόταν.

Το απόγευμα μερικά υδραίικα πλοία που βρίσκονταν έξω από τον πορθμό κινδύνεψαν, γιατί εισχώρησε στις γραμμές τους μια μουσουλμανική Μοίρα και τα απωθούσε προς τα βράχια του Δοκού. Τότε όρμησε ο Ανδρέας Πιπίνος σ' ένα τυνησιακό μπρίκι και με την κίνηση του αυτή ανέκοψε την πορεία των εχθρικών πλοίων κι έδωσε την ευκαιρία στα ελληνικά καράβια να φύγουν προς τις ακτές της Ερμιονίδας.

Ακολούθησε δεύτερη πυρπολική επίθεση, του Κοσμά Μπαρμπάτση, με στόχο την τουρκική ναυαρχίδα. Οι Τούρκοι πτοημένοι αποχώρησαν προς το πέλαγος, ενώ οι Έλληνες έμειναν στον πορθμό.

Καμιά απώλεια δεν είχαν, το ένα ή το άλλο μέρος, σε ανθρώπους ή σε πλοία. Κι αυτό πρέπει να το θεωρήσουμε περίεργο, ύστερα από τόσο κανονίδι. Η μάχη στάθηκε αμφίρροπη. Οι Έλληνες όμως εμπόδισαν τους Τούρκους να προσβάλουν τις Σπέτσες και τους απαγόρευσαν την είσοδο στον Αργολικό για τον ανεφοδιασμό του Ναυπλίου. Άρα πέτυχαν τους αντικειμενικούς στόχους τους.

Η ναυμαχία των Σπετσών έγινε στις 8 Σεπτεμβρίου. Τις δύο επόμενες μέρες, 9 και 10 μηνός, οι δύο στόλοι βρέθηκαν αντιμέτωποι και αντάλλαξαν αρκετές κανονιές, αλλά η άπνοια που επικρατούσε δεν τους επέτρεψε να πλησιάσουν σε απόσταση συμπλοκής. Την τρίτη ημέρα έδειξε ο τουρκικός στόλος διάθεση να πλεύσει προς τις Σπέτσες, αλλά δεν προχώρησε από τη διάθεση στην πράξη.

Στις 12 Σεπτεμβρίου, πάλι περνώντας δυτικά από τις Σπέτσες, έστειλε μια Μοίρα του στον Αργολικό με στόχο το Ναύπλιο, δέκα όμως μίλια από αυτό το λιμάνι η τουρκική Μοίρα γύρισε πίσω, πιθανότατα από τον φόβο των πυρπολικών που βρίσκονταν στον κόλπο.

Οι Τούρκοι έστειλαν τότε στο Ναύπλιο εμπορικό

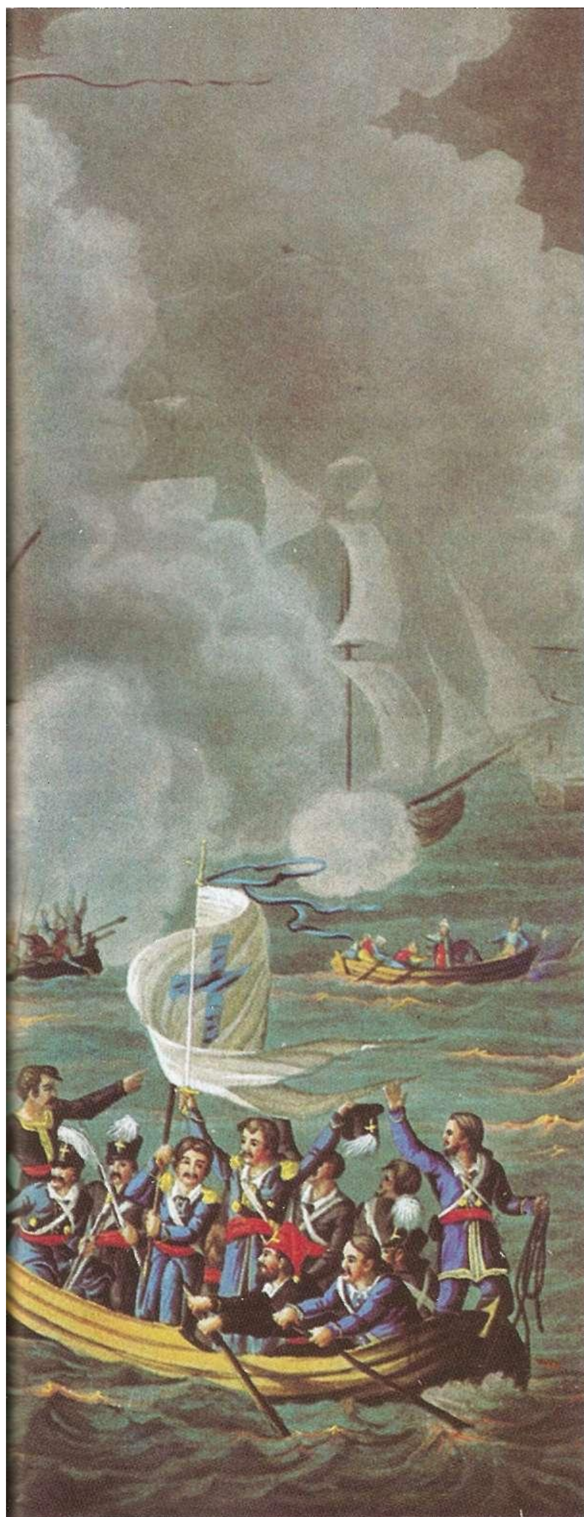

Ναυμαχία της Τενέδου 9-10 Νοεμβρίου 1822. Γερμανική λιθογραφία.

πλοίο με αυστριακή σημαία, φορτωμένο καλαμπόκι. Το πρόλαβαν όμως οι Έλληνες και το οδήγησαν στην Ύδρα, μαζί με το φορτίο του. Εν τω μεταξύ, στην ξηρά η στρατιά του Δράμαλη είχε καταστραφεί.

Έτσι, αφήνοντας το πολεμικό θέατρο ο Τούρκος στόλαρχος έπλευσε στην Κρήτη, όπου άφησε στη Σούδα τα αιγυπτιακά και άλλα πλοία. Με τον σουλτανικό στόλο πέρασε από τις Κυκλάδες, στις οποίες μερικά νησιά με καθολικούς το θρήσκευμα κατοίκους δήλωσαν πρόθυμα υποταγή και πλήρωσαν φόρο. Στη Μύκονο έκανε απόβαση με μικρή δύναμη, την οποία όμως απέκρουσαν οι κάτοικοι, εξοντώνοντας αρκετούς από τους εισβολείς. Στον αγώνα τους αυτόν εμψύχωσε τους κατοίκους η Μαντώ Μαυρογένους, μια όμορφη αρχοντοπούλα με καρδιά παλικαριού.

Τελικά, στα μέσα Οκτωβρίου ο τουρκικός στόλος άφησε τις Κυκλάδες, ύστερα από ένα μακρό και άδοξο ταξίδι, και έβαλε πλώρη για το σίγουρο αγκυροβόλιο του στα στενά του Βοσπόρου. Πριν όμως φθάσει εκεί, επρόκειτο να δοκιμάσει και μια άλλη ατυχία.

Ο ΚΑΝΑΡΗΣ ΠΥΡΠΟΛΕΙ ΔΙΚΡΟΤΟ ΣΤΗΝ ΤΕΝΕΔΟ

Γυρίζοντας προς τον Ελλήσποντο, ο τουρκικός στόλος φάνηκε στις 27 Οκτωβρίου 1822 απέναντι απ'τα Ψαρά και τη Χίο. Όμως, ο ενάντιος άνεμος, που δυνάμωσε, τον ανάγκασε να αγκυροβολήσει ανάμεσα στη μικρασιατική ακτή και την Τένεδο. Και μάλιστα χωρίς ν' αποφύγει ζημιές στα πλοία του από την κακοκαιρία. Εκεί, αποφάσισαν οι Ψαριανοί να τον χτυπήσουν.

Κίνησαν δύο πυρπολικά, το ένα μετασκευασμένο παλιό μπρίκι, με τον Κανάρη, και το άλλο σακολέβα, με τον Γιώργο Βρατσάνο. Τα συνόδευαν δύο μίστικα.

Το βράδυ της 27ης Οκτωβρίου πλησίασαν τα φωτισμένα τουρκικά πλοία και πρώτος έδρασε ο Κανάρης. Κόλλησε το πυρπολικό του στην πλώρη ενός δίκροτου 84 πυροβόλων και έβαλε φωτιά. Οι φλόγες δεν άργησαν να αγκαλιάσουν το εχθρικό σκάφος, το όποιο τινάχθηκε σε λίγο στον αέρα, με 800 περίπου θύματα. Το πλοίο αυτό ήταν η υπαρχηγίδα του στόλου.

Οι φλόγες του δίκροτου προκάλεσαν απερίγραπτο πανικό στα πλοία του τουρκικού στόλου, που έκοψαν τις άγκυρες τους και σήκωσαν πανιά. Ήταν όμως τόση η σύγχυση, που συγκρούονταν μεταξύ τους, με ζημιές και θύματα. Σε μερικά από τα πλοία έριχναν βιαστικά τις βάρκες στο νερό και πολλοί απ'τα πληρώματα αποζητούσαν τη σωτηρία στη φυγή. Έτσι μερικά πλοία εγκαταλείφθηκαν από το πλήρωμα τους και άρχισαν να ταξιδεύουν ακυβέρνητα στο Αιγαίο, ενώ αλλά ξόκειλαν.

Μέσα σε αυτή την αλλόφρονα κόλαση βρήκαν την ευκαιρία να διαφύγουν με τη σκαμπαβία τους αλώβητοι ο Κανάρης και οι σύντροφοι του.

Ο Βρατσάνος είχε επίσης κάμει επιτυχή επίθεση σε άλλο δίκροτο και άναψε φωτιά, που άρχισε να μεταδίνεται στην πλώρη του ξένου πλοίου. Κατόρθωσε όμως το πλήρωμα του ν' αποδιώξει το πυρπολικό και να σβήσει τη φωτιά. Το πλοίο αυτό ήταν η αρχηγίδα του καπουδάν Χοσρέφ Μεχμέτ πασά, ο οποίος για να σωθεί βγήκε στην ξηρά.

Με μεγάλη αγαλλίαση δέχθηκαν οι Ψαριανοί τους πατριώτες τους μετά την επίθεση και δοξολόγησαν για την επιτυχία το Θεό. Οι φλόγες από τα πυρπολικά θα φώτιζαν στο εξής το δρόμο της ελευθερίας των Ελλήνων.

Στο έτος 1822 καταγράφονται βοηθητικές επιχειρήσεις των ελληνικών πλοίων στην Κρήτη και στο Ιόνιο. Στην Κρήτη όμως η επανάσταση δεν ευδοκίμησε, γιατί υπήρχε πολύς τουρκικός πληθυσμός και ισχυρές ντόπιες στρατιωτικές δυνάμεις. Κι όταν μικρές ελληνικές Μοίρες επιχείρησαν να βοηθήσουν στην εξέγερση το μεγάλο νησί, βρήκαν τον εχθρικό στόλο οχυρωμένο στο σίγουρο αγκυροβόλιο της Σούδας, όπου δεν μπορούσαν να εισδύσουν, ή συνάντησαν στα κρητικά νερά ισχυρές αντίπαλες ναυτικές δυνάμεις που δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν.

Το Ναυτικό των Ελλήνων, πέρα από τη μεταφορά εφοδίων και ενισχύσεων, δεν μπόρεσε να στηρίξει την επανάσταση στην Κρήτη, που έμεινε στα χέρια των Τούρκων και χρησίμευσε κατόπιν ως βάση στις επιχειρήσεις των Αιγυπτίων για την καταστολή της επανάστασης στον Μοριά.

Στο Ιόνιο και ιδιαίτερα στον Πατραϊκό βοήθησαν τα ελληνικά πλοία με το να μεταφέρουν ενισχύσεις στη Δυτική Ελλάδα, να παρεμποδίσουν τον ανεφοδιασμό του φρουρίου της Πάτρας, που το πολιορκούσαν οι Έλληνες, να προστατέψουν το Μεσολόγγι από τον τουρκικό στόλο και να εξασφαλίσουν την επικοινωνία, μέσα από τον Κορινθιακό, του Μοριά με τη Ρούμελη.

Το τέλος του 1822 βρίσκει τους Έλληνες να ενεργούν πολλές επιδρομές στα μικρασιατικά παράλια και στα εμπορικά πλοία. Ιδιαίτερα οι Κάσιοι και προπάντων οι Ψαριανοί, ενισχυμένοι με 40 κανόνια που είχε χαρίσει ο Βαρβάκης, καταδιώκουν με πλοία καταδρομής τα εμπορικά πλοία των Τούρκων όπου τα συναντούν. Πλάι σε αυτά κυνηγούν και τα ουδέτερα, χωρίς να κάνουν διάκριση.

Κεφάλαιο 3

Έτος 1823

Ιάκωβος Τομπάζης. Πρώτος ναύαρχος της Ύδρας και άτυπος αρχηγός του Ελληνικού στόλου. Γόνος μεγάλης οικογένειας της Ύδρας και μέλος της Φιλικής Εταιρείας από το 1818, προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίας κατά τις πρώτα χρόνια του Αγώνα. Η κακή υγεία του, οδήγησε στην αντικατάσταση του από τον Ανδρέα Μιαούλη. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΑΘΩ

Στις 17 Φεβρουαρίου ξεσπάει στην Πόλη μια από τις φοβερότερες πυρκαγιές που δοκίμασε ποτέ η Κωνσταντινούπολη. Κάηκαν 500 τζαμιά, 6.000 τουρκικές οικίες και προπάντων ο ναύσταθμος, οι στρατώνες του πυροβολικού και τα χυτήρια πυροβόλων του Τοπ-Χανέ. Ήταν μια βιβλική καταστροφή που είχε θετική επίπτωση στον ελληνικό Αγώνα, γιατί χάθηκαν στη φωτιά 1.200 πυροβόλα προορισμένα για τον στόλο, μεγάλη ποσότητα πολεμοφοδίων και άφθονο υλικό. Κυκλοφόρησε τότε η φήμη ότι εμπρηστές ήταν οι γενίτσαροι που επρόκειτο να σταλούν για να πολεμήσουν στην Ελλάδα.

Χωρίς την πυρκαγιά αυτή θα μπορούσε ο σουλτάνος Μαχμούτ να συγκροτήσει πανίσχυρο στόλο από 120 πλοία, στα οποία θα ήταν αδύνατο να αντιταχθεί η μικρή και συγκριτικά ανίσχυρη δύναμη των Ελλήνων. Και πάλι όμως συγκρότησε τον μήνα Μάρτιο και έστειλε στο Αιγαίο ισχυρή ναυτική τουρκική Μοίρα, η οποία μάλιστα πλεονεκτούσε απέναντι στις μέχρι τότε οθωμανικές Μοίρες. Δεν περιλάμβανε πλόεν τα βαριά και δυσκίνητα πλοία, που αποτελούσαν εύκολο στόχο για τα ελληνικά πυρπολικά, αλλά ελαφρές μονάδες όπως φρεγάτες, κορβέτες, τρίστηλα και μπρίκια. Πιο συγκεκριμένα είχε 18 φρεγάτες, 9 κορβέτες, 3 πολάκες και 21 μπρίκια. Σύνολο 51 μονάδες, μαζί με 42 μεταγωγικά.

Αρχηγός στον ισχυρό αυτό σχηματισμό ήταν ο ναύαρχος Χοσρέφ Μεχμέτ πασάς, ο λεγόμενος «Τοπάλ», δηλαδή κουτσός, για την αναπηρία που είχε στο ένα πόδι. Ο ναύαρχος αυτός αναφέρεται ότι ήταν ένα κράμα δειλίας, διπροσωπίας και πολιτικότητας. Ξεκίνησε με την αποστολή να φέρει πάλι στην υποταγή του σουλτάνου τους Έλληνες με την πειθώ. Στρατολόγησε με πολλή επιμέλεια τα πληρώματα, τα οποία όμως ούτε τον πόλεμο γνώριζαν ούτε τη θάλασσα. Γι' αυτό χρειάσθηκε να συμπληρώσει το προσωπικό με Ευρωπαίους, πληρώνοντας πλούσια αμοιβή.

Βγαίνοντας στο Αιγαίο αρχές Μαΐου, ο «Τοπάλ» έπλευσε προς την Τένεδο, όπου ενώθηκαν μαζί του 17 άλλα πλοία. Ύστερα παρέλαβε από την απέναντι μικρασιατική ακτή 10 χιλιάδες στρατιώτες και έπλευσε στην Κάρυστο, όπου διέλυσε την πολιορκία των Ελλήνων και προέβη σε ανήκουστες κακουργίες ερημώνοντας 40 χωριά. Αφού ανεφοδίασε τα κάστρα Κορώνης και Μεθώνης, έπλευσε στην Πάτρα, όπου έφθασε στις 12 Ιουνίου. Προχώρησε κατόπιν ανατολικά, στον Κορινθιακό, μέχρι τον μυχό του, διακόπτοντας την επικοινωνία της Στερεάς με την Πελοπόννησο. Το γεγονός αυτό έθετε σε μεγάλο κίνδυνο όχι μόνο τις εστίες της Επανάστασης στην Πελοπόννησο, αλλά και στα νησιά.

Οι Έλληνες νησιώτες -ειδικά οι Ψαριανοί- είχαν συγκεντρώσει ισχυρό στόλο από μπρίκια, γολέτες και μίστικα και επιδόθηκαν σε καταδρομικές επιχειρήσεις. Περισσότερο αξιομνημόνευτη ήταν η επιδρομή τους στο φρούριο Τσανταρλί (Ελαίτης κόλπος της Μ. Ασίας) καθώς και στα Μοσχονήσια, απ' όπου αποκόμισαν πλούσια συγκομιδή σε πυροβόλα, ορειχάλκινα (18 τον αριθμό), πυρομαχικά και αιχμαλώτους. .

Οι Υδραίοι και Σπετσιώτες αδρανούσαν. Έλειπαν τα χρήματα για τον εφοδιασμό και τις πληρωμές, αλλά ,η αιτία βρισκόταν κυρίως στη διχόνοια και τις αντιζηλίες, καθώς επίσης στην ανυπαρξία κεντρικής διοίκησης με κύρος και τα απαραίτητα μέσα για την επιβολή της.

Τα λίγα υδραίικα που κυκλοφορούσαν στο Αιγαίο δεν μπόρεσαν να προσφέρουν ουσιαστική βοήθεια

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Μυτιλήνη: Αμφίρροπη ναυμαχία ανάμεσα σε τουρκικές και ελληνικές ναυτικές δυνάμεις (16 Απριλίου 1823).
- Τουρκικός στόλος υπό τον Καπετάν Χουσρέφ μπέη φτάνει στις 24 Μαΐου την Κάρυστο και στις 6 Ιουνίου 1823 έξω από την Πάτρα.
- Στις 12 Ιουνίου 1823 3.800 Ψαριανοί επιβιβάστηκαν στα πλοία τους και πραγματοποίησαν επιδρομή στα παράλια της Μικράς Ασίας καταστρέφοντας πολλά χωριά. Κυρίευσαν και 5 σακολέβες (τύπος πλοίου).
- Λήμνος (μεταξύ Λήμνου και χερσονήσου Άθω): Ναυμαχία μεταξύ του τουρκικού στόλου και του ελληνικού υπό τον Ανδρέα Μιαούλη και αποχώρηση των Τούρκων (15 Σεπτεμβρίου 1823).
- Σκιάθος: Απόβαση Τούρκων, που αντιμετωπίστηκαν με επιτυχία από τους κατοίκους (8 Οκτωβρίου 1823).
- Βόλος: Άφιξη του τουρκικού στόλου υπό τον Καπετάν Χουσρέφ μπέη και ναυμαχία στον κόλπο του Βόλου, η οποία όμως ήταν αμφίρροπη (11 Οκτωβρίου 1823). Νέα ναυμαχία πραγματοποιήθηκε την άλλη ημέρα (12 Οκτωβρίου 1823).

στην Κάρυστο. Μικρή εξάλλου Μοίρα από υδραίικα και σπετσιώτικα παρακολούθησε τον οθωμανικό στόλο στην πορεία του προς το Ιόνιο, αλλά μόνο μέχρι τον Μαλέα και χωρίς να προβεί σε πολεμική δράση. Όταν αργότερα έστειλε η κεντρική διοίκηση χρήματα, εξόπλισαν 14 πλοία οι Υδραίοι και 10 οι Σπετσιώτες, με 4 πυρπολικά.

Ο Χοσρέφ είχε γυρίσει εν τω μεταξύ στο Αιγαίο και, φαινομενικά τουλάχιστον, επιδίωκε την αναμέτρηση. Οι δύο στόλοι συναντήθηκαν κοντά στο ακρωτήριο Άθως, στις 15 Σεπτεμβρίου 1823.0 καιρός ήταν άστατος και η θάλασσα, που έβραζε, διέσπασε τη συνοχή του ελληνικού στόλου. Έτσι, 6 πλοία του Μιαούλη έμειναν πίσω, μακριά απ'την άλλη δύναμη. Σε αυτά τα πλοία ρίχθηκε μια τουρκική Μοίρα από 7 φρεγάτες, 2 κορβέτες, 1 μπρίκι και 1 γολέτα. Η συμπλοκή κράτησε μία ώρα. Ο αγώνας ήταν άνισος και μόνο χάρη στη ναυτική δεξιότητα των πληρωμάτων τους τα πλοία του Μιαούλη κατόρθωσαν να διαφύγουν. Αρκετές ζημίες υπέστησαν και τα δύο μέρη από τις βολές των πυροβόλων, που θα ήταν μεγαλύτερες για τους Έλληνες αν οι Τούρκοι ήταν πιο εύστοχοι. Τα πυρπολικά δεν μπόρεσαν να δράσουν, ενώ ένα από αυτά που το επιχείρησε, κάηκε άσκοπα.

Ο καιρός, που χειροτέρεψε, έστειλε τους Τούρκους μέσα στον Θερμαϊκό και τους Έλληνες στη Σκύρο. Εκεί, στις Β. Σποράδες, έγινε (στις 20 Σεπτεμβρίου) η δεύτερη σύγκρουση των δύο στόλων. Ο τουρκικός στόλος διέθετε καθόλου ευκαταφρόνητη δύναμη: 24 φρεγάτες και κορβέτες, 2 μπρίκια και 1 γολέτα. Το αποτέλεσμα ήταν αμφίρροπο, αλλά κάηκαν δύο πυρπολικά των Ελλήνων.

Κατόπιν ο Χοσρέφ έφυγε στον Ελλήσποντο και ofΕλληνες στις βάσεις τους. Όμως ο Μιαούλης παρέμεινε με 12 πλοία στον βόρειο Ευβοϊκό και τον Μαλιακό κόλπο.

Δεν έδρεψαν πολλές δάφνες το 1823 οι Έλληνες στη θάλασσα. Ωστόσο, παρά τις αντιξοότητες που προκαλούσε η αδιαφορία της κεντρικής κυβέρνησης και οι εμφύλιες αντιπαραθέσεις, έδειξαν πόσο ικανοί και άξιοι ήταν, αφού με λίγες μόνο δυνάμεις κατάφεραν να εμποδίσουν τον πολύ ισχυρότερο αντίπαλο να καταφέρει αποφασιστικό πλήγμα εναντίον τους.

Έτσι η Μοίρα του Μιαούλη, που είχε παραμείνει, προχώρησε από τον βόρειο Ευβοϊκό στη Χαλκίδα, όπου ναυλοχούσε Μοίρα των Οθωμανών από 11 πλοία, 1 κορβέτα των 26 πυροβόλων, 8 μπρίκια και 2 πλοιάρια. Από αυτά συνέλαβαν οι Έλληνες την κορβέτα και 4 μπρίκια. Για λόγους που δεν πρέπει να είναι άλλοι από την ασυμφωνία αλλά και την ανάγκη για χρήματα, τα πλοία αυτά δεν χρησιμοποιήθηκαν ως πολεμικά αλλά πουλήθηκαν στη Σύρο σαν λεία πολέμου.

Κωνσταντίνος Νικόδημος. Έλαβε μέρος στην Επανάσταση με το ιδιόκτητο πλοίο του. Υπήρξε πυρπολητής με σημαντικό έργο. Πυρπόλησε τουρκική Κορβέτα και διακρίθηκε στον Αγώνα. Πολύ μεγάλες υπήρξαν οι υπηρεσίες του για την δημιουργία του μετεπαναστατικού ναυτικού.

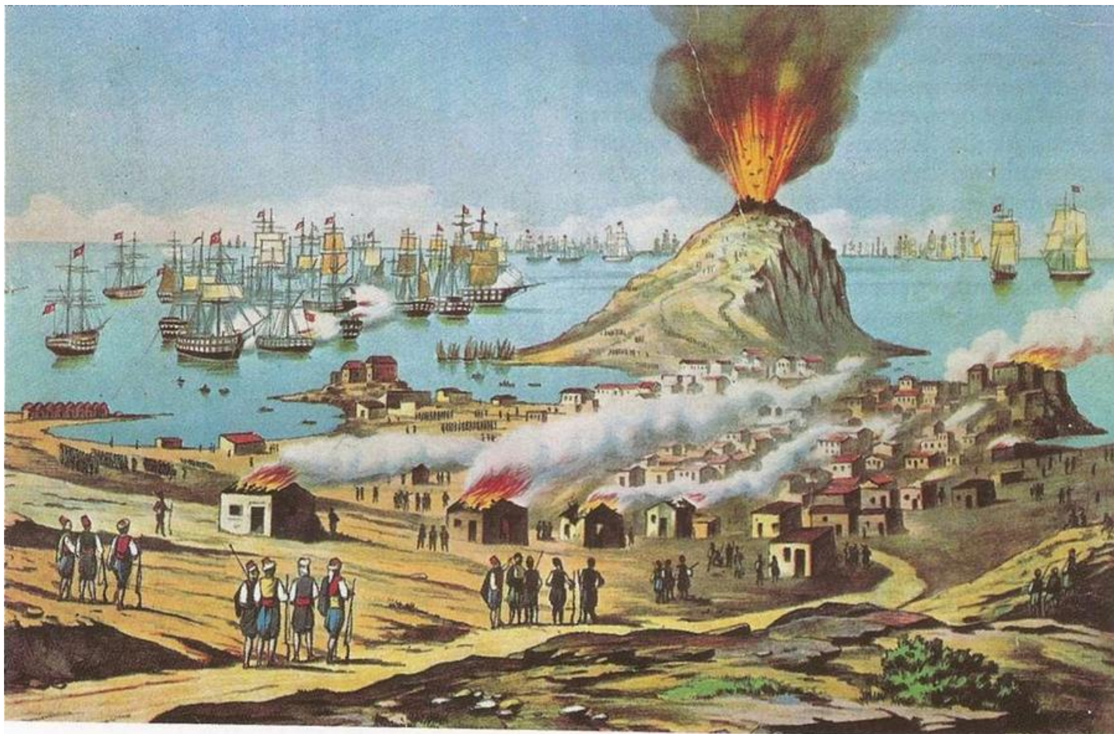
Μέσα Νοεμβρίου 1823 ομάδα από 8 υδραίικα πλοία με μοίραρχο τό Λαζ. Πινότση και άλλη από 5 σπετσιώτικα με μοίραρχο τον Μπότση έπλευσαν για να ενισχύσουν το Μεσολόγγι, που πολιορκούνταν από τον Μουσταφά πασά, έχοντας μαζί τους 3 πυρπολικά. Δεν πρόσφεραν ωστόσο πολεμική συνδρομή, γιατί είχε λυθεί η πολιορκία, συνέλαβαν όμως στα νερά της Ιθάκης μια οθωμανική γολέτα που μετέφερε από την Πρέβεζα στην Πάτρα 500 χιλιάδες γρόσια για τη μισθοδοσία των τουρκικών στρατευμάτων. Η σύγκρουση για το πολύτιμο λάφυρο και η συμπλοκή των πληρωμάτων, Σπετσιωτών και Υδραίων, θα ήταν αναπόφευκτη, αν δεν έφευγε αμέσως η υδραίικη Μοίρα αποκομίζοντας τα χρήματα!

Έμειναν μόνο οι Σπετσιώτες, που κι αυτοί αποχώρησαν αργότερα (6 Ιουνίου 1824).

Η έλλειψη ελληνικής παρουσίας στο Ιόνιο επέτρεψε στα λίγα τουρκικά πλοία που είχαν παραμείνει στο Ιόνιο να επικρατήσουν κατά κάποιον τρόπο εκεί και να δυσκολέψουν τη διαπεραίωση από τη Ζάκυνθο οτο Μεσολόγγι του ευγενούς λόρδου Βύρωνα. Στις 17 Δεκεμβρίου 1823 απέπλευσαν από τη Ζάκυνθο ο Βύρων με ένα μίστικο και ο φίλοςτου Πιέτρο Γκάμπα με μια βομβάρδα, με κατεύθυνση τον Κάλαμο και από κει το Μεσολόγγι.

Κεφάλαιο 4

Έτος 1824

Η καταστροφή των Ψαρών. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ (27-5-1824)

Το 1824 στάθηκε χρόνος συμφορών και θριάμβων ταυτόχρονα. Περισσότερων συμφορών μάλλον παρά θριάμβων. Στον πόλεμο κατά της επανάστασης εισέρχεται ο Μοχάμετ Άλι της Αιγύπτου, ο οποίος τελούσε υπό καθεστώς μερικής αυτονομίας ως προς τη σουλτανική εξουσία. Απ'αυτόν θα ζητήσει ο σουλτάνος να συντρίψει την ελληνική επανάσταση, για δύο βασικούς λόγους: Πρώτον, διότι Αίγυπτος διαθέτει ισχυρό και καλά οργανωμένο Ναυτικό και Στρατό, οργανωμένο από έκπτωτους Γάλλους αξιωματικούς που είχαν καταφύγει εκεί μετά τους ναπολεόντειους πολέμους. Δεύτερον, διότι με την πολεμική του προσπάθεια για τη συντριβή των Ελλήνων θα έχανε δυνάμεις και θα γινόταν λιγότερο επικίνδυνος προς τον σουλτάνο. Ως αντάλλαγμα του παραχωρείται η Κρήτη και η Πελοπόννησος.

Πλήθος μεταγωγικά με τη συνοδεία πολεμικών θα μετέφεραν στην Πελοπόννησο το εκστρατευτικό σώμα, ενώ ο τουρκικός και αιγυπτιακός στόλος, ενωμένοι, θα κατέστρεφαν Κάσο και Ψαρά, όπως και τα νησιά Ύδρα και Σπέτσες.

Οι κάτοικοι της Κάσου ήταν έμπειροι ναυτικοί, που δρούσαν με ορμή και μεγάλη τόλμη πολλές φορές σαν πειρατές. Και επιπλέον ήταν αδίστακτοι. Με τα μικρά καταδρομικά τους πλοία έβλαπταν παντού τους Οθωμανούς: στην Κρήτη, όπου μετέφεραν ενισχύσεις και εφόδια, στην Ανατολή και τη Συρία με τις επιδρομές τους, αλλά και στην ίδια την Αίγυπτο. Είχαν αρπάξει πολλές βάρκες από το λιμάνι της Αλεξάνδρειας και, εισπλέοντας τον Σεπτέμβριο του 1822 στη ναυτική βάση της Δαμιέττας, αιχμαλώτισαν 13 πλοία. Μπορούσαν σε κάθε στιγμή οι Κάσιοι να διαταράξουν τη ναυσιπλοΐα της Αιγύπτου και της Συρίας με το Αιγαίο και την Πόλη, που αναγκαστικά περνούσε από το στενό Κάσου - Κρήτης.

Στα μέσα Ιανουαρίου μια αιγυπτιακή Μοίρα πέρασε εμπρός από την Κάσο και έριξε μερικές κανονιές, στις οποίες απάντησαν οι Κάσιοι αντιπυροβολώντας. Ύστερα ήρθε η επιβεβαίωση, με πληροφορίες που έφθασαν στην Ύδρα από τη Σμύρνη και την Αλεξάνδρεια. Οι πληροφορίες μιλούσαν καθαρά για την αποφασισμένη επίθεση του αιγυπτιακού στόλου εναντίον της Κάσου και γινόταν η σύσταση να κτυπηθεί ο αιγυπτιακός στόλος πριν ενωθεί με τον στόλο των Τούρκων. Η Ύδρα, αντί να φροντίσει να ενισχύσει τη φυσική αυτή ισχυρή βάση για τον ελληνικό αγώνα, έστειλε και πήρε δύο σφακιανά πλοιάρια για να τα κάμει πυρπολικά.

Στις 20 Μαΐου 1824 φάνηκαν 17 αιγυπτιακά πολεμικά, τα οποία βομβάρδισαν την Κάσο και μετά αποχώρησαν. Στις 26 Μαΐου εμφανίσθηκε μεγαλύτερη δύναμη, κάπου 45 μονάδες, ανάμεσα στις οποίες υπήρχαν φρεγάτες, μπρίκια και γολέτες. Αρχηγό είχε τον Ισμαήλ

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Κάσος: Καταστροφή της Κάσου από τον Αιγυπτιακό στόλο. Σκοτώθηκαν περί τους 500 άνδρες και 2.000 γυναικόπαιδα μεταφέρθηκαν στα σκλαβοπάζαρα Κρήτης και Αιγύπτου. Πενήντα κασιώτικα πλοία περιήλθαν στα χέρια των Αιγυπτίων (6-8 Ιουνίου 1824). Στις 18 Ιουνίου 1824 έφτασε στο νησί ο ελληνικός στόλος υπό τον Σαχτούρη.
- Ψαρά: Καταστροφή του νησιού από τους Τούρκους του ναυάρχου Καπετάν Χουσρέφμπεη (21 Ιουνίου 1824). Λίγο μετά την καταστροφή ο ελληνικός στόλος, με επικεφαλής τον Σαχτούρη, έφτασε στην περιοχή και έτρεψε σε φυγή 27 τουρκικά πλοία που βρίσκονταν στην ακτή και αφού αποβίβασε δυνάμεις έδιωξε την τουρκική φρουρά. Λόγο αργότερα, η Μοίρα του Σαχτούρη ενώθηκε με άλλα πολεμικά σκάφη υπό τον Ανδρέα Μιαούλη και κατέστρεψε τα 27 τουρκικά πλοία στη Χίο.
- Σάμος: Ναυμαχία Τούρκων και Ελλήνων (στο στενό της Μικράς Ασίας στη θαλάσσια περιοχή μπροστά από το Πυθαγόρειο της Σάμου). Οι Τούρκοι έχασαν 40 μικρά σκάφη και 2.000 άνδρες όταν επιχείρησαν απόβαση στη βόρεια πλευρά του νησιού (31 Ιουλίου - 5 Αυγούστου). Δεύτερη απόπειρα του Χοσρέφ Πασά να καταλάβει τον πορθμό (15 - 17 Αυγούστου) ματαιώθηκε χάρις την επιτυχή δράση των ελληνικών πυρπολικών. Μετά από την αποτυχία ο τουρκικός στόλος κατέπλευσε στην Αλικαρνασσό, όπου ενώθηκε με τον Αιγυπτιακό.
- Μεταξύ Κω και Μουρδουμίου: Αμφίρροπη ναυμαχία μεταξύ ελληνικού και τουρκοαιγυπτιακού στόλου (24 Αυγούστου 1824).
- Κόλπος του Γέροντα: Ναυμαχία τουρκικού και ελληνικού στόλου. Ο Ανδρέας Μιαούλης αντιμετώπισε ασυγκρίτως υπέρτερο αριθμό τουρκικών πλοίων. Παρ' όλα αυτά, τα ανάγκασε σε υποχώρηση στην Κω, προκαλώντας μάλιστα μεγάλες απώλειες στον ενωμένο τουρκο-αιγυπτιακό στόλο. Η ναυμαχία αυτή θεωρείται το μεγαλύτερο ναυτικό κατόρθωμα της περιόδου (28 Αυγούστου 1824).
- Σάμος: Αμφίρροπη ναυμαχία έξω από την ακτή του Μαραθοκάμπου και της Αγίας Μαρίνας.
- Ικαρία: Ναυμαχία στη θαλάσσια περιοχή της Ικαρίας και φυγή του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου.
- Μυτιλήνη: Ο ελληνικός στόλος φτάνει στο νησί (18 Σεπτεμβρίου 1824).
- Χίος - Μυτιλήνη: Στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Χίου και Μυτιλήνης σε ναυμαχία μεταξύ τουρκο-αιγυπτιακής Μοίρας υπό τον Ιμπραήμ πασά και του ελληνικού στόλου, επικρατούν οι Έλληνες (25 Σεπτεμβρίου 1824).
- Κρήτη: Σε ναυμαχία έξω από το Μεγάλο Κάστρο (Ηράκλειο) μεταξύ Ελλήνων και Αιγυπτίων βυθίστηκε το πυρπολικό του Ρομπότση. Η ναυμαχία ήταν αμφίρροπη (1 Νοεμβρίου 1824).
- Κάρπαθος: Σύλληψη 4 τουρκικών πλοίων από τον ελληνικό στόλο (2 Νοεμβρίου 1824).
- Κρήτη: Άφιξη αιγυπτιακού στόλου στην Κρήτη (Σούδα) υπό τον Ιμπραήμ πασά (23 Νοεμβρίου 1824).

Γιβραλτάρ. Την αποβατική δύναμη -από 34 χιλιάδες άνδρες- διοικούσε ο στρατηγός Χουσείν μπέης, που είχε καθυποτάξει την Κρήτη. Οι αμυνόμενοι διέθεταν 30 πυροβόλα τοποθετημένα στην παραλία και 1.200 πολεμιστές, από τους οποίους οι μισοί ήταν πρόσφυγες της Κρήτης.

Η επιχείρηση των Αιγυπτίων άρχισε με βομβαρδισμό πυροβολικού, που κράτησε δύο μέρες. Ύστερα, την ασέληνη νύκτα 27/28 Μάιου έγινε η απόβαση: αρχικά με 18 καΐκια στην απόκρημνη ακτή, την οποία υπεράσπισαν οι Κάσιοι με αυτοθυσία. Κατόπιν, στο δυτικό μέρος του νησιού, που ήταν ουσιαστικά αφρούρητο - κι αυτό με 30 βάρκες γεμάτες στρατιώτες. Έτσι βρέθηκαν οι εισβολείς στα νώτα των υπερασπιστών, που αναγκάσθηκαν να υποκύψουν. Ακολούθησε εικοσιτετράωρη λεηλασία και δεν αποφεύχθηκε η μεγάλη σφαγή. Περίπου 500 άτομα γλίτωσαν τη σφαγή και κατατάχθηκαν στον αιγυπτιακό στόλο (με 50 γρόσια το μήνα), κι αυτό για να σώσουν τους δικούς τους. Σφαγιάσθηκαν όμως περί τους 2.000 Κρητικοί και Κάσιοι, ενώ άλλοι τόσοι σύρθηκαν στην αιχμαλωσία. Δεκατέσσερα μεγάλα (βριγαντίνια και γολέτες) και 30 μικρά πλοία περιήλθαν στα χέρια των μουσουλμάνων. Μεγάλες ποσότητες από λάφυρα κομίσθηκαν στην Αλεξάνδρεια -προπάν-των ναυπηγική ξυλεία- και μάλιστα με κασιώτικα πλοία. Κατόπιν οι Αιγύπτιοι κατέλαβαν την Κάρπαθο.

Οι Υδραίοι και Σπετσιώτες είχαν λάβει απεγνωσμένες εκκλήσεις από τους κατοίκους της Κάσου για βοήθεια, αλλά δεν είχαν χρήματα να αρματώσουν καράβια. Όταν όμως είχε συντελεσθεί η καταστροφή, βρέθηκαν. Έστειλαν λοιπόν στις 17 και 18 Ιουνίου 12 υδραίικα και 18 σπετσιώτικα, με ναυάρχους τον Γεώργιο Σαχτούρη και τον Κ. Μπουκουβάλα. Ήταν όμως αργά. Οι επιδρομείς είχαν φύγει, κι οι λίγοι κάτοικοι που απόμειναν στο νησί δεν είχαν διάθεση για καινούριες περιπέτειες.

Κατόπιν τούτου, οι Υδραιοσπετσιώτες έπλευσαν προς τη Σάμο, για να την προστατέψουν από ενδεχόμενη επίθεση των Τουρκο-αιγυπτίων. Εν πλω όμως προς το νησί του Λογοθέτη, συνάντησαν ενάντιους ανέμους και στις 24 Ιουνίου έμαθαν από αυστριακό πλοίο την καινούρια συμφορά. Οι Οθωμανοί είχαν καταλάβει τα Ψαρά και είχαν εξολοθρεύσει όλο τον πληθυσμό τους. Την επόμενη έφτασε μήνυμα από τη διοίκηση των νησιών να επιστρέψουν αμέσως. Η ασυνεννοησία και η απροθυμία συνεργασίας τους, αλλά και η αδιαφορία της κεντρικής κυβέρνησης, είχε φέρει την καταστροφή.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ (20-6-1824)

Η επίθεση κατά των Ψαρών ήταν κάτι το αναμενόμενο. Σχετικά μηνύματα και πληροφορίες έφταναν από την αρχή του 1824. Οι εκκλήσεις στους Υδραιο-σπετσιώτες και την κυβέρνηση από το απειλούμενο νησί για βοήθεια ήταν συνεχείς.

.- Οι Υδραιο-σπετσιώτες δεν έδειχναν διάθεση να θυσιάσουν για τα Ψαρά τα πλοία τους, τα οποία, αν ήταν να τα εξοπλίσουν, θα το έκαναν για τη δική τους προστασία και άμυνα, ενώ η κυβέρνηση ασχολούνταν μόνο με τις πολιτικές έριδες που συντάρασσαν την επανάσταση στον Μοριά.

Ο τουρκικός στόλος, που βγήκε από τα Στενά του Ελλήσποντου τον Απρίλιο (20 ή 29 του μηνός με το παλιό ημερολόγιο), αποτελούνταν από δύο πλοία της γραμμής (δίκροτα), 6 φρεγάτες, 10 κορβέτες, 20 μπρίκια και γολέτες, 15 κανονιοφόρους και πολλά μεταφορικά. Το σύνολο -ανάλογα με την πηγή- ανερχόταν σε 140, 165 ή 176 πλοία. Ο στόλος έπλευσε στην Εύβοια για τον εφοδιασμό των εκεί Τούρκων και μετά στη Θεσσαλονίκη, όπου επιβιβάσθηκαν περί τους 6.000 Τουρκαλβανοί. Στη συνέχεια προσορμίσθηκε στη Μυτιλήνη, όπου επιβίβασε πολλούς άτακτους φανατικούς μουσουλμάνους. Το νησί είχε την εποχή εκείνη 30.000 κατοίκους, από τους οποίους 22 - 23.000 ήταν πρόσφυ-

Πυρπόληση τουρκικού πλοίου από Έλληνες. Αιμίλιος Προσαλέντης.

γες από τη Χίο, τη Σμύρνη, τις Κυδωνιές και αλλά μέρη. Από τον πληθυσμό αυτό αξιόμαχοι ήταν 2.000 Ψαριανοί και πρόσφυγες και 1.000 περίπου Θεσσαλομακεδόνες, που πριν είχαν καταφύγει στη Σκιάθο και τώρα ήταν μισθωτοί στα Ψαρά.

Τις επιτυχίες που είχαν οι Ψαριανοί τις στήριζαν στα πυρπολικά, τις καταδρομές και τις ναυτικές συγκρούσεις. Όλα αυτά τους χάρισαν βέβαια την αυτοπεποίθηση, τόσο απαραίτητη για τον άνισο αγώνα τους. Ταυτόχρονα όμως είχε δημιουργηθεί υπέρμετρος εγωισμός και αισιοδοξίας, χωρίς να υπολογίζουν τις τεράστιες δυνάμεις του εχθρού. Οι 3.000 άνδρες και μερικές δεκάδες πυροβόλα, που τοποθέτησαν στη νότια και νοτιοανατολική πλευρά του νησιού, όπου το ομαλό της παραλίας καθιστούσε πιθανή την απόβαση, ήταν ελάχιστοι μπροστά στην αποβατική δύναμη των Τούρκων.

Είχαν όμως τον στόλο με τα πυρπολικά του, αλλά λανθασμένα πράττοντας, αποφάσισαν να μη τον χρησιμοποιήσουν. Αφαίρεσαν μάλιστα το πηδάλιο από τα πλοία (εκτός από 5 πλοία και 9 πυρπολικά), ώστε να αποκλείσουν το ενδεχόμενο του απόπλου τους. Η απόφαση αυτή πάρθηκε υπό την πίεση των Θεσσαλομακεδόνων, που φοβούνταν ότι αν ο αγώνας γινόταν στη θάλασσα, θα μπορούσαν οι Ψαριανοί να μπουν στα πλοία και να τους εγκαταλείψουν.

Εξάλλου, ο στόλος των Ψαρών, αποτελούμενος από μικρά καράβια (γολέτες και μίστικα), ήταν κατάλληλος για καταδρομή και πειρατεία, όχι όμως και άμυνα ενάντια σε ισχυρά πλοία της γραμμής. Θα μπορούσαν όμως να αποτελέσουν δύναμη αποτροπής της απόβασης στις πέριξ του νησιού θάλασσες.

Έτσι αφού αποφασίστηκε ο αγώνας να γίνει στην ξηρά, ρίχθηκαν αποφασιστικοί και ψύχραιμοι σε μια πυρετώδη προετοιμασία. Μετέφεραν τα πυροβόλα από τα πλοία, έστησαν οχυρώματα ή δυνάμωσαν τα πυροβολεία και μοίρασαν τους υπερασπιστές στα διάφορα σημεία, με τον καλύτερο κατά τη γνώμη τους τρόπο. Στη βόρεια πλευρά του νησιού, όπου οι απόκρημνοι βράχοι καθιστούσαν μια απόβαση απίθανη και μάλλον αδύνατη, έκαμαν μικρή οχύρωση. Όμως, ήταν εκεί ακριβώς όπου θα αποβιβάζονταν οι Τούρκοι στο νησί.

Η επίθεση των Οθωμανών άρχισε στις 20 Ιουνίου, με έντονο κανονιοβολισμό από δεκάδες μεγάλα και μεσαία πλοία κατά της νότιας και δυτικής πλευράς, μέχρι τις 3 το πρωί. Την άλλη μέρα συνεχίσθηκε στα ίδια σημεία το εχθρικό πυρ, τμήμα όμως από τον οθωμανικό στόλο πραγματοποίησε απόβαση στον βορρά, όπου δεν υπήρχε οχύρωση.

Σε λίγες ώρες ισχυρές τουρκικές δυνάμεις αποβιβάσθηκαν στη βόρεια πλευρά του νησιού, που χωρίστηκαν σε δύο σχηματισμούς και βάδισαν κατά των υπερασπιστών της πόλης των Ψαρών. Εν τω μεταξύ άλλες δυνάμεις αποβιβάζονταν στα νότια. Έτσι βρέθηκαν οι υπερασπιστές ανάμεσα σε δύο μέτωπα. Είχαν σκεφθεί την ημέρα αυτή οι Ψαριανοί να ρίξουν πάνω στα εχθρικά πλοία τα πυρπολικά, αλλά σηκώθηκε γερό μελτέμι και τους εμπόδισε. Έλειπαν εξάλλου η κατάλληλη προετοιμασία και οι επαρκείς βαρδακόστες, δηλαδή τα μικρά συνοδά σκάφη.

Η μάχη ήταν αμείλικτη και έγινε με φανατισμό και

Η Ναυμαχία του Γέροντα, βορειοανατολικά της Λέρου, στις 29 Αυγούστου 1824. Η ανώτερη ναυτική τέχνη των Ελλήνων αλλά και οι ικανότητες του Μιαούλη και τα πυρπολικά, απέφεραν λαμπρή νίκη στους Έλληνες κατά των ενωμένων Τουρκικού - Αιγυπτιακού στόλου. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

πείσμα. Οι Έλληνες μάχονταν πια για την επιβίωση τους. Στη συμπλοκή που επακολούθησε, ένα αμέτρητο πλήθος από φυγάδες έσπευσε προς την παραλία, σε μια αλλόφρονα φυγή προς τα πλοία. Οι περισσότεροι όμως βρήκαν τον θάνατο από τα ξίφη τωνΤουρκαλβανών.

Στο Παλαιόκαστρο, το οποίο βρισκόταν στο ΝΔ άκρο του νησιού σε ένα βραχώδες ύψωμα, πάνω από την πόλη, εκεί γύρω από το μοναστήρι του Αγ. Νικολάου, όπου υπήρχε κι η πυριτιδαποθήκη, είχαν κτίσει οι νησιώτες έναν ισχυρό τοίχο και είχαν τοποθετήσει 11 πυροβόλα. Το υπεράσπιζαν μερικές εκατοντάδες άνδρες - και εκεί κατέφυγαν πολλοί από τους αμάχους.

Το Παλαιόκαστρο αντιστάθηκε μερικές ώρες στην ορμή των τουρκικών στρατευμάτων. Όταν όμως εκείνοι, πηδώντας τον χτυπημένο από τα πυροβόλα τοίχο εισχώρησαν και άρχισαν να πληθαίνουν, τότε προχώρησε ο Αντώνης Βρατσάνος και, φιλώντας το χέρι του πατέρα του, έβαλε φωτιά στην πυριτιδαποθήκη. Ολόκληρο το Παλαιόκαστρο τινάχθηκε στον αέρα, παρασύροντας στον θάνατο μαζί με τους Έλληνες και 2.000 Τούρκους που είχαν εισχωρήσει.

Ο Χοσρέφ, που διοικούσε τον στόλο, κυρίευσε πολλά μπρίκια, γολέτες και μίστικα και άλλα πλοιάρια - σύνολο 100. Απ'αυτά κράτησε μερικά και κατέστρεψε τα άλλα. Άφησε στο νησί 600 Αλβανούς για φρουρά, με λίγα πλοία στο λιμάνι και γύρισε θριαμβευτής στη Μυτιλήνη. Είχε χάσει στην επιχείρηση αυτή περί τους 4.000 άνδρες.

Οι Έλληνες έπρεπε τώρα να θρηνήσουν 4.000 Ψαριανούς από τους 7.000 κατοίκους και 15.000 σφαγμένους ή σκλαβωμένους, από τους 23.000 άλλους κατοίκους. Και να πονέσουν βαθιά για την παντελή ερήμωση.

Η καταστροφή των Ψαρών αποτέλεσε μεγάλο πλήγμα για τον ελληνικό αγώνα. Τον στέρησε από ένα προχωρημένο οχυρό και μια αξιόλογη ναυτική δύναμη. Τον στέρησε ακόμη από πολλούς γενναίους και δοκιμασμένους ναυτικούς, που χάθηκαν.

Η ευθύνη της κυβέρνησης αλλά και των άλλων δύο νησιών, που δεν έστειλαν έγκαιρα τους στόλους τους για να ενισχύσουν τα Ψαρά, είναι τεράστια.

Η απραξία τον στόλου των Σπετσιωτών και Υδραίων δεν πρέπει να αποδίδεται μόνο σε οικονομικούς λόγους όπως γενικά ισχυρίζονταν οι υπεύθυνοι. Υπήρχαν αντιζηλίες, τοπικιστικό πνεύμα, ακόμη και μίση, τα οποία έδεσαν τα υδραίικα και σπετσιώτικα πλοία στις βάσεις τους. Οι αντιζηλίες και τα μικροσυμφέροντα ήταν που έφεραν την καταστροφή.

Αυτό φάνηκε όταν, καθυστερημένα, ξεκίνησαν μερικά απ'αυτά. Είκοσι πλοία (16 πολεμικά και 4 πυρπολικά) έστειλαν οι Υδραίοι και τη Μοίρα της Κάσου (5 συν 4) οι Σπετσιώτες, με το πυρπολικό του Κανάρη, που είχε σωθεί. Τα πλοία αυτά έφθασαν στα Ψαρά στις 23 Ιουνίου. Έδιωξαν τη φρουρά και κυρίευσαν, κυνήγησαν ή βύθισαν τα τουρκικά πλοία που βρήκαν στο λιμάνι. Ήταν ένα μπρίκι των 16 πυροβόλων και 24 γολέτες και κανονιοφόροι, από τα οποία μόνο 4 κανονιοφόροι και το μπρίκι διέφυγαν στη Λέσβο.

Δυστυχώς τα πληρώματα των Σπετσιωτών και των

Η Ναυμαχία του Γέροντα. Κινήσεις στόλων προ της μεσημβρίας της 29ης Αυγούστου 1824. Ι. Θεοφανίδη Ιστορία του Ελληνικού Ναυτικού (1824-1826).

Υδραίων επιδόθηκαν στη λεηλασία: πήραν τα πυροβόλα που είχαν απομείνει για να τα πουλήσουν στη Σύρο και άρπαξαν ό,τι άλλο πολύτιμο είχε απομείνει στο ερημωμένο νησί.

Τις τελευταίες μέρες του Ιουνίου φάνηκε πάλι ο τουρκικός στόλος - 6 φρεγάτες, 5 κορβέτες και 12 μικρότερα, γολέτες και μπρίκια. ΟfΕλληνες ετοιμάστηκαν να τα συναντήσουν. Η κακοκαιρία όμως που ξέσπασε τους ανάγκασε να καταφύγουν στη Σκύρο. Από την ώρα εκείνη πολλά πλοία αποχώρησαν, παρά τις εκκλήσεις του Μιαούλη και τις ικεσίες. Από 51 πλοία, απόμειναν μόνο 16. Φυσικό ήταν ο Μιαούλης ν'αποφύγει την αναμέτρηση με τόσο μικρή δύναμη. Έτσι, εγκατέλειψε την ιδέα για περαιτέρω δράση. Ο Ανδρέας Μιαούλης ήταν αντίθετος με την τοπικιστική αντίληψη, έβρισκε όμως λίγους υποστηρικτές.

ΑΓΩΝΑΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΣΑΜΟ

Φυσικό ήταν μετά την καταστροφή των Ψαρών να κορυφωθεί η αγωνία στη Σάμο και να ενταθούν οι προετοιμασίες. Και όχι μόνο στη Σάμο, αλλά και στα ναυτικά νησιά, την Ύδρα και τις Σπέτσες.

Ο ελληνικός στόλος, που ήταν συγκεντρωμένος στην Κάσο και μετά στα Ψαρά, διαλύθηκε προσωρινά, για να συγκεντρωθεί και πάλι στα τέλη Ιουλίου (1824). Περιλάμβανε τη φορά αυτή 28 σπετσιώτικα με αρχηγό τον Γεώργιο Ανδρούτσο ή Κολανδρούτσο, 27 υδραίικα με τον Γιώργη Σαχτούρη και απ' τα ψαριανά 1 μπρίκι και 2 πυρπολικά, του Νικόδημου και του Κανάρη. Αργότερα, επρόκειτο να προστεθεί μία ακόμη Μοίρα υπό τον Μιαούλη, από 17 πλοία συν 2 πυρπολικά.

Η σπετσιώτικη Μοίρα του Ανδρούτσου απέπλευσε από τη βάση της στις 24 Ιουλίου και η άλλη του Σαχτούρη στις 27 Ιουλίου. Συνάντησαν τον τουρκικό στόλο στις 30 του μηνός, κοντά στη Σάμο. Εκεί βρήκαν 40 μικρά πλοία των Τούρκων, από τα οποία τα 20 ήταν σακολέβες, με 2.000 στρατιώτες, αποβατική δύναμη προοριζόμενη για το νησί. Τον ίδιο καιρό ο αιγυπτιακός στόλος -9 φρεγάτες, 14 κορβέτες και 40 μπρίκια με γολέτες- βρισκόταν στη Ρόδο.

Μικρή Μοίρα από 3 υδραίικα και 2 σπετσιώτικα πλοία κτύπησε τις σακολέβες, από τις όποιες βούλιαξε μερικές, έπνιξε τα πληρώματα σε 3 άλλες, ενώ οι λοιπές αναγκάσθηκαν να καταφύγουν στα μικρασιατικά παράλια για να σωθούν.

Την άλλη μέρα τα ελληνικά πολεμικά έπλευσαν στο στενό Σάμου - Μικράς Ασίας και αγκυροβόλησαν κοντά στη Μυκάλη. Στα γύρω υψώματα βρίσκονταν πλήθος στρατιωτών που περίμεναν να μπουν στα αγκυροβολημένα παρά την ακτή πλοιάρια για να φτάσουν στη Σάμο. Στην εμφάνιση των ελληνικών πολεμικών τα πλοιάρια αυτά έκοψαν τις άγκυρες τους και έπλευσαν κοντά στον τουρκικό στόλο, που ήταν αγκυροβολημένος πίσω απ'το ακρωτήρι της Αγίας Μαρίνας. Έστειλαν τότε οι Τούρκοι 18 πολεμικά, τα οποία αντιμετώπισαν οι Έλληνες με το πυροβόλα τους και με πυρπολικά, που δεν έδειξαν όμως ιδιαίτερη προθυμία για να κινηθούν. Στην αρχή δεν υπάκουσαν και μόλις μετά τρεις ώρες κινήθηκαν κατά του εχθρού.

Χωρίς αποτέλεσμα έμεινε η πρώτη αυτή συνάντηση των δύο στόλων, ενώ το ίδιο έγινε και την επομένη, 1η Αυγούστου 1824. Τρεις μέρες αργότερα, δηλαδή την 4η Αυγούστου, 22 τουρκικά πλοία κινήθηκαν κατά 16 ελληνικών, τα οποία αμύνθηκαν μόνο με το πυροβολικό τους.Τα πυρπολικά δεν κινήθηκαν, παρόλο που διατάχθηκαν να επιτεθούν. Τότε φάνηκε στο βόρειο μέρος του πορθμού (Σάμου - Μ. Ασίας) με το σκάφος του ο Κανάρης, ο όποιος έσπευσε μετά χαράς να επιτεθεί κατά των Τούρκων.

Η νύχτα όμως που έπεσε και η έντονη αντίδραση των Τούρκων δεν επέτρεψαν στον Κανάρη να έχει ακόμη μία επιτυχία.

Την επόμενη, 5η Αυγούστου και ύστερα από μια νύκτα πυρετικής προετοιμασίας, συνεχίσθηκε η ναυμαχία, με μεγαλύτερη ένταση. Έξι στο σύνολο πυρπολικά, από τα οποία τέσσερα υδραίικα, ένα σπετσιώτικο και ένα ψαριανό, ρίχθηκαν σε μια φρεγάτα και μια κορβέτα. Το υδραίικο του Τσάπελη δεν πέτυχε στην επίθεση του, γιατί υστέρησε σε τόλμη το πλήρωμα του. Πέτυχε όμως δύο ώρες αργότερα επίθεση του Κανάρη, στην οποία ο δοξασμένος πυρπολητής τίναξε στον αέρα μια φρεγάτα των 54 πυροβόλων. Από το πλήρωμα της -γύρω στους 1.000 άνδρες- πολύ λίγοι σώθηκαν. Γέμισε η θάλασσα συντρίμμια και πολλοί άνδρες από την αποβατική δύναμη, που περίμεναν στους απέναντι λόφους, σκοτώθηκαν η πληγώθηκαν. Οι άλλοι τράπηκαν σε φυγή.

Το πλήγμα αυτό δεν αποθάρρυνε τον Καπουδάν Χοσρέφ πασά, ο οποίος συνέχισε με μεγαλύτερο πείσμα τη μάχη. Το μεσημέρι οι κανονιοβολισμοί κι από τις δύο πλευρές μαίνονταν. Στη φάση αυτή προχώρησε ο Υδραίος Βατικιώτης, που πυρπόλησε ένα τυνησιακό μπρίκι (ή κορβέτα) των 28 πυροβόλων, ενώ οι Ραφαλι-

άς και Λέκας Ματρόζος κατέστρεφαν μια αφρικανική φρεγάτα των 48 πυροβόλων. Κινδύνεψε και μια άλλη φρεγάτα από το πυρπολικό του Ρομπότση, αλλά σώθηκε χάρη στην ψυχραιμία του πληρώματος της, που απομάκρυνε το πυρπολικό, και στην έλλειψη συνοδού πλοίου για το πυρπολικό.

Η πυρπόληση των δύο εχθρικών πλοίων σήμαινε για τους Τούρκους απώλεια 2.000 ψυχών και πτώση του ηθικού των πληρωμάτων. Ύστερα απ' αυτό, εγκατέλειψε προσωρινά την ιδέα της απόβασης, πήρε τα καράβια του και έφυγε. Αρχικά στην Κω και μετά στην Αλικαρνασσό.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΚΩ

Ιούλιο του 1824 αποπλέει από την Αλεξάνδρεια η μεγαλύτερη αρμάδα που βγήκε από το λιμάνι αυτό στη διάρκεια του μεγάλου πολέμου των Ελλήνων.

Την αποτελούσαν 1 πλοίο της γραμμής, 18 φρεγάτες, 14 κορβέτες, 70 μπρίκια και γολέτες, 30 πλοιάρια και 151 μεταφορικά, από τα οποία τα 86 έφεραν την αυστριακή σημαία. Μετέφερε 16 χιλιάδες πεζούς, 2.000 ιππείς, 700 μηχανικούς και πυροβολητές και 150 πυροβόλα.

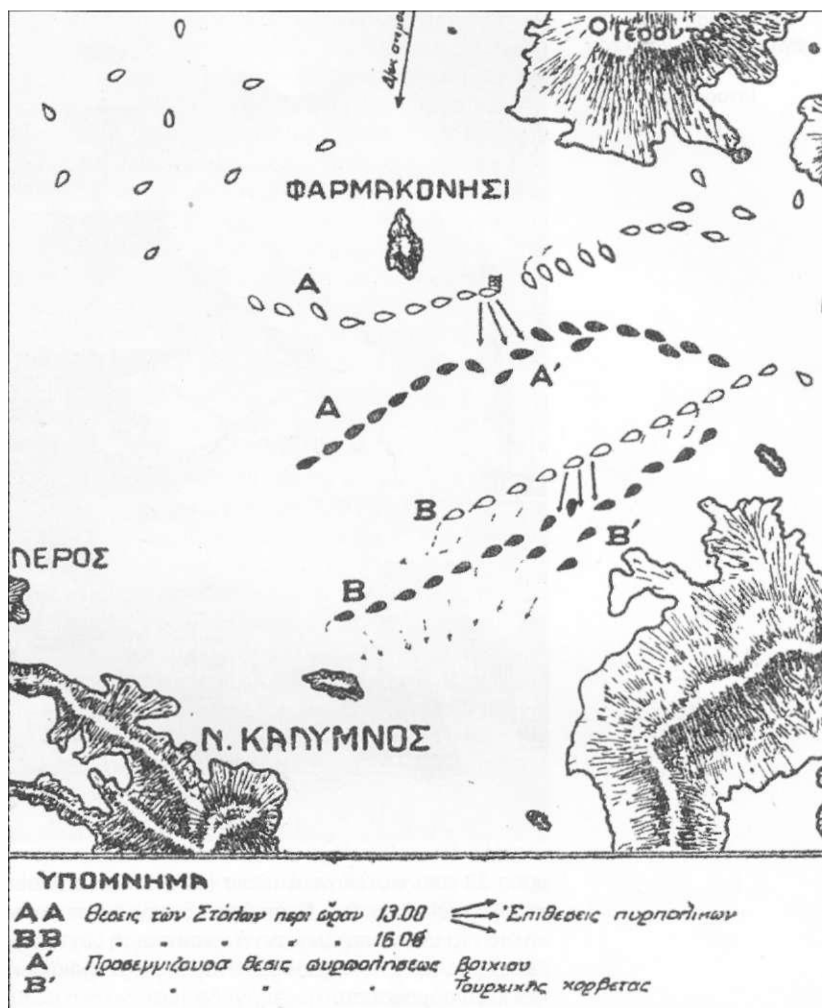
Ο Ιμπραήμ πασάς, θετός γιος του Αιγυπτίου Μοχάμετ Άλι, ήταν ο ανώτατος αρχηγός στην εκστρατευτική δύναμη, με υπαρχηγό, για το Ναυτικό, το ναύαρχο Ισμαήλ Γιβραλτάρ. Ξένοι οργανωτές, προπάντων Γάλλοι, αφθονούσαν στο Ναυτικό, με αρχαιότερο τον πλοίαρχο Λετελιέ. Αλλά και στο Στρατό, με τον Γάλλο την καταγωγή Σουλεϊμάν μπέη, που δεν ήταν άλλος από τον συνταγματάρχη Seves, άλλοτε υπασπιστή του Ναπολέοντα.

Ο καιρός ήταν άσχημος από τα μελτέμια και έτσι η ναυτική δύναμη του ΜοχάμετΆλι χρειάστηκε είκοσι μέρες για το ταξίδι Αλεξάνδρεια - κόλπος της Μάκρης (ή Μαρμαρίτσας, απέναντι στη Ρόδο). Στην Κω συνάντησαν οι Αιγύπτιοιτις οθωμανικές δυνάμεις, οπότε συγκροτήθηκε μια κραταιή αρμάδα από 200 μεταγωγικά, 1 πλοίο της γραμμής, 27 φρεγάτες, 28 κορβέ-τες, 110 μπρίκια και γολέτες και πάμπολλα πλοιάρια. Οι στρατιώτες και ναύτες έφθαναν τις 50 χιλιάδες και 2.500 ήταν τα πυροβόλα της.

Η τεράστια αυτή συγκέντρωση εντυπωσίασε τους Έλληνες, που διέθεταν 80 μόνο πλοία, 5.000 ναύτες και 850 πυροβόλα. Αποφάσισαν όμως να τους αντιμετωπίσουν, προβληματίστηκαν μόνο ως προς το ποιος θα ήταν ο καλύτερος γι' αυτό τρόπος.

Έπλευσαν εν τέλει στα νερά Λέρου - Λειψών - Πάτμου, με το εξής σχέδιο: Τα πυρπολικά με τη συνοδεία των απαραίτητων πολεμικών θα προσέβαλλαν τον εχθρό στο ορμητήριο του της Αλικαρνασσού, ενώ η κύρια δύναμη τους, παίρνοντας θέση μεταξύ Κω και Αλικαρνασσού θα επετίθετο εναντίον του την ώρα που τα πλοία του θα σκόρπιζαν από την επίθεση των πυρπολικών. Η επιχείρηση έγινε στις 24 Αυγούστου, σε συνθήκες ισχυρού κυματισμού στη θάλασσα από το μελτέμι.

Ελληνική Μοίρα από 20 (ή 24) πολεμικά και 6 πυρπολικά, με διοικητή τον αντιναύαρχο Γ. Σαχτούρη, προχώρησε στον κόλπο, με πρώτο στόχο μια φρεγάτα, που την ανάγκασαν να φύγει. Κινήθηκαν τότε οι δύο στόλοι κι η μάχη γενικεύθηκε μεταξύ Κω και Αλικαρνασσού. Ο στενός χώρος δεν επέτρεψε στους μουσουλμάνους να χρησιμοποιήσουν όλες τις δυνάμεις τους, κι ο ισχυρός κυματισμός τούς ανάγκασε να παλεύουν για να αποφύγουν τη σύγκρουση.

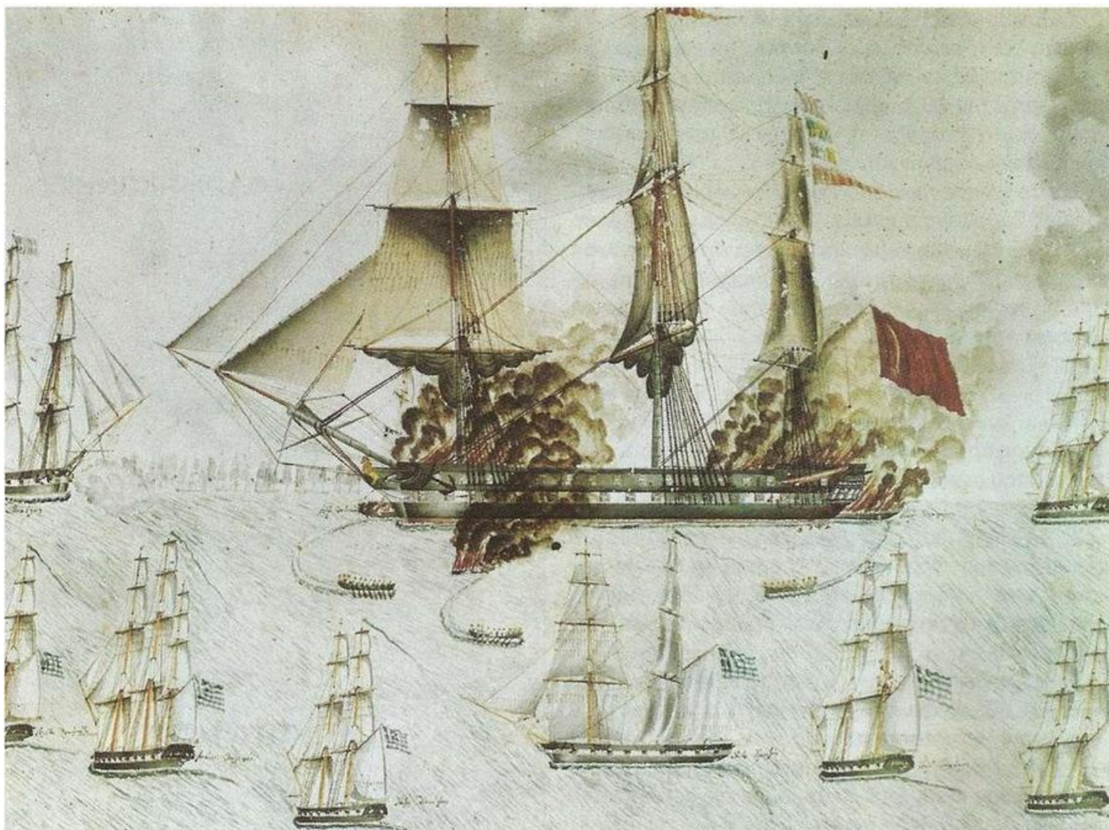
Η Ναυμαχία του Γέροντα. Κινήσεις στόλων μετά της μεσημβρίας της 29ης Αυγούστου 1824. Κ.Α. Αλεξανδρής.

Εντούτοις, αντάλλαξαν οι δύο αντίπαλοι πυκνό κανονιοβολισμό καθ' όλη την ημέρα κι οι Έλληνες έριξαν εναντίον τους δύο πυρπολικά. Οι Τούρκοι υποχώρησαν κάπως, αλλά οι Αιγύπτιοι παρέμειναν σταθεροί. Τη νύχτα οι μουσουλμάνοι αποσύρθηκαν μέσα στον Κόλπο (της Αλικαρνασσού), ενώ οι Έλληνες πέρασαν τη νύχτα και την άλλη μέρα κινούμενοι ανάμεσα στην Κάλυμνο και την ακτή της Μοιρασιάς. Μόλις το πρωί της 26ης κατέφυγαν στον κόλπο του Γέροντα, για να είναι κοντά στην απειλούμενη Σάμο. Το αποτέλεσμα από τη σύγκρουση αυτή ήταν ασήμαντο. Κανείς δεν είχε νικήσει κι οι απώλειες μικρές: 20 νεκροί κι από τα δύο μέρη. Ζημιές είχαν υποστεί τα μουσουλμανικά πλοία - λιγότερο από τα βλήματα του πυροβολικού και περισσότερο από τις μεταξύ τους συγκρούσεις, λόγω του κυματισμού.

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

Η ναυμαχία του Γέροντα υπήρξε η μεγαλύτερη εκ παρατάξεως ναυτική σύγκρουση του Αγώνα της Ανεξαρτησίας.

Τέσσερις μέρες μετά τη σύγκρουση της Κω, δηλαδή στις 28 Αυγούστου, το πρωί φάνηκαν μπρος στον κόλπο του Γέροντα 7 αιγυπτιακά πλοία, τα οποία ο ελληνικός στόλος καταδίωξε μέχρι το στενό της Κω. Από την κακοκαιρία όμως ή από διαφωνία των ναυάρχων,

Πυρπόληση τουρκικής Φρεγάτας στη ναυμαχία του Γέροντα. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

μόνο 22 από τα ελληνικά πλοία (ανάμεσα στα οποία του Μιαούλη και του Σαχτούρη) ξαναγύρισαν στον κόλπο - τα υπόλοιπα έμειναν να κινούνται τη νύχτα της 28ης προς την 29η Αυγούστου ανάμεσα στα νησιά Λειψοί και Φαρμακούσα.

Το πρωί της 29ης τα 22 πλοία του Μιαούλη ακινητούσαν από τη νηνεμία μέσα στον κόλπο του Γέροντα, ενώ τα εχθρικά μπορούσαν να κινούνται προς το μέρος τους με τον ελαφρό άνεμο που έπνεε εκεί. Ταξιδεύοντας αργά, πλησίαζαν τα ελληνικά πλοία με σκοπό να τα συντρίψουν. Ήταν μια επικίνδυνη κατάσταση. Την κατάσταση έσωσαν τα πυρπολικά, που μέσα σε πυκνούς κανονιοβολισμούς έκαμαν μια ηρωική προσπάθεια να ανασχέσουν τη μουσουλμανική επίθεση.

Πρώτος ο Παπανικολής έστρεψε το πυρπολικό του κατά μιας φρεγάτας και ύστερα εναντίον μιας άλλης και της έβαλε φωτιά. Αυτός και το πλήρωμα του μόλις διέφυγαν τον θάνατο. Ο Ματρόζος πέτυχε να κολλήσει το πυρπολικό του σε ένα μεγάλο εχθρικό πλοίο, αλλά το πλήρωμα του μπόρεσε ν' απαλλαγεί απ' αυτό και να το απομακρύνει. Ο Ματρόζος τραυματίστηκε βαριά και το πλήρωμα του έκαψε το πυρπολικό για να μην πέσει στα χέρια του εχθρού. Δοκίμασαν δύο άλλα ακόμη πυρπολικά (ο Πιπίνος οδηγούσε το ένα), αλλά οι αντίπαλοι πέτυχαν να απαλλαγούν απ'αυτά.

Οι αλλεπάλληλες αυτές αποτυχίες των πυρπολητών φυσικό ήταν να ενθαρρύνουν τους μουσουλμάνους, οι οποίοι πλησίασαν τους Έλληνες με ιδιαίτερη ορμή. Απέβλεπαν κυρίως στο να εμποδίσουν τη συνένωση των δύο ελληνικών σχηματισμών, εκείνου που ήταν μέσα στον κόλπο και του άλλου που είχε παραμείνει στα νερά Λειψών και Φαρμακουσας.Τα ελληνικά καράβια του κόλπου υπέφεραν, και περισσότερο από όλα το πλοίο του Σαχτούρη.

Μπροστά στον επερχόμενο κίνδυνο αποκλεισμού των ελληνικών πλοίων στον κόλπο, διέταξε ο Μιαούλης να ρυμουλκήσουν το ταχύτερο προς τα δυτικά τα πλοία του κόλπου, ενώ άρχισαν να κινούνται προς τον αρχηγό τους τα έξω από τον κόλπο πλοία, χάρη στον ελαφρό άνεμο που σιγά σιγά δυνάμωνε. Σε λίγο έπλεαν με τον άνεμο στο ισχίο (πλεύσις φορός), ενώ οι Αιγύπτιοι που έπλεαν με τον άνεμο στη μάσκα (πλεύσις στην εγγυτάτη) επεδίωκαν να παρεμποδίσουν τη συνένωση των δύο σχηματισμών. Η ναυμαχία τότε εντάθηκε.

Στην περίσταση αυτή τα πυρπολικά έσωσαν τους Έλληνες. Τα οδηγούσαν ναυμάχοι κι απ'τα τρία νησιά, την Ύδρα, τις Σπέτσες και τα Ψαρά. Αγνόησαν το πυκνότατο πυρ του εχθρού και περιφρόνησαν τον θάνατο. Πλησίασε ο Ματρόζος ένα εχθρικό μπρίκι 20 πυροβόλων, έφερε όμως το πυρπολικό του υπήνεμα κι αυτό έγινε αιτία να μην πάθει το μπρίκι ζημιά.

Έστρεψε ο Πιπίνος στο ίδιο πλοίο το δικό του πυρπολικό, του έβαλε όμως πρόωρα φωτιά, το πυρπολικό κάηκε άσκοπα και μόλις σώθηκε το πλήρωμα του στο καράβι του Κριεζή, ενώ ο Πιπίνος τραυματίστηκε βαριά. Έρχεται τρίτος ο πυρπολητής Λ. Μουσούς, κολλά επάνω του και το τινάζει στον αέρα, με 300 νεκρούς.

Ενώνονται οι δύο ελληνικοί σχηματισμοί, πλησιάζουν και πάλι οι εχθροί, που είχαν κάπως μακρύνει για τον φόβο των πυρπολικών, κι η μάχη κορυφώνεται στο κέντρο της ελληνικής γραμμής. Τα πυροβόλα μαίνονται, θολώνει απ' τον καπνό ο ουρανός, και τα πλοία αρχίζουν να ναυμαχούν μεμονωμένα, το ένα με το άλλο. Η αρχηγίδα του Σαχτούρη βαριά τραυματισμένη εγκαταλείπει τον αγώνα. Πολλά από τα πλοία υποφέρουν από το εχθρικό πυροβολικό.

Και στη φάση αυτή η σωτηρία έρχεται από τα πυρπολικά. Πρώτο ρίχνεται το πυρπολικό του Γ. Παπαντω-

νίου σε μια φρεγάτα 44 πυροβόλων, με πλήρωμα 650 άνδρες. Παλεύουν οι αντίπαλοι να σβήσουν τη φωτιά, αλλά φθάνει τότε ο Βατικιώτης και συμπληρώνει την καταστροφή. Το πλήρωμα και 400 στρατιώτες τινάζονται στον αέρα. (Κατ' άλλη εκδοχή η φρεγάτα ήταν τυνησιακή των 44 πυροβόλων και πρώτος την πρόσβαλε ο Θεοχάρης.) Άλλο πυρπολικό ψαριανό κατέστρεψε τουρκική κορβέτα, γεγονός που μαζί με το περιστατικό της φρεγάτας φέρνει αταξία και πανικό στον εχθρό.

Οι Τουρκο-αιγύπτιοι αναγκάζονται σε αποχώρηση και φεύγουν από το νότιο άκρο του πορθμού Μικρασίας - Καλύμνου, απ'το οποίο είχαν έλθει το πρωί της ημέρας εκείνης. Τους καταδίωξαν για λίγο οι Έλληνες και μετά σταμάτησαν το πυρ. Οι εχθροί ξαναγύρισαν στο αγκυροβόλιο τους και οι Έλληνες έμειναν κοντά στους Λειψούς.

Επρόκειτο για περιφανή νίκη των Ελλήνων. Η κραταιή αρμάδα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, πολεμικά καράβια ισχυρά, αξιόλογα και σύγχρονα, με πλήθος Ευρωπαίων στα επιτελεία και τα πληρώματα τους, δεν κατόρθωσαν να συντρίψουν μερικές δεκάδες μικρά πλοία των Ελλήνων που πολεμούσαν όμως με καρδιά, αναγκάζοντας μετά τη ναυμαχία τους μουσουλμάνους να εγκαταλείψουν κάθε ιδέα για κατάληψη του νησιού της Σάμου. Ο Ιμπραήμ πασάς κατάλαβε ότι η επιχείρηση του Μοριά δεν μπορούσε να ευδοκιμήσει χωρίς τη συντριβή του ελληνικού στόλου. Ο στόλος αποτελούσε τον θώρακα της Ελληνικής Επανάστασης.

ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΑ

Στις 4 Σεπτεμβρίου Ί 824 οι Έλληνες, που είχαν καταφύγει στον νότιο κόλπο του Μαραθόκαμπου, είδαν έναν μεγάλο στόλο από 200 πλοία, πολεμικά και εμπορικά, τα οποία οδηγούσαν ο Ιμπραήμ και ο Χοσρέφ. Έγινε ανταλλαγή πυροβολισμών. Ο ενάντιος καιρός, ο φόβος των πυρπολικών και η ζωντανή παρουσία του ελληνικού στόλου ανάγκασαν τους μουσουλμάνους να αποχωρήσουν. Σε αυτά πρέπει να προσθέσουμε και την αμοιβαία αντιπάθεια των Ιμπραήμ και Χοσρέφ, η οποία συνέτεινε στην αποχώρηση του τελευταίου.

ΟιΤούρκοι και Αιγύπτιοι έπλευσαν μαζί μέχρι τη Λέσβο, όπου ο Χοσρέφ άφησε στον Ιμπραήμ 14 φρεγάτες μαζί με λίγες κορβέτες και μπρίκια υπό τη διοίκηση του Μουχτάρ μπέη και έφυγε στα Στενά. Κατά την αποχώρηση του αυτή πέτυχαν οι Έλληνες να του κάψουν μία κορβέτα και ένα άλλο ακόμη πλοίο, δίστηλο.

Ο υπόλοιπος στόλος προσέγγισε στη Μυτιλήνη στις 18 Σεπτεμβρίου και κατόπιν βγήκε στο πέλαγος για να επιστρέψει στο αγκυροβόλιο του, της Αλικαρνασσού. Οι Έλληνες που έπλεαν στα νερά εκείνα τον κτύπησαν κοντά στον Καραμπουρνά (βορειοδυτικό ακρωτήρι στις Ερυθρές της Μικράς Ασίας απέναντι στις Οινούσσες), στις 24 του μηνός, οπότε οι πυρποληtές Θεοδωράκης, Θεοφάνης και Καλογιάννης έκαψαν ένα μπρίκι του. Λίγο αργότερα ο Κων. Νικόδημος τίναξε στον αέρα μια κορβέτα. Οι Αιγύπτιοι, με καταπεσμένο το ηθικό, έριξαν μερικές κανονιές και ξαναγύρισαν στο στενό της Λέσβου. Μετά από μερικές ημέρες μπόρεσαν να πλεύσουν από τη Λέσβο στην Αλικαρνασσό χωρίς να συναντήσουν τους Έλληνες, που είχαν τον καιρό αυτό (8 Οκτωβρίου) καταφύγει στον Μαραθόκαμπο της Σάμου.

Τις ημέρες του Οκτωβρίου που ακολούθησαν δεν σημειώθηκε, πέρα από τις συνήθεις περιπολίες, ιδιαίτερη δράση των αντιπάλων. Σε μια όμως από τις περιπολίες αυτές, το πρωί της 22ας Οκτωβρίου, τα ελληνικά πλοία που περιπολούσαν εμπρός από το αιγυπτιακό αγκυροβόλιο της Λέρου είδαν να έρχεται από το πέλαγος προς το μέρος τους μια κωπηλάτη βάρκα από την οποία ακούγονταν ζωηρές κραυγές χαράς. Σε λίγο διαπι'-ιστωσαν ότι ήταν η δωδεκάκωπη της ναυαρχίδας του Ιμπραήμ και ότι ερχόταν από την Κω, αυτομολώντας προς τους Έλληνες. Το πλήρωμα της, ολόκληρο, αποτελούνταν από Έλληνες από την Κάσο, που στρατολογήθηκαν βίαια από τον Χουσεΐν τον προηγούμενο Μάιο κατά την καταστροφή του νησιού τους. Είχαν μεταφέρει από την Αλικαρνασσό στην Κω έναν επιτελή του Ιμπραήμ. Μόλις άφησαν τον αξιωματικό στην Κω, άρπαξαν την ευκαιρία που παρουσιαζόταν και κωπηλάτησαν ζωηρά προς τα ελληνικά πλοία.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (1 -11 -1**824)**

Τα πληρώματα και οι στρατιώτες του Ιμπραήμ υπέφεραν από τις επιδημίες στην Αλικαρνασσό και ο ίδιος περίμενε ενισχύσεις από την Αίγυπτο. Όταν αυτές έφτασαν, έφυγε από κει στις 27 του Οκτωβρίου για τη Σούδα. Είχε 10 φρεγάτες, 15 κορβέτες, 30 μπρίκια ή γολέτες και 200 μεταγωγικά. Προέπλεαντα μεταγωγικά με τμήμα του στόλου και ακολουθούσε η κύρια δύναμη σε απόσταση μερικών μιλίων, με την αρχηγίδα του Ιμπραήμ επικεφαλής. Ο άνεμος ήταν από τη μάσκα και ώρες ώρες γινόταν ενάντιος.

Η επίθεση ελληνικού στόλου έγινε την 1 η Νοεμβρίου, 12 περίπου μίλια έξω απ'το Ηράκλειο. Οι Έλληνες επιτέθηκαν κατά των πολεμικών σκαφών του Ιμπραήμ με πυροβόλα και πυρπολικά. Ο φόβος των πυρπολικών κάνει του Αιγυπτίους να αποχωρήσουν προς την Ανατολή. Με την έλευση της νύχτας συνεχίζουν τη δίωξη μέσα στο σκοτάδι, οδηγημένοι από τα φανάρια της αρχηγίδας του Ιμπραήμ.

Η καταιγίδα και ο φόβος των πυρπολικών αναγκάζει τον Ιμπραήμ να δώσει οδηγία στα καράβια του να πλεύσει το καθένα ελεύθερα για τη σωτηρία. Αυτό επέφερε διάλυση του σχηματισμού. Άλλα πλοία καταφεύγουν στη Ρόδο και την Κάρπαθο και άλλα στην Αλεξάνδρεια. Πολλά μεταγωγικά ναυάγησαν στην Κάρπαθο ή έπεσαν στα χέρια των Ελλήνων (10-15 πλοία).

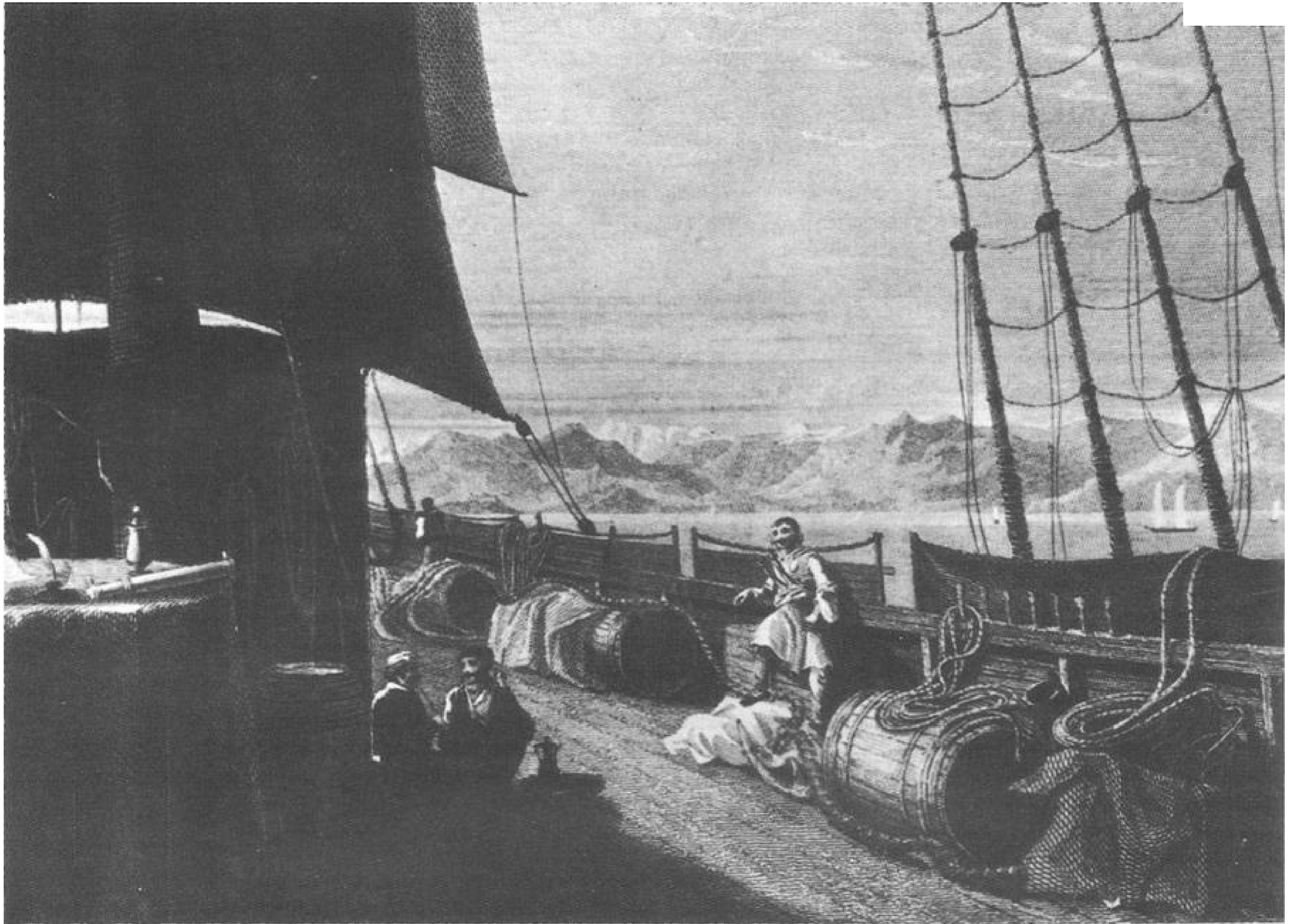
Τα ελληνικά πλοία, 17 πολεμικά με την αρχηγίδα του Μιαούλη και 3 από τα μεταγωγικά του Ιμπραήμ που αιχμαλώτισαν, κατέπλευσαν τις πρωινές ώρες της επόμενης ημέρας (2 Νοεμβρίου 1824) στην Κάσο.

Ο Ιμπραήμ, οργισμένος για την ήττα, καθαίρεσε ένδεκα πλοιάρχους και απαγχόνισε έναν άλλο γιατί εγκατέλειψε το πλοίο του την ώρα που καιγόταν από δράση πυροβολικού. Επιπλέον μαστίγωσε μέχρις αίματος έναν πλοίαρχο στο επίστεγο του πλοίου του. Όλα αυτά έγιναν στον κόλπο του Μαρμαρά (ή Μαρμαρίτσας), απέναντι από τη Ρόδο, όπου συγκέντρωσε και ανασυγκρότησε τις δυνάμεις του.

Ύστερα, με ολόκληρο τον στόλο του έπλευσε στη Σούδα, χωρίς να ενοχληθεί. Διέθετε τη φορά αυτή 14 φρεγάτες, 13 κορβέτες, 58 μπρίκια και 12 γολέτες. Από τη Σούδα, ακολουθώντας τις συμβουλές του Γάλλου πλοιάρχου Ντρουό, εκμεταλλεύθηκε την άσχημη εποχή του χειμώνα για να φτάσει στην Πελοπόννησο με όλη τη δύναμη του και τον στόλο του. Έτσι, στις Ί1 και 12 Φεβρουαρίου 1825 αποβίβασε στη Μεθώνη 4.000 στρατιώτες και 60 ιππείς.

Κεφάλαιο 5

Έτος 1825

Γέφυρα ελληνικού εμπορικού πλοίου την εποχή της Επανάστασης. (Williams "select view in Greece" 1827)

Ο ΙΜΠΡΑΗΜ ΣΤΟΝ ΜΟΡΙΑ

Ο Ιμπραήμ αποβιβάσθηκε στον Μοριά χωρίς να εμποδιστεί από τον ελληνικό στόλο. Έλυσε την πολιορκία των Πατρών και της Κορώνης και εγκατάστησε οχυρωμένο στρατόπεδο έξω απ'τη Μεθώνη. Τα πλοία του έφυγαν και ξανάφεραν, στις 5 Μαρτίου, δεύτερη εφοδιοπομπή με 7.000 άνδρες, 400 ιππείς και μεγάλο αριθμό από πυροβόλα. Ναυτική Μοίρα από 1Ί πολεμικά (3 φρεγάτες, 2 κορβέτες, 6 μπρίκια) με 10 φορτηγά ανεφοδίασε την Πάτρα και απομάκρυνε τα λίγα σπετσιώτικα πλοία που περιπολούσαν εκεί. Οι ελληνική κυβέρνηση δεν έκανε τίποτα να σταματήσει την απόβαση όταν οι δυνάμεις ήταν ακόμα μικρές, και έτσι ο Ιμπραήμ μπόρεσε να συγκεντρώσει τις δυνάμεις του ανενόχλητα, εκμεταλλευόμενος τις διχόνοιες και τους εμφυλίους των Ελλήνων. Ήταν η αρχή του τέλους για την Ελληνική Επανάσταση.

Ο στόλος του Μιαούλη, από υδραίικα και σπετσιώτικα πλοία, αφού επισκεύασε τις ζημιές του από τη θαλασσοταραχή, εξέπλευσε. Έξω από τον όρμο της Σούδας βρήκε να περιπολεί ένα αιγυπτιακό μπρίκι και, διώκοντας το, το ανάγκασε να πέσει στα βράχια. Ο αιγυπτιακός στόλος, που βρισκόταν μέσα στον όρμο, βγήκε στο πέλαγος γιατί φοβήθηκε μην υποστεί πυρπολική επίθεση μέσα στον όρμο και μάλιστα αγκυροβολημένος.

Ο βίαιος όμως άνεμος δεν επέτρεψε να λάβουν θέση μάχης οι αντίπαλοι, που και οι δυο τους προσπάθησαν να πάρουν την προσήνεμη θέση. Περιορίστηκαν έτσι στο να αλλάξουν κανονιές από μεγάλη σχετικά απόσταση, μέχρις ότου τους χώρισε ο ισχυρός άνεμος, που έφερε θαλασσοταραχή. Και οι μεν Αιγύπτιοι γύρισαν στο ασφαλές ορμητήριο τους, με ζημιά σε μια

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Μεθώνη: Ο αιγυπτιακός στόλος καταπλέει στη Μεθώνη και αποβιβάζει ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις υπό τον Ιμπραήμ Πασά (12 Φεβρουαρίου 1825).
- Μεθώνη: Αμφίρροπη ναυμαχία ανάμεσα σε ελληνικές και τουρκο-αιγυπτιακές ναυτικές δυνάμεις (21 Μαρτίου 1825).
- 30 Μαρτίου 1825: Συνελήφθησαν από τον Α. Μιαούλη και στάλθηκαν στο Ναύπλιο 2 αυστριακά πλοία που μετέφεραν εφόδια στους Τούρκους της Πρέβεζας.
- Σούδα: Ο ελληνικός στόλος βρίσκεται προ της Σούδας υπό τους Α. Μιαούλη και Τσαμαδό (11 Απριλίου 1825). Την ίδια ημέρα συλλαμβάνει δύο πλοία με ρωσική και αυστριακή σημαία τα οποία μετέφεραν εφόδια για τον στρατό του Ιμπραήμ πασά.
- Μεσολόγγι: Έναρξη δεύτερης πολιορκίας, στις 15 Απριλίου 1825.
- Ακρωτήριο Σπαθί: Αμφίρροπη ναυμαχία μεταξύ ελληνικού στόλου υπό τους Μιαούλη, Κριεζή και Μπουτούρη κατά του τουρκο-αιγυπτιακής Μοίρας υπό τον Χαλίλ μπέη.
- Σφακτηρία: Οι Αιγύπτιοι πραγματοποίησαν επίθεση κατά του Ναβαρίνου και κατέλαβαν τη νήσο Σφακτηρία. Κατά την έφοδο των αιγυπτιακών δυνάμεων και τη μάχη που επακολούθησε, σκοτώθηκαν οι Αναγνωσταράς, Σαχίνης, Τσαμαδός και Σανταρόζας. Τότε πραγματοποιήθηκε η ηρωική έξοδος του πλοίου «Άρης» (26 Απριλίου 1825).
- Τένεδος - Λήμνος: Αμφίρροπη ναυμαχία μεταξύ Ελλήνων και αιγυπτιακών δυνάμεων (16 Μαΐου 1825).
- Νεόκαστρο: Κατάληψη του από τις αιγυπτιακές δυνάμεις (11 Μαΐου 1825).
- Κάλυμνος: Ναυμαχία ανάμεσα σε τουρκοαιγυπτιακό και ελληνικό στόλο (10 Αυγούστου 1825).
- Μεθώνη: Καταστροφή αιγυπτιακής Μοίρας από τον Α. Μιαούλη στο λιμάνι της Μεθώνης (30 Απριλίου 1825).
- Καφηρέας - Άνδρος: Ναυμαχία μεταξύ ελληνικού στόλου υπό τους Σαχτούρη, Κολανδρούτσο, Ν. Αποστόλη, Ματρώζο και άλλους εναντίον του τουρκο-αιγυτιακής Μοίρας υπό τον καπετάν Τοπάλ πασά. Ο ελληνικός στόλος κατάφερε να νικήσει και να κυριεύσει πλοία του αντιπάλου (20 Μαΐου 1825).
- Μεσολόγγι: Αιγυπτιακός στόλος καταπλέει στην περιοχή και αποκλείει την πόλη από τη θάλασσα.
- Μεσολόγγι: Άφιξη ελληνικού στόλου υπό τον Γ. Νέγκα (29 Μαΐου 1825).
- Κρήτη - Σούδα: Αμφίρροπη ναυμαχία μεταξύ ελληνικού στόλου και τουρκο-αιγυπτιακού (31 Μαΐου 1825). Στις 2 Ιουνίου 1825 όμως, μετά από νέα ναυμαχία, πυρπολήθηκε μια τουρκική κορβέτα. Η ναυμαχία συνεχίστηκε και την επόμενη ημέρα.
- Μεσολόγγι: Άφιξη αιγυπτιακού στόλου και πραγματοποίηση στενότερης πολιορκίας (28 Ιουνίου 1825).
- Ζάκυνθος - Κεφαλονιά: Ο ελληνικός στόλος καταπλέει στα νησιά αυτά μετά από οδηγία του Σαχτούρη (17 Ιουλίου 1825).
- Αλεξάνδρεια: Αναχώρηση ελληνικών πλοίων από την Ύδρα για στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου -υπό τους Μ. Τομπάζη, Ραφαλιά, Κριεζή, Κανάρη, Θεοφάνη και Μπούτο- για να καταστρέψουν τον στόλο του Μεχμέτ Αλί της Αιγύπτου (23 Ιουλίου 1825). Στις 29 Ιουλίου που έφτασαν στην Αλεξάνδρεια δεν μπόρεσαν να πετύχουν τον σκοπό τους. Στις 3 Ιουλίου, κατά την επιστροφή, έκαψαν ένα εχθρικό σκάφος.
- Μεσολόγγι: Ναυμαχία και εκδίωξη του τουρκικού στόλου από τον ελληνικό υπό τον Μιαούλη, μεταξύ Μεσολογγίου και Πάπα. (23 Ιουλίου 1825). Ανακτάται έτσι ο έλεγχος του Κορινθιακού και Αμβρακικού κόλπου.
- Μεσολόγγι: Μετά την επανατροφοδοσία των πολιορκουμενων, λύεται η πολιορκία.
- Δραγαμέστο (Αστακός): Ναυμαχία ελληνικού και τουρκικού στόλου (21 Νοέμβριου 1825).
- Αίγινα: Κατέπλευσε στο νησί η φρεγάτα «Ελλάς» με κυβερνήτη τον Άγγλο Χάμιλτον (3 Δεκεμβρίου 1826).

φρεγάτα της οποίας έσπασε το κατάρτι, οι δε Έλληνες έπλευσαν στα Βάτικα.

Στις 15 Απριλίου βγήκαν οι Έλληνες στο πέλαγος, γιατί περιπολικά απ' το νότιο Αιγαίο ανέφεραν ότι μεγάλος αιγυπτιακός στόλος επρόκειτο να πλεύσει από τη Σούδα στην Πελοπόννησο. Είχαν 21 πολεμικά, 18 της Ύδρας και 3 των Σπετσών, συν 4 πυρπολικά. Πραγματικά την επομένη συνάντησαν οι Έλληνες τον εχθρικό στόλο έξω από τη Σούδα σε άτακτο σχηματισμό και με ικανή δύναμη: 18 φρεγάτες και κορβέτες, 42 μεγάλα και μικρά μπρίκια με γολέτες, συν 30 φορτηγά. Σύνολο 90 πλοία.

Επικρατούσε όμως άπνοια, με αποτέλεσμα να ματαιωθεί κάθε επιθετική δράση των Ελλήνων. Έτσι οι Αιγύπτιοι διέταξαν τα πλοία τους σε σχηματισμό μάχης, με τα φορτηγά στη μέση, και έβαλαν πορεία προς τα μεσσηνιακά παράλια. Οι Έλληνες τους ακολούθησαν και τους παρενόχλησαν με άκαρπες βολές πυροβολικού. Τα πυρπολικά δεν μπόρεσαν να δράσουν καθώς δεν τα βοήθησε ο άνεμος.

Έτσι στις 18 Απριλίου ο αιγυπτιακός στόλος μπήκε στον όρμο της Μεθώνης και αποβίβασε σε 3 μέρες 4.000 στρατιώτες, 500 ημιόνους, πυρομαχικά και τρόφιμα, χωρίς ο στόλος των Ελλήνων να μπόρεσε να τον εμποδίσει.

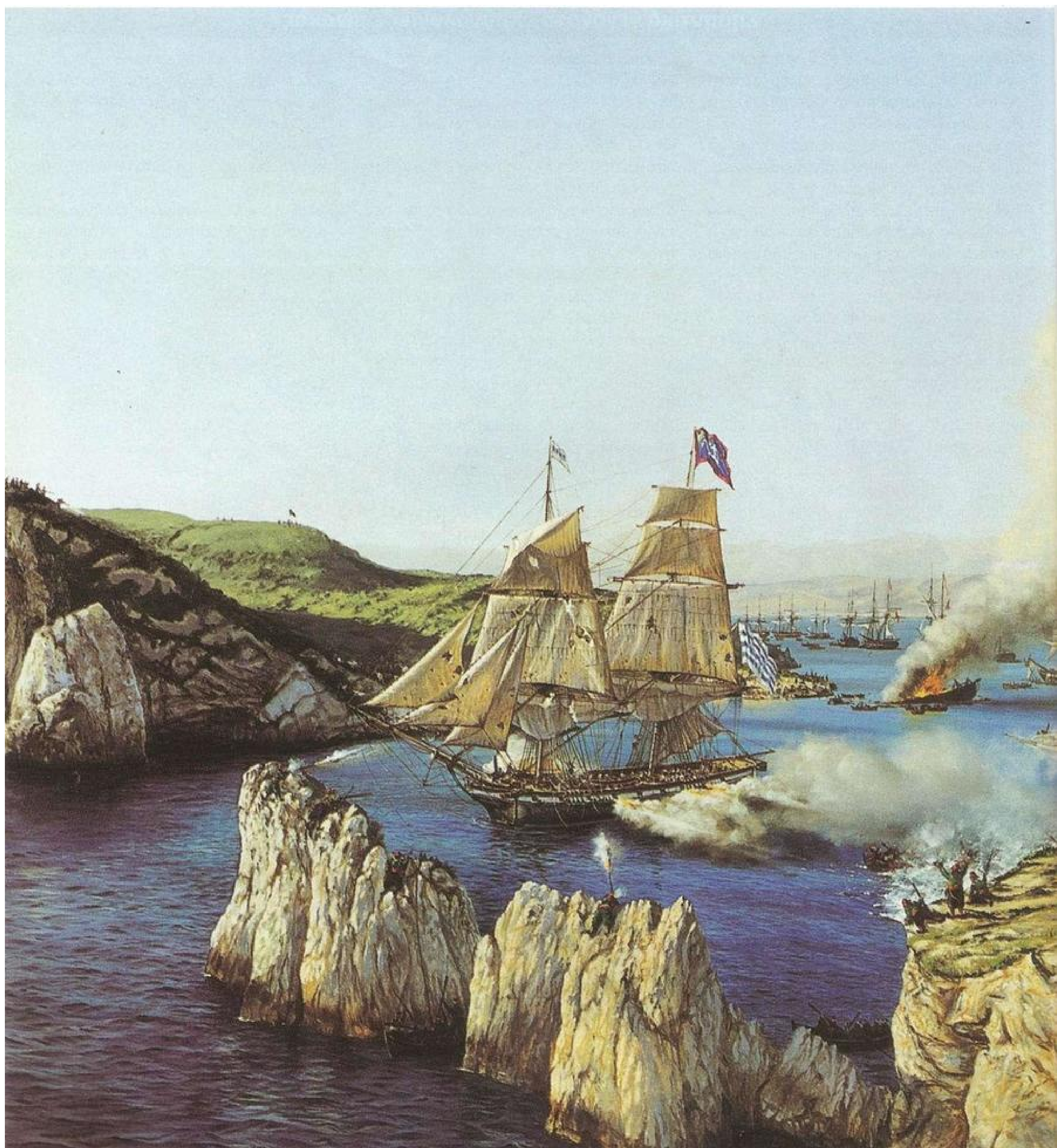
Στις 21 το πρωί ο Μιαούλης έπλεε στα νερά Μεθώνης - Ναβαρίνου προς το πέλαγος, ενώ ο αιγυπτιακός στόλος έπλεε κοντά στην ακτή, με τα 90 πλοία σε δύο στήλες. Έγινε ανταλλαγή πυρών, χωρίς αποτέλεσμα. Ο Ιμπραήμ πάντως ήταν οργισμένος που δεν μπορούσαν τα πολυάριθμα και ισχυρά πλοία του να συντρίψουν την μικρή ελληνική ναυτική Μοίρα.

ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ

Μέσα στον όρμο της Σφακτηρίας είχαν συγκεντρώσει οι Έλληνες οκτώ πλοία, τα οποία έφθασαν εκεί σε δύο ομάδες κατά τον μήνα Απρίλιο. Ήταν ο «Άρης», με τον Αναστ. Τσαμαδό, η «Αθηνά» με τον Γιάννη Μακρυμούρα, ο «Αλέξανδρος» με τον Βασίλη Μπουντούρη, ο «Θρασύβουλος» με τον Σταμάτη Ράφτη κι η «Αθηνά» με τον Λάζαρο Νέγκα.

Όλα τους υδραίικα και μπρίκια, εκτός από το τελευταίο, την «Αθηνά», που ήταν γολέτα. Επίσης τα σπετσιώτικα «Αχιλλεύς» με τον Γεώργιο Ορλάνδο, «Ποσειδών» με τον Θεόφιλο Μουλά και «Λυκούργος» με τον Θεόδωρο Σάντο - και τα τρία μπρίκια.

Το Νεόκαστρο, που το πολιορκούσαν από καιρό οι Τούρκοι, είχε φρούραρχο τον Δημ. Σαχτούρη, το Παλαιόκαστρο τον Χατζη-Χρίστον και τον επίσκοπο Μεθώνης, η δε Σφακτηρία τον Σταύρο Σαχίνη. Ειδικότερα η Σφακτηρία είχε 3 πυροβολεία με 8 πυροβόλα και γύρω στους 800 πολεμιστές. Μετά τη νίκη τους στο Κρεμμύδι, οι Αιγύπτιοι επιδόθηκαν τώρα στην κατάληψη του νησιού. Οι επιδρομείς αυτοί -και πιο συγκεκριμένα ο στρατηγός τους Χουσεΐν- χωρίς να έχουν διαβάσει τον Θουκυδίδη και χωρίς να γνωρίζουν τη μάχη μεταξύ των Σπαρτιατών και των Αθηναίων για την κατάληψη του νησιού, αντιλήφθηκε πολύ γρήγορα ότι η Σφακτη-

ρία ήταν το κλειδί του Ναβαρίνου και ότι η κατοχή της θα σημείωνε το τέλος του Παλαιού και Νέου κάστρου.

Γι' αυτό την 26η Απριλίου 1825 παρατάχθηκε ο αιγυπτιακός στόλος σε δύο στήλες εμπρός από τη Σφακτηρία. Η μια έπλεε στα δυτικά, προς το πέλαγος (για να κρατεί σε απόσταση τον ελληνικό στόλο που έπλεε δυτικότερα) και η άλλη προς τη Σφακτηρία, καθ' όλο της το μήκος - 2,5 περίπου μίλια. Η δεύτερη αυτή Μοίρα αποτελούνταν από 56 πολεμικά (4 φρεγάτες, 3 κορβέτες και τα άλλα μπρίκια) συν μια ταχύπλοη γολέτα που, κινούμενη πλησιέστερα στο νησί, κατόπτευε τις κινήσεις των υπερασπιστών του. Μέσα στον όρμο δεν μπήκε κανένα αιγυπτιακό πλοίο - θα διέτρεχε τον κίνδυνο να κτυπηθεί από τα πυροβολεία της Σφακτηρίας.

Ένας δυνατός πουνέντες σήκωνε γερό κυματισμό. Ώρα 10 περίπου πρωινή, η αιγυπτιακή Μοίρα των 56 πολεμικών πλησίασε το νησί, με τα πλοία της σε γραμμή μετώπου και τον άνεμο στην πρύμνη και άρχισε να βάλλει με τα 700 πυροβόλα της.

Η φρουρά του αμυνόμενου νησιού είχε ενισχυ-

Η «Έξοδος του Αρεως». Η έξοδος του πλοίου «Αρης» από το Ναβαρίνο αποτελεί ένα από τα ηρωικότερα και πιο συγκινητικά περιστατικά του ναυτικού αγώνα κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Κατά την διάρκεια της εξόδου ο «Αρης» έβαλε πλώρη για τη μοναδική ανοιχτή δίοδο, το στενό άνοιγμα ανάμεσα στη Σφακτηρία και το βράχο Τσιχλί-Μπαμπά (όπως εικονίζει ο πίνακας). Επρόκειτο να εκτελέσει έναν ελιγμό που απαιτούσε εξαιρετική ναυτοσύνη. Ωστόσο, κατάφερε να βγει στην ανοιχτή θάλασσα και με τα 16 μικρά κανόνια του, δεν σταμάτησε να βάλει, προκαλώντας σοβαρές ζημιές στον εχθρό. Κατά την έξοδο του βύθισε ένα μπρίκι, έκαψε μία γολέτα και έθεσε εκτός μάχης πέντε μπρίκια. Ύστερα από τη σκληρή μάχη που κράτησε πέντε ώρες, τα πανιά του μικρού πλοίο κουρελιάστηκαν. Με δύο νεκρούς και επτά τραυματίες κατέπλευσε στην Καλαμάτα. Πίνακας του Gordon Ellis, συλλογή Πάρι Κάλλιου.

θεί από τα πληρώματα 3 ή 4 πλοίων που βρίσκονταν μέσα στον όρμο και είχαν αποβιβασθεί ορισμένοι άνδρες, όπως ο Δημ. Σαχτούρης φρούραρχος του Νεοκάστρου, οι πλοίαρχος και υποπλοίαρχος του «Άρη» Αναστ. Τσαμαδός και Νικόλαος Βότσης, ο γραμματέας του εκτελεστικού Αλ. Μαυροκορδάτος κ.ά. Ώρα 11, πενήντα εξοπλισμένες άκατοι με δύο χιλιάδες στρατιώτες και διοικητή τον περίφημο Χουσεΐν μπέη κινήθηκαν προς τη Σφακτηρία. Δυσκολεύθηκαν να διαπλεύσουν τους υφάλους που βρίσκονται κατά μήκος της δυτικής ακτής και αντιμετώπισαν τις κανονιές και τα τουφέκια των αμυνομένων, που όμως δεν άργησαν να λυγίσουν. Αναρριχήθηκαν οι επιδρομείς στο νησί και ακολούθησε επικός αγώνας.

Πάνω από 400 Έλληνες και φιλέλληνες σκοτώθηκαν πάνω στο νησί και άλλοι πνίγηκαν στην προσπάθεια τους να ανέβουν στα πλοία. Χάθηκαν έτσι ο Σαχίνης, ο Αναγνωσταράς, ο Τσαμαδός, ο φιλέλληνας Σανταρόζας και άλλοι. Γύρω στους 350 διέφυγαν από τον βόρειο στενό πορθμό προς τη Γιάλοβα ή μπόρεσαν να φθάσουν στα πλοία. Ανάμεσα στους τελευταίους ήταν ο Ν. Βότσης, ο Δημ. Σαχτούρης και ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, που επιβιβάστηκαν στο καράβι του Τσαμαδού «Άρης».

Η ΕΞΟΔΟΣΤΟΥ«ΑΡΗ»

Τα οκτώ ελληνικά πλοία που ήταν μέσα στον όρμο, μετά την ήττα ήταν αναγκασμένα να επιχειρήσουν έξοδο προς το πέλαγος.

Έκοψαν λοιπόν τα σχοινιά των αγκύρων τους, σήκωσαν πανιά και βγήκαν από τον όρμο με ΒΔ άνεμο. Ταξίδεψαν μάλιστα στον άξονα του όρμου και της εισόδου όπου μπορούσαν να πιάσουν ισχυρότερες πνοές του άνεμου, ενώ πλέοντας στα ρηχά και κοντά στις ακτές της ανατολικής πλευράς της Σφακτηρίας κινδύνευαν από τη σχετική άπνοια να ακινητήσουν και συλληφθούν. Με την πορεία όμως που ακολούθησαν, γίνονταν περισσότερο τρωτά στις βολές των εχθρικών πλοίων.

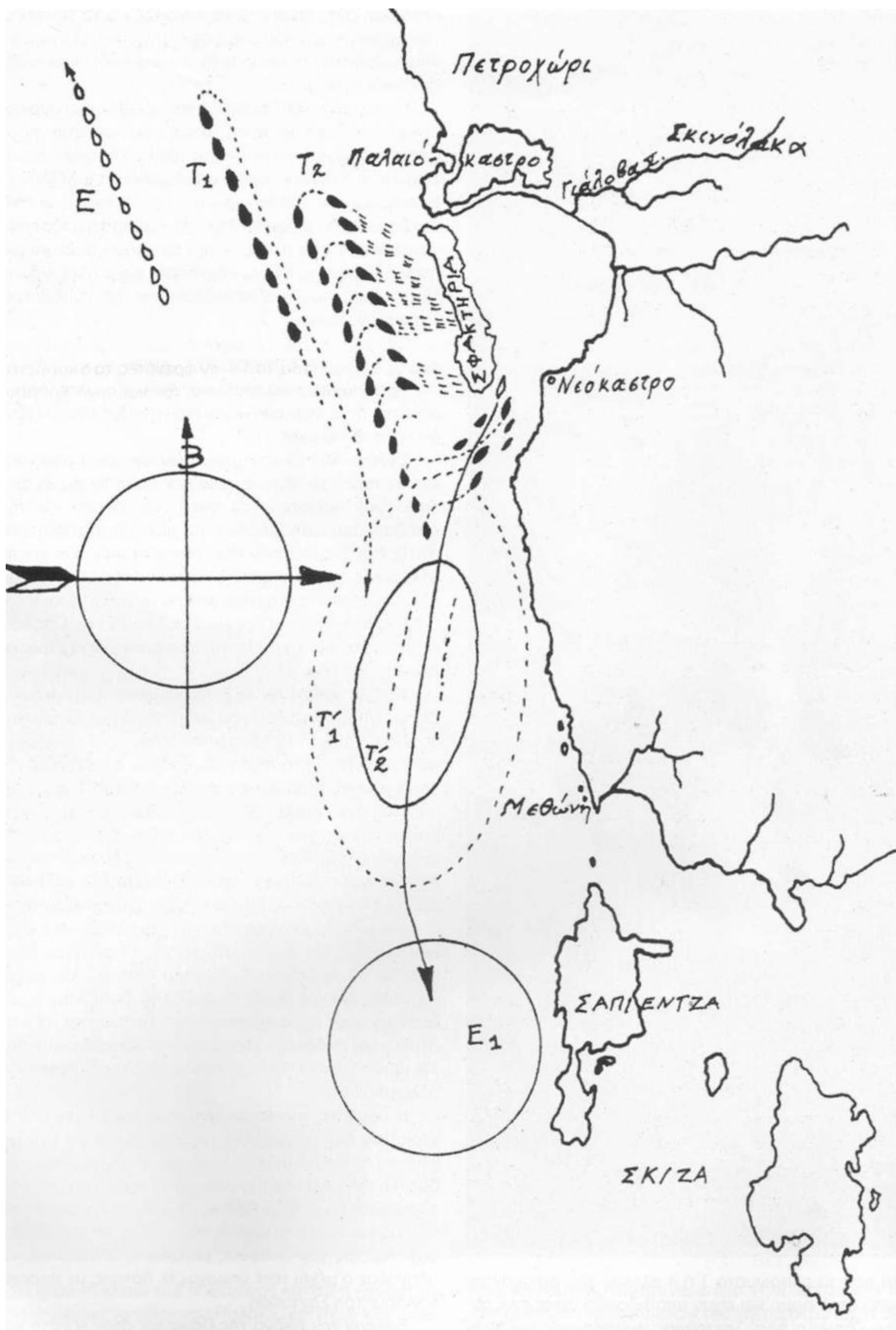
Τα δύο πρώτα πλοία βγήκαν χωρίς συμπλοκή. Το μπρίκι «Αθηνά» του Μακρυμούρα βρέθηκε σε δύσκολη θέση, καθώς του έφραξαν τον δρόμο δύο εχθρικά πολεμικά. Την κατάσταση έσωσε τότε ο Ι. Βρέττας, 15 ετών, που άρπαξε την πυροδοτική άπτρα, έτρεξε διαδοχικά στα έτοιμα πυροβόλα και τους έβαλε φωτιά. Καθώς η απόσταση ήταν μικρή, το αποτέλεσμα για τα εχθρικά πλοία στάθηκε συντριπτικό. Αναγκάσθηκαν έτσι να αφήσουν ελεύθερο τον δρόμο στο ελληνικό μπρίκι και να φύγουν με πολλές ζημιές στην εξαρτία.

Ακολούθησαν τα σπετσιώτικα «Αχιλλεύς» και «Ποσειδών». Βγήκαν από το στόμιο, αλλά βρέθηκαν αντιμέτωπα σε ταχύπλοη αιγυπτιακή γολέτα, που έπλεε εναντίον τους με πρόθεση εμβολής. Τινάχθηκε όμως ξαφνικά στον αέρα -πιθανόν από βλήμα του Νεοκάστρου- και μπόρεσαν έτσι τα δύο πλοία να διαφύγουν. Με μεγάλο κίνδυνο και σχετικά λίγες ζημιές βγήκε και άλλο μπρίκι.

Η υδραίικη γολέτα «Αθηνά» του Νέγκα έπεσε στα χέρια του αντιπάλου αλλά χωρίς το πλήρωμα της. Τελευταίο απόμεινε μέσα στον όρμο το «Άρης», που καθυστέρησε γιατί περίμενε τον -ήδη νεκρό- κυβερνήτη του. Καθώς όμως ήταν βέβαιη η πρόθεση των αιγυπτιακών πλοίων να εισπλεύσουν στον όρμο και ο κίνδυνος αιχμαλωσίας του σκάφους μεγάλωνε, απέπλευσε. Το οδηγούσε ο μέχρι τότε ύπαρχος Ν. Βότσης, με ύπαρχο τον Δημήτρη Σαχτούρη.

Έφεραν την εικόνα της Παναγίας στον εργάτη και πέρασαν όλοι οι ναύτες να την προσκυνήσουν. Της έταξαν να τη σκεπάσουν με μάλαμα (να τη χρυσώσουν) αν τύχαινε και γλίτωναν. Αντάλλαξαν ύστερα ο ένας με τον άλλο τον τελευταίο ασπασμό με την ευχή «Καλή αντάμωση στον άλλο κόσμο». Ύστερα έτρεξαν στις θέσεις τους για την επικείμενη σκληρή μάχη.

Τη δυνατή αυτή συγκίνηση δεν την άντεξε ένα ναυ-

Χάρτης της ναυμαχίας της Σφακτηρίας. (Ε) Θέση Ελληνικού στόλου, που χειρίζει για να πάρει προσήνεμο της αριστερής στήλης. (ΤΙ) θέση του Τουρκοαιγυπτιακού στόλου. (Τ2) χειρισμός πλοίων της δεξιάς στήλης του Τουρκοαιγυπτιακού στόλου για την αποστολή των αποβατικών στη Σφακτηρία. Πορεία του «Άρη» από το στόμιο του Ναβαρίνου μέχρι του κύκλου Ε1, όπου συγκεντρώνονται τα πλοία του Ελληνικού στόλου. ΤΊ θέση συγκεντρώσεως της πρώτης στήλης του Τουρκικού στόλου και Τ'2 (έλλειψη) θέση των εχθρικών πλοίων κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας του «Άρη». Ι. Θεοφανίδη, . Ιστορία του Ελληνικού Ναυτικού (1824-1826).

τόπουλο, ο Τουφεξής που τον λόγχιζε βαθιά ο πόνος για τον χαμό του κυβερνήτη του. Αρπάζοντας την καντήλα από το εικονοστάσι όρμησε στην πυριτιδαποθήκη να βάλει φωτιά. Πρόλαβαν όμως και τον έδεσαν.

Με απλωμένα τα πανιά ο «Άρης» ταξίδεψε στα βαθιά νερά προς την έξοδο, όπου τον πλησίασαν δύο φρεγάτες, με φανερή τη διάθεση εμβολής. Τις απέφυγε με εύστοχους χειρισμούς κι είχε την τύχη να μη κτυπηθεί από τα πυροβολεία της Σφακτηρίας, τα οποία δεν είχαν προλάβει να επανδρώσουν οι Αιγύπτιοι.

Βγαίνοντας από το στόμιο, βρήκε γύρω του παντού δάσος από κατάρτια: τα εχθρικά σκάφη του απέκρυ-

πταν τελείως τον ορίζοντα. Πέντε απ' αυτά ανέλαβαν να τον συντρίψουν. Ο άνεμος είχε κοπάσει και ο καπνός των πυροβόλων τους εθόλωνε πολύ τον ορίζοντα. Έβαλλαν συνεχώς και τα πυροβόλα του «Άρη» -δεκαέξι τον αριθμό- και έβαλλαν με απόλυτη ευστοχία. Το ένα από τα πέντε πολεμικά διαλύθηκε και ένα άλλο αποχώρησε με ζημιές. Το ακολούθησαν αργότερα τα άλλα τρία, με όχι λιγότερες ζημιές. Μετά από δύο ώρες το μέλλον του φαινόταν απρόβλεπτο.

Τότε άρχισαν να τον χτυπούν δύο φρεγάτες. Η μία μάλιστα πλησίασε τόσο, που ο πρόβολος της βρέθηκε πάνω από το κατάστρωμα του. Κτυπούσε και η δεύτερη από την άλλη πλευρά κι από μικρή απόσταση. Το τέλος του ηρωικού πλοίου ήταν βέβαιο και δεν έπρεπε να είναι άλλο από εκείνο που υπαγόρευε η καθιερωμένη των Ελλήνων παράδοση: «Φωτιά! Φωτιά στη μπαρουταποθήκη!».

Η κραυγή από τον κυβερνήτη δόθηκε κι επαναλήφθηκε από το πλήρωμα σε υστερικό τόνο, με ηρωική όμως και δυνατή φωνή. Άκουσαν το παράγγελμα οιΤούρκοι και τους κυρίευσε πανικός. Προκειμένου να γλιτώσουν - αυτοί και τα καράβια τους, λοξοδρόμησαν και αποχώρησαν. Οι πυροβολητές, ο τιμονιέρης, οι αρμενιστές, ο κυβερνήτης που τους εμψύχωνε η πίστη, πάλευαν για να σωθούν σε έναν τιτάνιο αγώνα επιβίωσης.

Κατάφερε τελικά το ηρωικό πλοίο, μέσα από το δάσος των εχθρικών πλοίων και βαλλόμενο από παντού, να βγει στο ελεύθερο πέλαγος σπάζοντας τον κλοιό, αλλά σε άθλια κατάσταση. Τα πανιά του ράκη, σπασμένες οι κεραίες, σχοινιά κρεμασμένα, βαριά πληγωμένο σκαρί, έχοντας επίσης 2 νεκρούς και 7 τραυματίες.

Μετά τη σωτηρία του, έπλευσε στην Καλαμάτα και από κει στο Ναύπλιο. Η διαφυγή του χαρακτηρίσθηκε με ηχηρές εκφράσεις μέγα πολεμικό και ναυτικό μεγαλούργημα.

Ο ελληνικός στόλος δεν μπόρεσε να το βοηθήσει γιατί είχε πολύ μικρή δύναμη και παρουσιάστηκε έλλειψη πυρομαχικών και προπάντων πυρπολικών.

Την πτώση της Σφακτηρίας δεν άργησαν να ακολουθήσουν τα δύο κάστρα: Το Παλαιόκαστρο έπεσε τέσσερις μέρες αργότερα, στις 30 Απριλίου, και το Νεόκαστρο παραδόθηκε με συνθηκολόγηση την 6η Μαΐου και μετά από πέντε μέρες βγήκαν οι πολιορκημένοι.

ο ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΠΥΡΠΟΛΕΊ ΤΗ ΜΕΘΩΝΗ

Ο Μιαούλης, που δεν μπόρεσε να πράξει κάτι το αξιόλογο στη συμφορά της Σφακτηρίας, μόλις πήρε τα πυρπολικά που περίμενε, αποφάσισε να δράσει χωρίς καθυστέρηση. (Διέθετε την ώρα αυτή 28 πολεμικά και 5 ή 6 πυρπολικά.) Είκοσι πέντε πολεμικά του εχθρού και μεταγωγικά βρίσκονταν αγκυροβολημένα στον όρμο της Μεθώνης. Εκεί αποφάσισε ο Μιαούλης να χτυπήσει τους μουσουλμάνους.

Η επίθεση έγινε αιφνιδιαστικά, στις 30 Απριλίου το απόγευμα, με 5 ή 6 πυρπολικά ταυτόχρονα. Οι μουσουλμάνοι αιφνιδιάστηκαν και δεν πρόλαβαν να αντιδράσουν. Η επιτυχία ήταν απόλυτη. Δεν έφερε όμως σημαντικά αποτελέσματα στις χερσαίες επιχειρήσεις. Πυρπολήθηκαν ωστόσο 10 εχθρικά πλοία, ανάμεσα στα οποία ήταν μια ωραία φρεγάτα, η «Ασία», των 54 πυροβόλων. Επίσης άλλη μία φρεγάτα των 36, δύο κορβέτες των 26 πυροβόλων και μερικές αποθήκες πυρομαχικών και εφοδίων στην παραλία. Προκλήθηκαν επίσης ζημιές στο κάστρο και στην πόλη.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΚΑΦΗΡΕΑ (20-5-1825)

Στις μέρες που ακολούθησαν ο ελληνικός στόλος, διαιρεμένος, είχε τις εξής αποστολές: Μια Μοίρα με τον Μιαούλη και ικανή δύναμη 34 πλοίων επιτηρούσε τις κινήσεις του αιγυπτιακού στόλου μεταξύ Πελοποννήσου και Σούδας, με πενιχρά όμως αποτελέσματα: τα πυρπολικά του δεν προκαλούσαν στους Αιγυπτίους τρόμο -όπως στους Τούρκους- και δεν πέτυχε να τον παρασύρει σε αποφασιστική αναμέτρηση.

Μια άλλη ναυτική δύναμη από 20 πολεμικά και 8 πυρπολικά με αρχηγούς τους Γεώργ. Σαχτούρη, Γεώργ. Ανδρούτσο και τον Αποστόλη Αποστόλη (γιο του Νικολή που ασθενούσε) περιπολούσε στο βόρειο Αιγαίο, περιμένοντας την εμφάνιση του σουλτανικού στόλου. Ο σουλτανικός στόλος εμφανίστηκε στα μέσα Μαΐου. Από τα 52 πλοία του, τα 3 ήταν φρεγάτες, τα 8 κορβέτες και τα 30 μπρίκια. Αρχηγό είχε τον ναύαρχο Χοσρέφ, τον επιλεγόμενο Τοπάλ.

Ο Χοσρέφ διέπραξε το σφάλμα να διέλθει μέσω στενών λωρίδων θάλασσας, εκεί όπου οι Έλληνες αποκτούσαν την υπεροχή λόγω του μεγέθους των πλοίων τους. Συγκεκριμένα, στις **19** Μαΐου βρέθηκε στα νερά Εύβοιας, Τζιας, Άνδρου και Αττικής. Οι Έλληνες που τον παρακολουθούσαν -όχι από μεγάλη απόσταση- αποφάσισαν να τον χτυπήσουν εκεί. Η σύγκρουση έγινε την επομένη 20 του μηνός.

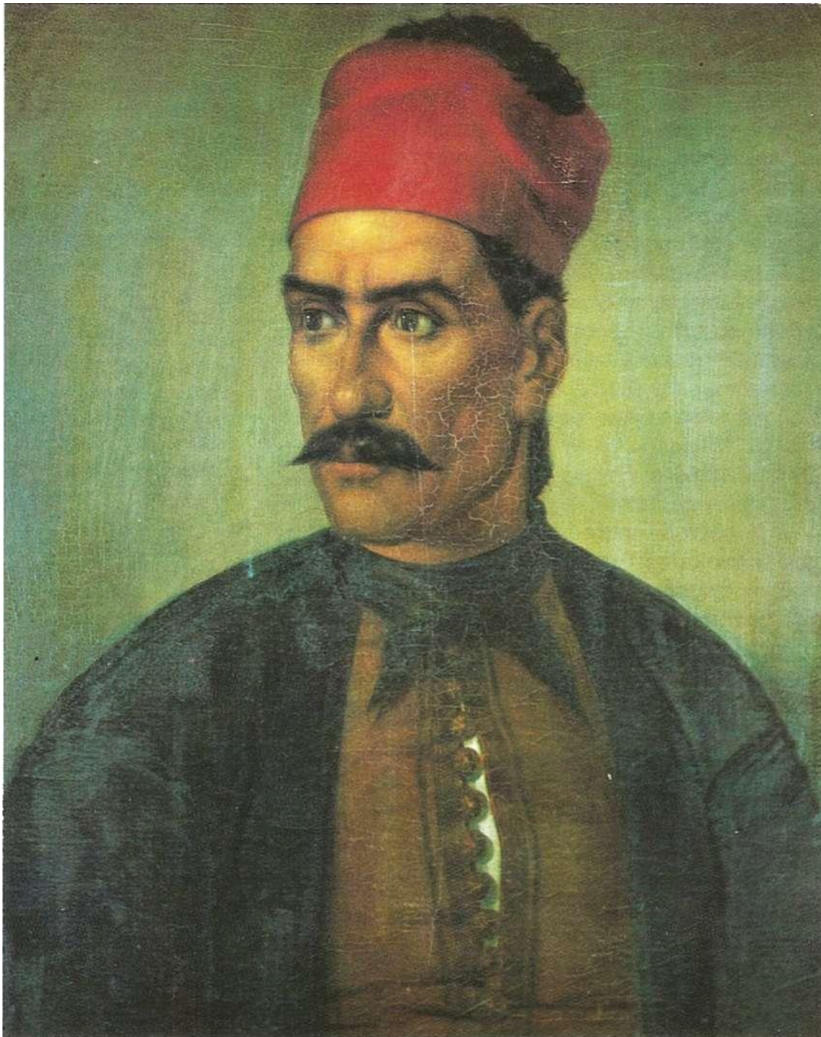
Χωρίζοντας ο Τούρκος στόλαρχος τη δύναμη του σε τρεις σχηματισμούς, διέταξε τον πρώτο προς τα παράλια της Αττικής, τον δεύτερο (όπου και ο ίδιος) μεταξύ Τζιας και Γυάρου και τον τρίτο προς το μέρος της Άνδρου. Κάτι ανάλογο έκαναν και οι Έλληνες. Απέναντι στον πρώτο τουρκικό σχηματισμό και προς την Κάρυστο τοποθέτησαν μια Μοίρα με διοικητή τον Αποστόλη, στο μέσο κι αντίκρυ στον σχηματισμό του Χοσρέφ μια Μοίρα με τον Σαχτούρη και, τέλος, στο αριστερό, απέναντι δηλαδή από τις Γυάρο - Άνδρο, τα σπετσιώτικα πλοία υπό τον Ανδρούτσο.

Στη ναυμαχία, η οποία άρχισε στις οκτώ το πρωί, δεν μπόρεσαν να πάρουν μέρος όλα τα πλοία των αντιπάλων. Επικρατούσε νηνεμία και μόλις μπόρεσαν τα ελληνικά πλοία να εκμεταλλευθούν τις χαμηλές πνοές του ανέμου από τα βορειοδυτικά. Αμέτοχα επίσης έμειναν αρκετά πλοία του αντιπάλου, λόγω έλλειψης χώρου.

Ο κανονιοβολισμός ήταν σφοδρός, επίμονος και κράτησε ώρες. Ο Σαχτούρης, στο κέντρο, έδρασε με παράτολμη ορμή. Οι πυρπολητές επαλήθευσαν για μία ακόμα φορά την ευκλεή τους φήμη. Ο Μουσούς και ο Ματρόζος κυνήγησαν την καινούρια ναυαρχίδα, μια φρεγάτα των 62 πυροβόλων με το όνομα «Χαζινέ-Γκεμισί», και την τίναξαν στον αέρα μαζί με τους 650 άνδρες που επέβαιναν. Ο Χοσρέφ δεν ήταν μέσα και σώθηκε.

Πρώτος άρχισε να διαλύεται ο αριστερός σχηματισμός των Τούρκων και, παρά τη συνδρομή που του προσέφερε ο Χοσρέφ, αποχώρησε. Εν τω μεταξύ, ένα άλλο τουρκικό πολεμικό, μια κορβέτα των 32 πυροβόλων, πυρπολείται από το πυρπολικό του Μπούτη. Το δεύτερο αυτό πλήγμα προκαλεί ταραχή και επιτείνει την αταξία. Έτσι, επέρχεται η διάλυση.

Είκοσι γολέτες και μπρίκια, μαζί με φορτηγά, φεύγουν μέσα στον Ευβοϊκό, στον κόλπο της Ερέτριας. Πλέουν όμως στον Ευβοϊκό δύο σπετσιώτικα, του Αναγν. Κυριακού και Αθ. Πάνου, και κυριεύουν 5 φορτηγά,

Ο Αναστάσιος Τσαμαδός. Ο Υδραίος καραβοκύρης με το εμπορικό δαιμόνιο ήταν κάτοχος του θρυλικού «Άρη της Σφακτηρίας». Τον χαρακτήριζε μεγάλος πατριωτισμός. Πέθανε μαζί με τον Σαχτούρη στη Σφακτηρία τον Απρίλιο του 1826. Πολεμικό Μουσείο.

με υλικά, οπλισμό και εφόδια. Τα μεταφέρουν στις Σπέτσες, φαίνεται δε πως θα ήταν σε ικανή ποσότητα, γιατί έστειλαν απ'αυτά και στην Πελοπόννησο, προς μεγάλη χαρά του Κολοκοτρώνη, που διαδήλωσε γι' αυτό την ικανοποίηση του.

Τα άλλα τουρκικά πλοία, πολεμικά και μη, βάζουν πορεία προς νότο, με προορισμό τη Σούδα. Τα κυνήγησαν πέντε ελληνικά μπρίκια και ένα πυρπολικό, τα οποία και απομόνωσαν μια κορβέτα των 28 πυροβόλων, την οποία ανάγκασαν να ξοκείλει στη Σύρο, όπου πυρπολήθηκε από το πλήρωμα της. Οι Έλληνες όμως συνέλαβαν το πλήρωμα (175 Τούρκους και 25 Ευρωπαίους) και άλλους έσφαξαν, άλλους επήραν αιχμαλώτους. Πήραν επίσης τα 28 πυροβόλα της.

Τα καράβια του Σαχτούρη κυνήγησαν τους αποχωρούντες Τούρκους μέχρι τον Μαλέα. Από εκεί και κάτω τη δίωξη ανέλαβε ο Μιαούλης, με τη δική του ναυτική Μοίρα.

ΝΑΥΜΑΧΙΕΣ ΤΗΣ ΣΟΥΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΑΤΑΠΑ

Η συνάντηση του Μιαούλη με ισχυρή εχθρική δύναμη έγινε έξω από τη Σούδα στις 31 Μαΐου 1825. Οι ιστορικοί την αναφέρουν ως ναυμαχία της Σούδας. Οι Έλληνες χρησιμοποίησαν για το ίδιο πλοίο δύο πυρπολικά, του Θεοφάνη και του Δημαμά, το ένα από το προσήνεμο και το άλλο από το υπήνεμο. Ήταν μια καινούρια τακτική, που είχε για πρώτη φορά εφαρμοσθεί στις Οινούσσες τον Σεπτέμβριο του 1824 (βλ.Τα πυρπολικά του Αγώνα 7, A-V). Η δράση ενός μόνο πυρπολικού, όπως γινόταν μέχρι τότε, δεν έφερνε το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Στην επίθεση των πυρπολητών Θεοφάνη και Δημαμά εναντίον μιας κορβέτας, αντιτάσσουν οι Αιγύπτιοι εξοπλισμένες βάρκες που προσπαθούν να ματαιώσουν την επίθεση. Δεν το επιτυγχάνουν όμως και η κορβέτα πυρπολείται. Ζημιά παθαίνουν επίσης και μερικά άλλα πλοία τους. Ο πυρπολητής Πολίτης κυνηγά μια φρεγάτα μέσα στον όρμο της Σούδας, αλλά μπρος στην αντίδραση ή και τον φόβο ακόμη των αγκυροβολημένων πλοίων, αναγκάζεται να κάψει μάταια το πυρπολικό του.

Στις 16 Ιουνίου φάνηκαν κάτω από το Τσιρίγο, προς τα νότια, 80 (ή 50) εχθρικά πλοία. Τότε, δύο Μοίρες από 34 πλοία, η σπετσιώτικη και των Υδραίων, όρμησαν εναντίον τους. Στη ναυμαχία -που κράτησε δύο ως τρεις ώρες (τη λεγόμενη ναυμαχία του Ματαπά)- το αποτέλεσμα ήταν αμφίρροπο. Έχασαν όμως οι Έλληνες δύο πυρπολικά, τα οποία κάηκαν μάταια. Και μέσα στους νεκρούς τους ήταν και ο πυρπολητής Ματρόζος. Σύμφωνα δε με το γράμμα που έστειλε ο Ανδρούτσος στους δημογέροντες του νησιού του, τους έλειπαν τα απαραίτητα πυρπολικά και γι' αυτό δεν έκαναν τίποτε.

Τον ίδιο εκείνο μήνα Ιούνιο (12 του μηνός και γύρω στις δυόμισι μετά το μεσημέρι), το υδραίικο μπρίκι «Νηρεύς», αγκυροβολημένο μαζί με άλλα πλοία στα Βάτικα, τινάχθηκε στον αέρα από ξαφνική έκρηξη της πυριτιδαποθήκης. Σώθηκαν μόνο δέκα άνδρες, που απουσίαζαν για νερό καθώς και ο ναύκληρος με έναν ναυτόπαιδα, που βρίσκονταν στον πρόβολο. Όλοι οι άλλοι, πενήντα περίπου άτομα με τον κυβερνήτη Αθ. Κριεζή και τον αδελφό του, χάθηκαν.

Σύμφωνα με τον ναύκληρο, λίγη ώρα πριν από την έκρηξη είχε δείρει ο κυβερνήτης έναν Αιγύπτιο αιχμάλωτο και κείνος πρέπει να έβαλε φωτιά στην πυριτιδαποθήκη για εκδίκηση. Σε σχετική όμως αναφορά του ο Μιαούλης ανέφερε ότι «πόθεν προήλθεν η έκρηξις δεν γνωρίζομε».

ΠΥΡΠΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Η πυρπόληση του αιγυπτιακού στόλου μέσα στο αγκυροβόλιο του της Αλεξάνδρειας αποτελούσε ένα πολύ μακρινό και απλησίαστο όνειρο για τους μαχόμενους στη θάλασσα Έλληνες. Το ποιος ήταν ο άνθρωπος που συνέλαβε την ιδέα δεν είναι σαφές. Το ουσιώδες είναι ότι οι Υδραίοι δεν έχασαν καιρό. Με την έγκριση του Λαζ. Κουντουριώτη και ύστερα από δύσκολες αλλά σύντονες συζητήσεις, συγκροτήθηκε η ειδική ναυτική Μοίρα από την κορβέτα «Θεμιστοκλής» των Τομπάζηδων, με κυβερνήτη τον Έμμ. Τομπάζη, το μπρίκι «Επαμεινώνδας» με τον Αντώνη Κριεζή και τρία πυρπολικά: του Αντωνίου Θεοφ. Βώκου, του Μανώλη Μπούτη και του Κων. Κανάρη.

Αρχικά είχε επιλεγεί το πυρπολικό του Γ. Πολίτη, τη θέση του όμως πήρε ο Κανάρης, κατ'απαίτηση του Μανόλη Τομπάζη. Μάλιστα η αλλαγή αυτή, σε μια επιχείρηση καθαρά υδραίικη, θεωρήθηκε προσβλητική για τους Υδραίους, έστω και αν ο Κανάρης ήταν ήδη δοξασμένος.

Η αντιζηλία και το τοπικιστικό πνεύμα έφθασε σε τέτοιο βαθμό παροξυσμού, ώστε μερικοί Υδραίοι επι-

χείρησαν να δολοφονήσουν τον Τομπάζη. Οι σφαίρες των δολοφόνων άφησαν ίχνη που διακρίνονταν για δεκάδες χρόνια μετά στη θύρα της οικίας του.

Ξεκίνησε η Μοίρα του Τομπάζη στις 23 του μηνός Ιουλίου και έφθασε το πρωί της 29ης στα νερά της Αλεξάνδρειας. Σε σύσκεψη που έγινε στο πλοίο του Τομπάζη αποφασίστηκε τα συνοδά πλοία να μείνουν έξω από το λιμάνι, χωρίς να φαίνονται, τα δε πυρπολικά να εισπλεύσουν σ' αυτό και μετά την πυρπόληση να καταφύγουν στα συνοδά με τις σκαμπαβίες τους.

Τα πυρπολικά ξεκίνησαν το απόγευμα για να μπουν στο λιμάνι γύρω στις 5 μ.μ., όπως είχε γράψει το γράμμα εκείνο του πληροφοριοδότη. Πρώτος κινήθηκε ο Κανάρης, ο οποίος πέτυχε να προχωρήσει αρκετά μέσα στο λιμάνι. Στο κύτος του κρατούσε αιχμάλωτο τον πλοηγό που είχε ανεβεί στο σκάφος του για να τον οδηγήσει. Είχε ακόμη αποφύγει με επιδέξιο χειρισμό τον αξιωματικό υπηρεσίας του λιμανιού, που ερχόταν με την άκατο για να αναγνωρίσει, σύμφωνα με τα κρατούντα, το ξένο πλοίο με τη ρωσική (ή την αυστριακή) σημαία.

Το πυρπολικό του Κανάρη ταξίδευε μέχρι την ώρα εκείνη με βορειοδυτικό άνεμο και βρισκόταν τώρα στο μέρος όπου ήταν αγκυροβολημένες πέντε φρεγάτες κατά μέτωπο. Τότε όμως άλλαξε ξαφνικά ο άνεμος και αντί από την πρύμη ερχόταν από την πλώρη. Έτσι τα πανιά του αντανεμώθηκαν, δηλαδή πήραν τον άνεμο από την άλλη πλευρά και άρχισε αναγκαστικά να πλαγιοδρομεί, στρέφοντας την πλώρη του προς μια φρεγάτα, κοντά σε μερικά μπρίκια και στα ανάκτορα.

Αλλά και κείνος ο άνεμος σε λίγο έπεσε και το πλοίο του Κανάρη έμεινε μέσα στο λιμάνι ακυβέρνητο. Ελαφρές πνοές που έφθαναν κατά διαστήματα το έφερναν πότε εδώ πότε εκεί, ενώ πολύτιμος περνούσε ο χρόνος. Αναγκάσθηκε τότε ο Κανάρης να του βάλει φωτιά, με την ελπίδα ότι οι πνοές του ανέμου θα το έσπρωχναν τελικά σ' ένα από τα πολλά πλοία. Πήδησε με τους άνδρες του στη σκαμπαβία και με ισχυρή κωπηλασία βρέθηκαν όλοι έξω απ'το λιμάνι. Στην έξοδο τους δέχθηκαν βολές από ένα γαλλικό μπρίκι, το Abeille, που βρισκόταν στο στόμιο του λιμανιού.

Οι βολές του γαλλικού πλοίου και ο αξιωματικός φυλακής της λιμενικής αρχής προκάλεσαν συναγερμό τόσο στον αιγυπτιακό στόλο όσον και στο φρούριο Ρας-ελ-ντιν. Κινήθηκαν εναντίον της σκαμπαβίας του Κανάρη ένα μπρίκι και επτά βάρκες, εξοπλισμένες. Άλλες βάρκες του αιγυπτιακού στόλου έσπευσαν προς το φλεγόμενο πυρπολικό και, σύροντας το, το έφεραν σε ερημικό σημείο της παραλίας, όπου και χάθηκε άσκοπα.

Τα δύο άλλα πυρπολικά, που είχαν άλλωστε καθυστερήσει, εγκατέλειψαν τον αγώνα, αφού είχαν χάσει τώρα το στοιχείο του αιφνιδιασμού. Έτσι, όλα τα πλοία στράφηκαν προς βορρά. Το αιγυπτιακό μπρίκι την επομένη 30 Ιουλίου σταμάτησε τη δίωξη τους, αφού άλλη δύναμη από οκτώ πλοία, με τον ίδιο το Μοχάμετ Άλι διοικητή αλλόφρονα από οργή, έσπευδε να τιμωρήσει τους Έλληνες επιδρομείς.

Αφού ξέφυγαν, οι Έλληνες συνάντησαν συνοδεία από 5 πολεμικά και πολλά φορτηγά. Τα κτύπησαν. Ένα από τα πολεμικά κάηκε μετά από ανάφλεξη της πυριτιδαποθήκης και 80 στρατιώτες και ναύτες έπεσαν αιχμάλωτοι στα χέρια των Ελλήνων. Κυρίευσαν επίσης ένα μεταγωγικό. ΣτηνΎδρα γύρισαν στις 18 Αυγούστου.

ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΠΑΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Τους μήνες του 1825 που ακολούθησαν και τους πρώτους του 1826 ο ελληνικός στόλος, είτε σε ετοιμότητα και κινητοποίηση είτε σε αμυντική αναμονή, απασχολείται με δύο βασικά αποστολές: Την προστασία των δύο ναυτικών νησιών (Σπέτσες - Ύδρα), που πλέον αποτελούσαν την καρδιά της Επανάστασης, αφού στον Μοριά είχε σχεδόν σβήσει εξαιτίας του Ιμπραήμ, και τον ανεφοδιασμό του Μεσολογγίου. Ενεργότερη ήταν η αποστολή για το Μεσολόγγι, στο όποιο ο Ρεσίτ Μεχμέτ πασάς, ο λεγόμενος Κιουταχής (από την Κιουτάχεια, τόπον της καταγωγής του), πραγματοποιούσε τη δεύτερη και μοιραία πολιορκία.

Ο Κιουταχής όμως πολιορκούσε το Μεσολόγγι από την ξηρά, γι' αυτό ήταν απαραίτητο να κλείσει στους πολιορκημένους και ο δρόμος προς τη θάλασσα. Έτσι, έφθασε στον κόλπο των Πατρών την 29η Ιουνίου 1825 ο ναύαρχος Χοσρέφ με ισχυρό στόλο από 56 πλοία, από τα οποία τα 8 ήταν φρεγάτες. Επιτόπου, για την προστασία του Μεσολογγίου, βρίσκονταν από μερικούς μήνες επτά ελληνικά πλοία, τα οποία αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν εμπρός στη μεγάλη αυτή οθωμανική δύναμη.

Οι Τούρκοι ξεφόρτωσαν άφθονα πολεμοφόδια και τρόφιμα, καθώς και μερικές δεκάδες κανονιοφόρο πλοιάρια με πλατύ επίπεδο πυθμένα. Τα έριξαν στη λιμνοθάλασσα ανάμεσα στο οχυρωμένο νησί Βασιλάδι και στο Μεσολόγγι, έφεραν εκεί βάρκες με βομβοβόλα, έφεραν και μίστικα (μικρά σκάφη) και έτσι απέκλεισαν ουσιαστικά την πολιορκούμενη πόλη και από τη θάλασσα. Μέχρι να εμφανισθούν πάλι οι Έλληνες, έμειναν ανενόχλητοι κύριοι στην περιοχή αυτή του Πατραϊκού.

Σαράντα ελληνικά πλοία συγκεντρώνονταν την εποχή εκείνη στα Βάτικα. Η ετοιμασία τους όμως απαιτούσε χρόνο και μόλις περί τα μέσα Ιουλίου (17 του μηνός) μια Μοίρα από 17 πλοία με διοικητή τον Γιώργη Σαχτούρη ήρθε σε επαφή με τον τουρκικό στόλο στα νερά της Κεφαλληνίας και τον απασχόλησε μέχρις ότου φθάσει η κυρία δύναμη με τον Μιαούλη. Λίγες μέρες αργότερα, στις 23 Ιουλίου, παρουσιάσθηκε ο ελληνικός στόλος εμπρός στο Μεσολόγγι, κι αυτό προκάλεσε άφατη χαρά στους πολιορκημένους.

Ο ελληνικός στόλος κατάφερε να σκορπίσει τα τουρκικά πλοία. Εκδιώκοντας τους πολιορκητές, οι Έλληνες άρχισαν να ξεφορτώνουν στο Βασιλάδι πυρομαχικά και τρόφιμα, όταν παρουσιάστηκε ο τουρκικός στόλος και, ύστερα από μερικές αψιμαχίες, γενικεύτηκε η σύγκρουση. Οι Τούρκοι'όμως αποχώρησαν όταν έκαναν την εμφάνιση τους τα πυρπολικά.

Κατέφυγαν στο λιμάνι των Πατρών, ενώ τα αλλά τουρκικά, διωκόμενα από τους Έλληνες μέχρι την Κεφαλονιά, έπλευσαν προς νότο και τελικά έφθασαν στην Αλεξάνδρεια.

Πέντε πολεμικά σκάφη με τον Σαχτούρη γύρισαν στη λιμνοθάλασσα και συνέχισαν την εκφόρτωση των εφοδίων στο Βασιλάδι. Αιχμαλώτισαν μάλιστα επτά από τα κανονιοφόρο πλοιάρια των Τούρκων, ενώ τα άλλα έπεσαν στην ξηρά, όπου τα περιμάζεψε ο Κιουταχής. Ύστερα ο ελληνικός στόλος με τους αρχηγούς του (Μιαούλη, Σαχτούρη, Ανδρούτσο και Αποστόλη) αποχώρησε στις βάσεις του, αφήνοντας κοντά στους πολιορκημένους μικρή Μοίρα από 7 πλοία (3 υδραίικα, 3 σπετσιώτικα και 1 ψαριανό).

Όμως αυτά τα πλοία αποχώρησαν γύρω στα μέσα

Ο Γεώργιος Σαχτούρης σε ναυμαχία. Ως αρχηγός της δεύτερης μοίρας του στόλου της Ύδρας έδειξε σε πολλές περιπτώσεις τις ικανότητες του, εν απουσία του Ανδρέας Μιαούλη, ιδιαίτερα στις 5 Αυγούστου 1824 στην Σάμο και στις 20 Μαΐου 1825 στην ναυμαχία του Καφηρέα, όπου με το πλοίο του «Αθηνά» κράτησε μεγάλο μέρος της εχθρικής δυνάμεως. Πίνακας Von Hess. Εθνική Βιβλιοθήκη, Παρίσι.

Οκτωβρίου, γεγονός που έφερε πάλι σε απόγνωση τους κατοίκους της ηρωικής πόλης, των οποίων οι εναγώνιες εκκλήσεις για θαλάσσια ενίσχυση δεν εισακούστηκαν.

Στις αρχές Οκτωβρίου (5-10-1825) πανίσχυρη αρμάδα από τουρκικά (9 φρεγάτες και κορβέτες, 10 μπρίκια, 3 γολέτες, σύνολο 31), αιγυπτιακά (2 φρεγάτες, 1 κορβέτα, 16 μπρίκια, 9 γολέτες, 10 πυρπολικά και 1 ατμοκίνητο, σύνολο 39), αλγερινό (2 φρεγάτες, 2 κορβέτες, 1 γολέτα, σύνολο 5) και τυνησιακά (1 κορβέτα, 1 μπρίκι και 2 γολέτες, σύνολο 4) βγήκε από το λιμάνι της Αλεξάνδρειας. Στα μεταφορικά, τα 26 μόνο ήταν από την Αίγυπτο και τα υπόλοιπα 30 ευρωπαϊκά (8 αυστριακά, 6 αγγλικά, 5 ισπανικά, 3 σαρδιανά, 3 τοσκανικά, 1 σικελικό, 1 αμερικανικό, 1 ρωσικό, 1 γαλλικό, 1 ιονικό). Όλα μαζί, 135 πολεμικά πλοία.

Η επιβλητική αυτή αρμάδα στις 24 Οκτωβρίου έφθασε στο Ναβαρίνο. Οι Έλληνες, που περίμεναν επίθεση κατά των Σπετσών και της'Υδρας, περιπολούσαν κοντά στη Μήλο, χωρίς να τη συναντήσουν. Ύστερα

έπλευσαν στα Βάτικα, που αποτελούσε τη βάση για τον στόλο του Αιγαίου, αλλά μόνο οι Υδραίοι. Οι Σπετσιώτες και Ψαριανοί γύρισαν, αντίστοιχα, στις Σπέτσες και την Αίγινα. Έτσι ο Μιαούλης έμεινε με μόνη την υδραίικη Μοίρα: 2 κορβέτες, 25 μπρίκια και 6 πυρπολικά.

Ανήσυχος για την κρίσιμη κατάσταση ο Υδραίος ναύαρχος δεν δίστασε να αποπλεύσει, επιβαίνοντας μάλιστα στην κορβέτα «Θεμιστοκλής» των Τομπάζηδων, γιατί το δικό του, ο «Άρης», είχε πάθει ζημιά από σύγκρουση σε θαλασσοταραχή. Αρχές Νοεμβρίου (1825) προσέγγισε στο Ναβαρίνο όπου ήταν συγκεντρωμένα πολλά εχθρικά πλοία και ήθελε να τα χτυπήσει με τα πυρπολικά του, αλλά τα πληρώματα τους δεν φάνηκαν πρόθυμα.

Ακολούθησαν συνεχείς συγκρούσεις ανάμεσα σε ελληνικά και μουσουλμανικά σκάφη. Οι Αιγύπτιοι έχοντας αποκτήσει πείρα στα νερά της περιοχής, έκαναν για πρώτη φορά ανεπιτυχή πυρπολική επίθεση κατά των Ελλήνων. Οι αλλεπάλληλες συμπλοκές δεν εμπόδισαν ωστόσο τον Μιαούλη να πράξει το καθετί για τον ανεφοδιασμό του Μεσολογγίου. Έστελνε τα εφόδια με βάρκες στη νησίδα Πεταλά και από κει τα έπαιρναν οι πολιορκημένοι με σχεδίες. Τώρα όμως άρχισαν να λείπουν τα τρόφιμα και τα εφόδια και από τα υδραίικα πλοία, γι' αυτό απεφάσισε ο Μιαούλης να γυρίσει στο νησί του. Πριν όμως φύγει, χρειάστηκε να αντιμετωπίσει τον αντίπαλο σε μια βίαιη αναμέτρηση, που έγινε στις 25 Νοεμβρίου. Σε αυτήν βρήκε δραματικό θάνατο ο πυρπολητής Θεόδ. Βώκος.

Ο γενναίος αυτός άνθρωπος πρόσβαλε μια φρεγάτα και όρθιος στο κατάστρωμα αγωνιζόταν να δέσει τον πρόβολο του πυρπολικού στο εχθρικό καράβι. Ένα βλήμα του έκοψε τότε τα χέρια κι έπεσε στη θάλασσα. Δεν μπορούσε να κολυμπήσει και πνίγηκε. Το πλήρωμα του φοβισμένο μπήκε στη σκαμπαβία και σώθηκε, καταφεύγοντας στα άλλα πλοία. Έτσι το πυρπολικό του Βώκου έπεσε άθικτο στα χέρια των αντιπάλων.

Φεύγοντας από το Μεσολόγγι οι Υδραίοι έφθασαν στο νησί τους το πρώτο δεκαήμερο Δεκεμβρίου. Ήταν οι μέρες που μια σπετσιώτικη Μοίρα από 37 πλοία άφηνε το Αιγαίο κι έμπαινε στο Ιόνιο, με πορεία προς βορρά.

Εν τω μεταξύ, ο Ιμπραήμ μετά τις επιτυχείς επιχειρήσεις στον Μοριά, έκρινε ότι μπορούσε τώρα να ασχοληθεί με το Μεσολόγγι, βέβαιος ότι θα τελείωνε γρήγορα με την πολιορκημένη πόλη. Μάζεψε στον Κορινθιακό Μοίρα από 22 (ή 30) ελληνικά πλοία, εξουδετερώνοντας κάθε πιθανή αντίδραση. Αρχές του Δεκέμβρη μετέφερε τον στρατό του στο Κρυονέρι, στα ανατολικά του Μεσολογγίου. Άρχισε τότε τις ετοιμασίες για να ρίξει τον «φράχτη» εκείνο, όπως είχε χαρακτηρίσει το πολιορκημένο φρούριο.

Έτσι ο κλοιός γύρω από το Μεσολόγγι έσφιξε και αυξήθηκαν οι δυσκολίες, μαζί με την ανησυχία των υπερασπιστών του.

Αρχές του 1826 ο Ιμπραήμ ενέτεινε τις προσπάθει**ες** του για να καταλάβει την πόλη. Τα λίγα σπετσιώτικα πλοία που βρίσκονταν επιτόπου διοχέτευαν μικρές ποσότητες τρόφιμα, αλλά δεν μπορούσαν να κάνουν πολλά μπρος στην τόσο ανώτερη δύναμη του εχθρού. Τη ζοφερή κατάσταση φώτισε κάπως η άφιξη του Μιαούλη στις 5 Ιανουαρίου, με 20 υδραίικα και ψαριανά πλοία, τα οποία έφερναν τροφές και πολεμοφόδια. Σε αυτά προστέθηκαν και 3 σπετσιώτικα, από τα ευρισκόμενα επιτόπου.

Κατά το ταξίδι από την 'Υδρα, τα καράβια του Μιαούλη είχαν συναντήσει μεγάλη κακοκαιρία, στην οποία χάθηκε από τη θαλασσοταραχή το πυρπολικό του Πιπίνου.Το πλήρωμα του πάντως σώθηκε.

Φθάνοντας στον Πατραϊκό, ο νησιώτικος στόλος αγκυροβόλησε κοντά στην Οξυά και άρχισε, παρά την τρικυμία, να ξεφορτώνει τα εφόδια. Αναγκάστηκε όμως να διακόψει μόλις φάνηκαν 14 φρεγάτες, μαζί με κορβέτες και μπρίκια των Τούρκων και να αποχωρήσει. Την άλλη μέρα (12 ή 14 Ιανουαρίου) μια τουρκική κορβέτα που είχε πέσει στα ρηχά του Προκοπάνιστου κάηκε από τους Έλληνες.

Συνεχίσθηκε κατόπιν η εκφόρτωση στο Βασιλάδι, χωρίς ενόχληση από τους πολιορκητές. Στις 16 όμως του μηνός έλαβε χώρα ιδιαίτερα σκληρή συμπλοκή, που κράτησε τρεις ώρες και έληξε με αποχώρηση των Τούρκων. Εξήντα ισχυρότατα πολεμικά, διωκόμενα απ' τα λίγα μικρά πλοία των Ελλήνων, έσπευσαν να οχυρωθούν μέσα στον Κορινθιακό, που το στόμιο του φρουρούσαν ακοίμητα τα Μικρά Δαρδανέλλια. Οι μουσουλμάνοι έχασαν δύο πυρπολικά. Απ' αυτά το ένα κάηκε μάταια και το άλλο έπεσε στα ελληνικά χέρια.

Οι Έλληνες ναυτικοί δεν εγκατέλειψαν τον προμαχώνα της ελευθερίας. Εξαιτίας όμως της αδιαφορίας των υπευθύνων, η μοίρα του Μεσολογγίου ήταν προδιαγεγραμμένη. Δύο μοίρες της Ύδρας και των Σπετσών από 30 πλοία με δικό τους ναύαρχο η καθεμία και γενικό αρχηγό τον Μιαούλη πάνω στο μπρίκι «Άρης» έφυγαν από την Ύδρα τέλη του Μάρτη και πρώτη του Απρίλη βρέθηκαν στο στενό της Ζακύνθου. Καθώς οι Τούρκοι κυριαρχούσαν στο Ιόνιο, με δυσκολία κατόρθωσαν να διολισθήσουν και φθάσουν στον Πεταλά, κοντά στο Μεσολόγγι. Με το Βασιλάδι στα χέρια των πολιορκητών δεν άργησαν ν' αντιληφθούν οι Έλληνες ότι τους ήταν αδύνατο να στείλουν εφόδια στους Μεσολογγίτες. Εκεί στον Πεταλά έφθασε με μονόξυλο από το Μεσολόγγι ο στρατηγός Αναστ. Παπαλουκάς, παρουσιάζοντας, στα γράμματα που εκόμιζε, ολόκληρη την τραγική εικόνα των πολιορκημένων. Φόρτωσαν ό,τι μπόρεσαν σε βάρκες, τις οποίες ανέλαβε να οδηγήσει προς το Μεσολόγγι ο στρατηγός, ενώ τα ελληνικά πολεμικά θα απασχολούσαν κατά το δυνατόν τον εχθρικό στόλο. Οι βάρκες όμως του Παπαλουκά συνάντησαν έντονη αντίδραση από τουςΤούρκους και αναγκάστηκαν να επιστρέψουν εκεί από όπου ξεκίνησαν.

Ο Ζιριέν ντε λα Γκραβιέρ, αντλώντας την πληροφορία από κάποια τουρκική πηγή, αναφέρει ότι οιΤουρκοαιγύπτιοι επιτέθηκαν τη νύχτα της 3/4 Απριλίου κατά των Ελλήνων κι η μάχη κράτησε τρεις ώρες. Οι Έλληνες μπόρεσαν να διαφύγουν, χάρις στη δεξιοτεχνία και την τόλμη τους, αλλά έχασαν τρία πυρπολικά, από τα οποία τα δύο έπεσαν στα χέρια του εχθρού.

Περίλυπος ο Μιαούλης για την αδυναμία να εκπληρώσει την αποστολή του αλλά και από την αδιαφορία της κεντρικής κυβέρνησης, έστειλε μήνυμα στον Άγγλο μοίραρχο της Μεσογείου να στείλει ένα ή δύο πολεμικά για να διασώσει τον πληθυσμό απ' τη σφαγή. Δεν έγινε όμως τίποτε και το Μεσολόγγι έπεσε τη νύχτα της 10/11 Απριλίου 1826, στη σφαγή και την Αθανασία. Είναι ωστόσο βέβαιο ότι αν υπήρχε συγκροτημένος ελληνικός στόλος στην περιοχή του Πατραϊκού - Κορινθιακού κόλπου σε μόνιμη βάση, το Μεσολόγγι δεν θα υπέκυπτε ποτέ.

Κεφάλαιο 6

Έτος 1826

Υποδοχή του Μιαούλη στην Ύδρα. Αιμίλιος Προσαλέντης.

ΚΑΤΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΒΗΡΥΤΟ

Τον Ιανουάριο του 1826, την εποχή που το Μεσολόγγι άρχισε να αντιμετωπίζει τη σκληρή μοίρα του αφανισμού, στο Ναύπλιο ο στρατηγός Μαυρομιχάλης, αρχηγός του ελληνικού ιππικού, οργάνωσε εκστρατεία στη Βηρυτό. Συμφώνησε με 8 ή 10 Σπετσιώτες πλοιάρχους -τους Ανδρέα Ανδρούτσο, Ν. Ράπτη, Δ. Λάμπρο, Ν. Μυλωνά, Ν. Μέξη, Ν. Σύρμα, Ν. Γ. Κούτση και άλλους- και υπέγραψε μαζί τους σχετικό συμφωνητικό στις 12-1-1826. Τούτο είχε εννέα βασικούς όρους, που όριζαν κυρίως τον τρόπο διανομής των λαφύρων, κάτι που έδειχνε καθαρά την κερδοσκοπική και ληστρική φύση της επιχείρησης.

Όταν το έμαθε η κυβέρνηση του Ναυπλίου, το αποδοκίμασε και, με ένα πραγματικά μελετημένο γράμμα, προσπάθησε να αποτρέψει το εγχείρημα, επεξηγώντας την ηθική και υλική ζημία για το έθνος, για τους χριστιανούς κατοίκους της Συρίας και για την Επανάσταση.

Η επιχείρηση ωστόσο έγινε. Τον Μάρτιο του 1826 έφθασαν οι επιδρομείς στον όρμο του Αγ. Γεωργίου, κοντά στη Βηρυτό, τη νύκτα της 16/17 Μαρτίου και επιχείρησαν να καταλάβουν το εκεί φρούριο. Σε αυτό δεν είχαν καμιά βοήθεια από τα πλοία, τα οποία εμποδίστηκαν να δράσουν από την τρικυμία, που κράτησε τρεις ημέρες. Ύστερα από λιγοήμερη παραμονή σε πρόχειρο στρατόπεδο, αναγκάστηκαν να φύγουν, για να αποφύγουν αντίποινα των ντόπιων. Στο ταξίδι της άδοξης επιστροφής προσέγγισαν στην Κύπρο, όπου υποχρέωσαν τους κατοίκους να τους δώσουν τρόφιμα. Μετά από σαράντα μέρες πλου κατέπλευσαν στη Σύρο, όπου έμαθαν την πτώση του Μεσολογγίου. Επιστρέφοντας στις Σπέτσες, έμαθαν ότι με την άστοχη επιχείρηση στέρησαν το νησί τους από πολλούς άνδρες, τόσο απαραίτητους για τα καράβια, τα οποία τέλη Μαρτίου και αρχές Απριλίου έπρεπε να σπεύσουν προς βοήθεια του Μεσολογγίου...

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Μετά την πτώση του Μεσολογγίου ο Ιμπραήμ πέρασε τις δυνάμεις του από τη Ρούμελη στον Μοριά, όπου ενέργησε διάφορες επιχειρήσεις προκειμένου να ενισχύσει τις σκόρπιες φρουρές του και να αντιμετωπίσει τις σποραδικές εστίες αντίστασης των επαναστατημένων. Ο ναύαρχος Χοσρέφ εγκατέλειψε τον Πατραϊκό με τα 40 περίπου πλοία του και επέστρεψε στον Ελλήσποντο, το ίδιο δε έκαναν και οι Αιγύπτιοι, οι οποίοι έπλευσαν στην Αλεξάνδρεια, περνώντας από το Ναβαρίνο. Τα ελληνικά πλοία ξαναγύρισαν επίσης στα νησιά τους και λίγα μόνο κινήθηκαν στους επόμενους μήνες για την είσπραξη της εισφοράς των νησιών, την καταδρομή και τη δίωξη της πειρατείας.

Όμως, η νέα έξοδος του τουρκικού στόλου στο Αιγαίο, στα τέλη Ιουνίου, σήμανε συναγερμό στις ναυτικές δυνάμεις των Ελλήνων. Ο τουρκικός στόλος ήταν χωρισμένος σε δύο ναυτικούς σχηματισμούς. Από αυτούς, ο ένας (με 2 πλοία της γραμμής και 20 μικρότερα

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Ζάκυνθος: Άφιξη ελληνικού στόλου στη Ζάκυνθο υπό τους Μιαούλη και Σαχτούρη, όπου και βυθίστηκε το πυρπολικό του Πιπίνου (5 Ιανουαρίου 1826).
- Μεσολόγγι: Άφιξη του ελληνικού στόλου υπό την ηγεσία των Μιαούλη κα Σαχτούρη στην παραλία Σκροφών έξω από το Μεσολόγγι (7 Ιανουαρίου 1826).
- Μεσολόγγι: Ναυμαχία στη θάλασσα του Μεσολογγίου και φυγή Ελλήνων. Αρχηγός των Τούρκων ήταν ο Καπετάν Τοπάλ πασάς, Μουχαρέμπεης και Χαλίμπεης (10 Ιανουαρίου 1826).
- Μεσολόγγι: Ο πυρπολητής Πολίτης έκαψε στην περιοχή κοντά στη νησίδα Προκοπανιστό μία κορβέτα από την Κωνσταντινούπολη.
- Μεσολόγγι: Ναυμαχία έξω από τη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου κατά την οποία νίκησαν οι Έλληνες, που συνέλαβαν ένα τουρκικό πυρπολικό και τροφοδότησαν την πόλη με εφόδια (16 Ιανουαρίου 1826).
- Μεσολόγγι: Αμφίρροπη ναυμαχία στη θαλάσσια περιοχή του Μεσολογγίου (23 Ιανουαρίου 1823).
- Μεσολόγγι: Αποτυχία του Α. Μιαούλη να τροφοδοτήσει το Μεσολόγγι (1η Απριλίου 1826).
- Παπάς: Αμφίρροπη ναυμαχία στη θαλάσσια αυτή περιοχή με τους Έλληνες να έχουν αρχηγούς τούς Μιαούλη, Σαχτούρη, Τσαμαδό, Λελεχό, Πολίτη και άλλους. Οι Τούρκοι, τον καπετάν Ταχίρ Πασά (3 Απριλίου 1826).
- Μεσολόγγι: Έξοδος του Μεσολογγίου (10 Απριλίου 1826). Η αδυναμία του ελληνικού στόλου να τροφοδοτήσει τη φρουρά ανάγκασε τους πολιορκημένους σε ηρωική έξοδο.
- Μυτιλήνη: Αυστριακή κορβέτα κανονιοβολεί 2 ελληνικά πλοία (15 Ιουνίου 1826).
- Νεόκαστρο: Άφιξη τουρκικού στόλου ύστερα από οδηγία του Καπετανάμπεη Μουστάρμπεη (1 Ιουλίου 1826).
- Τήνος: Ο Αυστριακός ναύαρχος Παυλούκας συνέλαβε 2 ελληνικά πλοία του Λελεχού και του Κυριακού, τα οποία εξαγόρασε η κυβέρνηση (10 Ιουλίου 1826).
- Ο Αυστριακός ναύαρχος Παυλούκας κανονιοβολεί το πολεμικό πλοίο του Φωκά, προκαλώντας βλάβες (12 Ιουλίου 1826).
- Σάμος: Στη θαλάσσια περιοχή του Καρλοβασίου πραγματοποιήθηκε αμφίρροπη ναυμαχία, κατά την οποία βυθίσθηκε το πυρπολικό του Κανάρη. Το πλήρωμα και οι υπόλοιποι ναύτες σώθηκαν πηδώντας σε λέμβους που συνόδευαν το πυρπολικό (16 Ιουλίου 1826).
- Σάμος: Άφιξη του ελληνικού στόλου στο νησί (23 Ιουλίου 1826).
- Χίος: Άφιξη του ελληνικού στόλου στη Χίο (27 Ιουλίου 1826).
- Μυτιλήνη: Αμφίρροπες ναυμαχίες στην περιοχή της Μυτιλήνης (27, 29, 30, Αυγούστου 1826 και 26 Σεπτεμβρίου 1826).
- Ναύπλιο: Άφιξη του πλοίου «Καρτερία» στο Ναύπλιο με πλοίαρχο τον φιλέλληνα Φρις Άβνεϊ Άστιγξ (3 Σεπτεμβρίου 1826).
- Αίγινα: Καταπλέει στην Αίγινα η φρεγάτα «Ελλάς» με πλοίαρχο τον Άγγλο Χάμιλτον (3 Δεκεμβρίου 1826).

και αρχηγό τον ναύαρχο Ταχίρ Αμπά πασά) έπλευσε στο Ναβαρίνο. Ο άλλος (με 2 πλοία της γραμμής, 27 φρεγάτες ή κορβέτες και 7 μπρίκια και αρχηγό τον Χοσρέφ πασά) έπλευσε στη Χίο, όπου επιβίβασε στρατεύματα από την απέναντι μικρασιατική ακτή. Οι Τούρκοι ξαναγύριζαν σταδιακά στη χρησιμοποίηση βαριών πλοίων και στο βαρύ τους πυροβολικό, γιατί δεν φοβούνταν πλέον τα πυρπολικά των Ελλήνων.

Οι πληροφορίες έλεγαν ότι θα πραγματοποιηθεί καινούρια επίθεση κατά της Σάμου, και οι κάτοικοι του νησιού απηύθυναν στους Υδραιοσπετσιώτες επείγουσες εκκλήσεις για θαλάσσια προστασία. Προσφέρθηκαν μάλιστα να καταβάλουν τα σχετικά έξοδα για τον εξοπλισμό και την επάνδρωση των πλοίων. Τότε οι Υδραιοσπετσιώτες συγκρότησαν στόλο με 33 πολεμικά και 3 (ή 8) πυρπολικά, με αρχηγούς τον Γ. Σαχτούρη και τον Γ. Ανδρούτσο, οι οποίοι έφθασαν στη Σάμο στις 15 Ιουλίου 1826. Μία μέρα αργότερα εμφανίστηκαν οι Τούρκοι, που διέθεταν 35 πλοία, από τα οποία τα 2 ντελίνια, τα 14 μπρίκια και τα υπόλοιπα φρεγάτες και κορβέτες. Η συνάντηση οδήγησε σε σύρραξη. Τρεις ώρες κράτησαν οι κανονιοβολισμοί, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα. Δύο πυρπολικά που όρμησαν στις τουρκικές φρεγάτες -η μία ήταν του Ταχίρ- αστόχησαν, καθώς τα τουρκικά πληρώματα κατόρθωσαν να τα απομακρύνουν.

Η συμπλοκή συνεχίσθηκε την επομένη, και πάλι χωρίς αποτέλεσμα.Το πυρπολικό του Κανάρη πρόσβαλε μία φρεγάτα, αλλά κινήθηκε με τόση ορμή, ώστε έπαθε ρήγμα κατά την πρόσκρουση και βούλιαξε. Όρμησαν τότε οι Τούρκοι να συλλάβουν το πλήρωμα του πυρπολικού, το οποίο είχε καταφύγει στη σκαμπαβία του. Στη μάχη που ακολούθησε, σκοτώθηκαν τρεις ναύτες και τραυματίστηκε ο Κανάρης. Από την αιχμαλωσία τούς έσωσε το συνοδό μπρίκι του Σπετσιώτη Μανόλη Λάζαρου.

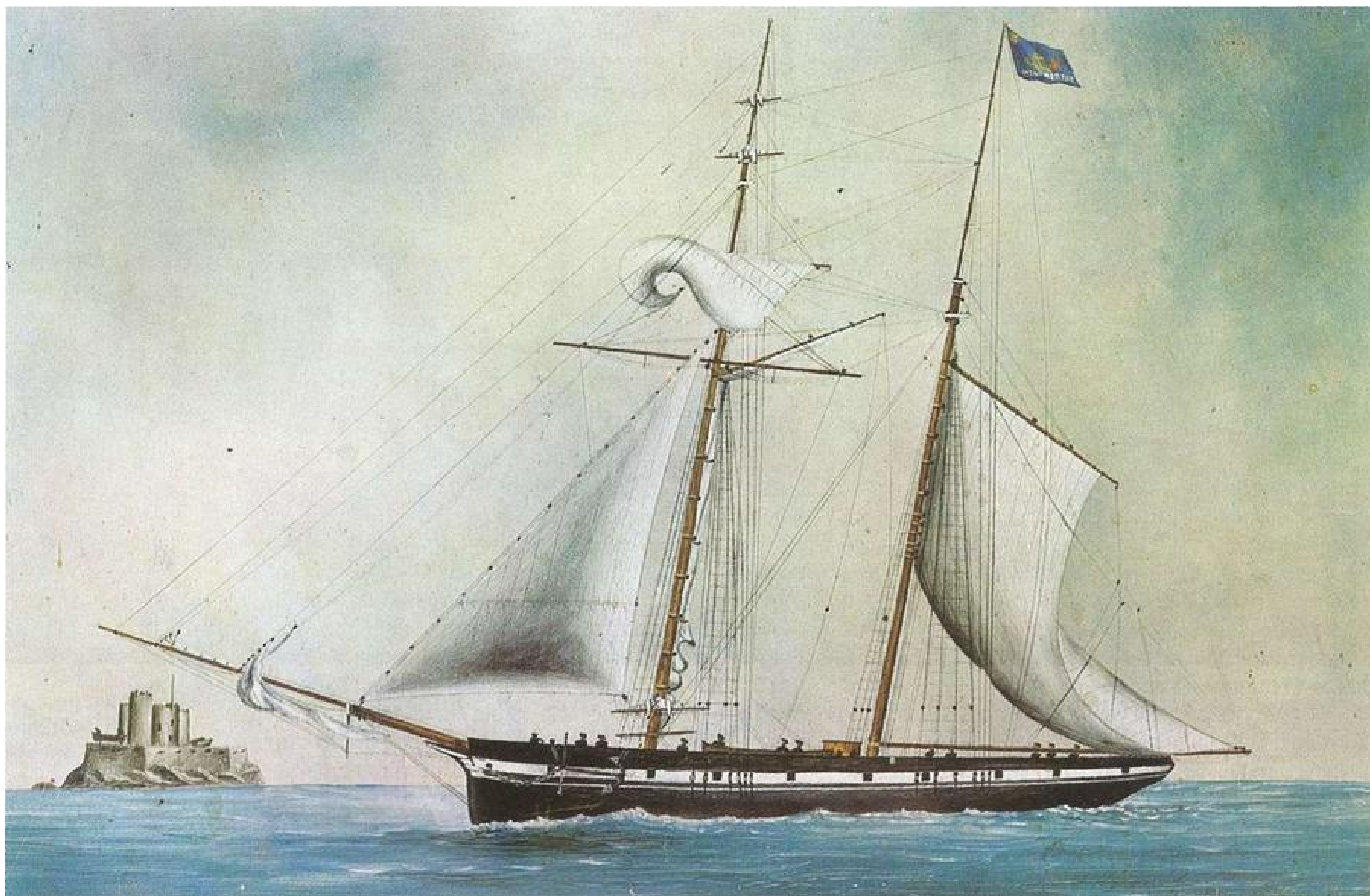
Ύστερα από τις δύο αυτές συγκρούσεις οι Τούρκοι εγκατέλειψαν προσωρινά την πρόθεση τους να καταλάβουν τη Σάμο και αποσύρθηκαν στη Μυτιλήνη. Ξαναγύρισαν όμως τον επόμενο μήνα Αύγουστο. Στη θέα όμως του ελληνικού στόλου, ο οποίος παρέμενε φρουρός στα νερά της Σάμου, αποχώρησαν και πάλι. Μάλιστα τη φορά αυτή ο Χοσρέφ έπλευσε με τις φρεγάτες για επισκευή στη Φώκαια (στον κόλπο της Σμύρνης), αφήνοντας τη διοίκηση του στόλου στον υπαρχηγό του.

Το τρίτο δεκαήμερο του Αυγούστου (1826) έφθασε στη Σάμο ο Μιαούλης με 20 πλοία και παρέλαβε τη διοίκηση από τον Σαχτούρη. Επιθετικός όπως πάντα στη στρατηγική του, έπλευσε προς συνάντηση του εχθρού, τον οποίο βρήκε στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Μέρος του εχθρικού στόλου βγήκε από το λιμάνι και έτσι οι δυνάμεις που αντιπαρατάχθηκαν, ήταν: 24 πολεμικά των Τούρκων (2 ντελίνια, 6 φρεγάτες, 4 κορβέτες και 12 μπρίκια) και 50 των Ελλήνων (6 πολάκες και 44 μπρίκια και γολέτες). Η σύγκρουση στάθηκε από τις πιο βίαιες κι έγινε τη νύκτα της 30/8, καθώς και την ημέρα της επομένης. Δύο πυρπολικά, το ένα του Μαρίνη και το άλλο του Παρασκευά, χάθηκαν χωρίς να πετύχουν κάτι. Έπαθαν επίσης ζημιές μερικά ελληνικά πλοία. Απώλειες σε προσωπικό είχαν περισσότερες οι Έλληνες από τους Τούρκους, οι οποίοι αποχώρησαν από το πολεμικό θέατρο μετά τους Έλληνες. Ωστόσο, η απόβαση στη Σάμο είχε αποφευχθεί για άλλη μια φορά.

Παρά τις δυσμενείς εξελίξεις, το μαχητικό φρόνημα των Ελλήνων ενίσχυσε τις μέρες εκείνες του 1826 ο κατάπλους στα ελληνικά νερά δύο σημαντικών πλοίων, της ατμοκίνητης κορβέτας «Καρτερία» και της ιστιοφόρου φρεγάτας «Ελλάς». Τα δύο αυτά ισχυρά πλοία ήταν ένα σημαντικό απόκτημα για τον αγώνα στη θάλασσα και πολύτιμο ξεκίνημα για τη δημιουργία εθνικού Ναυτικού. Η «Καρτερία» με 8 πυροβόλα, που έριχναν βλήματα Paixh^s, έφθασε στις 4 Σεπτεμβρίου. Η «Ελλάς», δίκροτη φρεγάτα των 64 πυροβόλων, έφθασε στις 27 Νοεμβρίου.

Κεφάλαιο 7

Έτος 1827

Η Γολέτα «Τερψιχόρη» του Μανώλη Τομπάζη (Ύδρα). Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Οι πρώτοι μήνες του 1827 βρήκαν τους στόλους της Τουρκίας και της Αιγύπτου κλεισμένους στα αγκυροβολιά τους, την Πόλη, το Ναβαρίνο και την Αλεξάνδρεια. Αυτό ήταν ευχάριστο για τους Έλληνες, δημιουργούσε όμως ροπή προς την πειρατεία στα άνεργα πληρώματα των ελληνικών πλοίων.

Μία Μοίρα από τα «Ελλάς» και «Νέλσον», διοικούμενη από τον Μιαούλη, εισέπλευσε τον Φεβρουάριο στον Ευβοϊκό και για πολύ χρόνο διέκοψε τις επικοινωνίες του Ρεσίτ πασά Κιουταχή. Αργότερα, άλλη Μοίρα (από τα «Καρτερία», «Θεμιστοκλής», «Άρης», «Ασπασία» και «Παναγία» και διοικητή τον Άστιγξ) μπήκε στις 8 Απριλίου στον Παγασητικό, όπου κατέστρεψε τα εκεί τουρκικά φρούρια, πυρπόλησε ένα μεγάλο μπρίκι κοντά στο Τρίκερι και αιχμαλώτισε 8 πλοία γεμάτα εφόδια. Χρησιμοποίησε γι' αυτόν το σκοπό ο Άστιγξ εκρηκτικά βλήματα. Γυρίζοντας κατόπιν στη βάση του, λεηλάτησε τις στρατιωτικές αποθήκες στην Κύμη, που προορίζονταν για τον ανεφοδιασμό του στρατού του Ρεσίτ.

Στις 13 Απριλίου η «Καρτερία» με άλλα πλοία εισχώρησαν στο λιμάνι του Πειραιά και πραγματοποίησαν σφοδρό βομβαρδισμό του οχυρού μοναστηριού του Αγίου Σπυρίδωνα, αναγκάζοντας τους 300 Τούρκους υπερασπιστές του μοναστηριού να παραδοθούν.

Ωστόσο, το ελληνικό Ναυτικό δεν μπόρεσε να προσφέρει τίποτα κατά τη χαμένη μάχη του Πειραιά και του Ανάλατου (24 του μηνός), που έγινε με την έμπνευση και επιμονή του Κόχραν και στοίχισε τον χαμό 1.500 - 2.000 ανδρών στο ελληνικό στρατόπεδο, την πτώση της Ακρόπολης και τον θάνατο του Γ. Καραϊσκάκη.

Στο Ναύπλιο οι αντίπαλες πολιτικές παρατάξεις είχαν επιδοθεί σε συμπλοκές με θύματα 120 πολίτες, ενώ στον Μοριά ο Ιμπραήμ διενεργούσε εξοντωτικές επιχειρήσεις, με βάση τη Μεθώνη, επιθυμώντας να τελειώνει με την Ελληνική Επανάσταση πριν την επέμβαση των Ευρωπαίων.

Γύρω στα μέσα Μαΐου βγήκε ο τουρκικός στόλος στο Αιγαίο. Είκοσι οκτώ μεγάλα πολεμικά πλοία, αφήνοντας τη Θάλασσα του Μαρμαρά, έπλευσαν στην

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Ωρωπός: Άστιγξ, Μιούλης και Παπανικολής κυρίευσαν 2 τουρκικά πλοία στον Ωρωπό Αττικής (3 Μαρτίου 1827).
- 0 Άγγλος ναύαρχος Κόχραν έδωσε εν μέσω των αντιπροσώπων της Γ' Εθνοσυνέλευσης τον όρκο του στολάρχου (29 Μαρτίου 1827).
- Αίγινα: Απεβίωσε ο οπλαρχηγός των Ψαριανών ναυτικών δυνάμεων Ν. Αποστόλης.
- Βόλος: Πυρπόληση οκτώ δικάταρτωντουρκικών πλοίων εντός του λιμένα του Βόλου, από τους Άστιγξ, Κριεζή, Ραφαλιά, Σωτηρίου, Νέγκα και άλλους (8 Απριλίου 1827).
- Αλεξάνδρεια: Ο Κανάρης πυρπόλησε μέσα στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας την προφυλακίδα του αιγυπτιακού στόλου (4 Ιουνίου 1827). Ο Μεχμέτ Αλί, αντιβασιλέας της Αιγύπτου, βγήκε με πολεμικά πλοία από το λιμάνι προς καταδίωξη του Ελληνικού στόλου (6 Ιουνίου 1827).
- Σπέτσες: Ο Αυστριακός ναύαρχος Δάνδαλος κανονιοβολεί τα πλοία μέσα στο λιμάνι των Σπετσών (18 Ιουλίου 1827).
- Γλαρέντζα Ηλείας: Ο στόλαρχος Κόχραν και ο πλοίαρχος Θωμάς συνέλαβαν δύο τουρκικά πλοία (20 Ιουλίου 1827).
- Μάνη: Ο τουρκο-αιγυπτιακός στόλος, διευθυνόμενος από τον Ιμπραήμ Πασά και τον Καπετάν Τοπάλ Πασά, έριξε αυθημερόν 1.700 κανονιοβολισμούς κατά των Κιτριών και της Καρδαμύλης στην περιοχή του Οιτύλου (26 Απριλίου 1827).
- Νεόκαστρο: Αφιξη αιγυπτιακού στόλου υπό τους καπετάν Μουχαρέμπεη και τον Γάλλο υποναύαρχο Τελιέρ (26 Αυγούστου 1827).
- Μεσολόγγι: Άφιξη ελληνικού στόλου μπροστά στο Μεσολόγγι και κανονιοβολισμός, υπό την ηγεσία του στολάρχου Κόχραν (6 Σεπτεβρίου 1827).
- Πύλος: Κοινοποίηση στον Καπετάν Μουχαρέμπεη του εγγράφου της Συνθήκης του Λονδίνου από τον Άγγλο ναύαρχο Κόρδιγκτον (2 Σεπτεβρίου 1827). Στις 10 Σεπτεμβρίου κοινοποιήθηκε το ίδιο έγγραφο στον Ιμπραήμ πασά.
- Ιτέα (Άμφισσα): Νίκη του Άστιγξ με την «Καρτερία» στο επίνειο την Άμφισσας (Ιτέα). Καταστράφηκαν 7 τουρκικά πλοία και αιχμαλωτίστηκαν 2 αυστριακά που συνέπρατταν με τα τουρκικά (Σεπτέμβριος 1827).
- Ναύπλιο: Άφιξη ρωσικού στόλου υπό τον Χέιδεν(21 Σεπτεμβρίου 1827).
- Ναβαρίνο: Ναυμαχία αγγλικού, γαλλικού και ρωσικού στόλου μετά του τουρκικού, τυνησιακού και αιγυπτιακού (8 Οκτωβρίου 1827). Από τα 81 σκάφη των τουρκοαιγυπτιακών δυνάμεων καταστράφηκαν 1 πλοίο γραμμής, 12 φρεγάτες, 22 κορβέτες και 25 μικρότερα πλοία, ενώ σκοτώθηκαν περίπου 4.000 άνδρες. Την επομένη της μάχης ο Ιμπραήμ, επιστρέφοντας από την Ηλεία, βρήκε το λιμάνι του Ναβαρίνου γεμάτο ναυάγια και πτώματα.
- Χίος: Εκστρατεία Φαβιέρου (9 Οκτωβρίου 1827). Στις 18 Οκτωβρίου ο Κόχραν εισέπλευσε στον πορθμό της Χίου υψώνοντας τιςτρεις συμμαχικές σημαίες (αγγλική, γαλλική, ρωσική) και την τουρκική ενώ στις 9 Νοεμβρίου 1827 οι σύμμαχοι καλούν τον Φαβιέρο να εκκενώσει τη Χίο.
- Κρήτη - Γραμβούσα: Άφιξη ελληνικής Μοίρας υπό τον Α. Μιαούλη και αποβίβαση ελληνικών δυνάμεων υπό τον Ιωάννη Χάλη (25 Οκτωβρίου 1827).
- Χίος: Ο Φαβιέρος απέστειλε από τη Χίο στον Τσεσμέ τον Κανάρη μαζί με το 1 ο Τακτικό Τάγμα να πυρπολήσει τα τουρκικά πλοία στο λιμάνι, αλλά απέτυχε (5 Δεκεμβρίου 1827).
- Μεσολόγγι: Άφιξη του Άστιγξ με την «Καρτερία» στο Βασιλάδι του Μεσολογγίου (6 Δεκεμβρίου 1827).
- Ναβαρίνο: Αναχώρηση πολλών αιγυπτιακών πλοίων για επισκευή στην Αλεξάνδρεια (6 Δεκεμβρίου 1827).

Αλεξάνδρεια και από κει στο Ναβαρίνο. Δεν συνάντησαν αντίσταση από ελληνικά πλοία. Αρχηγός του τώρα ήταν ο ναύαρχος Ταχίρ Αμπά πασάς, που διαδέχθηκε τον ναύαρχο Χοσρέφ. Αυτό έγινε γιατί ο Μοχάμετ Άλι της Αιγύπτου αντιπαθούσε τον Χοσρέφ.

Ο ΚΟΧΡΑΝ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Ο Αρχηγός του στόλου Κόχραν επιδίωκε να καταστρέψει τον αιγυπτιακό στόλο, που ετοιμαζόταν για τον Μοριά, στη βάση του στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Χωρίς να λάβει υπόψη του καθόλου την εμπειρία του προηγούμενου παρόμοιου εγχειρήματος του 1825, συγκρότησε στόλο αφήνοντας απροστάτευτα τα νησιά Ύδρα και Σπέτσες. Κινούμενος από υπεροψία και αδιαφορώντας για τον κίνδυνο στον οποίο εξέθετε τα αναντικατάστατα ελληνικά πλοία, άρχισε να οργανώνει την επιχείρηση. Τη δύναμη του αποτελούσαν 18-20 υδραίικα και σπετσιώτικα πλοία, 8 πυρπολικά και μαζί τους οι φρεγάτες «Ελλάς», «Καρτερία» και «Σωτήρ».

Τα καράβια του Κόχραν απέπλευσαν από τα Κύθηρα στις 30 Μαΐου και έφθασαν έξω απ' το λιμάνι της Αλεξάνδρειας μετά τέσσερις ημέρες. Ταξίδεψαν σε σχηματισμό εμπορικής συνοδείας, με την αυστριακή σημαία (ή τη σημαία της Σαρδηνίας) στο κοντάρι του ιστού. Την επομένη του κατάπλου, δηλαδή στις 5 Ιουνίου το πρωί, κυνήγησαν έξω απ'το λιμάνι αιγυπτιακό μπρίκι, το οποίο στην προσπάθεια του να διαφύγει ξόκειλε στα ρηχά. Τότε όρμησαν εναντίον του δύο πυρπολικά και το έκαψαν. Η πυρπόληση του μπρικιού προκάλεσε συναγερμό μέσα στο λιμάνι και πυρετώδεις ετοιμασίες, ενώ άρχισαν να ρίχνονται εξοπλισμένες βάρκες στο νερό για τη δίωξη των επιδρομέων. Έτσι ο Κόχραν, από λάθος συντονισμό ενεργειών, έχασε το στοιχείο του αιφνιδιασμού.

Εξαιτίας της νηνεμίας που ακολούθησε -δεν είχε αρχίσει ακόμη η εποχή των μελτεμιών- ή εξαιτίας της απροθυμίας των πυρπολητών, δεν έγινε εφικτή η συνέχιση της επιχείρησης. Έτσι, τα γεγονότα στέρησαν από τον πρώτο «στόλαρχο» της Ελλάδας την ευκαιρία να δικαιώσει τη φήμη του και να εξιλεωθεί απέναντι στους Έλληνες και την Ιστορία για τα σφάλματα του που είχαν ολέθριες συνέπειες για την Ελληνική Επανάσταση.

Τη μεθεπομένη της απόπειρας, στις 7 Ιουνίου, στόλος από 22 πλοία (6 φρεγάτες, 6 κορβέτες και άλλα μικρότερα σκάφη) βγήκε από το λιμάνι και τον καταδίωξε μέχρι τη Ρόδο. Όπως ακριβώς και τον Ιούλιο του 1825, τη Μοίρα αυτή οδηγούσε προσωπικά ο Μοχάμετ Άλι.

Είναι πιθανό η επιχείρηση να είχε μεγαλύτερη επιτυχία αν ο Κόχραν έπαιρνε μαζί του μόνο τα απαραίτητο συνοδά σκάφη και αρκετά πυρπολικά. Αλλά ο ίδιος, κινούμενος υπεροπτικά απέναντι στους Ρωμιούς, διέπραξε ένα ακόμα σφάλμα που παραλίγο να προκαλούσε την καταστροφή μεγάλου μέρους του ελληνικού στόλου. Σώθηκαν από την καλή τους τύχη και από το ότι οι Αιγύπτιοι δεν ήταν έτοιμοι για να τους καταδιώξουν.

Ο ΑΣΤΙΓΞ ΠΥΡΠΟΛΕΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΜΟΙΡΑ ΣΤΟΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟ ΚΟΛΠΟ

Στις 15 Ιουλίου του 1827 ο Κόχραν, με την «Ελλάς» και τον «Σωτήρα», κινήθηκε προς το Ναβαρίνο. Εκεί αντιλήφθηκε να κατεβαίνει από τον βορρά Μοίρα

Δραματικές σκηνές από την ναυμαχία του Ναβαρίνου. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

του αιγυπτιακού στόλου από 16 μικρά πολεμικά, που έπλευσαν προς τη Ζάκυνθο. Τα κυνήγησαν μέχρι τη Γλαρέντζα, όπου η «Ελλάς» κυρίευσε μια κορβέτα 28 πυροβόλων και ο «Σωτήρ» μια τυνησιακή γολέτα των 10 πυροβόλων. Έγινε σκληρή μάχη, στην οποία είχαν απώλειες και οι δύο αντίπαλοι: 60 νεκρούς οι Τούρκοι και 2 οι Έλληνες, στη φρεγάτα «Ελλάς».

Εκείνη την περίοδο πραγματοποιούνταν η διαδικασία για την εφαρμογή της Συνθήκης του Λονδίνου (6 Ιουλίου 1827), την επέμβαση δηλαδή των Μεγάλων Δυνάμεων. Έτσι, οι Έλληνες προσπαθούσαν να κρατήσουν επαναστατημένες όσον το δυνατόν περσότερες περιοχές, ώστε να περιληφθούν στα σύνορα του μελλοντικού κράτους. Έτσι αποφασίσθηκε μια εκστρατεία στη Δυτική Ελλάδα, με αρχηγό τον Τσορτς και για τη συνδρομή του έπλευσε στον Πατραϊκό ο Κόχραν με την αρχηγίδα (τη φρεγάτα Ελλάς), την «Καρτερία», τον «Σωτήρα», 2 κανονιοφόρους και 4 πυρπολικά. Ένας από τους στόχους ήταν η απελευθέρωση του Μεσολογγίου.

Έγινε έτσι μια αποτυχημένη επιχείρηση, αρχικά με τις κανονιοφόρους και μετά με εξοπλισμένες βάρκες.

Λίγες μέρες αργότερα, ο διοικητής της Μοίρας πλοίαρχος Άστιγξ πήρε εντολή να εισπλεύσει στον Κορινθιακό για να προστατέψει από τη θάλασσα τις κινήσεις του Τσορτς σε εκείνη την περιοχή, κυρίως όμως να εξουδετερώσει τα τουρκικά πλοία που, προστατευμένα από τα φρούρια των Μικρών Δαρδανελλίων (Ρίο

- Αντίρριο) και άλλα επάκτια πυροβολεία, δρούσαν ανενόχλητα μέσα στον κόλπο.

Ο Άστιγξ έθεσε αμέσως σε εφαρμογή ένα μελετημένο σχέδιο επιχειρήσεων. Εννέα Σεπτεμβρίου 1827 πέρασε το στενό Ρίου - Αντιρρίου ο «Σωτήρας» με μια κανονιοφόρο και δύο γολέτες και δύο μέρες αργότερα η «Καρτερία» με ιστία, γιατί είχε χαλάσει η μηχανή της, ρυμουλκώντας την άλλη κανονιοφόρο. Εισπλέοντας στον Κορινθιακό ο Τόμας (του «Σωτήρα») αγκυροβόλησε απέναντι από τη Ναύπακτο, ενώ πιο πέρα στην Ιτέα (Σκάλα των Σαλώνων) βρίσκονταν μερικά τουρκικά πλοία, πολεμικά και φορτηγά. Κινήθηκαν την άλλη μέρα εναντίον τους οι Έλληνες, σε μια σύγκρουση που κράτησε πέντε ώρες και δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. Η θαλασσοταραχή που ξέσπασε, διέκοψε τη μάχη και ανάγκασε τον Τόμας με τη μικρή του Μοίρα να καταφύγει στο Λουτράκι.

Όταν κόπασε ο άνεμος, ο Άστιγξ έστειλε το μίστικο και κάλεσε τον Τόμας με τα πλοία του. Ενωμένη τώρα η ελληνική Μοίρα κτύπησε τα τουρκικά πλοία, που περίμεναν τους Έλληνες στο αγκυροβόλιο τους της Ιτέας χωρίς ανησυχία. Βασίζονταν στη δύναμη των 80 πυροβόλων τους και στην προστασία των επάκτιων πυροβολείων, τα οποία ενίσχυαν εκατοντάδες ακροβολιστές, τοποθετημένοι στη βραχώδη ακτή. Η ναυτική τους δύναμη αποτελούνταν από μια γολέτα των 34 κανονιών, ένα μπρίκι των 16, με διακριτικό σήμα μοιράρχου στον ιστό, τρεις γολέτες, δύο οπλισμένα φορτηγά και δύο κανονιοφόρους.

Η μάχη έγινε στις 17 Σεπτεμβρίου Ί 827.Το σύγχρονο για την εποχή εκείνη πυροβολικό της «Καρτερίας» διεύθυνε προσωπικά ο πλοίαρχος Άστιγξ, που με την τρίτη βολή τίναξε το μοιραρχικό μπρίκι στον αέρα. Σε λίγο κατέστρεφε κατά τον ίδιο τρόπο δύο άλλα, ενώ ένα τρίτο εγκαταλείφθηκε από το τρομαγμένο πλήρωμα του. Δύο ακόμη πλοία του εχθρού κτυπήθηκαν και βούλιαξαν από τα λοιπά πλοία της ελληνικής Μοίρας. Σε λίγο σταμάτησε κάθε αντίδραση, εκτός από τα πυροβόλα της ξηράς, τα οποία αναγκάσθηκαν κι αυτά γρήγορα να σιγήσουν.

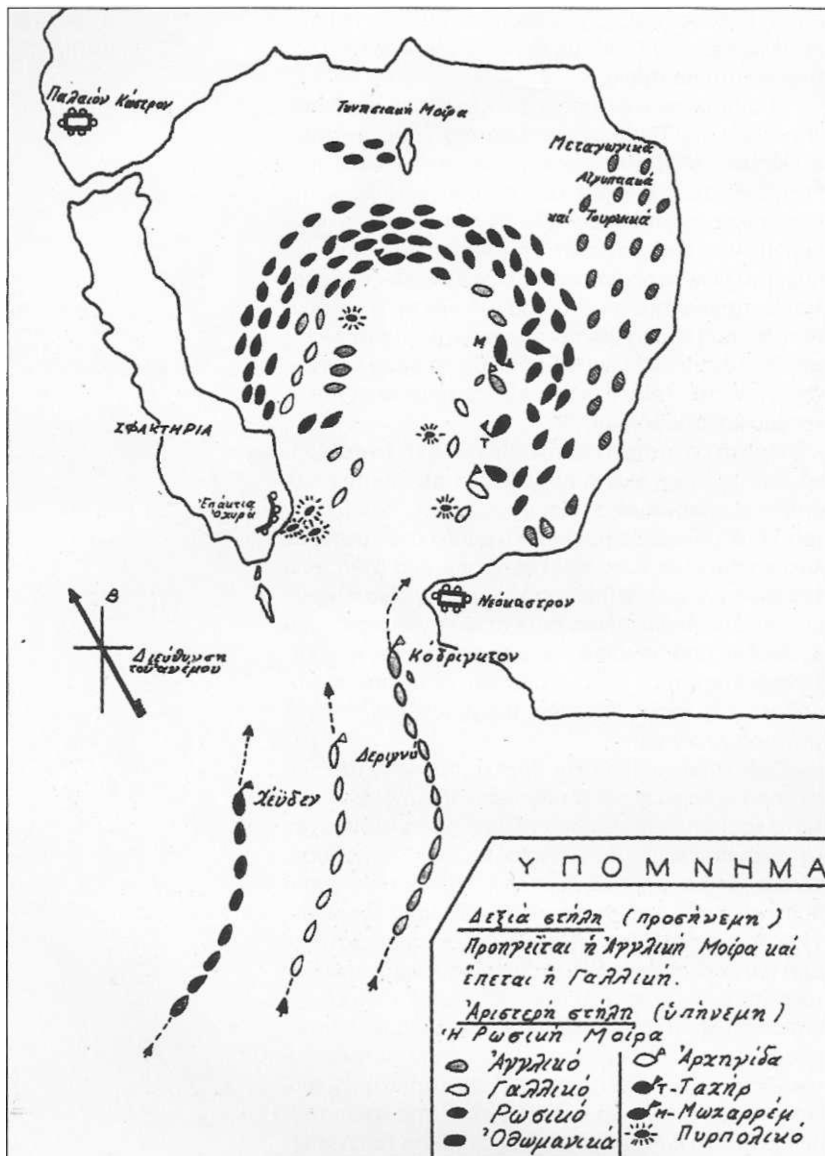
Οι Έλληνες μπήκαν στις βάρκες, όρμησαν στα επιπλέοντα εχθρικά πλοία και τα πυρπόλησαν. Πήραν μάλιστα και 13 πυροβόλα. Από τα 9 τουρκικά πλοία είχαν καταστραφεί τα 7 - σε μισή μόλις ώρα! Στα λάφυρα, εκτός από τα πυροβόλα, συμπεριλαμβάνονταν και τρία αυστριακά φορτηγά με σταφίδα και άλλα εφόδια.

Στις 6 Νοεμβρίου 1827 η ελληνική Μοίρα βγήκε από τον Κορινθιακό κόλπο. Έξω από το λιμάνι των Πατρών συνάντησε μια γολέτα χωρίς σημαία και ο Άστιγξ ετοιμάσθηκε να την κτυπήσει. Παρουσιάσθηκε τότε με μια άκατο ο Αυστριακός πρόξενος στην Πάτρα, ενώ την ίδια στιγμή η γολέτα ύψωνε την αυστριακή σημαία. Ο πρόξενος ζήτησε να αφεθούν ελεύθερα τα αυστριακά φορτηγά και, σε σχετική παρατήρηση του Άστιγξ, δήλωσε προκλητικά πως δεν γνωρίζει καμιά ελληνική κυβέρνηση. Με υψηλό ελληνικό φρόνημα ο Βρετανός φιλέλληνας τον βεβαίωσε πως με τα πυροβόλα του κυρώνει τις πράξεις και αποφάσεις αυτής της κυβέρνησης και τον κάλεσε να στείλει τον πλοίαρχο της γολέτας με τα χαρτιά του. Ο πρόξενος το υποσχέθηκε, η γολέτα όμως επωφελήθηκε από την παρέμβαση του και πλησίασε το λιμάνι. Έτσι τέθηκε κάτω από την προστασία των πυροβόλων τού υπό τουρκική κατοχή κάστρου. Τότε, με εύστοχες βολές ο κυβερνήτης της «Καρτερίας» έστειλε την αυστριακή γολέτα στον βυθό.

Ωστόσο, τόσο αυτός όσο και ο αρχιστράτηγος Τσορτς αντιλήφθηκαν ότι Στερεά Ελλάδα δεν ελευθερώνεται χωρίς την ανακατάληψη του Μεσο-Λογγίου. Γι' αυτό ανέλαβαν μια σχετικά μακρά επιχείρηση, που άρχισε με την άλωση του νησιού Βασιλάδι (29 Δεκεμβρίου 1827) και τελείωσε περίπου έναν χρόνο αργότερα.

Το έτος 1827 τελειώνει με τον κατάπλου από την Αγγλία του δεύτερου ατμοκίνητου, του «Επιχείρησις». Πρόκειται ωστόσο για ένα καράβι που δεν επρόκειτο να σημειώσει ιδιαίτερη δράση.

Το 1827, όμως, διεξάγεται η ναυμαχία του Ναβαρίνου, η οποία προκλήθηκε από τις επιτυχείς ενέργειες

Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου. Μ. Σαμψά, Το ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων.

των ελληνικών πλοίων και τις νίκες του Άστιγξ στη θάλασσα.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΒΑΡΙΝΟΥ: ΤΟ «ΤΥΧΑΙΟ» ΓΕΓΟΝΟΣ ΠΟΥ ΕΣΩΣΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στις 4 Απριλίου 1826 υπογράφηκε το Πρωτόκολλο της Πετρούπολης από τον δούκα Ουέλινγκτον εκ μέρους της Αγγλίας και από τον καγκελάριο Νέσελροντ και τον πρίγκιπα Λιέβεν εκ μέρους της Ρωσίας. Με το πρωτόκολλο αυτό, που αποτέλεσε την πρώτη διεθνή πράξη για την αναγνώριση της αυτονομίας της Ελλάδας, οι δύο χώρες συμφωνούσαν να ενεργήσουν ώστε να σταματήσει ο μακρύς και εξοντωτικός πόλεμος Ελλήνων και Τούρκων. Ξεκίνησε από την επιθυμία της Αγγλίας να μην αφήσει τη Ρωσία να ενεργήσει μόνη στο ελληνικό ζήτημα και καρπωθεί ιδιαίτερα οφέλη από αυτό το ζήτημα εις βάρος των άλλων Δυνάμεων.

Έτσι, στις 6 Ιουλίου 1827 υπεγράφη η Συνθήκη του Λονδίνου, η οποία προέβλεπε μεσολάβηση και, πριν από κάθε συζήτηση, ανακωχή. Διέφερε από το Πρωτόκολλο της Πετρούπολης κατά το ότι προχωρούσε σε πρακτικά μέσα για την ειρήνευση των αντιμαχομένων. Ανάμεσα σ' αυτά ήταν η απαγόρευση απόβασης και

κάθε περαιτέρω ενίσχυσης των Τούρκων στον Μοριά, η σύναψη εμπορικών σχέσεων με τους Έλληνες και ο διορισμός προξενικών πρακτόρων μαζί με την αποδοχή Ελλήνων αντιπροσώπων.

Οι συμμαχικές δυνάμεις απέβλεπαν στο να μην πάρουν φανερά το μέρος κανενός αντιπάλου, οι δε ναύαρχοι είχαν ρητή εντολή να παρεμποδίσουν μεταφορά τουρκικών δυνάμεων στον Μοριά, αλλά αυστηρά να μη λάβουν μέρος στις εχθροπραξίες.

Την περίοδο των διαβουλεύσεων και αποφάσεων, η τουρκο-αιγυπτιακή πλευρά έκανε προετοιμασίες γιο να καταφέρει το τελειωτικό κτύπημα στην ήδη ημιθανρ Επανάσταση. Επιδίωκε να τελειώσει με την Επανάσταση πριν οι Ευρωπαίοι μεταφέρουν στρατό στην Ελλάδα. Έτσι όλη αυτή την περίοδο από αναφορές φαίνετε

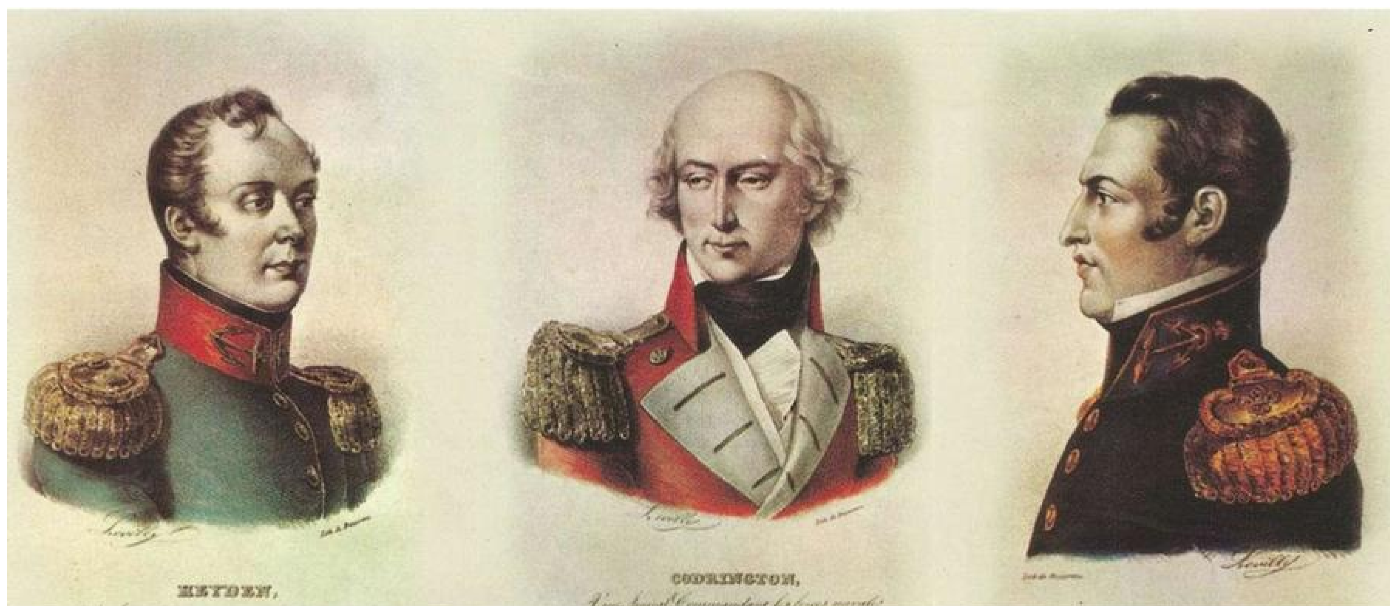

Η ναυμαχία του Ναβαρίνου από τον Garneray. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ότι πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεταφορές δυνάμεων από την Αίγυπτο προς την Πελοπόννησο, ενώ μεγάλος αριθμός αιγυπτιακών πλοίων κινήθηκαν από την Αλεξάνδρεια φτάνοντας στην Ελλάδα. Οι κάτοικοι στην Ύδρα και τις Σπέτσες ανησύχησαν ιδιαίτερα και έθεσαν τα πλοία τους σε ετοιμότητα.

Ο Κόδριγκτον και ο Χάμιλτον, ωστόσο, τους καθησύχασαν. Ο Κόδριγκτον, εκτελώντας τις οδηγίες για την εφαρμογή της Συνθήκης του Λονδίνου, έπλευσε στο Ναβαρίνο και βρήκε μέσα στον όρμο γύρω στα 90 πλοία - μικρά και μεγάλα. Εγκατέστησε ειρηνικό αποκλεισμό με τα λίγα πλοία που είχε (Asia 84 πυροβόλων, Genoa 76, Albion 74, Glascow 50 και Dartmouth 42 πυροβόλων). Έγραψε επίσης στον Τούρκο ναύαρχο, στις 7 Σεπτεμβρίου 1827, ότι δεν θα επέτρεπε να σταλούν άλλοι άνδρες, όπλα, πλοία ή παρόμοια υλικά σε κανένα σημείο της Ελλάδας και των ελληνικών νησιών.

Βλέποντας ο Ιμπραήμ τη μικρή δύναμη του Κόδριγκτον, δεν έλαβε στα σοβαρά την απαγόρευση. Είχε ήδη αρχίσει να επιβιβάζει στρατεύματα για την Ύδρα και τις Σπέτσες. Και στις 9 Σεπτεμβρίου ισχυρή Μοίρα του στόλου του (3 πλοία της γραμμής, 7 φρεγάτες, 22 κορβέτες και μπρίκια, όλα τουρκικά) βγήκε από το λιμάνι. Ο Κόδριγκτον, που είχε παρασυρθεί από το ρεύμα βορειότερα, βρέθηκε σε αμηχανία καθώς δεν μπορούσε να επέμβει. Με πραγματική όμως ανακούφιση είδε την ώρα εκείνη να εμφανίζεται από τον νότο ο ναύαρχος Δεριγνί, με 4 πλοία της γραμμής και τις φρεγάτες «Αρμίντ» και «Σειρήνα», που έφερε το σήμα του. Συνέπλεαν τα αγγλικά «Talbot» (κορβέτα των 28 πυροβόλων), «Pelican» και

Οι Αρχηγοί των συμμαχικών στόλων στο Ναβαρίνο. Από αριστερά προς τα δεξιά ο Ρώσος Αντιναύαρχος Χέυδεν, ο Αγγλος Ναύαρχος Κόρδινγκτον και ο Γάλλος Αντιναύαρχος Δεριγνύ. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

«Zebra» (μπρίκια των 18 πυροβόλων).

Μόλις είδαν οι Τούρκοι την καινούρια αυτή δύναμη, θεώρησαν καλό να αναβάλουν το ταξίδι τους. Στη ματαίωση του συνέβαλε ο Γάλλος ναύαρχος, καθώς έγραψε την ίδια μέρα στον Τούρκο ναύαρχο ταυτόσημο με τον συνάδελφο του γράμμα, ότι δηλαδή δεν θα επέτρεπε να σταλούν άνδρες ή εφόδια σε κανένα σημείο της Ελλάδας και των ελληνικών νησιών. Την άλλη μέρα συνάντησε τον Ιμπραήμ στο στρατόπεδο του στη Μεθώνη και τον έπεισε ν' ανακαλέσει τα πλοία του. Έτσι τα τουρκικά πλοία γύρισαν στον όρμο και στις 25 Σεπτεμβρίου έγινε η ιστορική συνάντηση των δύο ναυάρχων με τον Ιμπραήμ. Παρόντες ήσαν οι επιτελείς κι από τις δύο πλευρές, εκτός από τον Τούρκο Καπουδάν πασάΤαχίρ, που ήταν αντιπαθής στον Ιμπραήμ.

Μετά τη συνάντηση αυτή συμφωνήθηκε να μην πραγματοποιήσει καμία πολεμική ενέργεια ο Ιμπραήμ μέχρι να αρχίσουν οριστικές διαβουλεύσεις.

Ωστόσο, από ελληνικής πλευράς οι Κόχραν και Τσορτς είχαν προγραμματίσει επιχειρήσεις στη Στερεά και ο Κόχραν δρούσε στον βόρειο Πατραϊκό με το «Ελλάς», την «Καρτερία», τον «Σωτήρα» και λίγα ακόμη μικρά πλοία.

Δρώντας όμως οι Έλληνες στον Πατραϊκό, δεν μπορούσαν να φαντασθούν ότι με την ενέργεια τους αυτή πυροδοτούσαν τα πυροβόλα του Ναβαρίνου. Μόλις ο Ιμπραήμ έμαθε τη δράση των Ελλήνων στον Πατραϊκό, διαμαρτυρήθηκε έντονα στον Δεριγνί.

Στο σημείο αυτό-των αμοιβαίων -μέσω διερμηνέα και αλληλογραφίας- διευκρινίσεων ανάμεσα στον Ιμπραήμ και τους ναυάρχους, πρέπει να υπήρξε διαφορετική ερμηνεία των επιθυμιών κάθε πλευράς. Οι Ευρωπαίου ναύαρχοι πίστευαν ότι αφού δεν έλαβαν καμία απάντηση στις επιστολές και τις εντολές τους από τον Ιμπραήμ, αυτός δεχόταν τα ήδη συμφωνημένα. Από την πλευρά του όμως, ο Ιμπραήμ πίστεψε για τους δικούς του λόγους ότι μπορούσε να δράσει ελεύθερα κατά των ελληνικών δυνάμεων στον Πατραϊκό κόλπο.

Ενώ λοιπόν ο Ιμπραήμ περίμενε απάντηση από την Πύλη ή την Αλεξάνδρεια στα γράμματα που έστειλε ζητώντας οδηγίες, έπλευσε ο Δεριγνί στη Μήλο με τη φρεγάτα «Sirene» και 4 πλοία της γραμμής, ενώ τα αγγλικά «Genoa», «Albion» και «Cambrian» (των 48 κανονιών) έφυγαν για τη Μάλτα. Ο Κόδριγκτον με τα «Asia», «Talbot» και «Zebra» (84, 28 και 18 κανονιών αντίστοιχα) έμεινε στα μεσηνιακά νερά και προς τη Ζάκυνθο, με την πρόθεση να παρακολουθεί τις κινήσεις του Κόχραν και ταυτόχρονα να εποπτεύει τους Τούρκους μην τυχόν βγουν στο πέλαγος και πλεύσουν προς βορρά.

Δεν πρόλαβαν όμως να απομακρυνθούν οι ναύαρχοι και την Ί η Οκτωβρίου το πρωί βγήκε από τον όρμο ο Πατρονάμπεης Μουσταφάς (αντιναύαρχος, υπαρχηγός) επικεφαλής ναυτικής δύναμης που συνόδευε αρκετά μεταφορικά, με τροφές και άλλα εφόδια. Επτά φρεγάτες (από τις οποίες η μία δίκροτη), 9 κορβέτες και 2 μπρίκια αποτελούσαν αυτή τη δύναμη. Τα μεταφορικά έφθαναν τα 21, από τα οποία 4 ήταν αυστριακά. Τα έξω από το λιμάνι του Ναβαρίνου πλοία, το αγγλικό «Ντάατμουθ» και το γαλλικό «Αρμίντ», έσπευσαν να αναφέρουν στους ναυάρχους τους το γεγονός.

Ο καιρός ήταν βροχερός, με βροντές και μέτριο άνεμο. Όταν το απόγευμα της ίδιας μέρας έλαβε ο Κόδριγκτον την είδηση, έπλευσε προς βορρά και έφερε τα πλοία του ανάμεσα στην τουρκική Μοίρα του Μουσταφά και τον Άραξο. Ειδοποίησε με το «Talbot» τον Τούρκο ναύαρχο ότι αν προχωρούσε, θα τον εμπόδιζε με τη βία. Μετά από το αυστηρό και απειλητικό γράμμα, ο Μουσταφάς εγκατέλειψε -φαινομενικά τουλάχιστον- την ιδέα να πλεύσει στον Πατραϊκό και γύρισε πλώρη προς το Ναβαρίνο, με τους Βρετανούς να τον παρακολουθούν από κάποια απόσταση. Τις ίδιες ώρες ο Ιμπραήμ αποφάσισε να στείλει και δεύτερη Μοίρα στον Πατραϊκό και μάλιστα να την οδηγήσει ο ίδιος. Επιβιβάστηκε σε μια καινούρια φρεγάτα, τη «Λεόνε» -χωρίς πάντως να υψώσει το σήμα του- και τον συνόδευαν οι ναύαρχοι Ταχίρ πασάς και Μοχαρέμ βέης, που και οι δύο τους είχαν υψώσει καθένας το δικό του σήμα. Τρεις φρεγάτες, 4 κορβέτες και 7 μπρίκια αποτελούσαν αυτή τη δεύτερη εκστρατευτική δύναμη.

Φεύγοντας από το Ναβαρίνο στις 2 Οκτωβρίου, συνάντησε έξω από τη Ζάκυνθο την άλλη Μοίρα, του Μουσταφά, να κατεβαίνει προς νότο, με τους Άγγλους να ακολουθούν. Ο Μουσταφάς ανέβηκε αμέσως στην αρχηγίδα, όπου συνομίλησε με τον Ιμπραήμ και, πριν

περάσει πολλή ώρα, όλος ο μουσουλμανικός στόλος φάνηκε να πλέει προ τα νότια. Ο Κόδριγκτον τον άφησε να περάσει και αποτραβήχτηκε με τα «Asia» και «Talbot» ανοικτά της Ζακύνθου. Ανήσυχος όμως πάντα και δύσπιστος, όρισε να τους παρακολουθεί το «Ντάατμουθ».

Τη νύκτα μπόρεσε ο αιγυπτιακός στόλος να αλλάξει απαρατήρητος πορεία και να στραφεί προς βορρά. Δυνάμωσε όμως ο άνεμος από τα ανατολικά, και στις τέσσερις το πρωί (της 3ης Οκτωβρίου) αναγκάστηκε να αγκυροβολήσει στο ακρωτήριο Πάπας και μάλιστα με μισά από τα πλοία του.

Ο Κόδριγκτον έμαθε από τον κυβερνήτη του «Ντάατμουθ» την καινούρια αυτή κίνηση, σήκωσε άγκυρα κι έπλευσε στον Άραξο, όπου ανάγκασε πολλά τουρκικά πλοία να γυρίσουν πίσω. Ο Ιμπραήμ συγκάλεσε στο πλοίο του πολεμικό συμβούλιο και διέταξε άπαρση, αλλά σηκώθηκε άγρια θαλασσοταραχή, η οποία ανάγκασε τους αντιμαχόμενους να αναζητήσουν καταφύγιο για τα πλοία τους, εγκαταλείποντας κάθε ιδέα για πολεμική σύγκρουση.

Στις 5 Οκτωβρίου, με τη βελτίωση του καιρού, ο Κόδριγκτον γύρισε πίσω στον Άραξο, όπου ο αρχαιότερος κυβερνήτης των εκεί τουρκικών πλοίων ζήτησε την άδεια να πλεύσει στον Πατραϊκό, αλλά τέτοια άδεια δεν του δόθηκε. Έτσι όλα τα πλοία των Αιγυπτίων, πολεμικά και φορτηγά, μεμονωμένα ή καθ'ομάδες, γύρισαν στο Ναβαρίνο.

Εκείνες τις μέρες έφθανε στα ελληνικά νερά ο ρωσικός στόλος με αρχηγό τον Λογγίνο Χέιδεν και εμφανιζόταν πάλι, ύστερα από μακρά για τις περιστάσεις απουσία, ο Γάλλος ναύαρχος Δεριγνί. Τη Ί 7η Οκτωβρίου η αγγλική φρεγάτα «Ντάατμουθ», υψώνοντας λευκή σημαία, έμπαινε στον όρμο του Ναβαρίνου με διπλή αποστολή: Να επιδώσει μια επιστολή και να κάμει αναγνώριση της κατάστασης μέσα στο λιμάνι.

Το γράμμα - διακοίνωση είχε συνταχθεί από τους τρεις ναυάρχους, Κόδριγκτον, Δεριγνί και Χέιδεν και απευθυνόταν στον Ιμπραήμ. Σε τόνο μετρημένο αλλά αυστηρό, υπενθύμιζε τις αποφάσεις που είχαν παρθεί στις συνδιασκέψεις του Λονδίνου και τις αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων.

Το γράμμα όμως των ναυάρχων δεν επιδόθηκε ποτέ, γιατί ο Ιμπραήμ δεν ήταν στο Ναβαρίνο και σύμφωνα με διαβεβαίωση από τους στρατιωτικούς του δεν υπήρχε καθόλου τρόπος να προωθήσουν το γράμμα, καθώς οι κινήσεις καλύπτονταν από απόλυτη μυστικότητα και κανείς δεν γνώριζε πού βρισκόταν.

Από την αναγνώριση πού πραγματοποίησε το «Ντάατμουθ» αποκόμισε πολύτιμες πληροφορίες για τη σύνθεση και διάταξη των τουρκο-αιγυπτιακών δυνάμεων μέσα στον μεγάλο όρμο του Ναβαρίνου. Πόσες ακριβώς ήταν οι δυνάμεις αυτές δεν μας είναι απολύτως γνωστό, αφού διαφέρουν οι αριθμοί που δίνονται από τις αγγλικές, γαλλικές και τουρκικές πηγές. Κατά την αναφορά του Φέλοουζ (κυβερνήτη στο «Ντάατμουθ»), ο τουρκο-αιγυπτιακός στόλος αποτελούνταν από 3 πλοία της γραμμής, 4 δίκροτες φρεγάτες, 13 απλές, 30 κορβέτες, 28 μπρίκια, 5 ημιολίες (ή 33 γολετοβρικά) και 6 πυρπολικά - σύνολο 89 πολεμικά. Σε αυτά πρέπει να προσθέσουμε 41 μεταγωγικά, από τα οποία τα 8 ήταν αυστριακά. Το Αρχείο της Ύδρας αναφέρει τους εξής αριθμούς: 3 βασέλα, 3 ράζα βασέλα, 17 φρεγάτες, 24 κορβέτες, 14 μπρίκια, 6 μπουρλότα, 2 γολέτες, φορτηγά 46.

Όλα αυτά τα πλοία είχαν διαταχθεί σε τρεις ομόκεντρες σειρές και σε σχήμα πετάλου που το άνοιγμα του -ένα μίλι περίπου πλάτος- έβλεπε προς την είσοδο του όρμου. Στην πρώτη σειρά ήταν τα 3 τουρκικά πλοία της γραμμής, 4 βαριές αιγυπτιακές φρεγάτες και 13 τουρκικές, από τις οποίες οι 2 ήταν δίκροτες των 64 πυροβόλων. Οι υπόλοιπες 2 φρεγάτες ήταν τυνησιακές και αγκυροβολημένες πίσω από την όλη παράταξη. Στη δεύτερη και τρίτη σειρά ήταν τοποθετημένες οι κορβέτες και τα μπρίκια.

Οι τρεις ναύαρχοι έκαναν συμβούλιο και αποφάσισαν να εισέλθουν εντός του όρμου του Ναβαρίνου. Ο Δεριγνί απέστειλε επιστολή στους Γάλλους αξιωματικούς του αιγυπτιακού στόλου, καλώντας τους να μην πολεμήσουν κατά Γάλλων. Εκείνοι απάντησαν πως ειδοποίησαν τον Ιμπραήμ ότι δεν θα υπηρετούσαν εναντίον Γάλλων και ήσαν έτοιμοι να φύγουν από το Ναβαρίνο, αρκεί να τους έδιναν μεταφορικό μέσον. Την επομένη επιβιβάσθηκαν σ' ένα αυστριακό πλοίο, εκτός από τον αρχηγό τους τον Λετελιέ, που ήταν κυβερνήτης σημαίας στο πλοίο του Μοχαρέμ. Ο Λετελιέ έμεινε στη θέση του μέχρι που το πλοίο άρχισε το πυρ και μόνον τότε το εγκατέλειψε.

Ο Άγγλος ναύαρχος γνώριζε πολύ καλά πώς είχαν διαταχθεί μέσα στον όρμο τα πλοία των Τούρκων και Αιγυπτίων. Είχε λάβει λεπτομερές σχέδιο του Λετελιέ κι ήταν πολύ μελετημένο. Με τη διάταξη των πλοίων σε τρεις σειρές, τα ισχυρά πλοία στην πρώτη σειρά και όλα τους σε σχήμα πετάλου (ή μηνίσκου), υπήρχε ένας αδιαπέραστος θώρακας από ατσάλι και σίδερο. Συγκεντρωμένο ολόκληρο το πυρ του οθωμανικού στόλου στο κέντρο του μηνίσκου, προστάτευε -μαζί με τις πυροβολαρχίες του κάστρου- το στόμιο του όρμου κατά τρόπο απροσμάχητο.

Με το να τοποθετήσει ο Κόδριγκτον τα πλοία του φαινόταν ότι δεν είχε σκοπό να πολεμήσει, ελπίζοντας ότι η παρουσία του ενωμένου συμμαχικού στόλου θα καταπτοούσε τους μουσουλμάνους και δεν θα τολμούσαν να χτυπήσουν.

Τα τέσσερα πλοία στο δεξιό της μουσουλμανικής παράταξης, στα δυτικά, ήταν κατά τις πληροφορίες του αιγυπτιακά και έπρεπε να θεωρείται πιθανόν ότι οι Γάλλοι αξιωματικοί που υπηρετούσαν σ' αυτά θα απέφευγαν να πολεμήσουν εναντίον των συμπατριωτών τους, ενώ πρόθυμα θα πολεμούσαν τους Ρώσους, ίσως δε και τους Άγγλους. Γι' αυτό ο Κόδριγκτον κανόνισε τα τρία γαλλικά πλοία της γραμμής να διατεθούν για να αντιμετωπίσουν εκείνα τα πλοία, τα δικά του δε της γραμμής ν' αναλάβουν τα επόμενα τρία, από τα οποία τα δύο ήταν δίκροτα.

Οι Ρώσοι θα έπαιρναν θέση, με τα πλοία της γραμμής εμπρός, απέναντι από τα επόμενα οκτώ έως εννέα μουσουλμανικά πλοία, θα ακολουθούσαν ύστερα οι τρεις βρετανικές φρεγάτες και τελικά η γαλλική φρεγάτα «Αρμίντ». Οι αγγλικές φρεγάτες θα σχημάτιζαν μια γραμμή εμπρός στα τουρκικά πλοία της δυτικής πλευράς και κατά το εγκάρσιο των αγγλικών πλοίων της γραμμής, το ίδιο δε και οι γαλλικές φρεγάτες, για ν' ασχοληθούν με τις τουρκικές που θα βρίσκονταν πλάι στα γαλλικά πλοία της γραμμής.

Το «Ντάατμουθ», τέλος, και τα μικρά βρετανικά πλοία θα είχαν αποστολή να επιβλέπουν τα πυρπολικά των Αιγυπτίων, τα οποία είχε τοποθετήσει ο Λετελιέ στα δύο άκρα του πετάλου. Το σχέδιο εισόδου και διάταξης

Ναυτικός της εποχής της Ελληνικής Επανάστασης.

των συμμαχικών πλοίων τηρήθηκε με μεγάλη ακρίβεια.

Ο Κόδριγκτον έδωσε ρητές εντολές: «Κανείς πυροβολισμός δεν θα ριφθεί από τον ενωμένο στόλο εφόσον δεν δοθεί γι' αυτό σχετικό σήμα, αλλά αν πυροβολήσει κάποιο τουρκικό πλοίο, τότε θα πυροβολήσετε εναντίον του μέχρις ότου το καταστρέψετε τελείως».

Το σύνολο των συμμαχικών δυνάμεων σε πλοία ήταν 27, από τα οποία 10 της γραμμής 9 φρεγάτες, 2 κορβέτες, 5 μπρίκια και 1 κότερο. Πυροβόλα 1.312 έναντι 2.440 των μουσουλμανικών, από τα οποία τα 1.150 βρίσκονταν στα πλοία της πρώτης σειράς. Προσωπικό, 9.300 οι σύμμαχοι και 22.000 οι μουσουλμάνοι.

Οι προετοιμασίες στις συμμαχικές Μοίρες είχαν τελειώσει και η είσοδος στον όρμο θα γινόταν την προτεραία, αλλά δεν βοήθησε σ'αυτό ο άνεμος. Η ημέρα της 20ής Οκτωβρίου, κατά την οποία έμελλε να κριθεί το μέλλον της σύγχρονης Ελλάδας και κατά την οποία έγινε η ναυμαχία, χάραξε.

Ο καιρός ήταν ωραίος, μας πληροφορούν οι χρονογράφοι της εποχής, με διαυγή ατμόσφαιρα και λαμπρό ήλιο. Τα νερά, ήσυχα. Οι φρουροί στο Νεόκαστρο κάπνιζαν αμέριμνοι, και περίεργοι έσκυβαν να ιδούν τα συμμαχικά καράβια, που ένα ένα πρόβαλλαν από το στόμιο και εισχωρούσαν στον όρμο για να καταλά-

βουν την προκαθορισμένη από το σχέδιο του Κόδριγκτον θέση.

Τα αγγλικά και γαλλικά πλοία ταξίδευαν σε γραμμή παραγωγής προς το προσήνεμο δεξιά και τα ρωσικά, ομοίως σε γραμμή παραγωγής, στο υπήνεμο αριστερά τους. Στην προσήνεμη γραμμή προηγούνταν το «Asia» και πίσω του τα «Genoa», «Albion», «Dartmouth». Ερχόταν κατόπιν η γαλλική Μοίρα με επικεφαλήςτο «Sirene», ακολουθούμενο από τα «Scipion», «Trident», «Breslau» κ.λπ. Στη δεύτερη γραμμή, προς το υπήνεμο, προηγούνταν το «Azoff», με τα «Gangut», «lezekiel», «Alexandre Nefski» και τις 4 ρωσικές φρεγάτες στον αύλακα τους.

Καθώς τα συμμαχικά πλοία εισχωρούσαν ένα ένα, επικράτησε μέσα στον όρμο συγκλονιστική σιωπή και η ακινησία της προσμονής που επικρατεί πριν από τα μεγάλα γεγονότα. Τη σιωπή ήρθε να διακόψει μια βάρκα που αποσπάσθηκε από την αιγυπτιακή ναυαρχίδα και πήγε να πλευρίσει στο «Asia». Ο Μοχαρέμ μπέης ζητούσε από τον ναύαρχο να μην επιμείνει στην πρόθεση του να αγκυροβολήσει μέσα στον όρμο με ολόκληρο τον στόλο του.

Η μάχη άρχισε πριν λάβουν όλα τα πλοία τη θέση τους και πριν ακόμη το «Albion» πτύξει τελείως τα ιστία του. Βλέποντας ο Φέλοουζ, κυβερνήτης του «Ντάατμουθ», το πλήρωμα ενός κοντινού πυρπολικού να το ετοιμάζει για πυρπόληση, έστειλε μια βάρκα με τη σύσταση να μην το ανάψουν ή να το μετακινήσουν σε άλλο μέρος. Οι Τούρκοι πυροβόλησαν τη βάρκα του Φέλοουζ και σκότωσαν ή τραυμάτισαν μερικούς από το πλήρωμα της. Έβαλαν κατόπιν φωτιά στο πυρπολικό και το άφησαν. Το «Ντάατμουθ» έστειλε τότε άλλη βάρκα με τον υποπλοίαρχο Φίτζροϊνα ρυμουλκήσει το πυρπο-ιλικό, αλλά οιΤούρκοιτης βάρκαςτου πυρπολικού σκότωσαν τον υποπλοίαρχο.

Ύστερα από αυτό, άνοιξε το «Ντάατμουθ» πυρ με ελαφρά όπλα για να προστατέψει τη βάρκα του και ακολούθησε το «Sirene», μολονότι ο Δεριγνί παράγγειλε με τον τηλεβόα στην αιγυπτιακή φρεγάτα που ήταν πλάι του (την «Ibsania») πως δεν θα την χτυπούσε, αρκεί να μη τον χτυπούσε και εκείνη. Τότε μια από τις τουρκικές κορβέτες έριξε δύο βολές. Το ένα βλήμα πέρασε πάνω από το «Ντάατμουθ», το άλλο σκότωσε έναν άνδρα στο «Sirene». Το γαλλικό πλοίο απάντησε, η «Ibsania» άνοιξε πυρ εναντίον του και πολύ σύντομα η μάχη γενικεύτηκε.

Κατά τον Δεριγνί η «Ibsania» άρχισε να βάλλει ώρα 2 και 40 μ.μ., ενώ η «Sirene» ήταν επ'αγκύρα μόλις 15 λεπτά. Τα τρία βρετανικά πλοία μάχης είχαν ήδη αγκυροβολήσει, αλλά τα βραδυπορούντα ήταν λίγο πίσω ακόμη.

Το πρώτο ρωσικό πλοίο έφθασε στη θέση του ώρα 3.15'και τόσον αυτό όσον και τα άλλα καθυστερημένα χρειάσθηκε να κινηθούν μέσα σ'ένα σύννεφο καπνού, από τα πλοία που είχαν ήδη εμπλακεί στη μάχη.

Το «Asia» έδωκε όλη την προσοχή του στην τουρκική ναυαρχίδα, εφόσον η αιγυπτιακή (η «Πολεμίστρια») παρέμενε σιωπηλή και ο Μοχαρέμ μπέης είχε στείλει μήνυμα στον Κόδριγκτον πως δεν είχε πρόθεση να πολεμήσει. Ο Κόδριγκτον έστειλε αξιωματικό στην τουρκική αρχηγίδα με παρόμοια διαβεβαίωση προς τον Ταχίρ πασά, αλλά ο διερμηνέας του Πέτρος Μικέλης πυροβολήθηκε από κάποιον φανατικό του τουρκικού πλοίου και πέθανε. Λίγα λεπτά αργότερα η «Πολεμίστρια» άνοιγε πυρ, παρά τις διαταγές όπως φαίνεται του Αιγυπτίου ναυάρχου -καθώς ο Μοχαρέμ μπέης βγήκε αμέσως στην ξηρά, παίρνοντας τον Λετελιέ μαζί του.

Μέχρι τη στιγμή εκείνη το «Asia» είχε σιγήσει την τουρκική ναυαρχίδα και θέσει εκτός μάχης μεγάλο ποσοστό από το πλήρωμα της, σκοτωμένο ή πληγωμένο. Σύντομα και το πλοίο «Πολεμίστρια» είχε την ίδια τύχη, πέφτοντας στα ρηχά, στην ανατολική πλευρά του όρμου - αργότερα, καταστράφηκε από τους Τούρκους.

Γύρω στις έξι περίπου το απόγευμα (μετά από 4 ώρες ναυμαχίας) η δράση τελείωσε - ακόμη και τα πυροβολεία της ακτής έπαυσαν πυρ.

Τη νύκτα της 20ής Οκτωβρίου ο όρμος του Ναβαρίνου είναι ένας δαυλός με πολλές γλώσσες, που οι καπνοί του ανεβαίνουν στον ουρανό. Την αυγή τα νερά του όρμου, γεμάτα από μαυρισμένα και αιματόβρεκτα συντρίμμια ναυαγίων και ακρωτηριασμένα λείψανα ανθρώπων.

Δεν είναι σαφές πόσα αιγυπτιακά πλοία χάθηκαν στη ναυμαχία του Ναβαρίνου. Οι τουρκικές πηγές αναφέρουν ότι χάθηκαν 5 φρεγάτες, 14 κορβέτες και 4 μπρίκια, ενώ το Αρχείο της Ύδρας αναφέρει τους εξής αριθμούς: 2 βασέλα, Ί ράζο βασέλο, χωρίς κατάρτια στη θάλασσα, 4 φρεγάτες χωρίς κατάρτια πεσμένες έξω, 6 κορβέτες γερές, 2 κορβέτες πεσμένες έξω, 8 μπρίκια, 2 γολέτες και 33 φορτηγά.

Πάντως, την 29η Δεκεμβρίου βρίσκονταν αγκυροβολημένα στον όρμο του Ναβαρίνου 29 πολεμικά και ανάμεσα τους ένα πλοίο της γραμμής και 7 φρεγάτες, όλα με μεγάλες ζημιές αλλά επιπλέοντα. Φαίνεται ότι από τα 20 πλοία της πρώτης σειράς τα 14 βούλιαξαν ή καταστράφηκαν και τα 6 γύρισαν στην Αλεξάνδρεια, αλλά μόνον τα 3 ήταν επισκευασμένα.

Στην πλευρά των Συμμάχων δεν χάθηκε ούτε ένα πλοίο, πολλά όμως υπέστησαν μεγάλες ζημιές. Τα ναυαρχικά σκάφη είχαν πάθει τις μεγαλύτερες ζημιές.

Οι ανθρώπινες απώλειες ήταν: Τέσσερις χιλιάδες νεκροί Τουρκο-αιγύπτιοι, μαζί με στρατολογημένους ή σκλάβους Έλληνες, Σλάβους και Βορειοαφρικανούς, καθώς και αιχμαλώτους που ανήκαν σε άλλες εθνότητες. Εκατόν ογδόντα δύο νεκρούς και 509 τραυματίες είχαν οι Σύμμαχοι. Απ' αυτούς το «μερίδιο» των Βρετανών ήταν 80 νεκροί και 206 τραυματίες, των Ρώσων 59 νεκροί και Ί59 τραυματίες και των Γάλλων, αντίστοιχα, 43 και 144. Η ναυμαχία του Ναβαρίνου στοίχισε στους Βρετανούς περισσότερο από ό,τι είχε στοιχίσει το Τραφάλγκαρ, όπου είχαν 24 νεκρούς και 100 τραυματίες.

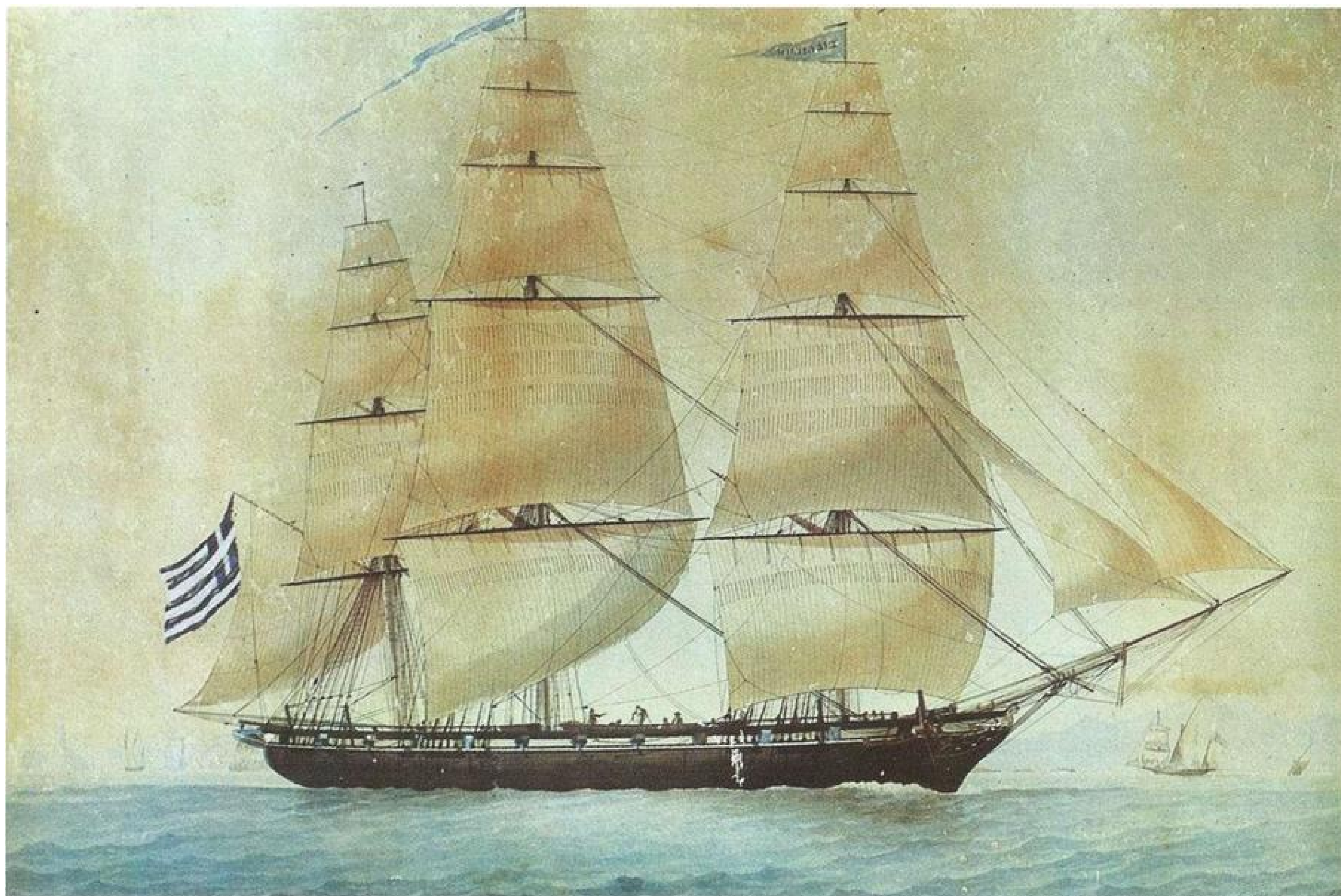
Από ελληνικής πλευράς ο διερμηνέας και πιλότος του «Asia» Πέτρος Μικέλης είναι ο μόνος Έλληνας που γνωρίζουμε ότι σκοτώθηκε στη ναυμαχία, η οποία ελευθέρωσε την πατρίδα του. Ωστόσο, ήταν και άλλοι Έλληνες που έλαβαν μέρος στη ναυμαχία. Για παράδειγμα, οι Δεριγνί και ο Χέιδεν είχαν Έλληνες πιλότους. Πολλοί Έλληνες υπηρετούσαν διά της βίας -κατά πάσα πιθανότητα- στον τουρκικό και τον αιγυπτιακό στόλο, ενώ βρέθηκαν πολλά πτώματα χριστιανών δεμένα πισθάγκωνα ανάμεσα στα πτώματα που ξέβρασε η θάλασσα,

ι Στην Πόλη η είδηση έφθασε μετά δέκα περίπου μέρες, και ο σουλτάνος έπεσε σε παροξυσμό οργής - αντίθετα προς τον μουσουλμανικό όχλο, που έδειξε ψυχραιμία και αυτοσυγκράτηση. Δεν σημειώθηκαν οργανωμένες εκδηλώσεις βίας - ίσως λόγω του φόβου της επέμβασης ρωσικών στρατευμάτων.

Ο σουλτάνος είδε ωστόσο στην καταστροφή του Ναβαρίνου την εκδήλωση μιας εγκληματικής κατά του υψηλού του θρόνου προδοσίας.

Κεφάλαιο 8

Έτος 1828

Η Κορβέτα «Μιλτιάδης» του Υδραίου Πέτρου Λαλέχου. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΗ ΧΙΟ

Η επιχείρηση στη Χίο είχε αρχίσει τον Σεπτέμβριο του Ί 827, για να τελειώσει με αποτυχία τον Μάρτιο του 1828. Τόσο αυτή όσο και οι επιχειρήσεις των Κόχραν, Τσορτς και Άστιγξ στη Στερεά Ελλάδα γίνονταν κατά παράβαση των όρων της ανακωχής, που είχαν αποδεχθεί οι Έλληνες. Σύμφωνα μ'αυτούς τους όρους, οι τρεις ναύαρχοι των συμμαχικών στόλων είχαν ζητήσει από τους Έλληνες να μην πραγματοποιήσουν καμία επιχείρηση σε περιοχή πέρα από τη νοητή γραμμή Βόλου - Ναυπάκτου.

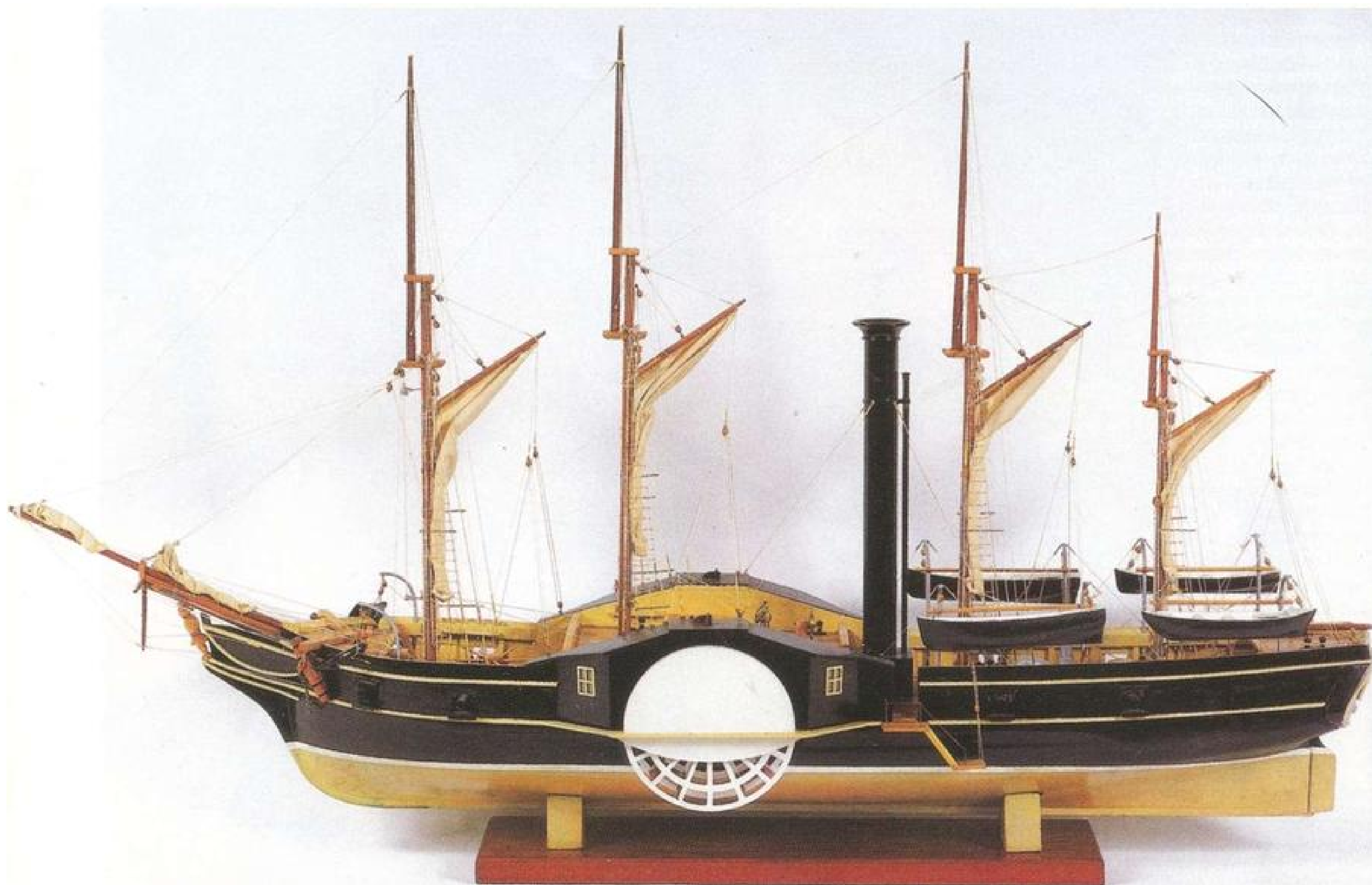
Στην αρχή της εκστρατείας της Χίου ο Φαβιέρος είχε σημαντικές επιτυχίες, δεν κατόρθωσε όμως να καταλάβει το φρούριο. Τέλη Οκτωβρίου έφθασε εκεί ο Κόχραν με τη φρεγάτα «Ελλάς», για να ενισχύσει τον αγώνα των Ελλήνων. Άραξε κάτω από το κάστρο, σε απόσταση μεγαλύτερη από το βεληνεκές των πυροβόλων του, ύψωσε τις σημαίες των τριών Συμμάχων με την Ελληνική και από κάτω τη σημαία της Τουρκίας και τις χαιρέτισε με 21 κανονιές, δίνοντας ακόμα ένα δείγμα του ρόλου που έπαιξε στην Επανάσταση. Δεν μπορούσε να δράσει, γιατί ειδοποιήθηκε -πρώτα από τον κυβερνήτη της γαλλικής φρεγάτας «Junon» και ύστερα από τον Χάμιλτον του «Cambrian»- ότι οι τρεις ναύαρχοι δεν θα επέτρεπαν «κανέναν πλουν ή αποκλεισμό ενεργούμενο από τους Έλληνες πέραν από την οριακή γραμμή Βόλου - Ναυπάκτου, περιλαμβανομένης σ' αυτή της Σαλαμίνας, της Αίγινας, των Σπετσών και της Ύδρας». Στην απαγόρευση αυτή των τριών ναυάρχων αναγκάσθηκε να συμμορφωθεί.

Η αδυναμία του στόλου να δράσει αποτελεσματικά, αλλά και η έλλειψη εφοδίων, οδήγησαν στην αποτυχία της εκστρατείας.

Ο Γιουσούφ πασάς της Χίου είχε τη δυνατότητα με μικρά πλοιάρια να διαπεραιώνει τα γυναικόπαιδα στην απέναντι μικρασιατική ακτή και να παίρνει από κει ενισχύσεις και εφόδια (η απόσταση είναι μόλις δέκα μίλια). Την κίνηση αυτή προσπάθησαν να παρα-

Φραγκίσκος Άμπνεϋ Άστιγξ (Hastings)
Γεννήθηκε το 1784 στην Αγγλία. Έμπειρος ναυτικός των Ναπολεόντειων Πολέμων έφτασε στην Ελλάδα το Μάρτιο του 1822 και υπηρέτησε αρχικά ως απλός πυροβολητής. Σύντομα φάνηκαν οι ικανότητές του. Ήταν ο εμπνευστής και σχεδιαστής της «Καρτερίας» του πρώτου ατμοκίνητου πολεμικού σκάφους για την ναυπήγηση της οποίας δαπάνησε μέρος της περιουσίας του. Προσέφερε σημαντικές υπηρεσίες στους αγώνες του Ελληνικού Έθνους και πέθανε μετά από τραυματισμό του στις επιχειρήσεις για την ανακατάληψη του Μεσολογγίου στις 20 Μαΐου 1828.

«Καρτερία» (1825-1830). Ατμοκίνητη τροχήλατη κορβέτα 233 τόνων, με τέσσερις ιστούς και ημιολική ιστιοφορία. Κατασκευάστηκε το 1825 στα αγγλικά ναυπηγεία Brent του Deptford, υπό την επίβλεψη του Άγγλου φιλέλληνα λόρδου Franc Abney Hastings. Η πρόθεση της κυβέρνησης του επαναστατημένου Ελληνικού Έθνους ήταν να παραγγελθούν στην Αγγλία για λογαριασμό της ατμοκίνητα πλοία. "Υστερα, όμως, από κάποιες δυσκολίες που αφορούσαν τον δανεισμό και την διαχείριση των χρημάτων, τον Αύγουστο του 1826 αναχώρησε για την Ελλάδα μόνο ένα ατμόπλοιο, η «Καρτερία», που πήρε το όνομα της από την αγγλική της ονομασία «Perseverance». Ο λόρδος Hastings διέθεσε και δικά του κεφάλαια για τη ν κατασκευή της και διετέλεσε πρώτος κυβερνήτης της μέχρι το θάνατο του στο Βασιλάδι.

κωλύσουν οι Έλληνες, όχι όμως πάντοτε με επιτυχία.

Μεγαλύτερα πλοία απαραίτητα για την επιχείρηση έφθασαν στις αρχές Ιανουαρίου 1828. Όμως το μπρίκι «Σωτήρ», κτυπημένο από βίαιο άνεμο, έπεσε στα βράχια και χάθηκε.

Στο μεταξύ, οι Τούρκοι γίνονται ολοένα και ισχυρότεροι μέσα και έξω από το φρούριο. Στις 23 Φεβρουαρίου (παλιό ημερολόγιο) φθάνει στον σταθμό της Χίου εχθρική ναυτική Μοίρα από μια φρεγάτα των 60 πυροβόλων, δύο κορβέτες των 34 και ένα μπρίκι, με στόχο να αποβιβάσουν στο φρούριο δύναμη από 3.000 άνδρες. Η ελληνική πλευρά διέθετε εκεί τρία καράβια, το μπρίκι του Σκαραμαγκά με κυβερνήτη τον Παπανικολή, τη γολέτα του Κολανδρούτσου (Γεωργίου Ανδρούτσου) και το πυρπολικό του Κανάρη.

Τότε κατά πάσα πιθανότητα έλαβε χώρα ναυμαχία στην οποία έδειξαν απαράμιλλη τόλμη οι Έλληνες, αλλά υπερίσχυσαν τα 150 περίπου πυροβόλα των Τούρκων, τα οποία ανάγκασαν την αδύνατη Μοίρα των Ελλήνων να αποχωρήσει. Μένοντας έτσι οι Τούρκοι κύριοι στον πορθμό, αποβίβασαν τους 3.000 στρατιώτες.

Δέκα μέρες αργότερα έφθασε ο Μιαούλης με τη φρεγάτα «Ελλάς» και την «Ύδρα», χωρίς όμως να έχει κάποια επιτυχία. Ο εχθρικός στόλος, αφού ήδη είχε κάνει με τις ενισχύσεις του το κάστρο της Χίου απόρθητο, αποσύρθηκε στη Μυτιλήνη. Ο Φαβιέρος ξανάρχισε τον αποκλεισμό, αλλά δεν μπόρεσε να αλλάξει τη φορά των πραγμάτων. Αναγκάσθηκε να αποσυρθεί στα νότια του νησιού και την 23η Μαρτίου κατέφυγε στο νησάκι Κόκκινα. Από κει τον παρέλαβαν τα γαλλικά πλοία «Fleur de Lys» και «Junon», τα οποία διέσωσαν και αρκετούς πολίτες.

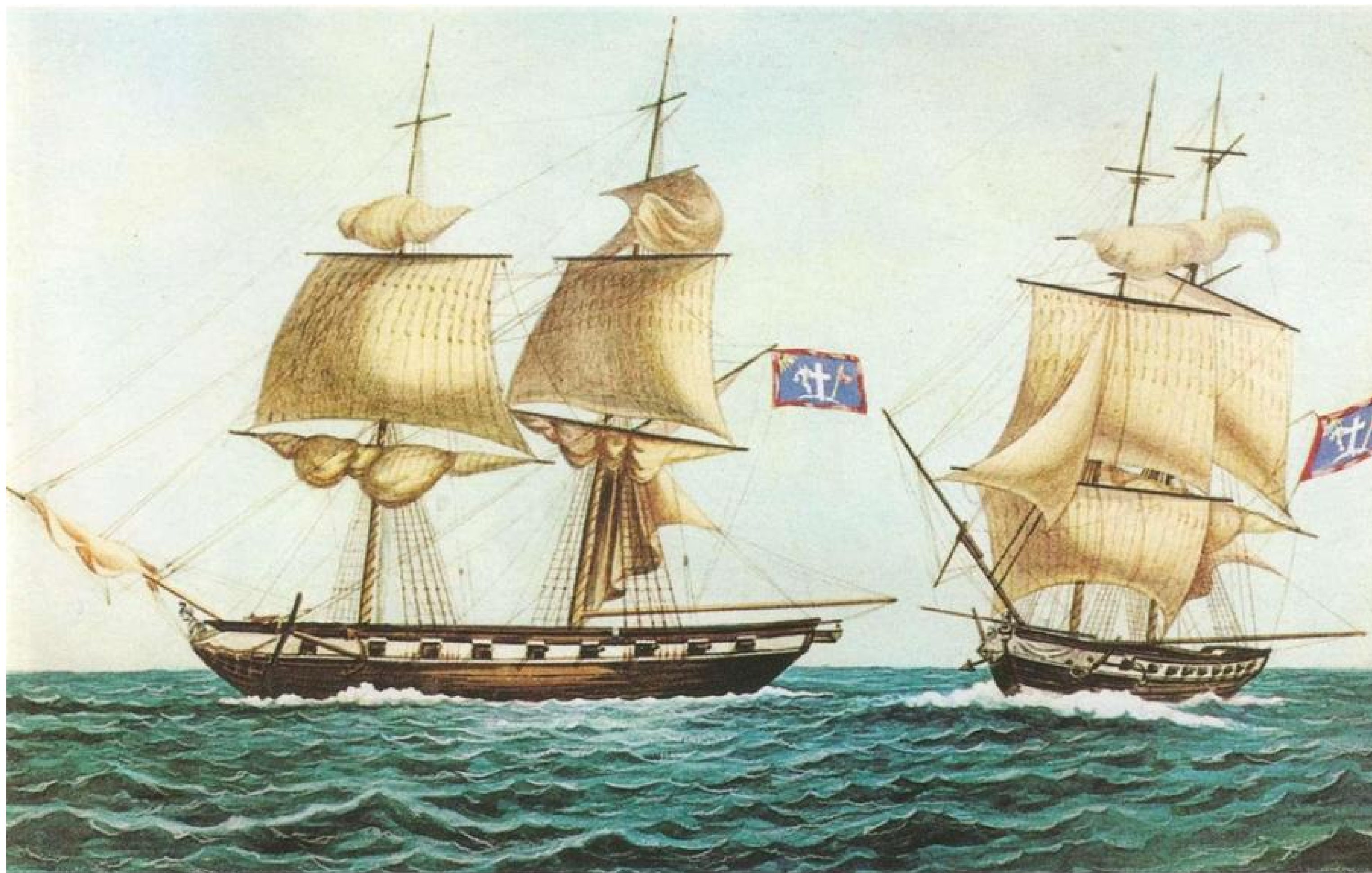
ΒΑΣΙΛΑΔΙ - ΑΙΤΩΛΙΚΟ - ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Οι φιλέλληνες Άστιγξ και Τσορτς αντιλήφθηκαν από τις πρώτες τους επιχειρήσεις στη Στερεά ότι δεν μπορούσαν να κερδίσουν τη νίκη χωρίς την κατάληψη του Μεσολογγίου. Για τον σκοπό αυτό έπλευσε ο Άστιγξ στον όρμο του Μεσολογγίου και αρχικά διέκοψε την επικοινωνία της πόλης με το Αιτωλικό και το Βασιλάδι. Κατόπιν, κατέλαβε το Βασιλάδι με βίαιη επίθεση στο οχύρωμά του. Τούτο έγινε με κανόνια, τοποθετημένα σε βάρκες της «Καρτερίας» και άλλα πλοιάρια.

Το σχέδιο προέβλεπε να προσβάλουν την τοποθεσία ο Τσορτς από την ξηρά και ο Άστιγξ από τη θάλασσα.

Καθώς τα ρηχά της λιμνοθάλασσας δεν επέτρεπαν στο «Καρτερία» να πλησιάσει στη χερσονησίδα του Αιτωλικού, έστειλε ο Άστιγξ κανονιοφόρες ακάτους και αποβίβασε σε κοντινό σημείο -και μάλιστα οχύρωμα της ξηράς- μια καρονάδα των 68 λιβρών. Τη διοίκηση των ακάτων ανέλαβε ο Υδραίος υποπλοίαρχος Ανδρέας Παπαπάνου, το δε πυροβολικό της καρονάδας θα διηύθυνε προσωπικά ο Άστιγξ.

Ο Τσορτς, στρατοπεδευμένος στα ανατολικά, θα κτυπούσε στην κατάλληλη στιγμή από κει την πόλη.

Το Μπρίκι «Λεωνίδας» ένα από τα ενδοξότερα πλοία της Ελληνικής Επανάστασης. Ναυπηγήθηκε στην'Υδρα το 1811 και ανήκε στον Μανώλη Τομπάζη.

Η πρώτη επίθεση έγινε την 3η Μαΐου (1828), με κογκρεβιανούς πυραύλους (όπως έλεγαν από το όνομα του εφευρέτη τους τις βραδυφλεγείς ρουκέτες), χωρίς όμως αποτέλεσμα. Όταν επαναλήφθηκε μερικές μέρες αργότερα (12 Μαΐου) η επίθεση, η βιασύνη ορισμένων άτακτων που όρμησαν πριν λάβουν γι' αυτό την εντολή, προκάλεσε την αποτυχία της επιχείρησης. Η ώρα δεν ήταν κατάλληλη και έλειπε ο συντονισμός με τα στρατιωτικά τμήματα του Τσορτς. Ο Άστιγξ όμως, που επιβαίνοντας στην «Καρτερία» διηύθυνε την επιχείρηση, βρέθηκε στο δίλημμα ή να αρχίσει πρόωρα την επιχείρηση ή να αφήσει ακάλυπτους τους άτακτους. Προτίμησε το πρώτο.

Η αντίδραση από το εχθρικό πυροβολικό ήταν έντονη και τα επιτιθέμενα πλοιάρια αναγκάσθηκαν να σταματήσουν πριν φθάσουν στην παραλία, που ήταν γεμάτη με πασσάλους. Τραυματίστηκαν πολλοί από τους Έλληνες και έπεσε νεκρός ο υποπλοίαρχος Παπαπάνου. Ανάμεσα στους πληγωμένους ήταν και ο πλοίαρχος Άστιγξ, με πληγή στον αριστερό βραχίονα. Η έφοδος σταμάτησε και οι επιτιθέμενοι αποσύρθηκαν.

Η επιχείρηση αυτή απέβη μοιραία για τον Άστιγξ, που λόγω του τραύματος πέθανε.

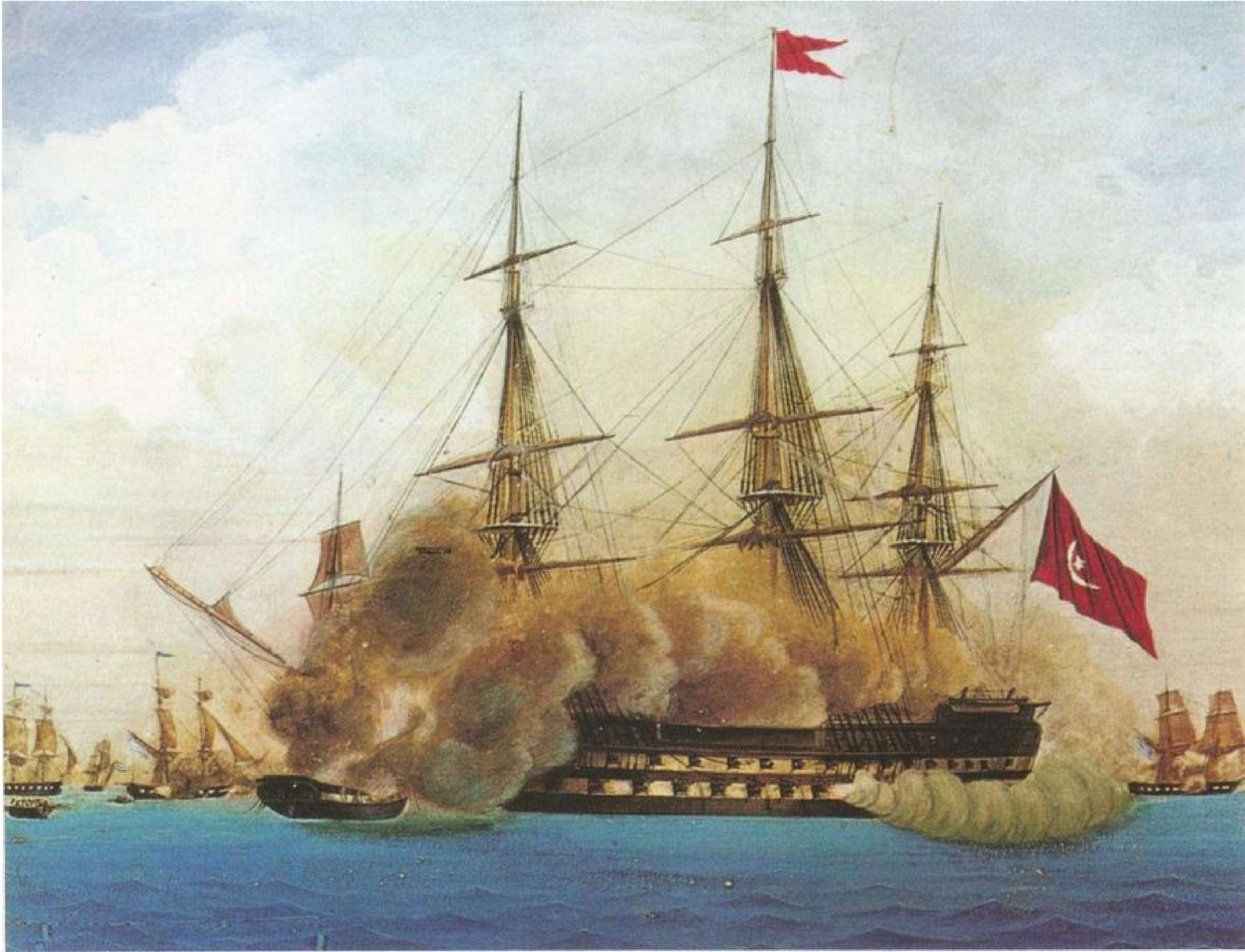
ΑΛΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 1828

Τον Μάιο του 1828 έπλευσε στη Σάμο ο Μιαούλης με την «Ελλάς» και τον Κανάρη με το πυρπολικό του, για να προστατέψει το νησί από ενδεχόμενη τουρκική επίθεση. Καθώς όμως έφθασε στον Έλληνα ναύαρχο η είδηση ότι μια καινούρια τουρκική κορβέτα, ναυπηγημένη στη Μυτιλήνη, ερχόταν προς την περιοχή, έπλευσε προς βορρά με σκοπό να την καταστρέψει. Τότε συνάντησε, ανάμεσα στη Μυτιλήνη και το ακρωτήρι Καραμπαμπά, δύο τουρκικά πολεμικά, την καινούρια κορβέτα που έφερε 28 κανόνια και ένα μπρίκι των 32 κανονιών, τα οποία και κατέστρεψε με τη συνδρομή του Κανάρη. Στις 31 Μαΐου η κορβέτα ήταν βυθισμένη. Οι απώλειες των Τούρκων σε άνδρες ανήλθαν σε 300, ενώ από τους Έλληνες πληγώθηκαν 2.

Τον Σεπτέμβριο του 1828 συγκροτήθηκε ισχυρή

Σημαντικά γεγονότα - Χρονολογικός πίνακας

- Κρήτη - Γραμβούσα: Ο συμμαχικός στόλος καταδιώκει τη ληστροπειρατεία καταστρέφοντας 7 πλοία πειρατών και συλλαμβάνοντας 5, τα οποία έστειλε στη Μάλτα (19 Ιανουαρίου 1828).
- Χίος: Άφιξη τουρκικού στόλου και ενισχύσεων στη Χίο (28 Φεβρουαρίου 1828).
- Χίος: Άφιξη ελληνικού στόλου υπό τον Μιαούλη προς ενίσχυση του Φαβιέρου (2 Μαρτίου 1828).
- Μυτιλήνη: Σε ναυμαχία μεταξύ Μυτιλήνης και Μέλανος ακρωτηρίου νίκησαν οι Έλληνες υπό τον Μιαούλη. Κατάφεραν να βυθίσουν μια τουρκική φρεγάτα και ένα δικάταρτο σκάφος (30 Μαΐου 1828).
- Οι αρχηγοί των συμμαχικών στόλων Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας απαίτησαν την απελευθέρωση των αιχμαλώτων από τον Ιμπραήμ πασά (24 Ιουνίου 1828).
- Αμβρακικός κόλπος - Καρβασαράς: Βομβαρδισμός του φρουρίου «Παντοκράτορος» από τον ελληνικό στόλο (11 Νοεμβρίου 1828).

Πυρπόληση του τουρκικού δίκροτου στην Ερεσό από τον Παπανικολή. Υδατογραφία του Ν. Χατζηκυριάκου.

ναυτική Μοίρα από τα ατμοκίνητα «Καρτερία» και «Επιχείρηση», το μονοκάνονο ιστιοφόρο «Μέδουσα», γολέτες, κανονιοφόρους και μίστικα, με διοικητή τον Κορσικανό Μπασάνο (Bassano).

Πραγματοποιήθηκε είσπλους στον Αμβρακικό κόλπο, από όπου και ανεφοδιαζόταν η τουρκική πλευρά του Μεσολογγίου.

Στις 11 Σεπτεμβρίου εμφανίστηκαν τα ελληνικά πλοία στην Πρέβεζα. Τα «Καρτερία», «Επιχείρησις» και «Μέδουσα» άρχισαν σφοδρό βομβαρδισμό στο φρούριο του Παντοκράτορα, ενώ τα άλλα -με την κάλυψη του πυρός αυτού- προσπάθησαν να εισπλεύσουν στον κόλπο, χωρίς όμως επιτυχία. Δύο ακόμη απόπειρες, που έγιναν αργότερα, δεν είχαν καλύτερη τύχη. Ύστερα από αυτό, ο Μπασσάνο θεώρησε την επιχείρηση αδύνατη και αποχώρησε.

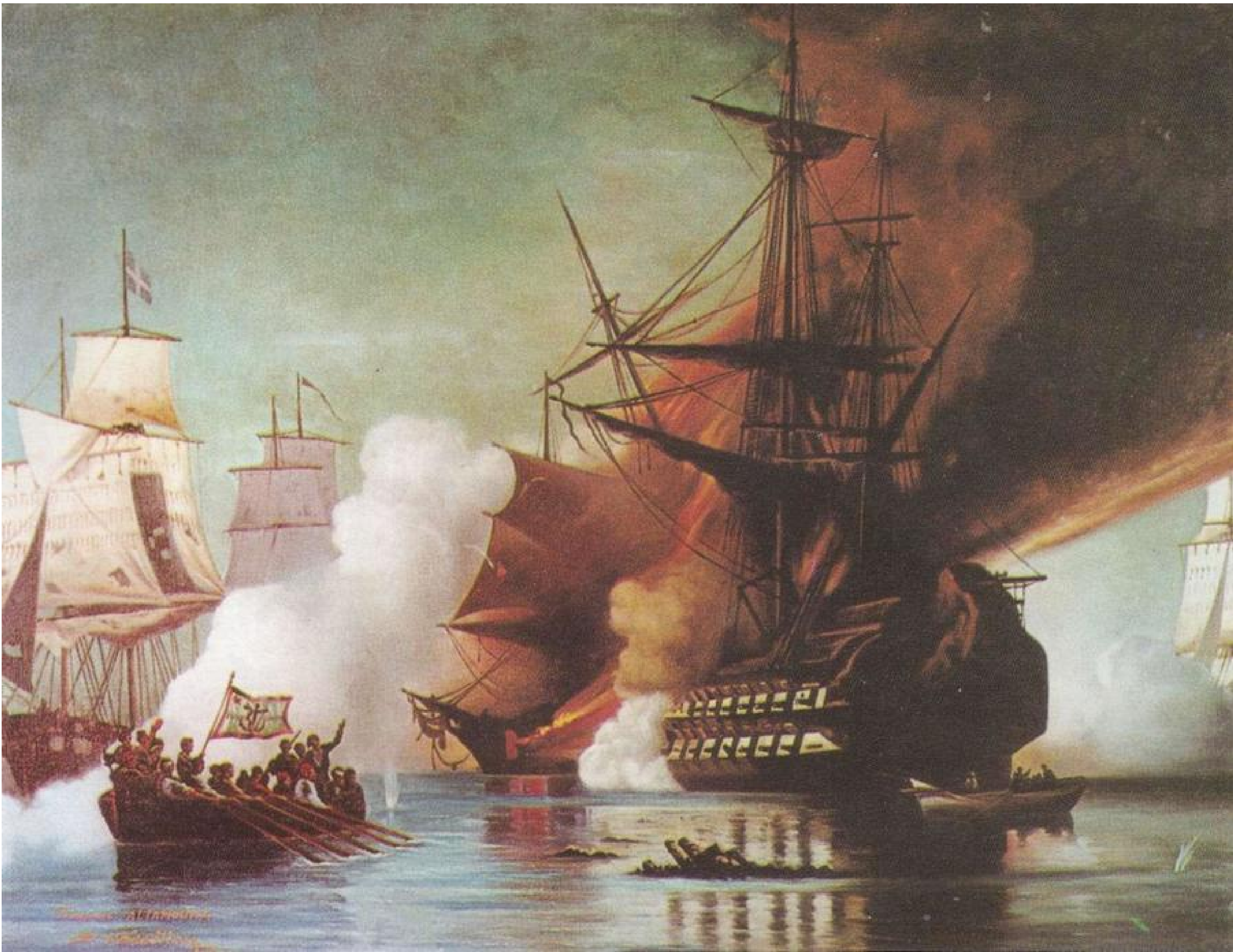
Τον διαδέχθηκε ο Αντώνης Κριεζής, ο οποίος συνέχισε με επιμονή και τόλμη την προσπάθεια. Το όλο εγχείρημα πέτυχε όταν, στις 21 Σεπτεμβρίου, πέντε μικρά πλοιάρια μπόρεσαν -με την κάλυψη του πυρός των μεγαλύτερων πλοίων- να διολισθήσουν μέσα στον κόλπο. Και τούτο, παρά το σφοδρότατο πυρ των φρουρίων που δέσποζαν στο στόμιο του.

Μετά την επιτυχία αυτή, σε λίγες ημέρες πέρασαν η Βόνιτσα και ολόκληρος ο Αμβρακικός στα χέρια των Ελλήνων. Τότε, η κατάσταση στο κατεχόμενο από τους Τούρκους Μεσολόγγι έγινε απελπιστική. Έτσι, ύστερα από συνδυασμένη επιχείρηση των Ελλήνων στην ξηρά και τη θάλασσα, αναγκάσθηκαν να παραδοθούν τα Ρίο και το Αντίρριο, η Ναύπακτος και τέλος το Μεσολόγγι.

Τελευταία σημαντική ναυτική επιχείρηση μπορεί να θεωρηθεί η δράση των ελληνικών πλοίων στον Ευβοϊκό, κατά τα τέλη του 1828, όταν η «Καρτερία» λόγω της ατμοκίνησής της κατάφερε, κινούμενη αντίθετα από τον άνεμο και το ρεύμα του Ευβοϊκού κόλπου, να υπερισχύσει έναντι των τουρκικών σκαφών που έπλεαν στην περιοχή.

ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ

Μετά τη ναυμαχία του Ναβαρίνου ο Ιμπραήμ επιβίβασε στα διασωθέντα πλοία του στόλου του τους πληγωμένους, που ήταν περί τους δύο χιλιάδες, για να τους στείλει στην Κρήτη. Επιπλέον ανέβασε στα

πλοία και τον εξοπλισμό. Στις 7 Σεπτεμβρίου του 1828 υπογράφηκε η σχετική συμφωνία μεταξύ του Ιμπραήμ πασά και του υποναυάρχου Δεριγνί σχετικά με την αποχώρηση των Αιγυπτίων το συντομότερο δυνατόν.

Ο ναύαρχος Κόρδριγκτον επέστρεφε στο Νεόκαστρο από την Αλεξάνδρεια, όπου είχε μεταβεί για να πετύχει από τον Μοχάμετ Άλι την ανάκληση του εκστρατευτικού του σώματος.

Στις 16 Σεπτεμβρίου 1828 αναχώρησε από τα μεσσηνιακά παράλια η αιγυπτιακή Μοίρα με έξι περίπου χιλιάδες ανθρώπους, συνοδευόμενους από μια αγγλική και μια γαλλική φρεγάτα.

Δεύτερη Μοίρα με αιγυπτιακό στρατό έφυγε στις 2 Οκτωβρίουΐ 828 και η τελευταία, με το υπόλοιπο του στρατού και τον ίδιο τον Ιμπραήμ, στις 4 Οκτωβρίου 1828. Τα συμμαχικά πλοία που συνόδευαν τις αιγυπτιακές Μοίρες δεν επέτρεψαν σε κανένα αιγυπτιακό σκάφος να προσεγγίσει στην Κρήτη.

Με τη μεσολάβηση των Ευρωπαίων ναυάρχων, διαφόρων φιλελλήνων αλλά και του βασιλιά της Γαλλίας, μεγάλος αριθμός αιχμαλώτων Ελλήνων επέστρεψε από την Αίγυπτο.

Σύμφωνα με τη συμφωνία Κόδριγκτον και Ιμπραήμ, αφέθηκαν φρουρές στα κάστρα Κορώνης, Μεθώνης, Νεοκάστρου, Πατρών και Χλεμουτσίου - συνολικά χίλιοι διακόσιοι άνδρες. Ο στρατηγός Μαιζών όμως, αρχηγός του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος, πολιόρκησε τα κάστρα, τα οποία και παραδόθηκαν μετά την αποχώρηση του Ιμπραήμ. Ο Μαιζών τα παρέλαβε στο όνομα της ελληνικής κυβέρνησης.

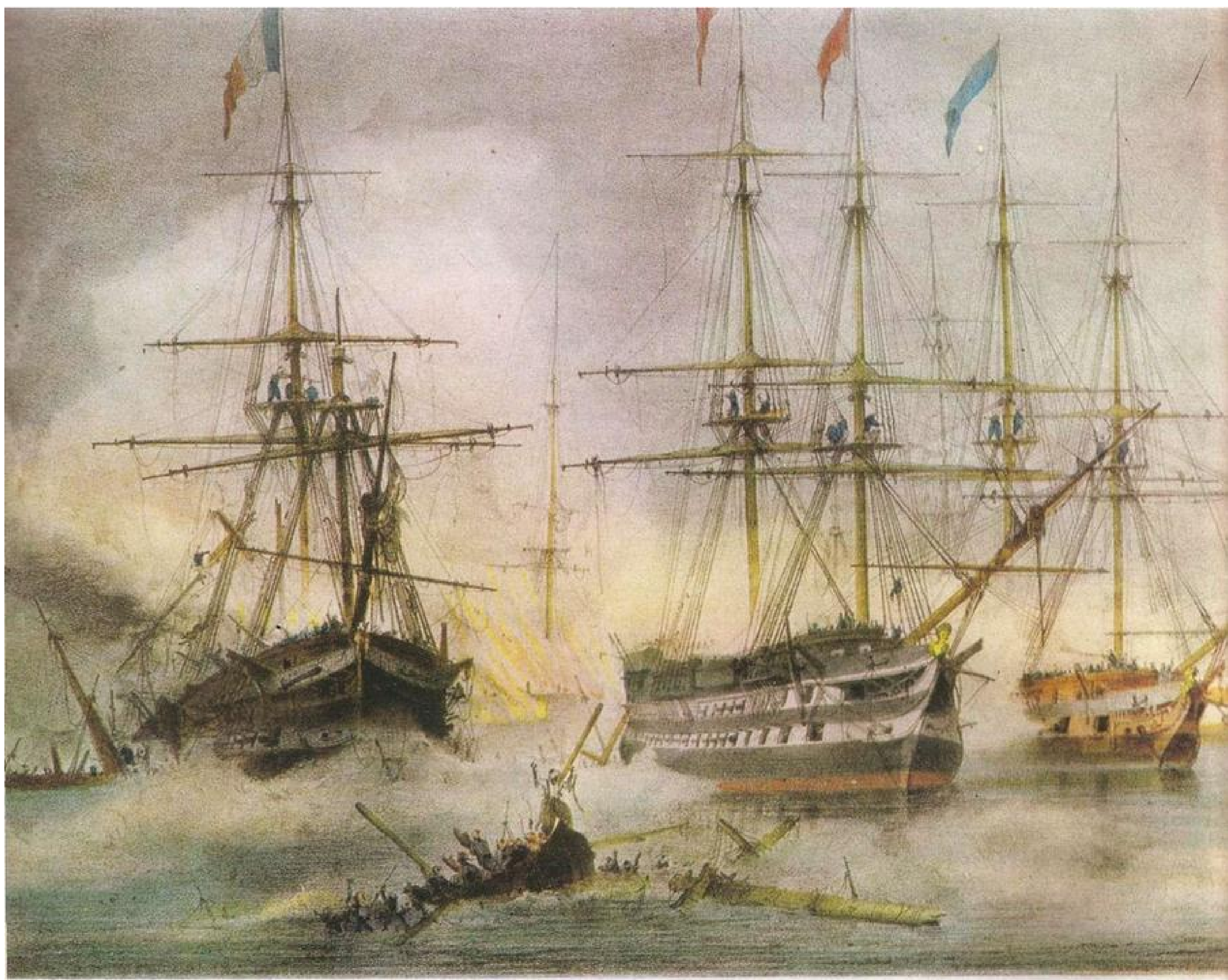
Από την πλευρά της, η ελληνική κυβέρνηση, αναγγέλλοντας ήδη από τον μήνα Αύγουστο του 1828 την απόφαση των τριών Δυνάμεων για την απομάκρυνση του Ιμπραήμ από τον Μοριά, καλούσε τους Έλληνες να αποδείξουν με την καθημερινή διαγωγή τους ότι ήταν άξιοι της υψηλής γενναιοδωρίας των Συμμάχων, η οποία λύτρωσε την κοινή τους μητέρα και πατρίδα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από τον μνημειώδη λόγο του Κολοκοτρώνη στην Πνύκα, 8 Νοεμβρίου 1836, κρατούμε μόνο τα παρακάτω λόγια:

«Οταν *αποφασίσαμεν να κάμωμεν την επανάστασιν... κανένας φρόνιμος δεν μας είπε: πού πάτε να πολε-*

Στις 21 Σεπτεμβρίου 1828 ο Κριέζης κατάφερε να εισέλθει στον Αμβρακικό, με αποτέλεσμα εντός ολίγων ημερών να περιέλθει ο κόλπος και η Βόνιτσα στα χέρια των Ελλήνων.

Η αναμέτρηση ανάμεσα στην αγγλική ναυαρχίδα του «Ασία» με την αιγυπτιακή και τουρκική ναυαρχίδα κατά την ναυμαχία του Ναβαρίνου. Το αγγλικό πλοίο βρίσκεται ανάμεσα στις δύο μουσουλμανικές ναυαρχίδες. Πίνακας άγνωστου καλλιτέχνη που δημοσιεύτηκε στις 18 Ιανουαρίου 1828.

μήσετε με σιτοκάραβα βασιλέα; Αλλά ως μία βροχή έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας και όλοι ... εσυμφωνήσαμεν και εκάμαμεν την επανάστασιν...»

Οι Έλληνες πολέμησαν με μικρά εμπορικά σκάφη μια αυτοκρατορία. Είχε αποδειχθεί ότι για να πετύχει ο ελληνικός απελευθερωτικός αγώνας, έπρεπε να ξεσηκωθούν οι θαλασσινοί και να συγκροτηθούν στόλοι. Διαφορετικά, δεν μπορούσε να ορθοποδήσει η Επανάσταση.

Όλα τα φρούρια της Πελοποννήσου, εκτός από την Τριπολιτσά, ήταν παραθαλάσσια: το Ναύπλιο, η Μονεμβασιά, η Κορώνη, η Μεθώνη, το Νεόκαστρο και η Πάτρα. Έπρεπε επιπλέον οι Έλληνες να είναι κύριοι στον Κορινθιακό, για να κρατούν ελεύθερη την επικοινωνία της Στερεάς με την Πελοπόννησο. Αν οι Τούρκοι κατάφερναν να αποκλείσουν από τη θάλασσα τον επαναστατημένο Μοριά, θα κατέπνιγαν την Ελληνική Επανάσταση στη γένεση της.

Ο στόλος αποτέλεσε τον θώρακα της Επανάστασης και εισέφερε τα μέγιστα στη δημιουργία της σύγχρονης Ελλάδας, η οποία οφείλει κατά μεγάλο μέρος την ύπαρξη της στα θαλασσοδαρμένα παλικάρια των Σπετσών, της'Υδρας και των Ψαρών και στους πυρπολητές του Αιγαίου.

Βιβλιογραφία

• Κ.Μανωλόπουλου: «Αντιμετώπισης πολεμικών δαπανών κατά την εθνεγερσία του 1821», Αθήνα 1873.
• Ε-Ιστορικά 178: «Οι ναυμάχοι του 1821», «Ελευθεροτυπία» 25 Μαρτίου 2003.
• Α. Βακαλόπουλος: «Αιχμάλωτοι Ελλήνων κατά την Επανάσταση του 1821», Ηρόδοτος, θεσσαλονίκη 2000.
»Δ. Σπανού: «Η συμβολή των Ψαρών κατά το 1821», Χάρη Πάτση, Αθήνα 1958.
• Κ. Νικόδημου: «Απομνημονεύματα εκστρατειών και ναυμαχιών του ελληνικού στόλου», Ναυτική Επιθεώρηση, Ιούλιος - Αύγουστος 1989, Ανατύπωση από πρωτότυπο 1862.
• Α. Λιάσκος: «Αγώνες και άρματα», ΕΜ-ΕΣ ΠΡΕΣΣ Α.Ε.- Ιστορικό Εθνικό Μουσείο Αναστασίου Λιάσκου. Αθήνα 2005.
• Ναυτικό Μουσείο Ελλάδας: «Λεύκωμα των ενδυμασιών των υπαξιωματικών και ναυτών του Πολεμικού Ναυτικού 1887». Πειραιεύς 1980.
• Χ. Βλασσόπουλου: «Ημερολόγιο του Αγώνος», Ιστορική και Εθνολογική εταιρεία, Αθήνα 1930.
• «Ιστορικά ημερολόγια των ελληνικών ναυμαχιών του 1821 εκ των ημερολογίων του Ναυμάχου Αν. Τσαμαδού», Βιβλιοθήκη Ιστορικών Μελετών, Αθήνα 1886.
•«Ναυτικά εν έτει 1821», Τζέι & Τζέι Ελλάς, Αθήνα 2005.
• Γ. Κοτσοβίλλη: «Περί εξαρτισμού των πλοίων». Βιβλιοθήκη Ιστορικών Μελετών, ανατύπωση από πρωτότυπο εν Σύρω 1919.
• Α. Φραγκίδας: «Πυρπολικά: το ανορθόδοξο όπλο της Επανάστασης», Περισκόπιο, Περιοδικό Ναυτική Ιστορία τεύχος 3, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2005.
• Ν. Διαμαντόπουλου - Α. Κυριαζόπουλου: «Ελληνική Ιστορία νεωτέρων χρόνων», ΟΕΔΒ, Αθήνα 1983.
• Κ. Αλεξανδρή: «Αι ναυτικοί επιχειρήσεις του υπέρ ανεξαρτησίας Αγώνος 1821 - 1829», Ν. Επιθεώρησις 1930, ανατύπωση 1976.
• Ε-Ιστορικά 171: «Η ναυτιλία πριν το 1821», «Ελευθεροτυπία», 6 Φεβρουαρίου 2003.
• Ε-Ιστορικά 1: «Η Ναυμαχία του Ναβαρίνου: το ατυχές γεγονός που έσωσε την Ελλάδα», «Ελευθεροτυπία» 21 Οκτωβρίου 1999.
• Μ. Σιμψάς: « Το Ναυτικό στην Ιστορία των Ελλήνων», ΓΕΝ, Αθήνα 1982, τόμος 3 και 4.
• Δ. Κόκκινου: «Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως», Μέλισσα, Αθήνα 1974.
• Δ. Κόκκινου: « Ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος», Μέλισσα, Αθήνα 1970.
• Ν. Βασιλάτος: «ΟΠΛΑ 1790 - 1860. Μνημεία ελληνικής Ιστορίας και τέχνης», ΕΟΜΜΕΧ, Αθήνα 1989.
• Ε-Ιστορικά 229: «1821: η κήρυξη της Επανάστασης», «Ελευθεροτυπία», 24 Μαρτίου 2004.
• «Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο», Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Αθήνα 1994.
• Α. Καλατσάκος: «Η Ρούμελη το 1821 - Γαλαξίδι», Ελεύθερη Σκέψη, Αθήνα 2001.
• «Σημαίες ελευθερίας», Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Αθήνα 1996.
• Λεύκωμα: «Ναυτικό Μουσείο Κρήτης», Χανιά, Ιούνιος 1992.
• Λεύκωμα: «Ελληνικό Ναυτικό Μουσείο», Πειραιάς 1984.
• «Εγκυκλοπαίδεια των Ενόπλων Δυνάμεων», Λόγχη Ο.Ε.
• «Ελληνικές σημαίες, σήματα και εμβλήματα», Κοκκώνης, Αθήνα 1997.
• «Διά θαλάσσης - Το ελληνικό πλοίο στον χρόνο», Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, Αθήνα 2002.
• «Λεύκωμα της Επανάστασης του 21 - Με το χέρι Π. Ζωγράφου και τη σκέψη Ι. Μακρυγιάννη», Μέρμηγκας, Αθήνα.
• «Ιστορικόν λεύκωμα της Ελληνικής Επαναστάσεως», Μέλισσα, Αθήνα 1970.
• «Πανόραμα της Ελληνικής Επαναστάσεως», Κουμουνδουρέας, Αθήνα.
• Μ. Παλιούρα: «Το λεύκωμα του '21», Ελεύθερος Τύπος, Αθήνα 1996.

Τα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας δεν σταμάτησαν την ελληνική δραστηριότητα στη θάλασσα. Οι Έλληνες ναυτικοί συμμετέχουν ενεργά σε πολεμικές επιχειρήσεις μαζί με άλλα χριστιανικά κράτη, όπως στη ναυμαχία της Ναυπάκτου το 1571 ή στη ναυμαχία του Τσεσμέ το 1770, όπου οι Ρώσοι με τη βοήθεια Παριανών και άλλων ελληνικών πυρπολικών κατέστρεψαν τον τουρκικό στόλο.

Ταυτόχρονα, οι εκτεταμένες εμπορικές δραστηριότητες Ελλήνων πλοιοκτητών, υποχρεωμένων να εξοπλίζουν τα πλοία τους και να μάχονται με τους πειρατές, να διασπούν τους αποκλεισμούς και να ανεφοδιάζουν τους Ευρωπαίους εμπολέμους (Ναπολεόντειοι Πόλεμοι), είχαν συνέπεια να αποκτήσουν οι Έλληνες, κυρίως δε τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, σημαντικά πλούτη. Έτσι, σεβαστός αριθμός πλοίων, μετρίου μεν μεγέθους αλλά άριστα εξοπλισμένων, με έμπειρα και ετοιμοπόλεμα πληρώματα (μαζί με την ελληνική ναυτική παράδοση στο αίμα τους), αποτέλεσαν πρωταρχικής σημασίας παράγοντα για την επιτυχία του απελευθερωτικού αγώνα που επρόκειτο να αρχίσει.

Αμέσως με την έναρξη της Επανάστασης, το Ναυτικό διεκδίκησε από τους Τούρκους την κυριαρχία του Αιγαίου και την κράτησε για μεγάλο διάστημα με μια εντυπωσιακή σειρά νικών.

